

ရန်ကုန်ရာဇဝင်

နဂါးဗိုလ်ထိပ်တင်ဖွဲ့

နိဒါန်း။

ရတနာသံပါးနှင့်တကွ မိဘဆရာ ကျေးဇူးရှင် ပညာရင်အပေါင်းတို့အား ဦးထိပ် ထား၍ ဘိုသုံးဘိုတွင် တဘို အဝင်အပါ လွန်စွာထင်ရှားသော နဂါးဗိုလ်မြို့စား မင်းသား ကြီး၏သားတော် နဂါးဗိုလ်ထိပ်တင်ဒွေးသည် ဤငါးမည်ရ ရန်ကုန်ရာဇဝင်တော်ကြီးကို စီရင်ရေးသားပါသတည်း။

ဤသို့ ရေးသားရခြင်း အကြောင်းရင်းမှာ ရာဇဝင်မကွယ်ပျောက်ရန်နှင့် နောင်လာ နောင်သားများ ဗဟုသုတရရှိစေခြင်းငှါ ရည်သန်စိတ်ထားပြီး နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်ကစ၍ သက်ကြီးရွယ်အိုများထံ ချည်းကပ်ဝတ်တွား၍မှတ်သားရှာဖွေစုဆောင်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤရန်ကုန်မြို့တော်ကြီးသည်ကား ကမ္ဘာတည်စက ကောကုသံကံ၊ ကောဏကံ၊ ကဿပ၊ ဂေါတမ၊ တောင်ပွေး၊ ဓမ္မကရိုဏ်း၊ ရေသနုတ်တော်၊ ဆံတော်စသော ဓါတ်မွေတော်တို့ တည်ရာအရပ်ဌာနကြီးဖြစ်၍၊ ကမ္ဘာကြီးတခုလုံး၌ ဤမြေသည်ထူးမြတ်သောမြေဟုယူဆရ မည်ဖြစ်ပါကြောင်း၊ ဩကာသလောကပေါ်စကပင်လျှင် ဤမြေကြီးသည် မြင့်မိုရ်တောင် နှင့်ပေါ်ထွန်းလာလေသည်။ မြန်မာများတို့သည် ကိုယ်ရာဇင်နှင့် မြို့ရွာ အကြောင်းအရာ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုသိအပ်လှပေသည်။ ရာဇဝင်ရေးသူသည် ခပ်သိမ်းကုန်သောလူများသိရှိနား လည်စေခြင်းငှါ စာဟောင်းပေဟောင်းများနှင့် ဓါတ်ပုံဟောင်းများကိုပါ ရှာဖွေစုဆောင်း ရရှိထားလေ၏။ ဒုတိယစကြို အင်္ဂလိပ်နှင့်ဂျပန်ဖြစ်၍ ၁၉၄၁-ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ရန်ကုန် မြို့တော်ဗုန်းကျား ကျွန်ုပ်တို့သည် ရန်ကုန်ရာဇဝင်နှင့် ပါတ်သက်သောစာများကို အိပ်နှင့် လွယ်ပြီးသွားလေရာယူ၍သွားလေ၏။ ဇနီးဖြစ်သူနေရပ် ဟင်္သာတမြို့သို့ သွားရောက်နေ ထိုင်ရာ စစ်အတွင်းဖြစ်၍ မကြာမကြာ ကျင်းထဲဆင်း၍ပုံးရခြင်း ရပ်ဝေးသို့တိမ်းရှောင်နေရ ခြင်းကြောင့် ပိုမိုစိတ်ချရမည်ထင်သော ဟင်္သာတမြို့ ရွှေကျောင်း၌ သေတ္တာနှင့်ထည့်၍ အခြားပစ္စည်းများနှင့်ပို့ထားရာ ၎င်းကျောင်းဗုန်းမှန်၍ အားလုံးပျက်စီးရလေသည်။ အခြား ပစ္စည်းများကား ဝယ်လျှင်ရနိုင်၏။ ရာဇဝင်စာများနှင့် ဓါတ်ပုံဟောင်းများကား ဝယ်၍မရ နိုင်ဟု များစွာဝမ်းနည်းမိလေပြီး စိတ်အပျက်ကြီးပျက်လေ၏။ ဇနီးဖြစ်သူ ခင်ခင်က စိတ်မ ပျက်ရန်နှင့် စစ်ကြီးပြီးက ရန်ကုန်ပြန်ပြီး ဆက်လက်၍ သူ၏အကူအညီဖြင့် ပြန်ရေးမည်ဟု အားပေးလေ၏။ စစ်ကြီးပြီးသောအခါကျွန်ုပ်တို့သည် ရန်ကုန်လာကြရာ ကျွန်ုပ်အားအမြဲ ကူညီသော အကြီးတော် အုပ်ထီးလှိုင်မြို့စား ဦးကရင်၏သား မြန်မာပညာရှိ ဦးအောင် မရှိတော့ခြေ၊ အခြားကူညီကြသော ဝန်စုရသားသွီးများလည်း မရှိတော့ခြေ၊ ကျွန်ုပ်၏ ဇနီးလည်း မကျန်းမာပြီးအနိစ္စရောက်လေ၏။ ကျွန်ုပ်သည်ဘာမျှမလုပ်နိုင် အချိန်သာကုန် လွန်လေ၏။ သို့သော်လည်း နတ်ကောင်းဆောင်မ၍လားမသိ၊ ကံကောင်းထောက်မပြီး ဆရာမြသိန်းနှင့် တွေ့ဆုံနှီးနှောရာ ပညာအရည်အခြင်းနှင့်ပြည့်စုံပြီး ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်း၌ ဗဟုသုတရှိသူတစ်ဦးဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်တို့သည်ဆက်လက်ရေးသားပြီး အောင်မြင်ထမြောက်ပါ သောကြောင့် ကျွန်ုပ်၏နှစ်ပေါင်းများစွာစုဆောင်းရသောအကြောင်းအရာများကိုပြည်သူတို့ သိရှိရပြီဖြစ်ပါ၍ များစွာဝမ်းမြောက်ပါကြောင်း။

နဂါးဗိုလ်ထိပ်တင်ဒွေး။

ရန်ကုန်မြို့ရပ်စင်စင်၊ ငါးမည်ရ-မြို့ရန်ကုန်။

- ပဋ္ဌမ-သိင်္ဂုတ္တရမြို့ — သိန်းများ ကုတ်ကုတ်ကပ်ကပ် နားရသောကြောင့် သိန်း
ကုတ်ကုတ်ကပ်ကပ်ကုန်း ရွှေငါးကြင်းမကို သိန်းကုတ်မရ
သောကုန်းကလေးရွှေ့လျော့၍သိင်္ဂုတ္တရကုန်းခေါ်ဆိုသည်။
- ဒုတိယပေါက္ခရာဝတီ — ကြာပေါက်သော ရေကန်၏ အနီး၌တည်သောမြို့။
- တတိယ-ဥက္ကလာပမြို့ — ဥက္ကလာပမင်းကြီး တည်သောမြို့။
- စတုတ္ထ-ဒဂုံမြို့ — ကုန်းသုံးကုန်းတို့၏အတွင်းတွင်တည်ရှိသော ဘုရားရွာဒဂုံ
ဟူသောအမည်မှာကြိယာကုမ္ပဏီဟူသော သင်္သကရိုဏ်းဘာ
သာဖြစ်သည်။ ၎င်းမှ တိကုမ္ပဟူသောပါဠိစကားထိုမှတို
ဒဂုံဟူ၍ခေါ်ဝေါ်လေသည်။
- ပဇ္ဇမရန်ကုန်မြို့ — အလောင်းဘုရားကြီးသည် ဤအရပ်၌ မွန်များ ရန်ကုန်
သောကြောင့် ရန်ကုန်ဟုခေါ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့စ၍ တည်ခြင်းအကြောင်း နှင့် ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ခြင်းအကြောင်း။

သမိုင်းစာများအရမှာ ဘဒ္ဒကမ္ဘာပေါ်ဦးစွာက၊ ယခု ရန်ကုန်မြို့တည်ရှိသော နေရာ
သည် သမုဒ္ဒရာပင်လယ်အောက်၌တည်ရှိလေသည်။ ကောကုသံဘုရားပွင့်သည့်အခါ၌၊ ယခု
ရွှေတိဂုံဘုရား တည်ထားသောနေရာသည် ပင်လယ်ထဲမှစ၍ ပေါ်လာသည်။ ထိုနောက်မှ
အခြားနေရာများ တဖြည်းဖြည်းပေါ်လာသည်။ ယခုရွှေတိဂုံဘုရားတည်သော နေရာကို
သိင်္ဂုတ္တရကုန်းဟုခေါ်သည်။ ၎င်းနေရာတွင် ကောကုသံ ဘုရားလက်ထက်တွင်ကောကုသံ
ဘုရား၏တောင်ငွေ့တော် ကောဏဂုံဘုရားလက်ထက်တွင် ကောဏဂုံဘုရား၏ဓမ္မကရိုင်း၊
ရေစစ်တော်၊ ကဿပဘုရား လက်ထက်တွင် ကဿပဘုရား၏ ရေသနုတ်တော်များကို
ဌာပနာပြီးလျှင် စေတီတော်ကိုတည်လေသည်။ ဂေါတမဘုရား လက်ထက်တော်၌တဖုဿ
နှင့် ဘာလိကဘို့ကဆက်သသော ဂေါတမဘုရားရှင်၏ဆံတော်ကို ဥက္ကလာပမင်းကြီးက
စေတီတည်ပြီးလျှင် ကိုးကွယ်လေသည်ဟုပါရှိလေသည်။

(၂) သမိုင်းစာများသည် တခုနှင့်တခုမတူကြချေ။ အချို့သမိုင်းစာတွင် ယခု ရွှေတိဂုံ ဘုရားတည်ရှိသောနေရာသည် သမုဒ္ဒရာပင်လယ်မှစ၍ပေါ်သည့်အခါ အလွန်တ ရာသေးငယ်လေသည်။ ထိုနေရာနားတွင်ရှိသောပင်လယ်၌ ရေသတ္တဝါကို ရှာဖွေကောက်ယူ စားသောက်သောသိန်းများသည် ညောင်း၍အနားယူရန် ထိုကုန်းပေါ်၌နားသည့်အခါ တ ကောင်သံလျှင် ကုတ်ကုတ်ကပ်ကပ်နားရ၏။ သိန်းဖိုကနားလျှင် သိန်းမကပုံနေရ၏။ ထို နည်းတူပင် သိန်းမကနားလျှင် သိန်းဖိုကပုံနေရ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုနေရာတွင်လေ့ဖြင့်သွားလာ သောခရီးသည်များက ၎င်းနေရာကိုသိန်းများကုတ်ကုတ်ကပ်ကပ် နားနေရသည်ဖြစ်သော ကြောင့် သိန်းကုတ်ကုတ်ကပ်ကပ် နားရသည့်ကုန်းဟု ခေါ်ကြလေသည်။ ကာလရွေ့လျော သည့်အခါ သိဂုံတ္တရကုန်းဟု ခေါ်ကြသည်ဟုဆိုသည်။

(၃) အချို့သမိုင်းစာတွင်၊ ကမ္ဘာဦးအခါ သဒ္ဓရာအဘုရား၌ ရွှေငါးကြင်းမကြီး သည်ဘုရားအလောင်းဆင်မင်းငါးစီးကိုဘွားမြင်သဖြင့်၊ အစည်တစိုက်သာ အဓိမှာရေ၌နေ ၍ သားဖြစ်သောဆင်မင်းငါးစီးတို့သည် ကုန်း၌သာကျက်စားလျက်နေကြရာ၊ တနေ့သော အခါ အလွန်ကြီးမားသောသိန်းကြီးတကောင်သည် သမုဒ္ဓရာမှ ရွှေငါးကြင်းမကြီးကို သုတ် ယူခဲ့ရာ၊ ဟိမဝန္တာတောင်၏အဆုံး ကိုးဆယ် ကိုးကုန်းတို့၏အညွန့်အထိပင် ရွှေကညင် ပင်ဖိုးလျက်ရှိသောကုန်းသို့ရောက်လျှင်၊ ကုတ်ချီမရ လွတ်လျက်ကျလေ၏။ သိန်းကြီးလည်း တဖန်ထပ်မံကုတ်ယူရာ မရသောကြောင့် ထိုရွှေကညင်ပင်အောက်တွင် စားသောက်၍အ ရိုးတို့ကို ချန်ထားခါ ပျံသွားလေသည်။ ဆင်မင်းငါးစီးလည်း မိခင်ငါးကြင်းမကို တွေ့မြဲနေ ရာတွင် မတွေ့သဖြင့်၊ လိုက်လံရှာဖွေကြရာ၊ ထိုကုန်းတွင်အညစ်အကြေး အခွံအသားစနှင့် အရိုးတို့ကိုတွေ့လျှင်၊ ငါတို့မိခင်သည် သိန်းကြီးလက်တွင် အသက်ဆုံးလေပြီတကား ဟု ငိုယိုကြပြီးလျှင် ထိုမိခင်၏အကြေး အခွံအရိုးအသားစသည်တို့ကို မြေတွင်မြှုတ်၍ ရွှေက ညင်ပင် အမှတ်အသားထားပြီးလျှင် လက်ျာရစ်ပူဇော်ကာ ဟိမဝန္တာတောင်သို့ ပြန်ကြလေ သည်။ ဤသို့ရွှေငါးကြင်းမကို သိန်းကုတ်မရသောကုန်းဖြစ်၍ (သိန်းကုတ်မရကုန်း) ကာလ ရွှေ့လျော၍ သိဂုံတ္တရကုန်း ခေါ်ဆိုသည်။

သင်္ဂါယနာတင်ကျမ်းကြီး ကျမ်းငယ်၌ သိဂုံတ္တရကုန်းနှင့် ရန်ကုန်မြို့အကြောင်းတစုံ တရာမှမဖော်ပြပါ။ ၎င်းကျမ်းများအရမှာ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည်၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။

(၁) ယင်းသို့ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူပြီးလျှင် ဗောဓိပင်နှင့်လေးထောင် ကွာ အရှေ့မျက်နှာ၌တည်သောရွှေပလ္လင်ထက်ဝယ် ဘွဲ့ခွေနေတော်မူ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဓမ္မကို အနုလောမ ပဋိလောမအားဖြင့် ဆင်ခြင်ကြံရှုလျက် ကုဋေတသိန်းမကသော ဖလသမာ ပတ်ကို ဝင်စား၍ သိကြားသူယာမ သန္တုသိတ မဟာမြဟာစသောနတ်တို့၏ပူဇော်ခြင်း ကိုခံလျက် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး စမွယ်တော်မူသည်။ ထိုအရပ်သည် ပဌမ ပလ္လင်သတ္တာဟ မည်၏။

(၂) ထိုနောက် ထိုရွှေပလ္လင်မှထတော်မူ၍ ဗောဓိပင်မှ အရှေ့မြောက်ရံ ဆယ်၊ လေးလံကွာသောအရပ်၌ ရပ်တော်မူ၍ ငါသည်ဤဗောဓိပင်ရပ်၌၊ ရွှေပလ္လင်ဝယ် သဗ္ဗညု တဉာဏ်ကိုရပေသည်တကားဟုမခိုတ်သော မျက်စိဖြင့်ကြည့်ရှုတော်မူလျက် ခုနှစ်ရက်ပတ် လုံး စမ္မာယ်ရာ အရပ်သည် အနိမိသသတ္တဟမည်၏။

(၃) ထိုသို့ ပလ္လင်တော်ကို စိမ့်စိမ့်မှည့်မှည့်ကြည့်တော်မူသောအခါ နတ်တို့က သိဒ္ဓမင်းသား ဘုရားလောင်းတော်သည် စံပျော်ဘူးသည် ရွှေပလ္လင်မှ ခင်မင်တောင့်တခြင်း မပြတ် ထပ်၍ပြုအပ်သောမဂ်ကိစ္စရှိချေသေးသည်ဟု၊ အကြံဖြစ်၏၊ ထိုသို့အကြံကိုသိမြင်တော် မူလပ်၍နတ်တို့၏သံသယကိုပယ်ဖျောက်ခြင်းငှါ၊ တယူဇနာမျှလောက်သောကောင်းကင်သို့ ပျံတက်၍ ဧရအစုံ-မီးအစုံ ထွက်စေခြင်းစသော ယမိုက်ပြာဠိဟာကို ပြတော်မူပြီးလျှင် ကောင်းကင်မှသက်တော်မူ၍ ရွှေပလ္လင်နှင့် အနိမိတ္တအကြား အတောင်နှစ်ဆယ်ရှိသောအ ရပ်ကို အလယ်ထား၍ တဘက်ငါးလံကွာဌာနတွင် အရှေ့မှသည်အနောက်သို့ အတောင် မြောက်ဆယ်ရှည်သော ရတနာစင်္ကြာကို ဘန်ဆင်းလျက် ခုနှစ်ရက်ပတ်လုံးစင်္ကြာကြွတော် မူရာအရပ်ကို ရတနစင်္ကြာမသတ္တဟမည်၏။

(၄) ထိုနောက် မဟာဗောဓိပင်မှ အနောက်မြောက် အတောင် လေးဆယ် ကွာတွင် ရတနာခုနှစ်ပါး အတိပြီးသော နတ်တို့စီမံဘန်ဆင်းအပ်သော ရတနာ ရွှေအိမ် ထက်ဝယ် ခွံ့ခွေနေတော်မူလျက် ဝိနည်းပိဋကတ် သုတ္တန်ပိဋကတ် အဘိဓမ္မာ ပိဋကတ်တို့ ကိုသုံးသတ်တော်မူရာ မဟာပကရဏဖြစ်သော ပဋ္ဌာန်းကျမ်းသို့ရောက်လျှင်ထက်ဝန်းကျင် ကိုယ်တော်မှ အညှို့ အရွှေ အနီ အဖြူ အမောင်း ပြုံးပျိုးပြက်တခဲနက်အားဖြင့်ခြောက်ပါး သော အဆင်းရှိသော ချောင်ခြည်တော်တို့သည် ထွက်၍ အထက်သို့ ဘဝဂ်တိုင်အောင် အောက်သို့ သုံးပါးသော မြေထု ရေထု လေထု တို့ကိုဘောက်၍အောက် ကောင်းကင်တိုင် အောင်ဘိလာအားဖြင့် အန္တန စင်္ကြာဝဠာတိုင်အောင် ပျံနွံ့စေလျက် ခုနှစ်ရက် ပတ်လုံး စမ္မာယ်တော်မူရာအရပ်သည် ရတနသရသတ္တဟမည်၏။

(၅) ထိုနောက် မဟာဗောဓိပင်မှ အရှေ့မျက်နှာ သုံးဆဲ့နှစ်သံကွာ အဇပါလ မည်သောညောင်ပင်ရင်းသို့ကပ်တော်မူ၏၊ ထိုအခါ မာရ်နတ်မင်းသည်ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ရဟန်းကြီး၏ ယုတ်သောအဖြစ်ကို ရှုကြည့်ပါသော်လည်း တစုံတရာမျှ ချော်ချွတ်သည်ကိုမမြင်ချေ ငါ၏နိုင်ငံကိုလှန်ရလေ၏ ဟု နှလုံးမသာရှိလှ၍ ခရီးလမ်းမ၌ ငေးမှိုင်ကာထိုင်လျက်တဆဲ့ခြောက်ကြောင်းသော အရေးကိုငင်၍နေ၏ ငင်ဟန်အကြံကား ဤရဟန်းကြီးသည် ဖြစ်လေရာဘဝ၌ပင် ဒါနပါရမီကို သူတထူးတက်ကျူးလွန်၍ဖြည့်သော ကြောင့် ဤရွှေပလ္လင်ကိုရပေသည်၊ ငါဤကဲ့သို့မဖြည့်မိသောကြောင့် ဤရွှေပလ္လင်ကိုမရချေ၊ ဒါနပါရမီ သီလပါရမီ နိက္ခမပါရမီ ပညာပါရမီ ဝိရိယပါရမီ ခန္တီပါရမီ သစ္စာပါရမီမေတ္တာ ပါရမီ အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီ ဥပေက္ခာပါရမီ ဒါနပရိစာဂ အင်္ဂပရိစာဂ ဇီဝိတပရိစာဂစရိယ တရားတို့ကို သူတပါးနှောက်ရှက်၍မျှမဖြစ် အားသစ်၍သာ လွန်ကဲစွာပြုသောကြောင့်ဤရွှေ ပလ္လင်ကိုရပေသည်၊ ငါဤကဲ့သို့ မဖြည့်မိသောကြောင့် မရချေဟု တဆဲ့ခြောက်ကြောင်း

သော အရေးကိုငင်၍နေ၏။ ထိုသို့နေရာဝယ်တဏှာ၊ အရတီ၊ ရာဂါ၊ မည်သော သွီးသုံး
 ယောက်တို့က ဘခင် အဘယ်ကြောင့် စိုးနှောင့်ပူဆာမျက်နှာမရှင် စားမဝင်ဘဲ မြေတွင်အ
 ကြောင်းခြစ်၍ နေဘိသနည်းဟု မေးလေသော် သွီးမတ်တို့ ဤဂေါတမ ရံဟန်းသည်၊
 ငါမှန်း၍ထားသော ရွှေပလ္လင်ဝယ် ငါ့အရင်သူဘုရားလုပ်ချေပြီ ဤရဟန်းကြီး၏ ပျက်စီး
 ကြောင်းကိုကြံအပ်သော်လည်း မကြံနိုင်၍တွေ့ခိုင်ရတော့သည်ဟု အကြောင်းကို ပြောဆို
 လေ၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင် သွီးသုံးယောက်တို့က ဘခင်မစိုးရိမ်လင့် ငါတို့မိန်းမ မာယာ
 အစွမ်းဖြင့် ဤရဟန်းကြီးကို ဖျောင်းဖျ၍၊ ဘခင်နိုင်ငံသို့ ပါအောင် ပြုပါအံ့ဟု ဝန်ခံကြ၍
 တယောက်ကား၊ တဆဲ့ သုံးနှစ်ရှယ် တယောက်ကား တဆဲ့ ခုနှစ်နှစ်ရှယ် တယောက်ကား
 တကြိမ်၊ သားဘွားပြီးသော မိန်းမအရွယ်ဖြင့်တင့်တယ်စွာ တန်းဆာဆင်ပြီးလျှင် ဘုရားရှိ
 ရာသို့ကပ်၍ ခြေရင်းတော်၌ အလုပ်အကျွေး ပြုလုပ်လိုပါကြောင်းနှင့်တောင်းပန်လာသည်ကို
 ပယ်ခွါတော်မူလျက်။

ယဿ ဇိတံ နာဝဇိယတိ၊
 ဇိတမဿ နော ယာတိ ကောစိ လောကေ၊
 တံ ဗုဒ္ဓံ မနန္တ ဂေါစရံ၊
 အပဒံ ကေနပဒေန နေဿထ၊
 ယဿ ဇာလိနီ ဝိသတ္တိကာ၊
 တဏှာ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိနေတဝေ၊
 တံ ဗုဒ္ဓံ မနန္တ ဂေါစရံ၊
 အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထ။

ဟူသောဂါထာကို ဟောတော်မူသည်။ ။အနက်ကား၊ မာရမိတရာ၊ မာရ်မင်း
 ရင်နှစ် သွီးချစ်တို့၊ ယဿ၊ အကြင်မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဇိတံ၊ အောင်အပ်လှစွာ ကိလေ
 သာကို ကောင်းစွာအောင်တော်မူသည်ဖြစ်၍၊ နာဝဇိယတိ၊ တဘန်မရှုံးနိုင်ပြီ၊ အဿ၊
 ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇိတံ၊ အောင်ပြီးသောကိလေသာရန်သူကို၊ လောကေ၊ လောက
 သုံးပါး၌၊ ကောစိ၊ တစုံ တယောက် သောသူသည်၊ နောယတိ၊ တဘန်ထပ်ကာ ရန်မူ
 လာအောင် မဆောင်နိုင်ချေ၊ အပဒံ၊ တဏှာဟူသော အကြောင်းလည်း ကင်းထသော၊
 အနန္တဂေါစရံ၊ အဆုံးမထင်အကုန်မြင်သောသဗ္ဗညုတဉာဏ်လျှင်အာရုံရှိထသော၊ တံဗုဒ္ဓံ၊
 ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ ကေနပဒေန၊ အဘယ်အကြောင်းဖြင့်၊ တုမှေ၊ သင်နတ်သွီးတို့သည်
 နေဿထ၊ ဆောင်နိုင်ကုန်လတ္တံ့နည်း။ ။မာရမိတရာ၊ မာရ်မင်း ရင်နှစ် သွီးချစ်ကို၊
 ယဿ၊ အကြင်မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဇာလိနီ၊ ကွန်ရက်နှင့်လည်းတူထသော၊ ဝိသတ္တိကာ၊
 ငါးပါးအာရုံ၊ ကာမဂုဏ်၌ခံမင်တပ်ငြိတတ်ထသော၊ တဏှာ၊ တဏှာသည်၊ နတ္ထိ၊ မရှိပြီ၊
 တဿ၊ ထိုမြတ်စွာဘုရားအား၊ ကုဟိဉ္စိ၊ တစုံတရာအယုတ်မာသို့၊ နေတဝေ၊ ဆောင်ခြင်းငှါ။

နသက္ကာ၊ မတတ်နိုင်ရာ၊ အပဒံ၊ တဏှာဟူသော အကြောင်းလည်း ကင်းပြီးထသော၊ အနန္တဂေါစရံ၊ အဆုံးမမြင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်လျှင် အာရုံရှိထသော၊ တံဗုဒ္ဓံ၊ ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ ဓကနပဒေန၊ အဘယ်အကြောင်းဖြင့်၊ နေဿထ၊ ဆောင်နိုင်ကုန်လတ္တံ့နည်း။ ဤဂါထာဖြင့်။ ကိလေသာရန်သူကိုအောင်တော်မူသော အခြင်းအရာကိုပြလျက် သင်တို့ဖျောင်းဖျသေအမှုအရာသည်၊ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ အဝိဇ္ဇာစသော အညစ်အကြေးမကင်း သိမ်ဖျင်းယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါသာလျှင် ဝမ်းသာနှစ်သက် စုံမက်လိမ့်မည်။ ငါဘုရားသည် ကိလေသာတရားကို ပယ်ရှားအောင်မြင်အပ်ပြီး၍၊ သုဿန်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော သူကောင်ပုပ်ကဲ့သို့ စက်ဆုပ်တော်မူသည်ဟု ကဲ့ရဲ့တော် မူသဖြင့် နတ်သွီးသုံးယောက်တို့ ရှက်ကြောက်ခြင်းပြင်းစွာနှင့် ပြေးခွါ ရလေကုန်သတည်း။ ။ထိုနောက်။ ဟံဟံကမည်သော ပုဏ္ဏားသည် ဘုရားအထံသို့လာ၍ အရှင်ဂေါတမ အဘယ်သို့သော သူသည် မြဟွာဏမည်ပါသနည်းဟုမေးလျှောက်သည်တွင်ပုဏ္ဏားအကြင်သူသည် တဟံဟံ တက်သောအမျက်ကင်းကွာလျက် သတ္တဝါတို့အား သနားချစ်ခင်ခြင်းလည်းရှိ၏။ ရာဂ စသောကိလေသာတို့ကိုလည်းပါယ်ခွါစွန့်ပစ်တတ်၏ မြတ်သည်ဟုသမုတ်အပ်သော ပုညကြိယာဝတ္ထုတို့၌သာပျော်၏ ထိုသူသာလျှင် မြတ်ရာသို့သွားအံ့သည်ဖြစ်၍ မြဟွာဏမည်၏ဟု ဖြေတော်မူသည်။ ဤသို့ မာန်နတ်မင်းသွီးသုံးယောက်ဟံဟံက ပုဏ္ဏားတို့အားတရားအမြှောက်တိုက်ကျွေးတော်မူလျက် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး စမ္ပယ်တော်မူရာအရပ်သည် အဇပါလသတ္တဝါဟုမည်၏။

(၆) ထိုနောက် မဟာဗောဓိပင်၏ အရှေ့တောင်မျက်နှာ ငါးဆဲ့တလံကွာ၊ ဝါ၊ နှစ်ဆဲ့ကိုးလံကွာတွင် မုစလိန္ဒာမည်သော အိုင်၏အနီး ကျည်းပင်ကြီးရင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ စကြာဝဠာတိုက်အလုံး နှံ့အောင်ရွာသောအခါမဲ့ မိုဗ်းစွေသည်တွင် မုစလိန္ဒာနဂါးမင်းသည် မိမိမိမာန်မှထွက်၍ မြတ်စွာဘုရားကို တစုံတခုသော၊ ဖြုတ်၊ ခြင်၊ ယင်ရဲ စသည်တို့ထိပါးစေခြင်းငှါ၎င်း၊ အပူ-အချမ်း-လေ-လေကြမ်းမိုဗ်းဖဲ့တို့မညှင်းဆဲစေခြင်းငှါ၎င်း၊ ရတနာအတိပြီးသောဗိမ္မာန်ကို ဘန်ဆင်းလျက် လှူခြင်းငှါ မတတ်နိုင်ဘဲလျက်လည်း မိမိကိုယ်ဖြင့်ကုသိုလ်ပြုခြင်းငှါ ကြီးစွာသောကိုယ်ကိုဘန်ဆင်း၍တပိုင်းတခွေကိုပလ္လင်ခင်းပြီးသော် ကိုယ်တော်ကို ခုနစ်ပတ်ရစ်ရံလျက် ဦးခေါင်းတော်ထက်က ပါးပျည်းဖြင့်အုပ်မိုး၍ မိုဗ်းမစွတ်ရအောင်တည်လာသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည်နဂါးမင်း၏ အခွေထက်ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ဖလ သမာပတ်ကိုဝင်စား၍နေတော်မူသည်။ ခုနစ်ရက်စေ့၍ မိုဗ်းစသော ကာလမှ နဂါးမင်းသည် လုလင်ယောင်ဘန်ဆင်းလျက် ရှေ့တော်၌ရှိခိုး၍ နေလာသော် “သုခေါဝိဝေကော တုဋ္ဌဿ သုတဓမ္မဿ ပဿတော” စသောဥဒါန်းစကားဖြင့် လေးပါးသောမဂ်ဉာဏ်နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ပြီးသောရဟန္တာသည် လွန်စွာချမ်းသာ၏။ ထိုအတူ သတ္တဝါအပေါင်းတို့၌ တိုက်ခိုက်ထိပါးတတ်သော ဒေါသ၏ ကင်းခြင်းသည် အလွန်ချမ်းသာ၏။ ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ လိုက်စား တတ်ငြိတတ်သော ရာဂ၏ ကင်းခြင်းသည်လည်း အလွန်ချမ်းသာ၏။ ငါဟူသော မာန်ယစ်သစ်ခြင်းကိုခွါ၍ သတ္တဝါတို့အား မညှင်းဆဲဘဲ သည်းခံခြင်းသည်လည်း အလွန်ချမ်းသာ၏ဟု ဟောတော်မူရာအရပ်သည် မုစလိန္ဒာ သတ္တဝါဟုမည်၏။

(၇) ထိုနောက် မဟာဗောဓိပင်မှ တောင်မျက်နှာ အလံလေးဆယ်ကွာတွင် လင်းလွန်းပင်ရင်း၌ ခုနှစ်ရက်ပတ်လုံး သမာပတ်ကို ပင်စားတော်မူ၍ ခုနှစ်ရက်စေ့သော နံနက်၌ မျက်နှာသစ်တော်မူလိုသော အကြီးဘော်ဖြစ်လေသော်၊ သိကြားမင်းသည် ကြဇုသီး ကွမ်းရိုး ဒန်ပူ အနောက်တတ်ရေများကို ကပ်လှူလာ၏။ သုံးဆောင်တော်မူပြီးစအခါတွင် ရာမညတိုင်းဥက္ကလာပဇနပုဒ် ပေါက္ခဝတီဋ္ဌိမှ တဖုဿ ဘလိက ကုန်သည်ညီနောင်တို့သည် ကုန်သွယ်ခြင်းငှါ လှည်းငါးရာနှင့်လာကြသည်တွင် ဘုရားရှင်ရှိရာအရပ်သို့ရောက်လေသော် မိမိတို့အဆွေဖြစ်ဘူးသောနတ်က၊ လှည်းကိုမသွားနိုင်အောင် ချုပ်နှောင်၍ ဗလိနတ်စာပြု သောကာလ နတ်က ကိုယ်ထင်ပြုလျက် လောကသုံးပါးတွင်အတုမရသောဘုရားထင်ရှား ပွင့်တော်မူ၍ ယခုလင်းလွန်းပင်ရပ်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသည်။ သင်တို့အကျိုးစီးပွားများ ကိုမူကား တစုံတခုဖြင့်လှူဒါန်းပူဇော်ချေဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုကြား လျှင် ညီနောင်နှစ်ပါး တို့သည် အားရဝမ်းသာရှိ၍ မိမိတို့တွင်ပါသော ကြွက်ကျစ်မုန့်၊ ပျားမုန့်ဆုပ်တို့ကိုယူ၍ကပ် လာ၏။ ထိုအခါ ဗဒ္ဓိကာရ မြဟ္တာလှူသော သပိတ်တော်သည် သုဇာတာ နို့ဆွမ်းလှူ စကပင်ကွယ်ခဲ့၍ အဘယ်ဝတ္ထုဖြင့်ခံသော် လျော်အံ့နည်း၊ နောင်တော်ဘုရားတို့သည် အဘယ်ဝတ္ထုဖြင့်ခံသနည်းဟု ရှုတော်မူသော် နောင်တော်ဘုရားတို့သည် သပိတ်တော်ဖြင့် ခံတော်မူကြသည်ကို မြင်၍ သပိတ်တော်ကိုအောက်မေ့လျက် ထိုမုန့်ကိုခံလိုသော အကြံ တော်ဖြစ်လေသော် စတုမဟာရာဇ် နတ်မင်းကြီးလေးယောက်တို့သည် ဣန္ဒနီလာကျောက် ညိုဖြင့် ပြီးသော သပိတ်လေးလုံးကို ကပ်လာ၏။ ဘုရားသခင်လည်း ထိုသပိတ်ကိုခံတော် မမူ။ ယင်းသို့ခံတော်မမူသော် ပဲနောက်အဆင်းရှိသော ကျောက်သပိတ် လေးလုံးကိုလှူ ပြန်၏။ ထိုကျောက်သပိတ်ကိုခံတော်မူလျက် လေးလုံးသောသပိတ်ကို မိဋ္ဌာန်နှိပ်လျှင် အနားရေးလေးခုရှိသော သပိတ်တလုံးတည်းဖြစ်သဖြင့် ထိုသပိတ်နှင့်ခံတော်မူ၏။ ထိုကုန် သည်ညီနောင်တို့အားလည်း ဗုဒ္ဓံသရဏံဂစ္ဆာမိ၊ ဓမ္မံသရဏံဂစ္ဆာမိဟူသော ဒွေးဝါဓိက သရဏဂုံကို ပေးတော်မူသည်။ ဦးခေါင်းတော်ကို သုံးသပ်၍၊ ဆံတော်ခါတ် တလက်ဆုပ် ကိုလည်းအပ်တော်မူလိုက်၏။ ဤအရပ်သည် ရာဇာ-ရတန-သတ္တဝါဟမည်၏။

ဂင်္ဂါ ယမုနာ အစီရဝတီ မဟီသရဗုဒ္ဓအစရှိသော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့သည် အစ-အ လယ်၌ တခုနှင့် တခုတူသော်လည်း အဆုံး၌ သမုဒ္ဓရာပင်လယ်ထဲသို့ဆင်းသွားခြင်းမှာ တူတူသကဲ့သို့ အထက်ကပြဆိုသော သခိုင်းများသည်တခုနှင့်တခု အစ အလယ်၌မတူကြ သော်လည်း အဆုံး၌ တညီတညွတ်တည်း ယခု-ရှေ့တီဂုံဘုရား တည်ရှိသောနေရာကို သိဂုံထရဒေဝါကြသည်။ အကြောင်းကိုပြဆိုကြလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ရန်ကုန်မြို့ကို မူလပဋ္ဌမ တွင်သိဂုံကုရဟုခေါ်သည့်အကြောင်းကိုထင်ရှားလေသည်။ ၎င်းမှတဖန် ပေါက္ခဝတီဟု ခေါ်ကြသေးသည်။ အထက်ကပြဆိုကဲ့သောသခိုင်းနှင့် သင်္ဂါယနာတင် ကျမ်းများအရမှာ မစ္ဆိမဒေသတွင်ခေါ်တမာဘုရားပွင့်တော်မူသော် အခါတွင်ရန်ကုန်မြို့သည်လူနေအိမ်ခြေတည် ရှိသောဋ္ဌာနတခုဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားလေသည်။ သို့သော်၊ ထိုအခါက မည်ကဲ့သို့ခေါ် သည်၊ ယခု ခေါ်ဝေါ်သော ရန်ကုန်ဟူသောအမည်ကိုမည်သည့်အခါတွင်စ၍ခေါ်ကြသည် ကိုစဉ်းစားဝေဘန်ရန်ရှိလေသည်။

သမိုင်းစာနှင့်သင်္ဂါယနာတင် ကျမ်းဂန်များတွင်၊ ရာမညတိုင်း၊ ဥက္ကလာပဇနပုဒ် ပေါက္ခရဝတီမြို့မှ တဖုသသနှင့်ဘလိက ညီနောင်တို့သည် မြတ်စွာဘုရားနှင့် တွေ့ဆုံသည့်အခါ၌ မြတ်စွာဘုရားက ဆံတော်များကို သနားတော်မူသည်ဟု ပါရှိလေသည်။ ထိုစာတွင် ပါရှိသော ရာမညတိုင်းဆိုသည်မှာ ဟံသာဝတီဝဲခူး ရန်ကုန် မုတ္တမ တို့ကိုဆိုသည့် လက္ခဏာရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအခါက သထုံပြည်ကို သုဝဏ္ဏဘုံမိ ဟုခေါ်သည်။ တောင်ငူနယ်ကို ကေတုမတီ။ ပြည်ကို သရေခေတ္တရာ၊ ရခိုင်ပြည်ကို ခညဝတီ၊ ပုဂံပြည်ကို အဒိမတ္တန၊ ကရင်နိနယ်ကိုကန္တာရဝတီ၊ ရှမ်းပြည်ကို ကမ္ဘောဇတိုင်းဟုခေါ်သည်။ ပေါက္ခရဝတီဆိုသည်မှာ ရန်ကုန်မြို့ကိုဆိုသည့် လက္ခဏာရှိသည်။ ရွှေတိဂုံသမိုင်းငယ် ကေပိုဒ်၌ လာသည့်အမည်မှာမူ သတ္တာ ဘုမ္မိ ဘူရိဒတ္တ ပေါက္ခရဝတီ သီဟရာဇာ တမ္ဘာကုတ္တတိဂုဗ္ဗဟု သတ္တာနာမံဟုပါသည်။ ရွှေတိဂုံထူပါဝင်နှင့် သမိုင်းတော်သစ်အလို၊ ဓမ္မစေတီမင်း ကျောက်စာအလိုမှာ သိင်္ဂုတ္တရကုန်း၏ အရှေ့အရပ်က ဓမ္မဝတီမြို့နှင့် ဒီတိုးသရက်ချောင်းရှိ၏။ တောင်အရပ်က ပေါက္ခရဝတီ၊ နောက်ခညဝတီ ယခုခောင်းကန်ပဲ့ခေါ်သည် မြို့နှင့်ပုဇွန်ဒီချောင်းရှိ၏ အနောက်အရပ်က (အသိတဇန) နောက်အသိပစ္စာမြို့ အသိတညနဂိုရ်နှင့် အသိစန္ဒနချောင်းရှိ၏။ မြောက်အရပ်က တရိဟကုမ္ဘ ဩကုမ္ဘ ဥက္ကလာပမြို့ရှိ၏။ အထက်ကပြဆိုခဲ့သော စင်မှတ် စာတမ်းများအရ ရှေးဦး ရန်ကုန်မြို့ကို သိင်္ဂုတ္တရခေါ်ပြီးသည့်နောက် ၎င်းမြို့ကို ပေက္ခရဝတီဟုခေါ်ကြောင်းထင်ရှားလေသည်။ ထိုနောက် ၎င်းမြို့ကို ဥက္ကလာပဟုခေါ်လေသည် ဤအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးစာတမ်းအဟောင်း များကိုတွေ့ရှိရသည်မှာအောက်ပါအတိုင်းဖြစ်လေသည်။

မွန်ရာဇဝင် စေတီတော်သမိုင်းကျမ်းနှင့် ရွှေမောခေ ရာဇဝင်သမိုင်းတွင်ဥက္ကလာပမင်းသည်၊ သန္ဓေသူ (မယ်လမု) မှ မွေးဘွားသော သိကြားမင်း၏သားဟုဆိုကြလေသည်။ ထိုအဆိုနှစ်ရပ်ကို ညှိနှိုင်း၍ မှတ်သားရအောင်ဆော်ပြအံ့။ အထက်ဆိုခဲ့သော ကိုးဆယ် ကိုးကုန်းတို့၏အညွန့်အသိပ်ဖြစ်သော သိင်္ဂုတ္တရကုန်းနှင့် ကုန်းအသီးသီးတို့တွင် ဝိဇ္ဇာတပသီဇော်ဂျီ ရသေ့တို့သည် ပျော်မွေ့ဖို့ခိုရာဖြစ်လေသည်။ ထိုကုန်းတို့၌ပျော်မွေ့သော ရသေ့တဦးသည်။ ဇနပုဒ်သားတို့ထံ ဆွမ်းခံသွားရာမှပြန်ရာခရီးတွင် မြစ်ကမ်း စ လမပင်ကြီးတပင်၌ အုံ့သြလောက်ဘွယ်ရာ၊ လမပွင့်အင်ကြီးကိုမြင်၍ချိုးယူခဲ့ပြီးလျှင် မိမိကျောင်းသခံမ်း၌ ထားရာ မကြာမှီရက်အတွင်းတွင် ထိုလမပင်မှပွင့်လျက် သန္ဓေဇေဖြစ်သော သတို့သမီးငယ် တယောက်ပေါက်ဘွားလာသည်ကိုမြင်လျှင် အားရဝမ်းသာစွာသွီးအမှတ်ဖြင့် မွေးမြူထားလေ၏။ ။ ထိုသတို့သမီးအရွယ်ရောက်သောအခါ မွန်ဘာသာ (မယ်ကမု) မြန်မာလို (မယ်လမု) ဟု အမည်ပေးထားသဖြင့် ထိုသတို့သမီးလည်း သစ်သီးကြီးငယ်တို့ကိုရှာဖွေ၍ အဘ-ရသေ့ကြီးအားကပ်၏။ သောက်ရေသုံးရေတို့ကိုပြုခြင်း တံမြက်ခတ်ခြင်းအမှုတို့ကို ပြု၍သာနေလေ၏။ တနေ့သောအခါ သိကြားမင်းသည် လူရောင်ဆောင်၍ ရသေ့ကြီးထံလာရာ သတို့သမီး မယ်လမုနှင့်တွေ့၍ မေတ္တာရည်သန်လျက် ချစ်ခင်စုံမက်ဟန်ပြုလေ၏။ ရသေ့လည်း သိကြား မွန်းသိသောကြောင့် တနားသဖြင့် ညီညွတ်ရန်သာ ပြောလေ၏။ သိကြားမင်းလည်း မယ်လမုအား မကြာမှီပြန်လာမည်ပြော၍ နတ်ပြည်သို့ တက်သွားရာ မယ်လမုသည်လည်း အလွန်ဝမ်းနည်းကြည်ကွဲလှစွာ-ရက်လအတော်ကြာသည့်တိုင်အောင်

မပြန်လာသောကြောင့် အဘရသေ့ကြီးအား ငိုယိုတိုင်ကြားလျှင် အဘရသေ့ကြီးသည် မစိုးရိမ်လင့်ဆို၍ သက်ငယ်မျက်ကို သစ္စာမိဋ္ဌာန်၍ပြုလုပ်သော ကျေးသား လယ်ပင်းတွင် စာခွေစွပ်၍လွှတ်လိုက်လေ၏။ (အချို့သခိုင်း၌ကား) သိကြားမင်းနှင့် မယ်လမုတို့အကြောင်းစုံ ပေါင်းဘက်ပြီးသည့်နောက် သိကြားမင်းက မိမိဋ္ဌာနဖြစ်သောတာဝတိံသာသို့ ပြန်ခါနီးတွင် မိမိဂိုင်းက-ဂိုင်းမွေးနှင့် ကျေးသားလုပ်ပြီးလျှင် ပေးခဲ့သည် အလိုရှိလျှင် ၎င်းကျေးသား အားစေလွှတ်ဟုမှာခဲ့လေသည်ဟုဆိုသည်။) တာဝတိံသာသို့ရောက်လျှင် သိကြားမင်းသည် အကြောင်းမျိုးစုံကိုသိရှိရသဖြင့် မယ်လမုသုံးဆောင်ရန် နတ်ရေစင်ကို မြကျည်တောက် သုံးလုံးတွင်ထည့်ပြီးလျှင် ကျေးသားလည်တွင်စွပ်၍ပြန်လွှတ်လိုက်လေ၏။

ထိုအကြောင်းကို သိကြားမိဖုရား သုဇိတာ၊ သုမာလာ၊ သုနန္ဒာ၊ သုစိတ္တာတို့သိကြသဖြင့်၊ သိန်းစွန်ရောင်ဆောင်ကာ ကျေးသားကိုလိုက်ကြရာ၊ မြကျည်ထောက်နှစ်လုံးသည် ပြတ်ထွက်လျက် တလုံးသည် ဟိမဝန္တာတောသို့ကျ၍ ဆင်မတကောင်သောက်ရသဖြင့် ဆဋ္ဌန်ဆင်ဖိုကို ဘွားမြင်လေ၏။ တလုံးသည် သမုဒ္ဒရာအတွင်းသို့ကျ၍ မိချောင်းမတကောင် သောက်ရသဖြင့် ငမိုးရိပ်မိချောင်းကိုဘွား၏။ တလုံးသာ မယ်လမုထံရောက်၍ သောက်ရသဖြင့် ဥက္ကလာပသတို့သားကို ဘွားလေသည်။ (ထိုနေရာတွင် မွန်ရာဇဝင်စေတီတော်သခိုင်းပေါင်းချုပ်က၊ သိကြားမင်းသည်၊ သပျက်ရေနတ်ဆေးဖြင့် နတ်ကျေးလုလင်တဦးကို စေလွှတ်တိုက်ကျွေး၍သန္ဓေတည်စေတော်မူ၏ဟုဆိုသည်) ထိုသတို့သားသည်၊ ငယ်စဉ်အခါက ကုဋ္ဌရောဂါ သမင်ရက်ပါသဖြင့် သိကြားမင်းသည် သူအိုရောင်ဆောင်၍၊ သားငယ်ကို မယ်လမုထံတောင်းယူကာ နတ်ဆေးနတ်ဝါးလိမ်းကျံ၍ နတ်ရေကံတွင်ချသဖြင့် ကုဋ္ဌရောဂါပျောက်လျက်၊ ပွတ်သစ်သောဇမ္ဗူရာဇရွှေအဆင်းကဲ့သို့ တဆွဲခြောက်နှစ်သားအရွယ်ရောက်လေ၏။ ထိုနောက်၊ သိကြားမင်းသူအိုသည်မိမိအကြောင်းကို မယ်လမုနှင့် ရသေ့တို့အားပြောကြား၍ မိမိသားတော်ကို (ဥက္ကလာပဟုသောဘွဲ့အမည်နှင့်တရားဟုမုဋ္ဌာန မွန်လူမျိုးတို့ နေရာအရပ်တွင် မြို့ပြ ထီးနန်း ကျုံး မြောင်းရင်တား တံခါးကြီးငယ်တို့နှင့်တကွ ဘန်ဆင်းပြုပြင်၍ မဟာသက္ကရာဇ် ၈၇ ခုနှစ်တွင် ဘုရင်အဖြစ်သို့တင်မြှောက်ပြီးသော်တာဝတိံသာသို့ပြန်လေ၏။

အချို့သခိုင်း၌ကား။ မယ်လမုသည် သာမညအရပ်သူဖြစ်သည်။ သိကြားမင်းသည် လူပြည်သို့သာသနာတော်၏အရေးသီလရှိလူတို့၏ ဒုက္ခရောက်ခြင်းကိုကယ်တင်ရန်အရေးများအတွက် လှည့်လည်ကြည့်ရှုသည်။ ဤအခါတွင် မယ်လမုကို သိကြားမင်းက သီလရှိပြီးလျှင် ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေသည်ကို တွေ့ရှိလေသည်။ ထိုပြင်လည်း၊ မယ်လမုကိုမြင်လျှင် မြင်ခြင်း ချစ်ခင်စုံမက်သောမေတ္တာစိတ်ပေါ်၍လာသည်။ ဤအကြောင်းများကြောင့် သိကြားမင်းလူရောင် ဖန်ဆင်းပြီးလျှင် မယ်လမုနှင့် မယ်လမုအဘထံသို့ သွားရောက်ပြီး မိမိသည် ရွှေကုန် ကျောက်ကုန်ကူးသော ကုန်သည်ကြီးဖြစ်ပါသည်။ မိမိ၏နာမည်မှာ မောင်မာဃပါ နေရင်းရပ်ရွာမှာ-ခြောက်ရွာဖြစ်ပါသည်။ မယ်လမုကို ချစ်ခင်စုံမက်သည့် အတွက် မိမိ၌ပါရှိသော ရွှေ၊ ငွေ၊ စိန်၊ ကျောက်သံပတ္တမြားကို မယ်လမုအား ခမ်းဝင်ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့်ပေးပြီးလျှင်သွီးခင်ပွန်းအဖြစ် ပေါင်းသင်းလိုပါသည်ဟု ဆို၏။ မယ်လမုနှင့်

သူ၏အဘက သိကြားမင်း၏စကားကို ယုံကြည်ပြီးလျှင် သူပြောသောစကားကိုလက်ခံပြီး သည့်နောက် မယ်လမုနှင့်သိကြားမင်းတို့ ပေါင်းဘက်ကြလေသည်။ ထိုနောက်များမကြာမှီ သိကြားမင်းသည် မိမိနေရပ်ဖြစ်သောတာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့ပြန်သွားလေသည်။ မယ်လမု ဌ်လည်း ပဋိသန္ဓေစွဲကပ်၍ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ နေ့၊ လ၊ စေ့ရောက်သည့်အခါ၊ ဥက္ကလာပ သတို့သားကိုဘွားမြင်လေသည်။ မွေးဘွားသည့်အခါကစ၍ ထိုသတို့သားမှာ ကုဋ္ဌရောဂါ စွဲကပ်ပါလာလေသည်။ သိကြားမင်းသည်နောက်တကြိမ် လူ့ပြည်သို့လှည့်လည်၍ ကြည့် သည့်အခါ မိမိ၏သားတွင် ကုဋ္ဌနုနာစွဲသည်ကိုသိရှိ၍ ဆေးသမားရောင့်ဆောင်ပြီးလျှင် မယ်လမုနှင့် ဥက္ကလာပသတို့သားထံသို့သွားရောက်၍ မည်သည့်ရောဂါမဆို ဆေးလူးပြီး လျှင် ခြေနှင့်နင်းထုတ်၍ တမဟုတ်ချင်း ပျောက်ကင်းအောင် ကုသနိုင်သည်ဟု ပြောလေ သည်။ မယ်လမုကဤကဲ့သို့ဖြစ်လျှင် သူ၏သားတွင်စွဲကပ်လျက်ရှိသောကုဋ္ဌနုနာကိုကုသပါ။ သို့သော် ကလေးသည် အလွန်ငယ်ပါသောကြောင့် ဥက္ကောင်းကိုချန်လှပ်ပြီးလျှင် ကိုယ်ကို သာခြေနှင့်နင်းပါဟုဆိုလေ၏။ သိကြားမင်းသည် ကောင်းပါပြီဟု ဝန်ခံပြီးသည့်နောက် ဥက္ကလာပသတို့သားအား ဆေးလူးပြီးလျှင် ခြေထောက်နှင့် နင်းဟန်ပြု၏။ ဤအခါတွင် မယ်လမုက သူ၏သားအပေါ်၌မေတ္တာ၊ ဂရုဏာရှိပြီးလျှင် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြသောကြောင့် ဆရာကြီး ဥက္ကောင်းကိုလှုပ်ပါ၊ ဥက္ကောင်းကိုလှုပ်ပါဟု အကြိမ်ကြိမ်တောင်းပန်လေသည်။ သိကြားမင်းလည်း သူ၏အာနုဘော်ကြောင့် သူငယ်၌စွဲကပ်သော ကုဋ္ဌနုနာကိုပျောက် ကင်းအောင်ပြုလုပ်ပြီးလျှင် သူ၏နေရာနတ်ပြည်သို့ပြန်လေ၏။ သိကြားမင်းက ခြေနှင့်နင်း ပြီးလျှင် ဆေးကုသဟန်ပြုသည့်အခါတွင် ဥက္ကောင်းကို လှုပ်၍ထားသောကြောင့် ထိုသူ ငယ်အား အမည်မှည့်သောအခါ၌၊ ဥက္ကလာပဟု အမည်မှည့်လေသည်။ ဥက္ကလာပသတို့ သားသည် ဆယ်ခြောက်နှစ်အရွယ်ရောက်သည်အခါ မိမိ၏မိခင်အား သိကြားမင်းက ခမ်းဝင်ပစ္စည်းအဖြစ် ပေးထားခဲ့သော ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျောက်သံပတ္တမြားဖြင့် ရွာငယ်တခုကို တည်ထောင်စေလေသည်။ သူ၏ရွာသားများကိုလည်း ကုန်သွယ်၊ လယ်လုပ်ရန် ငွေကြေး များဖြင့်ချီးမြှင့်လေသည်။ ၎င်းသူတို့သည် အခြားအရပ်သို့ရောင်းဝယ်ဘောက်ကားခြင်းငှါ သွားသည့်အခါ၌ မိမိတို့သည် ဥက္ကလာပတည်ထောင်သော ကျေးရွာကဖြစ်သည်ဟု ပြော လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းရွာကို ဥက္ကလာပဇနပုဒ် သို့မဟုတ် ဥက္ကလာပရွာဟု တွင်လေ သည်။ ဥက္ကလာပဇနပုဒ်သည်တဖြောင့်ဖြောင့်ရှိလာလေသည်။ ၎င်းဇနပုဒ်၌ နေထိုင်သော သူများသည်လည်း ထိုနည်းတူပင် တဖြောင့်ဖြောင့်ကုန်သွယ်လယ်လုပ်ခြင်းများမှာ တိုးတက် ကြီးပွားလာလေသည်။ ဤအခါ၌ ရွာသူ ရွာသားများအားလုံးသဘောတူ ဘဒ္ဒကမ္ဘာ တည်စတွင် ဘုရားလောင်း မဟာသမတမင်းကြီးအား မင်းအဖြစ်သို့မြှောက်ဘိအလားတူ ဥက္ကလာပအားဘုရင်အဖြစ်သို့ဘိသိက်သွန်း၍တင်မြှောက်ကြလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥက္ကလာပ ဇနပုဒ်သည် ထီးနန်းစိုက်သော ရာဇဌာနီ မင်းနေပြည်ကြီးအဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ အထက်ကနည်းတူပင် ၎င်းမြို့၌ နေထိုင်ကြသောသူများသည် အခြားမြို့ရွာများသို့ ရောက် သောအခါ၊ ဥက္ကလာပမင်းကြီးစံနေတော်မူသောမြို့မှဖြစ်သည်ဟု ပြောကြလေသည်။ ဤအ ကြောင်းများကြောင့် တဖြောင့်ဖြောင့် ဥက္ကလာပမြို့ဟု တွင်လေသည်။

ထိုမင်းသည်၊ ဇနပုဒ်ကျေးရွာကို ကြီးစိုးအုပ်ချုပ်ရသော မင်းမျှပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသခင် သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်အခါက မြေပေါက် သူဌေးကြီးများ

ဖြစ်ကြသော၊ ဇောတိက၊ ဇဋိလ၊ မေဏှက၊ ပုဏှ၊ ကာကဝလိယစသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများကဲ့သို့ ပင် မိမိ၏အဘသိကြားမင်းက-မစ၍၊ မြေမှရွှေအိုးများပေါ်လာပြီးလျှင်၊ အလွန်တရာကြွယ်ဝချမ်းသာသော ဘုရင်တပါးဖြစ်သည်။ သမိုင်းစာအရ- ရှေ့တိုက်ဘုရားကိုတည်ရန် မြေများကို တူးဆွသည့်အခါ မြေထဲမှ ရွှေအိုးကြီး (၄၉ လုံး) ရရှိလေသည်။ ရာဇဝင်အရလည်း နန်းတော်တည်ရန်မြေကိုတူးသည့်အခါ ရွှေအိုးများကိုတွေ့ရှိရသည်ဟုဆိုသည်။

အထက်ကပြဆိုကဲ့သော သမိုင်းစာနှင့် ရာဇဝင်နှစ်ရပ်တွင် ဒုတိယသမိုင်းစာ သို့မဟုတ် ရာဇဝင်က သာ၍ အခြေအနေရှိလေသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ဘုံပိုင်းတွင် လူပြည်၌ အနှစ် (၅၀) လျှင် အနိမ့်ဆုံး ဖြစ်သော စတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်၌ တညနှင့် တနေ့သာလျှင် ဖြစ်သည်ဟုပြဆိုလေသည်။ မြန်မာနည်းလောက ဓါတ်ဆရာများက လူပြည်တွင် တနှစ်၊ နတ်ပြည်တွင် တရက်ဟု ပြဆိုလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ပြဆိုခြင်းတွင် ၎င်းသူတို့က လူ့ပြည်တွင် ဆဲ့နှစ်လ၊ သို့မဟုတ် ဆဲ့နှစ်ရာသီရှိသည်။ ၎င်းဆဲ့နှစ်ရာသီတွင် မိုဗ်းဥတုလေးလ-ဆောင်ဥတုလေးလ-နွေဥတုလေးလရှိသည်။ ၎င်းဆဲ့နှစ်ရာသီတပတ်သို့မဟုတ် ဥတုတပတ်ကို လူ့ပြည်၌ တနှစ်ဖြစ်သည် နတ်ပြည်၌ တရက်သာလျှင်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ သိကြားမင်းသည် လူတို့အရေအတွက်အားဖြင့် တနှစ်၊ နတ်တို့အရေအတွက်အားဖြင့် ၎င်း၊ တရက်ရှိသည်အခါ တိုင်းလူပြည်သို့ လှည့်လည်သည်ဟုဆိုပြီးလျှင် သင်္ဂြိုဟ်စာများကို တနှစ်တခါ ပြုလုပ်ကြလေသည်။ သိကြားမင်းသည် တနှစ်တခါ သို့မဟုတ် တရက်တခါ လူ့ပြည်သို့ ဆင်းသည်ဟု စာပေကျမ်းဂန်များ၌ အသေအချာမတွေ့ရ သိကြားမင်းသည် ရံဖန်ရံခါသာလျှင်သာ သနာတော်၏ အကျိုးလူသတ္တဝါတို့၏ အကျိုးငှါသာလျှင် လူ့ပြည်သို့ ဆင်းသည်။ ၎င်းပြင် လူ့ပြည်၌ ဘုရားလောင်းဖြစ်စေ အခြားသီလသမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ဒုက္ခရောက်သည့်အခါတွင် ဖြစ်စေ သစ္စာဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ဗဏှ၊ ကမ္မလာကျောက်ဖျာတင်းလာသည့်အခါ လူ့ပြည်သို့ ဆင်းသည်ဟုသာလျှင် စာပေကျမ်းဂန်၌ တွေ့ရှိရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဘုရားဟောကျမ်းဂန်နှင့် သင်္ဂြိုဟ်စာရေးသော ပုဂ္ဂိုလ်များရေးသားခြင်းနှင့်မတူ ကွဲပြားကြလေသည်။ ယခုခေတ်ကာလ ဓါတု ဗေဒဆရာများသည် အနောက်နိုင်ငံသားများက တနေ့နှင့် တညလ၊ တွင်ရှိသည့်အခါ မြေပေါ်၌ တလ ဖြစ်သည်ဟုဆို၏။ ဤအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းသူတို့ရေးသားသော ထင်မြင်ချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း အတိုချုပ်ရေးကူး၍ ထည့်လိုက်သည်။

Extract from "The News Pictured Encyclopaedia"
Page 2796 to 2800.

အင်္ဂလိပ်လိုရေးထားသော ရုပ်ပုံစွယ်စုံကျမ်းသစ်စာ
မျက်နှာ ၂၇၉၆ မှ ၂၈၀၀။

Moon, The moon is one of the smallest of the heavenly objects, but because it is relatively near to us, and, is in fact, "Satellite" of the earth, it appears to be the largest, next to the sun, and we know more about it than of any of the planets or stars. With a telescope we can actually see its mountains and ravines its craters, and broad expanses or plains, which early observers thought were seas. ★ ★

★ ★ ★ ★ ★

“လ”သည်ဂြိုဟ်ငယ်ကလေးတခုပင်ဖြစ်သော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့နှင့်အခြားဂြိုဟ်များ ထက်ပို၍နီးကပ်ခြင်းကြောင့်နေမှလွဲ၍အကြီးဆုံးဂြိုဟ်ကဲ့သို့ထင်ရလေသည်။ ၎င်းမှာကမ္ဘာ မြေကြီး၏အရံဂြိုဟ်ငယ်မျှသာဖြစ်လေသည်။ ထို “လ”အကြောင်းကို ကျွန်ုပ်တို့သည်အ ခြားဂြိုဟ်ကြယ်တာရာတို့ထက်ပိုမို၍သိကြလေသည်။ မှန်ဘီလူးနှင့်ရှုကြည့်အပ်သော်၎င်း၏ တောင် မြစ် လွင်ပြင်ကြီးများနှင့် မီးတောင်ဝများကိုပင် မြင်နိုင်ပေသည်။ ထိုလွင်ပြင်ကြီး များကို ရှေးကကြည့်ရှုသူများက ပင်လယ်များဟုတွေးထင်ကြလေသည်။

★ ★ ★ A day and a night on the moon are equal to a month on earth, so that for 14, of our days a man of the moon would live in light and heat unknown to us, and for another 14 days in unimaginable blackness and cold. ★ ★ ★ ★ ★

ထို “လ”ပေါ်တွင် တနေ့နှင့်တညမှာ မြေပေါ်တွင်တလနှင့်ညီမျှ၏ သို့အတူက လပေါ်ရှိလူများသည် ကျွန်ုပ်တို့မသိနိုင်သောအလင်းအပူတွင် ၁၄-ရက်နေကြ၍ကျွန်ုပ်တို့ မတွေးမထင်နိုင်သော အအေးနှင့်အမှောင်တွင် ၁၄-ရက်နေရကောင်းနေရပေမည်။

★ ★ ★ ★ ★

ကျမ်းဂန်များအရမှာ နေနှင့်လမှစ၍ နက္ခတ်တရာတို့သည် မြင့်မိုရ်တောင်ကိုလှည့် ကြသည်။ မြင့်မိုရ်တောင်၏။ အထက်တွင် အနိမ့်ဆုံးဖြစ်သော စတုမဟာရာဇ်-နတ်ပြည် ရှိသည်ဟုဆိုသည်။ သဂြိုဟ်ဘုံပိုင်း၌ လူ့ပြည်တွင်အနှစ်ငါးဆယ်ရှိသည့်အခါ စတုမဟာ ရာဇ်နတ်ပြည်တွင်တနေ့နှင့်တညရှိသည်ဟုဆိုသည်။ အနောက်နိုင်ငံ ဝါတုဗေဒဆရာများက နတ်ပြည်ရှိကြောင်းတရံတရာမျှ မပြဆိုသော်လည်း၊ မြေပေါ်၌တလဖြစ်ခဲ့လျှင် လ-တွင်တ

ရက်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ မည်သည့်နည်းနှင့်မဆို မြေပေါ်မှအထက်သို့တက်လျှင် မြေပေါ်၌ရက်ပေါင်းများစွာကြာသော်လည်း အထက်၌ ရက်ပေါင်းများစွာ နည်း၍သွား သည့်အကြောင်းကိုထင်ရှားလေသည်။ ဤအကြောင်းများကြောင့် အနောက်နိုင်ငံများမှ ဓါတုဗေဒဆရာတို့က မြေပေါ်တွင်တလရှိခဲ့လျှင် လတွင်တရက်ရှိသည်ဆိုခြင်းမှာမှန်ခဲ့လျှင် သပြေတံဘိုဝိုင်းတွင်လူပြည်တွင် အနှစ်ငါးဆယ်ရှိလျှင် နတ်ပြည်တနေနှင့် တည ဆိုခြင်းမှာ မှချမှန်ရလိမ့်မည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်သည် နေ-လနက္ခတ် တာရာများ လှည့်သော နေရာ၏ အထက်သို့ များစွာ ကျသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ အထက်ကပြဆိုခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားဝေဖန်၍ကြည့်ခဲ့လျှင်၊ သိကြား မင်းသည်လူ့ပြည်ဆင်းသည့်အခါ၌ မယ်လမုနှင့်တွေ့၍စုံဘက်ကြသည်။ ထိုနောက် တဖန် ဆင်းသောအခါတွင် ဥက္ကလာပမင်းကြီးအား ကိုယ်တွင်စွဲကပ်သော ကုဋ္ဌနူနာကိုပျောက် ကင်းအောင်ကုသပြီးလျှင် ဥက္ကလာပမင်းကြီးအား သိကြားမင်းတို့၏တန်ခိုးအာနုဘော်ဖြင့် ဘုရင်ဖြစ်စေပြီး ဥက္ကလာပမို့ဟု တွင်စေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃ ခုနှစ်တွင်ရွှေဘိုမင်းသည် အမရပူရနေပြည်တော်မှ ရန်ကုန်မြို့သို့ ရေကြောင်းကအင်္ဂလိပ်ကိုတိုက်ရန်စုံဆင်းလာသောအခါ၌ အောက်ပါသီချင်းကိုရဲမက်မိုလ် ပါတို့ကဆိုကြ၏။ ၎င်းသီချင်းလေးပုဒ်မှာ။

- (၁) ဥက္ကလာပရယ်လို့ သာလှတဲ့ မြို့ရန်ကုန်၊ စုံစို့တော့လေး၊ မချိုအင် ခို့အရှင်ပြည်ကိုသိမ်းခါမှ ရန်ငြိမ်းမည်ဖြူပြာညိုရဲ့ ဝါဆိုမှိ ရွှေဘိုမြို့ကို မိုသ်းခိုလို့လေး။
- (၂) ပန်းစမ္မိယ် နန်းလည်မှာ ရွှေကြက်ရုံးကို ငုံးအုပ်လို့ထား။ အကျိုးကို မျှော် တံခိုးတော်တေဇော်နှင့် မြတ်ဘိုးတော်မှာစကားကို ဘုန်းဓမ္မ ပေါ့လား။
- (၃) အောက်ရန်ကုန် ဆုံးရံချည့် (“အချိုက ပြည်ကြာရင် ဆုံးရချည့်” ဟု ရေးကြသည်) စုံးမကြီးလင် ပဒေါင်းကိုတောင်ညာတင်မှမြတ်ညီခင် တပ်တော်လှည့်လို့ပြန်ခဲ့မည်လေး။
- (၄) နေညိုညိုကိုယ်ကိုယ်ကိုဘမ်းမယ် စုံးရယ် သုံးချက်တီးခါမှ မရီးကိုရွာချ မယ် အချိုကကြက်ပေါင်ကျော်ကြီးနှင့် ရွာချပါမယ်ဟုရေးကြသည်။

ဤသီချင်းကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် ဥက္ကလာပဟုခေါ်ကြောင်း ထင်လျားသည်။

ဤသီချင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိကား။ ဘိုးတော်ဘုရား၏ ဩရဿ သားတော်ကြီးဖြစ်တော် မူသော ရွှေတောင်မို့စား မင်းသားကြီးအားခမည်းတော် ဘိုးတော်ဘုရားက အိမ်ရှေ့အပ် နှင်းတော်မူသည်။ ထိုအိမ်ရှေ့မင်းသည် ဘိုးတော်ဘုရား နတ်ရွာမစံမှီ ကွယ်လွန်တော်

မူ၏။ အင်္ဂလိပ်ရာဇဝင်တွင် တတိယမြောက် အက်ဒွက် (Edword III) ၏ သားတော်ကြီး ဩရသဖြစ်သော အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာအက်ဒွက် ဘလက်ပရင့် (၈) (Edward Black Prince) သည် ခမည်းတော်အရင် နတ်ရွာစံ၏။ တတိယမြောက် အက်ဒွက်ဘုရင် နတ်ရွာစံသည့် အခါ သူ၌အခြားမိစ္စစား သားတော်များရှိသော်လည်း သူ၏ကွယ်လွန်သော အိမ်ရှေ့မင်း၏ သားတော်ဖြစ်သော ဒုတိယရစ်ချက် (Richard II) ထီးနန်းပေးခဲ့၏။ ထိုနည်းတူပင် ဒုတိယ မြောက် ဂျော့ဘုရင် (George II) ၏ဩရသ သားကြီးဖြစ်သော အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာ ဇရက် ဒဲရစ်(ချ)(Frederick)သည်ခမည်းတော်အရင် နတ်ရွာစံသောကြောင့်ဇရက်ဒဲရစ်(ချ)၏သား တော်တတိယမြောက်ဂျော့ (Georgell)ကိုဒုတိယမြောက်ဂျော့ဘုရင်သည် (George II) ဂျော့ ၌အခြားမိစ္စစားသားတော်သွီးတော်များရှိသော်လည်း ထီးနန်းရိုက်ရာကိုလွှဲပေးတော်မူ၏။ ထိုကဲ့သို့ ထီးနန်းကိုလွှဲပေးတော်မူဘိသကဲ့သို့ အိမ်ရှေ့မင်းကြီး၏သားတော် ဘကြီးတော် ဘုရားအား သူ၏သားတော်များကိုကျော်ပြီးလျှင် ဘိုးတော်ဘုရားက ထီးနန်းကိုအပ်ပေး သနားတော်မူ၏။ ဘကြီးတော်ဘုရား၏ ရှေးဦးစွာလက်ထပ်မယားကြီးမှာ ဆင်ဖြူမယ် ဖြစ်သည်။ ၎င်းဆင်ဖြူမယ်သည် စင်္ကြာမင်းခေါ် ညောင်ရမ်းမင်းကို ဘွားမြင်ပြီးနောက်၊ ကွယ်လွန်တော်မူ၏။ ယခုကဲ့သို့ကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက် ဘိုးတော်ဘုရားက သူ၏မြေး တော် ဘကြီးတော်ဘုရားအား သူ၏အခြားမြေးတော်ပဒေါင်းမြို့စားမင်းသွီးနှင့် ထိမ်းမြား လက်ထပ်ပေး၏။ လက်ထပ်သည့်အခါထွင် ပ ဒေါင်းမင်းသွီးမှာအသက် ၈ နှစ်မျှသာရှိ သည်။ ဘိုးတော်ဘုရားနတ်ရွာစံတော်မူခါနီးတွင် ဘကြီးတော်ဘုရားက ပဒေါင်းမင်းသွီး ကို၊ အဂ္ဂဒေဝီမဟေသီမိဖုရားကြီးအရာ မြင့်တင်မြှောက်ပြီးလျှင် သူ၏အရိပ်အရာဖြစ်သော ရွှေထီး ရွှေနန်းကို ဆက်ခံစေတော်မူ၏။ ဘကြီးတော်ဘုရား၏ ကိုယ်လုပ်တော်ဖြစ်သော မယ်နုက၊ဘိသိက်ခံသောနေ့တွင် သူ၏ခင်ပွန်းဘကြီးတော်ဘုရားနှင့် လက်တွဲပြီးလျှင်၊ရာဇ ပလ္လင်ပေါ်သို့အတင်းတက်၍ ဘိသိက်ခံယူလေသည်။ ထိုအခါတွင် ရွှေဘိုမင်းက၊ ‘ကိုဘု ရားကြီး မတော်ပေါင်ပါဘုရား’ ကြက်မှာအရိုး ‘လူမှာအမျိုး’ ပါဘုရားပဒေါင်းမင်းသွီးနှင့် ဘိသိတ်တော်ကို ခံယူတော်မူပါဘုရားဟု ဆိုပြီးလျှင် လက်ဖြင့်ကာ၍ထား၏။ ဘကြီးတော် ဘုရားက ‘ဖယ်ပါညီခင် ကြက်မှာအနှစ် လူမှာအချစ်’ ဆိုပြီးလျှင် အဓမ္မရာဇပလ္လင်ပေါ်သို့ ဇာန်ပြီးလျှင် မယ်နုနှင့်ဘိသိတ်ခံတော်မူ၏။ ပဒေါင်းမင်းသွီးသည် ကညာအရွယ်သို့ရောက် သည့်အခါ နန်းမတော်မယ်နုက ပဒေါင်းမင်းသွီးအား သေတ္တာထဲတွင် သေ့ခတ်ပြီးလျှင် သေကြောင်းကြို၏။ ညီတော်ရွှေဘိုမင်းက ၎င်းအကြောင်းကို သိသည့်အခါ ပဒေါင်းမင်း သွီးအား သေတ္တာတွင်းမှထုတ်ပြီးလျှင်အသက်ကိုကယ်ဆယ်လိုက်သည်။ ထိုနေ့မှစ၍၊ ရွှေဘို မင်းနှင့် မရီးတော်မယ်နုတို့သည် တယောက်နှင့်တယောက် အကြီးအကျယ် မုန်းကြပြီးလျှင် ရန်သူကြီးဖြစ်ကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ နေငင်တော်ကိုပါစိတ်နာပြီးလျှင် ရန်ကုန်မြို့သို့ အင်္ဂလိပ်ကို တိုက်ရန် ရေကြောင်းမှစုန်သည့်အခါ ရွှေဘိုမင်းက သူ၏ရဲမက်တို့အား အထက်ပါသီ ချင်းကို ဘကြီးတော်ဘုရားနှင့် မယ်နုတို့ရှေ့ကြရောက်သည့်အခါ တပြိုင်တည်းမတ်တတ် ရပ်ပြီးလျှင် လက်ညှိုးထိုး၍ဆိုစေတော်မူ၏။ ဘကြီးတော်ဘုရားနှင့် မယ်နုတို့က မြစ်ဆိပ် တွင်ထွက်တော်မူပြီးလျှင်အင်္ဂလိပ်ကို တိုက်ရန်ရန်ကုန်မြို့ကိုစုံသောရဲမက်တို့အား ရှုစားတော် မူစဉ် ရဲမက်တို့က ရွှေဘိုမင်း၏အမိန့်အတိုင်း အထက်ပါသီချင်းကိုမဆိုလျှင် ဒါးနှင့်လည်ကို ဖြတ်မည်စိုး၍ နန်းမတော်မယ်နုနှင့် ဘကြီးတော်ဘုရားတို့ရှေ့ကြရောက်သည့်အခါ လှေ

ပေါ်မှ တပိုင်နက် မတ်တတ်ရပ်ပြီးလျှင် လက်ညှိုးထိုး၍ အထက်ပါ သီချင်းကိုဆို ကြ၏။ ထိုအခါမှစ၍ “ရွှေဒါးနှင့် နောက်ဒါး ရွှေဒါးကိုသာလျှင် ကြောက်ရ၏” ဟု သောစကားပုံဖြစ်လာ၏။

ရန်ကုန် မြို့သည် ဒဂုံဟူသော အမည် တွင်ဘူးကြောင်း။

ဥရောပတိုက်သား ဂတ် (စ်) ပရိုဘော်လာဘီ (Gasparo Balbi) နှင့် ဖက် (ဒု) (Fitch) တို့သည် ရန်ကုန်မြို့သို့ လွန်ကဲသော အနှစ် ၃၆၅ နှစ်လောက်က ရောက်ကြလေသည်။ ရွှေတိဂုံ ဘုရားကိုလည်း တက်ရောက်ပြီးလျှင် ဖူးကြလေသည်။ မိမိတို့ဌာန သို့ပြန်ရောက်သည့်အခါ ရန်ကုန်မြို့အကြောင်းနှင့် ရွှေတိဂုံဘုရားအကြောင်းကို စာရေးကြလေသည်။ ဤအခါများတွင် ရန်ကုန်မြို့ဟု မရေးမည်အစား “ဒဂုံ” ဟု ရေး၏။ သူတို့အသီးသီးရေးသောစာကို အောက်ပါ အဘိုင်းရေးသားဖော်ပြလိုက်သည်။

Extract from Page 27 & 28 of History of Rangoon by Pearn.

စာမျက်နှာ ၂၇ နှင့် ၂၈ မစ္စတာပန်း ရေးသားသော
ရန်ကုန်မြို့ အတ္ထုပ္ပတ္တိမှ ထုတ်နှုတ်ချက်။

“But it is Gasparo Balbi who came there in 1583, to whom we owe the first detailed description of ancient Dagon.”

သို့ရာတွင် ရှေးဒဂုံ၏ မူလအကြောင်းစုံ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ခရစ်ယန် သက္ကရာဇ် ၁၅၈၃ နှစ်တွင် ထိုဒေသသို့ရောက်လာသော ဂတ် (စ်) ပရိုဘော်လာဘီ ဆိုသူ၏ ရေးသားချက်ကို အကြောင်းပြု၍ သိရှိရလေသည်။

“On the 2nd November of the year 1583, he says he reached the city of Dalla (*i.e.* Twente) where there were ten large rooms full of elephants; which are kept there by divers servants of the King of Pegu. The day following, we came to the faire citie of Dogon, it is finely seated, and fronted towards the south-west and where they *land are twenty long* steps, as from the Pillar of Saint Marke to the Strawbridge, the matter of them is strong and great pieces of timber, and there are great currents of water both at ebbe and floud, because it is a place neere Maccareo which entereth and goeth out of the mouth of Sirian, which is a sea-port; and alwaies when the water encreaseth, they goes upon the staires and when it is ebbe, it discovers all about and makes it a great way drie land. On both sides the River, at the end of the banke, or at the staires, is a wooden

Tigre, very great and painted after the natural colour of a Tigre; and there are two others in the midst of the staires, so farre from one another, that they seeme to share the staires equally.....They told me a foolish belief which they have, that they stand there to guard, for if any should be so bold to displease the Pagod, those Tigres should defend him, for he would give them life."

ခရစ်ယန်သက္ကရာဇ် ၁၅၇၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့က ၎င်းသည် ဒလမြို့တော် ကြီးခေါ် တွံတေးသို့ ရောက်ရှိကြောင်းဖော်ပြထားလေသည်။ ဝဲဘက်ရင်မင်းမြတ်၏ ကျေးတော်မျိုး ကျွန်တော်ချိုးများစွာတို့က အခမ်းကြီးဆယ်ခမ်းတွင် ဆင်အပြည့်အမျှ ထားရှိကြောင်းလည်းပါရှိလေသည်။ နောက်တနေ့တွင် ချောမောစွာတည်ရှိပြီး လှပသော မြို့အုံသို့ရောက်ရှိပါသည်။ ထိုမြို့မှာ အနောက်တောင်သို့မျက်နှာမူ၍ မြင့်မားသော လှေခါးတစ် ၂၀-တို့မှာ ပစ်လားအော့စိန်မတ်မှ စထရောဘရစ်မျှတည်ရှိ၍၊ ကြီးမားခိုင်ခန့်သော သစ်သားများနှင့်ဆောက်တည်၍ထားရှိလေသည်။ ထိုနေရာသည်ရေတက် ရေကြဲနှင့်ကျုံ့တွေ့ရသည်မှာ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်သော သံလျှင်၏အဝင်အထွက်ဖြစ်သော နာကေရီရီးနှင့် နီးသောကြောင့်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ရေတက်လာသောအခါ လှေခါးတစ်များအပေါ် ရောက်၍ ရေကျသောအခါမူ အလုံးစုံကိုတွေ့ရှိရပြီး ကြီးမားသောမြေပြင်ကြီးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကမ်းအဆုံး မြစ် ၂ ဘက်ကမ်း သို့မဟုတ် လှေခါးတွင်အရှင်ကဲ့သို့ ပကတိရောင်စုံဖြင့် ချယ်လယ်ထားရှိပြီး ကြီးမားသောသစ်သားကျားရုပ်ကြီးရှိလေသည်။ အခြားကျားရုပ် ၂ ရုပ်မှာမူ လှေခါးတွင်တရုပ်နှင့်တရုပ်ဝေးကွာလှ၍၊ ၎င်းတို့သည်လှေခါးအားသာတူညီမျှ အသုံးပြုနေဟန်ကဲ့သို့တည်ရှိလေသည်။ ကျွန်အား ပြောပြကြသော မရေမရာသော အယူတခုမှာ၊ ၎င်းတို့အား အသက်သွင်းပေးနိုင်သော ဘုရားအနီးသို့ ဘုရားစိတ်မချမ်းသာအောင် ချင်းကပ်ရသူဘို့၏ရန်ကို ကာကွယ်ရန်ဖြစ်သည်ဟုပင်ဖြစ်လေသည်။

Extract from Page 29 & 30 of History of Rangoon by Pearn.

ပန်း၏ ရန်ကုန်မြို့ အတ္ထုပ္ပတ္တိ စာမျက်နှာ
၂၉-၃၀မှ ထုတ်နှုတ်ချက်။

Ralph Fitch the Englishman, who came to Burma at about the same time, wrote an account of the country which so closely resembles that of Balbi that some have doubted whether in truth he ever came to Burma and suggest that he is simply a plagiarist of Dagon he says.

တော်လဘီနှင့်မရှေးမနှောင်း မြန်မာပြည်သို့ရောက်ရှိသော အင်္ဂလိပ်လူမျိုး (Ralph Fitch) ရက်ဖစ်ရေးသားသော မြန်မာပြည်၏အကြောင်းမှာ ဘော်လဘီရေးသားချက်များနှင့် တူလွန်းလှ၍ ထိုသူသည်မြန်မာပြည်သို့ရောက်ကြောင်းကိုပင် အချို့သူများက သံသယရှိကြ၍ ထိုသူသည်စာကူးရေးသားသည်ဟုထင်မြင်ကြလေသည်။

“About two days journey from Pegu. there is a Varelle or Pagode which is the Pilgrimage of the Pegues, it is called Dagoune, and is of wonderfull bignesse and all gilded from the foot to the top a” ☆ ☆ ☆

ဒဂုံအကြောင်း ၎င်း၏ရေးသားချက်မှာ ပဲခူးမှ ၂ ရက်ခရီးတွင် ပဲခူးသူပဲခူးသားတို့သွားရောက်ဖူးမျှော်လေ့ရှိသော ဒွန်းခေါ်-ဘုရားတဆူရှိ၍ အလွန်ကြီးမား ထိပ်မှ ခြေတော်ရင်းအထိ ရွှေအပြည့်ချထားလေသည်။

Fitch saying of it that “hath” a faire Port into the Sea, from where goe many ships to Malacca, Mecca, and many other places. ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

ဖက်(ချ) ကဖေါ်ပြထားသည်မှာ ၎င်းသည် ပင်လယ်တွင်းသို့စွန်းထွက်နေ၍ လှပသောဆိပ်ကမ်းမြို့မြစ်ပြီး ထိုမြို့မှသင်္ဘောများစွာတို့သည် မလက္ကား မက္ကနှင့်များပြားသော အခြားနေရာများသို့သွားကြသည်ဟုပင်ဖြစ်လေသည်။

Such then was Dagon, a little town by the River, and a long road lined with Zayats, leading to the great Pagoda, that was all. ☆ ☆ ☆ ☆

ဒဂုံမှာ ထိုကဲ့သို့ပင်ဖြစ်၍ မြစ်နားတွင်တည်ရှိသော မြို့ကလေးတမြို့ ဖြစ်ပေသည်။ ၂ ဘက်တချက်တွင် စရပ်များတည်ရှိသော လမ်းရှည်ကြီးသည် ဘုရားကြီးသို့ ရောက်ရှိပါသည်။ ဤသည်အကြောင်းစုံဖြစ်လေသည်။

အထက်အဆိုပါ ဂတ် (စ) ပရိုဘော်ဒီ (Gosparo Bolbi) နှင့် ဖတ်(စ) (Fitch) တို့ရေးသားသော စာများအရ နှစ်ပေါင်း ၃၀၀ ကျော်အခါက ရန်ကုန် မြို့သည် ဘဂုံဟူသော အမည်တွင်ရှိမည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

(အထက်ပါအင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြစ်ရေးသားသည့်စာများမှာအချို့နေ့စွဲစာလုံးပေါင်း မှား၍နေသော်လည်း မူရင်းအတိုင်းရေး၍ထည့်လိုက်သည်။)

အလောင်းမင်းဘုရားကြီး အတ္ထုပ္ပတ္တိ။

အလောင်းမင်းဘုရားကြီး။

အလောင်းဘုရားကြီး၏ ဘွားရာဇာတိ ချက်မြုပ်မှာ မုဆိုးဘို (ယခုရွှေဘိုဖြစ်သည်) မုဆိုးဘိုရွာ ခေါ်ခြင်းကား၊ ပုဂံပြည်နှင့် ဘုရင် အလောင်းစည်သူသည်။ မြင်းခွါတောင်မှစ၍ စီးဆင်း လာသော မူးချောင်းကို ပြင်ဆင်ပြီး လျှင်မြေတူးမှစ၍ သက်နက်ဘောင်တော်နှင့် ရွှေဘိုတိုင်အောင်စုံဆင်းလေသည်။ ရွှေဘိုကျ ရောက်သည့်အခါ ရွှေတစာဘုရားကို တည်လေသည်။ ထိုဘုရားတည်သောနေရာ၌ မုဆိုးအဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးသော မုဆိုး ငဘိုကို ထိုဘုရားအနီးရှိလယ်မြေ ယာမြေနှင့် တကွ လုပ်ကိုင်စားသောက်ရန် ကျွဲနွားနှင့် စရိတ်ငွေပါ ပေးသနားတော်မူပြီးလျှင် ထိုဘုရားကို ကြည့်ရှုရန်ခိုင်းတော်မူလေသည်။ မုဆိုး ငဘိုကိုအစွဲပြု၍ ၎င်းရွာကို မုဆိုး ငဘိုရွာဟုခေါ်ကြလေသည်။ ကာလရွေ့လျော သည့်အခါ မုဆိုးဘိုရွာဟုခေါ်ကြလေသည်။ ထိုရွာသည် တစတစကြီး၍လာပြီးလျှင် မြို့အဖြစ်သို့ရောက်လေ၏။ ထိုရွာသည်မူးဆိပ်ကမ်း၌ တည်၏။ မူးချောင်းထဲက သဲများကို ဆယ်တင်၍ ကမ်းဘောင်ရိုးလုပ်ပြီးလျှင် ထိုနေရာ၌ မူလတည်ရှိသောမုဆိုးဘိုရွာကိုချဲ့၏။ သို့ဖြစ်၍မုဆိုးဘိုရွာသည်ဖြစ်သည့်အခါကုန်းဘောင်ဟုခေါ်တွင်

ကြလေသည်။ မွန်များက အလောင်းဘုရားကြီးကိုလာရောက်၍ တိုက်ခိုက်သည့်အခါတွင် ထိုနေရာမှစ၍ အလောင်းဘုရားကြီးက အောင်မြင်သွားလေသည်ကို အကြောင်းပြု၍ အလောင်းဘုရားကြီးသည် အထွဋ်အမြတ်သို့ရောက်သည့်အခါ ၎င်းနေရာတွင် နန်းတည်လေ၏။ ထိုနောက် “ရန်ကြီးအောင်” ဟု နာမည်ပေးလေ၏။ ရန်ကြီးအောင်မြို့နှင့် ၎င်းမြို့အနီးအနားတဝိုက်၌ ရွှေများထွက်သည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ရွှေထွက်ရာ ဗဟိုရိက္ခာနဖြစ်၍ “ရွှေဘို” ဟု ခေါ်လေသည်။ ထိုမြို့သည် တနေ့တခြားစည်ကားလာသည်ကို အကြောင်းပြုပြီးလျှင် သိကြားမင်းစံရာ သုဒဿနမြို့နှင့် ပမာထားပြီး နတ်သစ်ဟု အမည်ပေးလေ

သည်။ ဤအကြောင်းများကြောင့် ရွှေဘိုစည်တော်သံသီချင်းကို အောက်ပါအတိုင်းသိဆို
လေသည်။

**ရန်ကြီးအောင် ကုန်းဘောင်စပါလို့ ငါးမည်ရ-ပြည်ရွှေဘို
လေးရန်ကစို မုဆိုးဘို ရန်ဖြိုထဲနာသင်္ဂမှာ ဘေးတော်စံရာ။**

အလောင်းဘုရားကြီးမှာ မဟာသမတမင်းမှစ၍ အသမ္ဘန္တ ရာဇဝံသ ဆွိယအစစ်
ဖြစ်တော်မူသော သီရိမဟာဓမ္မရာဇဘွဲ့ခံ ခမည်းတော် မင်းညိုစံ မယ်တော် မဟာဒေဝီတို့၌
ပဋိသန္ဓေတည်နေတော်မူ၍ ဆယ်လစေ့သော် သက္ကရာဇ် (၁၀၇၆) ခု၊ တော်သလင်း
လပြည့်ကျော် (၁) ရက် သောကြာနေ့ ညည့်တချက်တီးကျော် ဓနသိဒ္ဓနက္ခတ်မွန်းတည့်
ချိန် ဘွားမြင်တော်မူသည်။ အလောင်းဘုရားကြီး အနွယ်တော်အားမုဆိုးဆက်ခေါ်သည်
ကို အချို့သူတို့က သာမန်မုဆိုး အချိုးအရိုးမှ ဖြစ်သည်ဟု ထင်မှတ်ကြပြီးလျှင် အ
လောင်းဘုရားအား သာမန်အမျိုးဟု ထင်ကြလေသည်။ အင်္ဂလိပ် လူမျိုးများကလည်း
မြန်မာလူမျိုးများကို နှိမ့်ချပြီးလျှင် အလောင်းဘုရားကို သာမန်အမျိုးမှ ဖြစ်သည်ဟု ပြော
ကြလေသည်။ စာရေးသူ ကိုယ်တိုင်လည်း ပညာမင်းကြီးရုံးရှိ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများနှင့် အ
ညှင်းအနဲ့ဖြစ်ဘူးလေသည်။ အလောင်းဘုရားကြီးမှာ ယခုအင်္ဂလန်ပြည်ရှင်ဘုရင်ကြော့ရာဇ်
မင်းမြတ်ဖြစ်သော ဆဋ္ဌမမြောက် ဂျော့ဘုရင်မင်းမြတ် (George VI King of England) ၏
အဂ္ဂဒေဝီဒိဗုယားကြီးဖြစ်တော်မူသော အယ်လီဇဘက် (Elizebeth) ကဲ့သို့ ပင်မဟာမျိုး
မဟာနွယ်မှဖြစ်သည်။ အယ်လီဇဘက် ဒိဗုယားကြီးအနွယ်မှာ ခမည်းတော်ဘက်ကလိုက်
လျှင် စကော့တလန်ပြည်ရှင်ဒုတိယမြောက် “ရောဘတ်” (Robert II of Scotland)
ဖြစ်လေသည်။ မယ်တော်ဘက်ကလိုက်လျှင် စဘုတ္တမြောက် “အက်ဒွတ်” (Edward)
ဘုရင်မင်းမြတ်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူပင် အလောင်းဘုရားကြီး၏ အနွယ်များကို ဆွေတိုက်စာ
ရင်းအရမှာ ရှေးဦးစွာမြန်မာပြည်၌ လာရောက်နေထိုင်သော သာကီဝင် မင်းမျိုးဖြစ်သော
အဘိရာဇာ အမည်ရှိသည့် မင်းမှစ၍ ဆင်းသက်လာသော အကြောင်းကို တွေ့ရှိရလေသည်။
အဘိရာဇာမင်းမှ ဆင်းသက်၍ လာသော သမုခရာဇ်မင်းသည် ပေါက္ကံပြည်၌ မင်းပြု၏။
(အဘိရာဇာမှစ၍ သမုခရာဇ်မင်း ဘိုင်အောင်အနွယ်များကို ပြုလျှင်ရှည်မည်စိုး၍ မြှုပ်ထားလေ
သည်) သမုခရာဇ်မင်းသည် ယခု ပုဂံခေါ်သောပြည်ကို ပဋိသန္ဓေတည်-မြို့တည်သော မင်းဖြစ်
၏။ ထိုမင်းသည် ယခုပုဂံမြို့တည်သော ဓနရာဇ်အရိဗ္ဗနေပြည်ဆိုပြီးလျှင် စ၍ မြို့တည်သည့်အခါ
တောဝက်များက ၎င်းပြည်တွင်နေထိုင်သော သူများကို အနှောက်အယှက်ပြုပြီးလျှင် ဖျက်စီး
လေသည်။ မြို့ရိုးကျုံးတံခါးများလုပ်၍ပြီးသည့်အခါ ထိုဝက်ကြီးများ၏ ရန်များပပျောက်စေ
လေသည်။ ထိုခနောက်ကျားကြီးများ ခြူးပျံများ လာ၍ဖျက်စီးပြန်၏။ ဤအခါလည်း အဆိပ်
လူးသော ချွားများစီမံပြီးလျှင် လေးဖြင့်ပစ်သောကြောင့် ဘိုရန်များကို နိုင်လေသည်။

ထိုခနောက် အလွန်ကြီးသော ငှက်ကြီးတစ်ကောင်သည် လာရောက်ပြီးလျှင် ဖျက်ပြန်၏။
ထိုငှက်ကြီးရန်ကို မူကား လေးနှင့်ပစ်ပြီးလျှင် မဖြိုဖျက်နိုင်၊ ထိုငှက်ကြီးသည် အလွန်ကြီး
မား၏။ မြို့တွင်းသို့မဝင်မှီ ရှေးဦးစွာ မြို့နားတွင်ရှိသော လက်ပံပင်ကြီးနှစ်ပင်ကြားသို့ ဆင်း
ပြီးလျှင် တောင်ဘန် တဘက် တဘက်ကို လက်ပံပင် တပင် တပင်ပေါ်သို့ ဖြန့်၍နား၏။

ထိုနောက်မှ မြို့ထဲသို့ဝင်ပြီးလျှင် လူများကိုချီယူစားသောက်၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုကဲ့သို့မစားသောက်ရန် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုကိုကြူးလွန်၍သတ်မည့်သူတို့ကို ထိုလက်ပံပင်ကြီးတွင်ချီနှောင်၍ ထားရ၏။ ယခုကဲ့သို့လူများကို လက်ပံပင်၌ ချီနှောင်ပြီးလျှင် ငှက်စာကျွေးရသည့်အခါ ငှက်ကြီးသည် ထိုသူများကို စားသောက်ပြီးလျှင်မိမိအရပ်သို့ပြန်သွားလေသည်။ ရက်-လ ကြာရှည်သည့်အခါ ရာဇဝတ်ပြစ်ဒဏ် ကြူးလွန်သောသူကို ငှက်စာအဖြစ် မကျွေးနိုင်၍ မြို့သူမြို့သားများအားမဲချပြီးလျှင် တနေ့တနေ့ လူခုနှစ်ယောက်ကြစီ ထိုလက်ပံပင်ကြီးတွင် ချီနှောင်ထား၍ငှက်စာကျွေးရ၏။ ဤကဲ့သို့ပြုလုပ်နေသည်ကို သမုရောဇမင်းနှင့်တကွ မြို့သူ မြို့သားများမှာစိတ်ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ကြရလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမုရောဇမင်းက ဤငှက်ကြီးရန်ကို ဖြိုဖျက်နိုင်သောသူရှိက ယောက်ျားဖြစ်လျှင် အိမ်ရှေ့နှင်းမည်၊ မိန်းမဖြစ်လျှင် အဂ္ဂဒေဝီမဟေသီမိဖုယားကြီးအဖြစ်ဖြင့် နှင်းအပ်မည်ဟုဆိုပြီးလျှင် အသပြာထောင်ထုပ်ကို ဆင်ပေါ်သို့တင်လျက် မောင်းလည်ခတ်လေ၏။ ဤအခါတွင် ပြုစောထီးမင်းက ထိုအသပြာထောင်ထုပ်ကိုယူပြီးလျှင် မိမိသည်အဆိုပါ ငှက်ကြီးရန်ကို ဖြိုဖျက်မည်ဟု ဝန်ခံလေသည်။ ထိုနောက် ၎င်းငှက်ကြီးကို လေးနှင့်ခွင်း၍ပစ်သတ်လေ၏။ သို့ဖြစ်၍ သမုရောဇမင်းက ပြုစောထီးမင်းကို အိမ်ရှေ့နှင်းအပ်ပြီးလျှင် သူ၏သွီးတော် စန္ဒာဒေဝီနှင့် ထိမ်းမြန်းလက်ထပ်လေသည်။ ယခု ပုဂံပြည်ကိုတည်စက၊ ၎င်းပြည်ကိုအိမ်ထွန့်ပြည်ဟုသမုတ်လေသည်။ အဆိုပါငှက်ကြီးသည် ဒေါသဖြစ်သည့်အခါမြေကြီးကိုပေါက်လိုက်လျှင်ယခုခေတ်ကလ ဗုံးကျသည့်အခါ၌ ရေကန်ကလေးဖြစ်ဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်၍သွား၏။ ထိုကဲ့သို့ငှက်ကြီးပေါက်သည့်အခါတွင် ကန်ကလေးဖြစ်သွားလေသောကြောင့် အရိမတ္တနပြည်ကို ပေါ်လွှံပြည်ဟုတွင်လေသည်။ ကာလရွှေလျော့၍ ပုဂံပြည်ဖြစ်နေသည်။ အဆိုပါ ငှက်ကြီးနီးနီးကြီးမားသော ငှက်ကြီးမျိုးသည် ယခုကာလ၌လည်း သမုဒ္ဒရာ ပင်လယ်တွင် ရှိသည့်အကြောင်းကို အောက်ပါစာအရထင်ရှားလေသည်။

**Extract from Page 117 and 118 of the New Picture
Encyclopaedia Volume I.**

အင်္ဂလိပ်လိုရေးသားထားသော ရုပ်ပုံစွယ်စုံကျမ်းသစ် ပဌမတွဲ
စာမျက်နှာ ၁၁၇ နှင့် ၁၁၈ မှ ထုတ်နှုတ်ချက်။

Albatross. A number of strange superstitions were held by sailors of old and several of them were connected with sea-birds. Sailors believed that the great wandering albatross of the southern seas which followed a ship for days at a time with seemingly motionless wings, possessed an unnatural power, and few sailors were so bold as to harm one of them. It was about this superstition that Samuel Taylor Coleridge constructed his well known poem. "The Ancient Mariner".

“ဇင်ယော်ငှက်ကြီး” (Albatross) ရှေးပဝေသဏီက သင်္ဘောသားများ စွဲလမ်းယုံ ကြည်မှုများတွင် ပင်လယ်ငှက်များနှင့်ပတ်သက်သော ယုံကြည်စွဲလမ်းမှု များစွာပါဝင်လေ သည်။ တောင်ပိုင်းပင်လယ်များထဲတွင်ရက်ပေါင်းများစွာအတောင်မခတ်ယောင် သင်္ဘော နောက်သို့လိုက်နေသော ဇင်ယော်အကြီး အမျိုးအစားများသည် ထူးခြားသော တန်ခိုး ဣန္ဒြိယာရှိ၍ သင်္ဘောသားအချို့ ထိုငှက်ကြီးများကို ထိခိုက်နာကျင်စေမှု မပြုရကြဟု ယုံ ကြည်ကြလေသည်။ ထိုယုံကြည်မှုကိုအခြေပြု၍ ဆယ်မြူရယ် ကိုလားရစ်ခေါ် လင်္ကာဆရာ ကြီးသည် ၎င်း၏အများသိရှိကြသော “Ancient Mariner” “ရှေးသင်္ဘောသား” ဟူ သောလင်္ကာကိုရေးသားလေသည်။

The wandering albatross (*Diomedea exulans*) is the largest of all sea-birds and its wings measure on an average 10 to 14 feet from tip to tip, and sometimes as much as 17 feet. Its body, however, weighs only about 18 pounds. The feathers covering the body are white with wavy black or brown lines, and they are very thick. The wing feathers are dark, and, at the tips, quite black. The male and female birds dress exactly alike. The three front toes of their large feet are webbed.

လှည့်လည်ပျံသန်းနေသော ဇင်ယော်ငှက်ကြီးသည် ပင်လယ်ငှက်များတွင် အကြီး ဆုံးဖြစ်၍ ဖြန်းမျှခြင်းအားဖြင့် နှုတ်သီးမှ အမြီးအထိ ၁၀ ပေမှ ၁၄ ပေရှိ၍ တခါတရန် ၁၇ ပေပင်ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်း၏ကိုယ်မှာ ၁၈ ပေါင်မျှသာ လေးလေသည်။ ၎င်း၏ အမွှေးများမှာ ထူထပ်ပြီးဖြူ၍ အနက် သို့မဟုတ် အညိုလှိုင်းနှင့်တူသော အစင်းများပါရှိ လေသည်။ အတောင်များမှာ မဲပျောင်သောအဆင်းရှိ၍ အတောင်ဖျားများမှာ ပကတိမဲ နက်လျှက်ရှိသည်။ အဖိုနှင့်အမမှာ အဆင်းအရောင်တူ၍ အရှေ့ ခြေချောင်းကလေး သုံး ချောင်းမှာ ဝမ်းဘဲခြေကဲ့သို့အပြေးဆက်၍နေလေသည်။

“The albatross lives almost entirely on the wing. It alights on the water only to snatch a fish or a bit of refuse from a ship. When it wishes to rise again it lifts its great wings and runs along the top of the water for 70 or 80 yards before it can acquire sufficient impetus to do so. Once in the air the albatross makes use of air-currents to gain speed and height in just the same manner as a man controlling a glider or sail plane (see Gliders and Gliding).”

In the nesting season these birds go to the barren. Antarctic islands, where the mother bird lays her egg, a large whitish one with brown spots, on the bare rock. The baby bird is tended by the parent birds until it is able to care for itself.

There are about 16 pieces of the albatross, and all like best to live in the tropic seas.”

ထိုငှက်ကြီးမျိုးသည် မိမိ၏အတောင်ပေါ်မှာသာ အမြဲလိုလိုနေလေသည်။ ငါးနှင့် သင်္ဘောမှပစ်ချသော အကြွင်းအကျန်ကို ထိုးယူ၍သာ လှိုင်းပေါ်သို့ နားတတ် လေသည်။ ထိုမှတဖန် ပြန်တက်လိုသော် ရေပေါ်တွင် ဂိုက် ၇၀-၈၀ခန့်ပြေးလွှားပြီး အားယူရလေ သည်။ လေပေါ်သို့ချောက်သည်နှင့်တပြိုင်နက် လေဟုန်စီး၍အမြန်နှင့်အမြင့်ကို အရယူလေ သည်။ ထိုအခါ လူသည်မြေပြင်သို့လျောဆင်းသောလေယဉ်ကဲ့စီးသကဲ့သို့ပင်ဖြစ်လေသည်။ ခုချိန်တွင် ထိုငှက်များသည်သစ်ပင်မြက်ပင်ကင်းသော ဟန်အန်တစ် ကုန်းများသို့သွား၍၊ မိခင်ငှက်မသည် ဥ-ဥလေသည် ၎င်းဥမှာကြီး၍ဖြူပြီး အညိုစက်များပါရှိလေသည်။ သစ်ပင် မြက်ပင်ကင်းသော ကျောက်တောင်ပေါ်တွင် ဥလေသည်။ ငှက်ငယ်အား ၎င်းကိုယ်၊ ၎င်း စောင့်ရှောက်နိုင်သော အချိန်အထိ မိဘများကစောင့်ရှောက်လေသည်။ ထိုဇင်ယော်ငှက် ကြီးမျိုးသည် အမျိုးအားဖြင့် ၁၆ မျိုးခန့်ရှိ၏။ ၎င်းတို့အားလုံးပင် နေပူပြင်းသောပင်လယ် ဒေသများတွင်နေရန် နှစ်သက်ဆုံးဖြစ်လေသည်။

ပြုစောထီးခင်း၏အသုပ္ပတ္တိကား မြင့်မိုရ်တောင်ကို နေနတ်သားက နတ်ရထားဖြင့် လှည့်သည့်အခါတွင် ထိုမြင့်မိုရ်တောင်နားတွင်ရှိသော သမုဒ္ဒရာအောက်၌ နေထိုင်သော နတ်နဂါးမနှင့်တွေ့ဆုံကြပြီးလျှင်၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံကြလေ၏။ နတ်နဂါးပ၌ နေနတ် သား၏ပဋိသန္ဓေ တည်လေ၏။ နေနတ်သားက နဂါးမထံသွားလာခြင်းကို ဖြတ်၍ထား သောကြောင့် နဂါးမက နေနတ်သားအား အလွန်တရာဝမ်းနည်း၍ စိတ်နာလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ မိမိသန္ဓေကိုမွေးဘွားသည့်အခါ၌ ကလေးများအား လူအဖြစ်ဖြင့် မွေးဘွားနိုင် သော်လည်း လင်ကိုစိတ်နာပြီးလျှင် ကလေးများအားမကြည့်လို၍ ဥဒေဖြင့်ဖြင့် ဥနှစ်လုံးကို ဥချလိုက်သည်။ မြန်မာရာဇဝင်အမှော ဥတလုံးသည် တရုပ်ပြည်သို့ ရောက်သွားလေ၏။ ထိုဥတွင်းမှပေါက်သော သူငယ်သည် တရုပ်ပြည်၌ဘုရင်ဖြစ်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ တရုပ် ဘုရင်ကိုမြန်မာများက “ဥတိဘွား” ဟု ခေါ်သည်။ အခြားဥတဥသည် ငှက်ပြည်၏ဆိပ် ကမ်းသို့မျော၍သွားလေသည်။ ထိုဥကြီးကို ပြုလူမျိုးဖြစ်သော ခဝါသည် အဘိုးကြီး လင်မယားတို့ကတွေ့ရှိ၍မိမိတို့ဆရာရသေ့ ထံသို့ယူသွားလေသည်။ ရသေ့ကြီးက ၎င်းဥကို ကောင်းမွန်စွာတားရန်ပြောလိုက်လေသည်။ ရသေ့ကြီးပြောသောစကားကို မြေဝယ်မကြံ နားထောင်ပြီးလျှင် ကောင်းမွန်စွာထားလေ၏။ အချိန်ကြာရောက်သည့်အခါ၌ ပြုစောထီး သတို့သားကိုမွေးဘွားလေသည်။ ပညာသင်သောအရွယ်သို့ရောက်သည့်အခါတွင် ရသေ့ ကြီးထံသို့ ပညာသင်ကြားရန်အပ်လေသည်။ ပြုစောထီးသတို့သားမှာ နေနတ်သားနှင့် နဂါးမတို့မှမွေးဘွားသောသူဖြစ်၍ ခွန်အားဗလ အလွန်ကြီး၏။ ဥာဏ်လည်းအလွန်ကောင်း ၏။ ရုပ်အဆင်းလည်းအလွန်တရာလှ၏။ ရဲရင့်သတ္တိလည်းရှိ၏။ ပြုအဘိုးကြီးလင်မယားတို့ မွေးစားသည်ဖြစ်သောကြောင့် အမည်မှည့်သောနေ့တွင် ပြုစောထီးဟုမည်၏။ ၎င်းမင်းမှ ဆင်းသက်၍လာသော မြန်မာမင်းမျိုးကိုလည်း နေနတ်နှယ်မျိုးဟုခေါ်ကြလေသည်။ မြန်မာ ဆွေတော်မျိုးတော်များသည် မင်္ဂလာတစ်စုံတရာပြုလျှင် နေနတ်သားကို ကံတော့ပွဲတပွဲဖြင့်

ကံဘော့ရ၏။ သို့ဖြစ်၍ ရှေးအခါက သဘင်သည်များသည်ဇာတ်ကရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ရုပ်သေး
ပြသည်အခါတွင် ဖြစ်စေ၊ မင်းသားမင်းသမီးများတို့ဇာတ်လမ်းဖြင့်ပြောသည့်အခါ၊ နေနတ်
ရာဇာမဟာဧကရာဇ်မင်းမြတ်၏ရှင်သွေးတော်သားတော်အစရှိသည်ဖြင့်ပြောလေ့ရှိကြ၏။
၎င်းပြင်ရှေးမြန်မာပညာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်များ စာရေးသည့်အခါလည်း နေမျိုးအစရှိသည့် “နေ”
ဆိုသောစကားကိုထည့်၍ရေးလေ့ရှိကြသည်။ ဤအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါစာ
များကိုရေးကူး၍ထည့်လိုက်သည်။

၁၂၄၇-၃၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၈-ရက်နေ့ မြန်မာနိုင်ငံတော် အားလုံးဆုံးရှုံး
ပျက်စီးသည့် သံဝေဂ ဆီးဘန်နီဆရာတော်ရေး ဧကပိုင်ရတု။

မှတ်ပါရစ်စေ၊ မှာခဲ့ပေအံ့၊ သံဝေဂဓမ္မ၊ ယူကုန်ကြလော့၊ သုဒဿန၊ မြို့မသခင်၊ သူရာ
စင်လျက်၊ လုလင်မာသ၊ ဦးစောက်ချ၍၊ အမရဝတီ၊ ပူရီပြည်လုံး၊ လက်ရကျုံးသို့၊ ထုံးနှင့်
တူလစ်၊ ကောဇာစစ်မူ၊ ဧကံဒွေးဇောသတ်၊ လမြတ်ထွန်းပြောင်၊ တန်ဆောင်သရဒ၊ ကဏ္ဍ
ပက္ခ၊ ဆဋ္ဌဖူးရက်၊ နေဝင်ထွက်အောင်၊ ရှစ်မျက်လောကခါတ်၊ ကောင်းကင်လတ်မှ၊
ပြဿကုဋေ၊ ကြယ်ကွတ်ကြွေရှင့်၊ နေတဖန်ထွက်၊ သတ္တရက်ဝယ်၊ လက်နက်လျှံထိန်၊ စွဲကိုင်
ချိန်သည်၊ အိန္ဒိယတိုင်းသား၊ ရဲယောက်ျားတို့၊ ပတ္တမြားစိရံ၊ ရွှေနန်းရံသို့၊ ချွန်ချွန်ဝင်ရောက်၊
ရှစ်ရက်မြောက်က၊ အနောက်ဂေါယာ၊ နေဝါလျှောသက်၊ ဂဠုန်ရက်တွင်၊ သုံးချက်ကျော်ပြီ၊
ဒွါဒသီဝယ်၊ မှီသည်ဗြိတ္တ၊ ဂရုဋ္ဌာမှတ်၊ ဆဒ္ဒန်မြတ်မှ၊ ပူးနတ်နေ့ ရာဟုစန္ဒာ၊ ဘိတ်သီဟာနှင့်၊
ဇီဝါကန်နေ၊ နဂါးမြွေလည်း၊ မေတုန်ပျော်လျက်၊ မိဿလက်တွင်၊ နက္ခတ်စဉ်ရုံး၊ ဆယ်
လုံးတပါတ်၊ လေးမှတ်ဗိဇနာ၊ ပွားလာရက်ချိန်၊ ရွှေ့ရွှေ့ထိန်သား၊ သုဒ္ဓိနှစ်ရာ၊ နေပီသာ၌
မြန်မာဘုရင်၊ ဇာတာပြင်လည်း၊ မသန့်စင်ကြိုက်၊ နိစ်ပြဆိုက်က၊ မှားမိုက်လှစွာ၊ ကိုယ်မိရာ
ကို၊ ကိုယ်သာပျက်စီး၊ ဖိကာစီးသည်၊ မှူးကြီးမတ်ငယ်၊ မာလောနွယ်သို့၊ ဝှက်ကွယ်လှည့်ဝိုက်
သူ့ဘက်လိုက်၍၊ စရိုက်စောင်းဝဲ၊ သစ္စာမဲ့ကြောင့်၊ နှစ်ဆယ် ခုနစ်နှစ်၊ နန်းစံရှစ်တွင်၊ ကသစ်
ဘုံနေ၊ သိကြားကြေသို့၊ ချက်ရွှေသိုရာ၊ မန်းပြည်သာမှ၊ မိစ္ဆာမောဟ၊ ပြွမ်းပြွမ်းတသည်၊
ကုလားနိုင်ငံ၊ ယှဉ်ပြောင်းစံရှင့်၊ လောကဓံအဋ္ဌ၊ သဘာဝကြောင့်၊ ဂေါတမဘုန်းခေါင်၊ သာ
သနာရောင်လည်း၊ မပြောင်မရွန်း၊ အမှောင်စွန်းခဲ့၊ ကွန်းသပြေဒီ၊ ဓရဏီထက်၊ ခိုခိုနေရိုး၊
မြန်မာမျိုးတို့၊ လန့်ငိုထိတ်လ၊ သံဝေဂဖြင့်၊ ဖြစ်ကပျက်မြ၊ မလွဲစသာ၊ ကြိုကြလာသာ၊
သံသရာသဘော၊ တွေ့ရဩဟု၊ စိတ်ဇောသိမ်မွေ့၊ တထေ့ထေ့ဖြင့်၊ စေ့စေ့မှတ်သာ၊ ထပ်
ထပ်ပွား၍၊ တရားသံဝေ၊ ယူကြလေ။

ပြုစောထီးမှအလောင်းဘုရားကြီးတိုင်အောင် ဆင်းသက်သောမင်းစဉ်မင်းဆက်ကား
အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

- ၁။ ပြုစောထီးမင်း ၂။ သားတော် ထီးမင်းယဉ်မင်း ၃။ သားတော် ယဉ်မင်း
- ပိုက်မင်း ၄။ သားတော် ပိုက်သေည်လည်မင်း ၅။ သားတော် သေည်လည်ကြောင်မင်း
- ၆။ သားတော် ကြောင်ဘူရာဇ်မင်း ၇။ သားတော် သည်းထန်မင်း ၈။ သားတော်
- သာလမွန်ဖျားမင်း ၉။ သားတော် သိုက်ဘိုင်မင်း ၁၀။ သားတော် ခံလတ်မင်း

၁၁။ သားတော်ထွန်းသိုက်မင်း ၁၂။ သားတော်ထွန်းပစ်မင်း ၁၃။ သားတော်ထွန်းချင်မင်း
 ၁၄။ သားတော်ဝိသုံမင်း ၁၅။ သားတော်ဝိတ်တောင်းမင်း ၁၆။ သားတော်သင်္ခမင်း
 ၁၇။ သားတော်သိန်းခွန်မင်း ၁၈။ သားတော်ရှေ့လောင်းမင်း ၁၉။ သားတော်ထွန်းတင်မင်း
 ၂၀။ သားတော်ထွန်းလွတ်မင်း ၂၁။ သားတော်စောခင်နှစ်မင်း ၂၂။ သားတော်
 ပျဉ်ပြားမင်း ၂၃။ သားတော် တန်နတ်မင်း ၂၄။ သားတော်ကြောင်ဖြူမင်း ၂၅။ သား
 တော်နော်ရထာမင်း ၂၆။ သားတော် စောလူမင်း ၂၇။ သားတော်စောယွမ်းမင်း ၂၈။
 သားတော်အလောင်းစည်သူမင်း ၂၉။ သားတော် နရဘူမင်း ၃၀။ သားတော်မင်းယဉ်
 နရသိင်္ခမင်း ၃၁။ သားတော် နန္ဒသူရိယမင်း ၃၂။ သားတော် မင်းသိဒ္ဓိကာ ၃၃။
 သားတော် မင်းဘဲကြီးရတနာ ၃၄။ သားတော် မင်းဘဲဝယ်ရတနာ ၃၅။ သားတော်
 တမ္ဘာ့မြို့စားရန္တသူရ ၃၆။ သားတော်ပေါက်မြိုင်မြို့စားမင်း ၃၇။ သားတော် ဝပြန်မင်းဒီသာ
 ၃၈။ သားတော်အာရွှေနန်းရှင် ငိုးညှင်းမင်းတရားလူညီတော်ဖြစ်သော ပဝါနော်ရထာ
 ၃၉။ သားတော်မြောက်ဘက်နော်ရထာ ၄၀။ သားတော် သင်္ခယာ ၄၁။ သားတော်
 မင်းနေဝန် ၄၂။ သားတော်မင်းရဲထွေး ၄၃။ သားတော် မင်းကြီးရွှေ ၄၄။ သားတော်
 မင်းဘိုးခင် ၄၅။ သားတော်မင်းစစ်နိုင် ၄၆။ သားတော် သီရိမဟာဓမ္မရာဇာ ၄၇။
 သားတော်ရတနာသီရိတည် အလောင်းမင်းတရားကြီး။

အထက်က ပြဆိုခဲ့သော အလောင်းဘုရားကြီး၏ အဆက်အနွယ်တော်များမှာ
 အားလုံးဘုရင်မဟုတ် မိုးညှင်းမင်းတရားကြီးတိုင်အောင်သာလျှင် ဘုရင်ဖြစ်သည် မိုးညှင်း
 မင်းကြီးနောက် အခြားမင်းများမှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံနှင့် အခြားဥရောပတိုက်တွင်ရှိသော နိုင်ငံ
 များကဲ့သို့ ဘုရင်ရင်ဆွေးတော်များမှာ ပရင့်(စ) (Prince) ခေါ်မင်းသားမှ ဂျီ(ခ) (Duke)
 ကောင့်(တ) (Count) ဝိုက်(စ) ကောင့်(တ) (Vice-Count) အာရ် (Earl) လော့ဒ်
 (Lord) များအဖြစ်သို့ တဖြည်းဖြည်းရောက်သွားတတ်သကဲ့သို့ အလောင်းဘုရားကြီး အနွယ်
 တော်များမှာလည်း တဖြည်းဖြည်း မြို့စားတိုက်စား-ရွာစား မြို့သူကြီး ရွာသူကြီးအဖြစ်
 သို့ရောက်သွားကြလေသည်။ ၁၁၁၄ ခုနှစ်တွင် အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် မွန်တို့ကို
 အောင်မြင်ပြီးလျှင် မုဆိုးဘိုရွာကို ရတနာသင်္ခမင်းမြို့သို့မုတ်ပြီးလျှင် မဟာလောကဓိပတိဟု
 သောတ္တတော်ခံယူ၍ ရွှေနန်းတက်တော်မူသည်။ အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် မွန်များ၏
 ရန်ကိုအစဉ်တိုက်အောင်မြင်ပြီးသောအခါ ရန်ကုန်မြို့သို့ရန်ဆင်းတော်မူပြီးလျှင် ရန်ကုန်မြို့
 ရှိမွန်များရန်ကိုဖြိုဖျက်ရာ ၁၁၁၇-နှစ်ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၇ရက် ကြာသပတေးနေ့၌ ဒဂုံ
 မြို့ဟောင်းနေရာ၌ မွန်များ၏ရန်ကို လုံးဝအောင်မြင်သောကြောင့် ရန်ကုန်မြို့ဟု သမုတ်၍
 မြို့သစ်တည်လေသည်။ မြို့မှာ သစ်တပ် ပတ်ချာလည်ကာရံ၍ထား လေသည်။ သစ်တပ်
 အမြင့်မှာ ပေ ၂၀ ကျော်မြင့်၏ သို့သော်အချို့နေရာ၌ကား ၁၀ ပေ၊ ၁၂ ပေ သာမြင့်၏။
 သစ်တပ်၌ သေနတ်ပစ်ရန် အပေါက်များလည်းဖောက်ထားသည်။ သစ်တပ်ပတ်လည်တွင်
 ချောင်၊ သို့မဟုတ် ကျုံးငယ်များတူးပြီးလျှင် သစ်ပင်များလည်းစိုက်ထား၏။ သစ်တပ်
 အတွင်း၌လည်း ခံတပ်ကလေးများနှင့် လမ်းကြီး ၃ လမ်းကိုလုပ်၍ထား၏။ လမ်းတလမ်း
 မှာ အရွှေနှင့်အနောက်သို့ ကျန်လမ်းမှာ တောင်မှ မြောက်သို့ လုပ်၍ထား၏။ ၎င်းလမ်း
 ၃ လမ်း အပြင်လမ်းငယ်များလည်း များစွာလုပ်ထားသည်။ တောင်ဘက်ဆုံးကုသော

အရှေ့နှင့်အနောက်ဖောက်ထားသောလမ်းမှာ ယခုကမ်းနားလမ်း မြောက်ဘက်အနီးတွင် ရှိ၍ ကုလားတန်းခေါ်တွင်လေသည် ကုလားတန်းဟု ခေါ်ခြင်းမှာ အိန္ဒိယတိုင်းသား များနှင့်၊ ဥရောပဘိုက်သားများ ထိုစဉ်အခါက ၎င်းရောက် နေထိုင်ကြသည်ကို အစွဲပြု၍ ကုလားတန်းဟုခေါ်သည်။ (အင်္ဂလိပ်ကို ကုလား ဖြစ်ခေါ်၍ အိန္ဒိယတိုင်းသားများကို ကုလားမဟုခေါ်ကြသည်။) ၎င်းလမ်းမှာ ယခင်က ပဲခူးနန်းတော်ခေါ်သောနေရာ၊ ယခု ကုန်သည်လမ်းထိအောင် ဖောက်ထား၏။ ပဲခူးနန်းတော်ဟု အင်္ဂလိပ်တို့ ခေါ်ခြင်းမှာ၊ ဟံသာဝတီမြို့ဝန်မင်း၏အိမ်တော်နှင့် ရုံးတော်ရှိခြင်းကြောင့်ခေါ်ကြသည်။ မြောက်ဘက် ဆုံး၌မင်္ဂလာဈေးရှိသည်။ တောင်နှင့်မြောက် ဖောက်ထားသောလမ်းမကြီးမှာ ယခု ဘား လမ်းပေါ်မှာဖြစ်သည် နောက်တခုမှာ ယခု လူငစ်လမ်းပေါ်မှာဖြစ်သည်။ မြစ်မျက်နှာ တောင်ဘက်တွင် တံခါး ၃-ပေါက် မြောက်တွင် ၃-ပေါက် အရှေ့တွင် ၁-ပေါက်နှင့် အ နောက်တွင် ၁-ပေါက်ရှိသည်။ ၎င်းတံခါးပေါက်များအနက်။နာမည်ရတံခါးများမှာ အရှေ့ ဘက်ဆုံးမြို့ဝန်တံခါး အလယ်တံခါးကို "တံခါးနီ" ရာဇဝတ်သင့်သူများထုတ်သောတံခါး၊ တောင်ဘက်တံခါးတို့တွင် အရှေ့ဘက်ကြဆုံးတံခါးကို "ရိုးတော်တံခါး" ဟုခေါ်ကြသည်။ ၎င်းသစ်တပ်ပတ်လည်တွင် ကျောက် သို့မဟုတ် အုတ်များနှင့် ရေကျိုးကြီးများ ဝန်းရံလုပ် ထားသည်။ မြို့၏အရှေ့မြောက်နှင့် အနောက်မြောက်မျက်နှာ ယခု ကရစ်လမ်းတွင် ရန်ကုန် မြစ်နှင့် ပုဇွန်တောင်ချောင်းတို့ကိုဆက်သော ဘိုတတောင်ချောင်း လတ္တာလမ်းနှင့်မြစ်ဆက် လိုက်ချောင်းငယ်တခုရှိလေသည်။ ရန်ကုန်မြို့သည် ရေပိုင်းလျက်ရှိသော မြို့မျှသာဖြစ်လေ သည်။ မြို့၏တည်နေရာနှင့် အကျယ်အဝန်းကား သစ်တပ်၏ အရှေ့ မျက်နှာစာဖြစ်သော ရန်ကုန်မြစ်ကမ်းနားမှ ဂျူဒါအီစကယ်လမ်းအတိုင်း တောင်မှမြောက်သို့ ဒါလဟိုဇီလမ်း အထိ ဂိုက် ၆၀၀ သစ်တပ်၏တောင်မျက်နှာ ကမ်းနားလမ်းအတိုင်း ဂျူဒါအီစကယ်မှ မဂိုလမ်းအထိ ဂိုက်ပေါင်း ၁၃၀၀ အလျားရှိသည် အရှေ့မှအနောက်သို့တန်းလျက်မရှိချေ မြောက်မျက်နှာသည် ဒါလဟိုဇီလမ်းတွင် အရှေ့မှ အနောက်သို့ ဂျူဒါအီစကယ်လမ်းမှ စ၍တောင်ဘက်သို့ ယိုင်လျက်ရှိပြန်သဖြင့် ဂိုက်ပေါင်း ၁၁၀၀ အလျားရှိသည်။ အနောက် မျက်နှာမှာ တဖါလုံအလျားရှိသည်။ ဆူးလေဘုရားသည် မြို့ပြင်အနောက်မြောက်ဘက်၌ တည်သည်။

မြို့တွင်း၌ မြို့ဝန်မင်းအိမ်တော်နှင့် ရုံးတော် စစ်ကဲ စစ်ကြပ် ဗိုလ်မှူးများစသော အရာ ရှိအိမ်များ မဟာမေဒင်ဘလီ ဘုရင်ချီဘုရားရှိခိုးကျောင်း အာမေနိယံ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း နှင့် အကောက်ရုံးတော်နှင့် ဆင်းရဲသားအိမ်များရှိသည်။ နိုင်ငံခြားသားများသည် ရောင်း ဝယ်ဘောက်ကား၍နေထိုင်ကြသည်။ ရေများကို မြို့ပြင်တွင်ရှိရေတွင်းများမှ ခတ်ယူသုံးစွဲရ လေသည်။ မြို့ပြင်၌ကား သစ်သားနှင့်ဆောက်လုပ်ထားသောသင်္ဘောဆိပ်တံတား ၃-ခု ရှိသည် တခုမှာ ဘုရင်ကေရာဇ်မင်း၏တံတားဖြစ်သည် ယခု ဘားလမ်းဆိပ်မှာဖြစ်သည်။ ဘုရင်ကေရာဇ်တံတားဆိပ်နားတွင် အမြောက်ကြီးများထားလေသည်။ ဒေါင်းအလံတော် ကြီးကိုမြင့်မားစွာ လွှင့်ထူထားလေသည်။ ၎င်းသင်္ဘောဆိပ်နားများတွင် ကုန်တင်ကုန်ချ ရန်ဖြစ်သောပစ္စည်းများကိုသိုလှောင်ရန်ဂိုဒေါင်များရှိသည်။ ၎င်းသင်္ဘောဆိပ် ၃-ခု အနက် ၁-ခုမှာ ယခုလတ္တာလမ်းတွင် တချပ်လူမျိုးတို့၏ သင်္ဘောများဆိုက်ကပ်ရန် မြန်ပာမင်း၏

ခွင့်ပြုချက်အရ သင်္ဘောဆိပ် ၁ ခုရှိသည်။ တရုတ်လူမျိုးများလည်း တစ်စတစ်စရောက်စီးပွား
 ရှာပြီးလျှင် ဆိပ်ကမ်းနီးတွင် ရပ်ကွက်သီးခြားနေထိုင်ကြသည်။ ကျန်သင်္ဘောဆိပ် ၁ ခုမှာ
 အခြားနိုင်ငံများမှလာသောသင်္ဘောများ ဆိုက်ကပ်ရန်ဆိပ်ဖြစ်သည်။ ဥရောပတိုက်သား
 များသည် ရန်ကုန်မြို့၌လာရောက်၍နေထိုင်ကြသည်။ ၎င်းတို့အနက်အချို့ကား ကုန်သည်
 များဖြစ်ကြ၏ အချို့ကား မြန်မာဘုရင်များထံ၌ ကျေးတော်မျိုး ကျွန်တော်မျိုးအဖြစ်ဖြင့်
 အမှုတော်ကိုထမ်းကြ၏။ မစ္စတာဂျောင်းဆေးဆိုသူနှင့် ဘာဘာရှီန် (Mr Jhaunsey and
 Baba Sheen) ဆိုသူတို့သည် အကောက်ဘက်ဆိုင်ရာအရာရှိများအဖြစ်မစ္စတာဂျောင်းဆေး
 ဆိုသူမှာလည်း အခွန်ဝန်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ကြလေသည်။ ကြည့်မြင်တိုင်၌ မြို့ဝန်မင်း၊ ဖေါင်
 တော်ဘံတားရှိ၍ လှေတော်သားများ နေထိုင်ကြသဖြင့် အိမ်ခြေ အနည်း အငယ် မျှသာရှိ
 သည်။ ကြည့်မြင်တိုင်နှင့် ရန်ကုန်အကြားတွင် လယ်ယာများနှင့် တောများသာရှိသည်။
 ပုဇွန်တောင် ရပ်ကွက်ကား တံငါရွာကလေးတခုရှိသည်။ ရာဇဝတ် သင့်သူများကို ယခု
 ဒါလဟိုဇီလမ်းမြောက်ဘက် တရုတ်တန်းနှင့် ကုန်ဈေးတန်းလမ်းကြားမှာစီရင်၍အလောင်း
 များကို ယခု ဟိုက်ကုတ်လွတ်တော်နေရာမှဖြတ်၍ထုတ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့ကို အလောင်းဘုရားကြီး အုပ်ချုပ်ရေး ခန့်ထားခြင်း။

ရန်ကုန်မြို့ဝန်-ဇေယျနန္ဒ။
 ကျီတော်ဝန်-ဗလဝေဠုနှင့် လက်ျာနန္ဒ။

စစ်ဘက်အရာရှိများ။

- မင်းလှမင်းခေါင်။
- မင်းကျော်စည်သူ။
- မင်းလှတန်ဆောင်။
- မင်းလှဥဒိန်ကျော်။
- မင်းတင်နော်ရထာ။
- မင်းလှပုံချီ။
- ဗလနန္ဒစည်သူ။
- ထီးလင်းစော်ဘွား။
- ဗိုလ်မှူးဗလယော်ခေ။
- တိုက်လှေ ၅၀၀။
- မြင်း ၁၀၀၀။
- စစ်သည်တော် ၃၀၀၀၀။

အလောင်းဘုရားကြီးမှာ စာရေးသူ၏အဘော်ဖြစ်သည်။ အလောင်းဘုရားကြီးက
 စာရေးသူအား ကျွတ်ဆတ်တော်သည်။

“ဆွေစဉ်မျိုးဆက်”

အထက်-၇-ဆက်

အောက်-၇-ဆက်။

၁။ အဘ

၁။ သား

၂။ အဘိုး

၂။ မြေး

၃။ အဘေး

၃။ မြစ်

၄။ အဘိ

၃။ တီ

၅။ အဘွဲ့ သို့မဟုတ်အဘင်း၊

၅။ မျှော့ သို့မဟုတ်တွတ်

၆။ အဘွေး

၆။ ကျွတ်

၇။ အဘော်

၇။ ကျွတ်ဆတ်

“အလောင်းဘုရားကြီး”

(၁) သားတော်ဘိုးတော်ဘုရား။

(၂) သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းခေါ် ရှေ့တောင်မင်း ၎င်းမင်းသည် ခမည်းတော်အရင်နတ်ရွာစံသည်။

(၃) သားတော် ရွှေဘိုမင်း။

(၄) သားတော် မင်းတုန်းမင်း (၄) သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းခေါ် မင်းတပ်မင်း။

(၅) သမီးတော်ကနွီထိပ်ခေါင်တင် (၅) သားတော် ပတိန်းမင်းသား စုံဘက်ရာတွင်

(၆) နဂါးဗိုလ်မင်းသား

(၇) သားတော် နဂါးဗိုလ်ထိပ်တင်ဇွေး

နဂါးဗိုလ်မြို့သည် ရွှေဘိုနယ်ပဉ္စာလ ၅ မြို့အပါအဝင်ဖြစ်သော အောက်ပါမြို့တို့ဖြစ်သည်။

၁။ ညောင်ပင်မြို့။

၂။ ငှက်ပျောမြို့။

၃။ ရွာသာမြို့။

၄။ နဂါးဆင်းမြို့။

၅။ နဂါးဗိုလ်မြို့။

မြန်မာမင်းမြို့စုရွာစဉ်ကျယ်စရင်း ပုရပိုက်မှကူးပါသည်။

ရွှေစိန်စေတီတော်မြတ်ကြီး အကြောင်း။

ဥက္ကလာပမင်းကြီးသည်အလွန်ဘုန်းတန်ခိုးအာနုဘော်ကြီး၍ မွန်တိုင်းအလုံးအုပ်စိုး
 စံတော်မူပြီး တြိကုမ္ဘဥက္ကလာပမြို့မင်းပြုတော်မူစဉ် ထိုမင်း၏ အသုံးတော်ခံ ပေါက္ခရာဝတီ
 အဘိတဉ္စနန္ဒြေနေ သုဝဏ္ဏသူဌေးကြီးသား တဖုဿနှင့် ဘလိကညီနောင်တို့သည် သင်္ဘော
 ဖြင့် မဇ္ဇိမဒေသသို့ကုန်ရောင်းသွားရာ ထိုဒေသသို့ရောက်လျှင် ပါသောကုန်များကို လှည်း
 ပေါင်းငါးရာနှင့် အပြည်ပြည်အရပ်ရပ်သို့ လှည့်လည်ရောင်းကြလေသည်။ ထိုအခါ ဗေပါ
 မိပင်အနီးသို့ရောက်လျှင် လှည်းငါးရာသည်မသွားနိုင်၍ ညီနောင်နှစ်ဦးတို့က ဗလိနတ်စာ
 တင်သကြသောအခါ ရှေ့ဘဝက ဆွေမျိုးတော်ခွဲဘူးသော ရုက္ခစိုးနတ်သည် ကိုယ်တိုင်ပြု၍
 (ဓမ္မစေတီမင်း ကျောက်စာမှာ ဘုမ္မစိုးနတ်သွီးဟုပါသည်။ ဆရာလင်းရေးသော စိန်ဖူး
 ငှက်မြတ်နား မော်ကွန်းအင်္ဂုတ္တိရ်အဋ္ဌကထာအရ ငါးဘဝက အမိတော်ခွဲဘူးသော နတ်
 သမီးဟုပါသည်။) အခမောင်တို့သည် လွန်ခဲ့သောဘဝကအဆွေတော်
 ဘူးခွဲကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ လောကုတ္တရာအကျိုးဖွံ့ဖြိုးကြီးမားစေရန် ရည်သံ၍ ကိလိဝတ်
 ပြည်ရှင် ဘုရင်သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီး၏သားတော် သိဒ္ဓတ္ထကုမာရမင်းသည် ထီးနန်စည်းစိမ်ကို
 စွန့်ပစ်၍၊ တောထွက်ပြီးလျှင် ဒုက္ကရစရိယာ ခြောက်နှစ်ကျင့်ပြီးသည်မှ ဗောဓိပင်နှင့်ရှေ့ပလ္လင်
 တွင် မာရ်ငါးပါးကိုအောင်တော်မူလေ၍ ဘုရားစင်စစ်ဖြစ်တော်မူလေသည်။ ထိုမြတ်စွာ
 ဘုရားသည်၊ သတ္တဋ္ဌာန စံတော်မူရာအဆုံး ရာဇာယတနလင်းလွန်းပင်တွင် သီတင်းသုံး
 တော်မူလျက် လှူဘွယ်များနှင့် ဘုရားထံသို့သွားကြလော့ဟု ဆိုသောအခါ တဖုဿနှင့်
 ဘလိကညီနောင်နှစ်ဦးတို့သည် ဝမ်းမြောက်စွာ ပျားမုန့်ဆုပ် ကြွက်ကျစ်စာမုန့်ဆုပ်တို့ဖြင့်
 ပြင်ဆင်ပြီးသော် ဘုရားရှိရာ ရာဇာယတနာ လင်းလွန်းပင်သို့သွား၍ရှိခိုးဝတ်တွားကာ၊ ပါခဲ့
 သောမုန့်ဆုပ်ကိုကပ်လှူကြလေ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တဖုဿ ဘလိကတို့ လှူသော
 ပျားမုန့်ဆုပ်ကြွက်ကျစ်စာမုန့်ဆုပ်ကိုအလှူခံဘော်မူ၍ ဘုန်းပေးတော်မူ၏။ ၎င်းနောက်မြတ်စွာ
 ဘုရားသည် ဥက္ကလာပဇနပုဒ်သား တဖုဿ ဘလိကညီနောင်တို့အား ခွေးဝါဏိက သရန
 ဂုဏ်နှင့် ပဉ္စသီလတို့ကိုတည်စေပြီးနောက် ဥက္ကောင်းတော်ကို လက်တော်ဖြင့်သတ်လိုက်ရာ
 ရှစ်ဆူသောဆံတော်မြတ်ပါလာသဖြင့် ထိုဆံတော်မြတ်ရှစ်ဆူကိုသင်တို့ပင့်ယူသွားကြလော့
 ထိုဆံတော်မြတ်တို့ကို သင်တို့ဥက္ကလာပနယ်အတွင်းရှိ ဥက္ကလာပမင်းအား အကြောင်းပြု၍
 သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတွင် ရွှေလွန်ပေးပြီးသောအခါ ငါ၏နောင်တော်ဖြစ်ကြကုန်သော ဘုရားရှင်
 တို့၏တောင်ခွေးတော်ဓမ္မကရိုဏ်း ရေသနုတ်တော်တို့တည်ရာဋ္ဌာနတွင် ငါ့ဆံတော်ကိုဋ္ဌာပ
 နာ၍ စေတီတည်ပြီးလျှင် ကိုးကွယ်ပူဇော်ကြလော့။ ထိုသို့ပူဇော်ကြသောသူတို့သည် ဘုရား
 လေးဆူနှင့်တွေ့ရဘိသကဲ့သို့ တရားရေအမြိုက်ဆေးကိုတိုက်ကျွေး၍ ဒါန သီလ ဘာဝနာ
 ပြုသူတို့သည် လူ နတ်နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာကို ခံစားကြရလတ္တံ့ဟု ဗျာဒိတ်ထား၍
 ပေးသနားတော်မူ၏။ တဖုဿနှင့်ဘလိကတို့လည်း အလွန်ဝမ်းမြောက်စွာ ဆံတော်ခါတ်
 ရှစ်ဆူထို ဦးညွတ်ခါယူ၍ ဥက္ကောင်းထက်တွင်ထားသောအခါ သိကြားမင်းသည် ဝိသုကြို
 နတ်သားကိုစေ၍ နဝရက်ကိုးပါးပြဿဒ်နှင့် ပတ္တမြားကြိုတ်ကို ပြုလုပ်ဖန်ဆင်း၍ပေးလေ၏။
 ညီနောင်တို့သည် ထိုပတ္တမြားကြိုတ်တွင် ဆံတော်မြတ်ကိုထည့်၍ နာရတ်ကိုးပါးပြဿဒ်တွင်

တင်ပြီးလျှင် လှည်းသားငါးရာဘို့ထမ်းဆောင်စေလျက် သိကြားနတ်တို့ ပြုပြင်သောလမ်းဖြင့် သင်္ဘောဆိပ်သို့ရောက်လျှင် ညီနောင်နှစ်ဦးတို့သည်ပြဿဒ်နှင့်တကွကြိုက်တော်ကိုသင်္ဘော တွင်တင်၍လျှင်မြန်စွာသင်္ဘောကိုလွှင့်ခဲ့ကြလေ၏။

ထိုဆံတော်မြတ်ကိုပင့်ဆောင်၍သင်္ဘောခရီးဖြင့်လွှင့်ခဲ့ကြရာ အဇ္ဈတ္တနဂရမြို့သို့ဆိုက် ကပ်မိသော် အဇ္ဈတ္တနဂရမင်းကြီးနှင့်မိဖုရားပြည်သူပြည်သားတို့သည်ဆံတော်မြတ်ကိုပူဇော် ကြရသဖြင့် မင်းကြီးသည် မခရိုင်ရဲနိုင်သော သဘောနှင့် ဆံတော်နှစ်ဆူကို ပင့်ယူလိုက် လေ၏။ ညီနောင်နှစ်ပါးတို့မှာ ငိုယိုကာပင် သင်္ဘောလွှင့်ခဲ့ပြန်ရာ နဂရစ်မော် (ယခုပုသိမ် မော်တင်စွန်း) သို့ရောက်လျှင် ဆံတော်ခါက်မြတ် တံခိုးပြာဠိဟာ ပြသည်ကို ရေသတ္တဝါ များနှင့် တောင်ခြေရင်း နဂါးတို့ ပူဇော်ကြရသဖြင့် နဂါးတဦးသည် လူယောင်ဆောင်ပြီး လျှင် ဆံတော်နှစ်ဆူကို အမှတ်မဲ့ယူ၍ နဂါးပြည်သို့သွားလေ၏။ တဖုဿဘလိကညီနောင် နှစ်ဦးတို့မှာ ဆံတော်နှစ်ဆူ ပျောက်ကြောင်း သိသဖြင့် ဝမ်းနည်းပက်လက် ငိုယိုပြီးခါ၊ သင်္ဘောလွှင့်ခဲ့ပြန်ရာ (ပေါက္ခရာဝတီမြို့) နောက် ဓညဝတီ (ယခုခပင်းခေါ်သော) မြို့တံခါး အနီးသို့ ဆိုက်ကပ်မိသဖြင့် ဆံတော်ခါတ် ပြဿတ်ကိုပင့်ချ၍ သုံးရက်တိုင်တိုင် ပွဲလမ်း သဘင်ခံ၍ မြို့သူမြို့သားတို့ ပူဇော်ကြလေ၏။ တဖုဿနှင့် ဘလိက ညီနောင်တို့သည် ဥက္ကလာပမင်းကြီးနှင့် အဘသူဌေးထံသို့ အကြောင်း ကြားသောအခါ မင်းကြီးသည် အလွန်ဝမ်းမြောက်စွာ သူဌေးကြီးနှင့်တိုင်ပင်ပြီးလျှင် ခေါ်ပဏီတပ် ခင်းကျင်း၍ စစ်ဗိုလ် ပေါင်းတထောင်ဖြင့် ထွက်၍ကြိုတော်မူ၏။ သူဌေးကြီးလည်း သူကြွယ်ပေါင်းများစွာ ဝန်းရံ လျက်လိုက်လေ၏။ ညီနောင်တို့သည် ပေါက္ခရာဝတီဆိပ်ကမ်းမှ တဖန်ပင့်ဆောင်၍လာခဲ့ရာ ဗိုလ်ခြေ တထောင်ဖြင့် ကြိုသော ကမ်းဆိပ်သို့ရောက်လျှင် ဘုရင်ထံသို့ဝင်၍ ဂေါတမဘုရား ရှင်သည် ဆံတော်ခါတ်မြတ်ရှစ်ဆူကို စေတီတော်တည်ရန် ဗျာတိတ်တော်ကြား၍ သနား တော်မူလိုက်ပါသည်။ အဇ္ဈတ္တနဂရမင်းသည် နှစ်ဆူပင့်လိုက်ပါသည်။ နဂရစ်မော်အရပ် တွင်နှစ်ဆူပျောက်ပြန်ပါသည်ဟု ငိုယိုလျှောက်ထားလျှင် ဘုရင်ကြီးလည်း မစိုးရိမ်လင့် ဟု မိန့်တော်မူ၍ ငါသည် ဘုရားရှင်ဗျာတိတ်တော်အရ ပူဇော်ထိုက်သူမှန်က ရှစ်ဆူသော ဆံတော်မြတ်ကို ပူဇော်ရစေသတည်းဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ကြိုက်တော်ကိုဖွင့်လိုက်ရာ ဆံတော် ခါတ်ရှစ်ဆူတို့သည် တည်လျက် ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်လွှတ်နေသည်ကို ဖူးမြင်ရ သဖြင့်အလွန်ကြည်ညိုလှသောကြောင့် မကိုက်တော်နှင့်တကွ ဥက္ကောင်းကို ဖြတ်၍လူတော့ မည်ဟုလက်မှသန်လျက်ကို ရွယ်လိုက်သောအခါ အပါးမှမိဘုရားကြီးသည် လက်တော်ကို ဆွဲ၍ (အရှင်မင်းကြီး ဘုရားရှင်ဗျာတိတ်တော်အရစေတီတော် တည်ရဦးမည်) ဟုဆိုမှမင်းကြီး သည်သတိရ၍ ဆံတော်ရှစ်ဆူအား မကိုက်တော်ကိုချွတ်၍လူလေ၏။ ထိုကမ်းနားဆိပ်တွင် ကြီးကျယ်ခန်းနားစွာ မဏ္ဍပ်ဆောက်လုပ်၍ ဆံတော်ခါတ် ပြဿတ်ကြိုက်တော်ကိုထား လျက် အားရဝမ်းသာစွာ ပူဇော်ကြလေ၏။ ထိုနောက် ဥက္ကလာပ မင်းကြီးသည် ကုန်သည် ညီနောင်တို့အား များစွာသောမင်းနှင့် ထိုက်ရာ ဆုလှာတ် ပေးသနားတော်မူလေသည်။ တဖန် ဥက္ကလာပမင်းကြီးက အမောင်ကုန်သည်ညီနောင်တို့ ဘယ်သို့ဗျာတိတ်စကား ကြား တော်မူလိုက်သနည်းဟုမေးလျှင်၊ အရှင်မင်းကြီး၍ကမ္ဘာတွင် ပွင့်တော်မူပြီးကြကုန်သော နောင်တော်ဘုရား သုံးဆူတို့၏ တောင်ဝှေးတော်၊ ဓမ္မကရိုဏ်းတော်၊ ရေသနုတ်တော်တို့

တည်ရှိရာသိင်္ဂတ္ထရကုန်းတော်တွင် ငါ၏ဆံတော်ခါတ်ထား၍ စေတီတည်ထားကြလော့ဟု ဗျာဒိတ်တော်ကြားပါသည်ဟု လျှောက်လျှင် မင်းကြီးလည်း ရှေးမှီသောလူအိုကြီးများနှင့် မင်းစေတီအား သိင်္ဂတ္ထရကုန်းတော်ကိုရှာဖွေစေ၏။ ကုန်းတော်ကို တွေ့ကြသဖြင့် မင်းနှင့် တကွ တဖုဿ ဘလိကညီနောင်တို့မှာ ဝမ်းနည်းစွာငိုယိုကြလေကုန်၏။ ထိုအကြောင်းကို သိကြားမင်းသိလျှင် ရောဝဏ်ဆင်ကို စီးလျက် နတ်စစ်သည်များစွာနှင့် ဆင်းသက်လာ ကြကုန်၏။ မြဟွာမင်းတို့လည်း ဆင်းသက်၍လာကြကုန်၏။ ထိုလူနတ်မြဟွာတို့ စုဝေးရာ အရပ်သည် နောင်စုဝေးစေတီတည်၏။ ယခုအခါ ဆူးလေစေတီတော်ခေါ်ကြ၏။ ထိုအခါ ဥက္ကလာပမင်းနှင့်တကွ တဖုဿ ဘလိကတို့က သိကြားမင်းအား သိင်္ဂတ္ထရကုန်းတော်နှင့် ဘုရားသုံးဆူတို့ခါတ်တော်မြတ်တည်ရာကိုမေးလျှင် သိကြားမင်းသည် ငါမသိ၊ ငါ၏အသက် ငယ်လှသေးသည်။ ငါထက်ကြီးသော နတ်ကြီးများကို မေးအံ့ဟု နတ်ကြီးငါးပါးကိုခေါ်ရာ ဆူးလေနတ်၊ ရောဟဏီ အမည်ရှိသော မိုလ်တထောင်နတ်၊ ဒက္ခိဏ အမည်ရှိသော သင်္ကန်းကျွန်းနတ်၊ မော်ဘီနတ်၊ အမြိဿနတ်တို့ ရောက်လာကြကုန်၏။ ထိုအခါ သိကြား မင်းနှင့် တဖုဿ ဘလိကတို့က သိင်္ဂတ္ထရကုန်းတော်နှင့် ပွင့်တော်မူပြီးသော ဘုရားသုံးဆူ တို့၏ ခါတ်တော်ထားရာကို မေးကြလေ၏။

ဤနေရာ၌ ရွှေတိဂုံထူပင်နှင့်ရွှေတိဂုံသမိုင်းတော်သစ်အလိုမှာ။ ပဌမ ဓမ္မကဋိဏ်း၊ ဒုတိယ ရေသနုတ်တော်၊ တတိယ တောင်ဌေးတော်၊ စတုတ္ထ ဆံတော် ဌာပနာသည်ဟု ဆိုသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃-ခုနှစ်က၊ မင်းကြီးပဒေသရာဇာရေးသောရွှေတိဂုံသမိုင်းလင်္ကာ မှာ ကကုသမြတ်စွာ ကောဏာဂမန၊ ကဿပဟု၊ တေဇာဝင်းပြောင်၊ နောင်တော်သုံးပါး မြတ်ဘုရားတို့၊ တည်ထားသည်ရှေး၊ တောင်ဌေးရေစစ် သင်္ကန်းဖြစ်ဟု တထစ်မော်ကုန်း၊ အစဉ်ထွန်းရှင် ဟူ၍၎င်း (စဉ်ပါဆရာတော်မေတ္တာစောတွင် (ကကုသန်ဘုန်းစုံ၊ ကောဏဂုံ ကဿပ သက္ခမဗ္ဗရာ ငါတို့လူက၊ ဂေါတမည်ထင်း ရှင်ချစ်တကွ၊ လေးဒီပသို့၊ နာထ သယမ္ဘူ၊ လေးဆူရှင်တော် ဝေရော်စန၊ သူရိယပဘာ၊ နှိုင်းခက်ရာသား၊ ရှေ့ဝါရောင်စွေး တောင်ဌေးဓမ္မကဋိဏ်း၊ ရောင်ထိုင်မြူတေ၊ ရေသနုတ်တော်မြတ်၊ ဆံတော်ခါတ်တို့၊ ထိမ်း မှတ်ဌာပနာ၊ ကိမ်းဝပ်ရာတိ၊) ဟူ၍၎င်း၊ ရွှေမော်တော်သမိုင်းတွင် (နောင်တော်ကကုသန် ဘုရား၏ တောင်ဌေးတော်၊ ကောဏဂုံဘုရား၏ ဓမ္မကဋိဏ်း၊ ရေစစ်တော်၊ ကဿပ ဘုရား၏ရေသနုတ်တော်) ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးကျမ်းဂန်တတ် ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ကြီးတို့သည် ပါဠိဖြင့် စီ၍ ဘုရားရှိခိုးကြသည်ကား၊ သိင်္ဂတ္ထရ မနောရမ္မေ ပဌမံ ကကုသန္ဓဿ၊ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ ဒုတိယံ ကောဏာဂမနဿ၊ ပရိဿာဝနံ၊ တတိယံ ကဿပဿ၊ သုဝဏ္ဏစိဝရံ၊ စတုတ္ထံ ဂေါ တမဿ၊ ကေသာ ဓါတုယော အဟံ ဝန္ဓာမိ သဗ္ဗဒါ ဟူ၍ရှိခိုးလေလည်။

ထို့ကြောင့် ထူပင်နှင့် သမိုင်းတော်သစ်ကို ပယ်ရှား၍ ကျမ်းကိုးများကို လိုက် သင့်သည်။ သိကြားမင်းနှင့် တဖုဿဘလိကတို့ မေးသောစကားကို ဆူးလေနတ်ကြီးက ငါသည် ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ ရှေးဦးစွာပွင့်တော်မူသော ကကုသန်ဘုရားရှင်ကို ဘီလူးအဖြစ် နှင့် ဖူးမြော်ချ၍ အက္ခတ်တရားရသောကြောင့် ထောင်ဌေးတော်ကို ပေးသနားတော်မူ

ခဲ့သည်။ ဤမှမြင်ရသော အညွန့်သုံးခု ရှိသော သိင်္ဂုတ္တရကုန်းအလည် ရွှေကညင်ပင်တည်ရာ ဌာနသည် ဗျာဒိတ်တော်အရ လူနတ်မြဟ္တာတို့ ပူဇော်ကြရန် မြှုပ်ထားသည်ဟုဆို၏။ ထိုနောက် ချောဟဏီအမည်ရှိသော ဗိုလ်တထောင်နတ်ကြီးကလည်း အရှင်သိကြားမင်း ငါသည် ဒုဘိယပွင့်တော်မူသော ကောဏဂုံဘုရားရှင်ကို ဘီလူးအဖြစ်နှင့် ဖူးမြော်ရ၍ အကျွတ်တရားရသောကြောင့် ရေစစ်တော်ကို ပေးသနားတော်မူခဲ့သည်။ ဤသိင်္ဂုတ္တရကုန်း တော် ရွှေကညင်ပင်အောက်မှာပင် ဗျာဒိတ်တော်အရ၊ လူနတ်မြဟ္တာတို့ ပူဇော်ကြရန် မြှုပ်ထားသည်ဟုဆို၏။ ထိုနောက် ဒက္ခိဏအမည်ရှိသော သင်္ကန်းကျွန်း နတ်ကြီးကလည်း ရှင်သိကြားမင်း ငါသည် တဘိယပွင့်တော်မူသော ကဿပ ဘုရားရှင်ကို ဘီလူးအဖြစ်နှင့် ဖူးမြော်ရ၍ အကျွတ်တရားရသောကြောင့် ရေသနပ်တော်ကို ပေးသနားတော်မူခဲ့သည်။ ဤသိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်ရွှေကညင်ပင်အောက်မှာပင် ဗျာဒိတ်တော်အရ၊ လူနတ်မြဟ္တာများ ပူဇော်ကြရန် မြှုပ်ထားသည်ဟု ဆို၏။ အမြိဿရအမည်ရှိသော မော်ဘီနတ်ကလည်း အရှင်သိကြားမင်း ကျွန်ုပ်မှာ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ ဆံတော်ဓါတ်မြတ်ကို ဧောင်ရအံ့ သာတည်း။ တဖုံဿ ဘလိကတို့လည်း မြတ်စွာဘုရားကို ရှေးဦးစွာ ဖူးရခြင်းသည် အလွန်အံ့ဩဘွယ်စွတကားဟုဆို၏။ ထိုနတ်ကြီး ငါးပါးစကားကိုကြားလျှင် သိကြားမင်း သည် ဝိသုကြိနတ်သားကိုစေ၍ သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်ကို အာလိန်ငါးဆင့်သဏ္ဍာန် ထား၍ ညီညွတ်အောင်ပြုစေ၏။

လူများလည်း ထိုကုန်းတော်သို့သွား၍ သစ်ပင် ခြုံ ပိတ်ပေါင်းတို့ကို ရှင်းလင်း ခုတ်ထွင်လေ၏။ လူရောနတ်ပါ ခုတ်ထွင်ကြသဖြင့် တနေ့နှင့်တည့်တွင်းပင် ကုန်းထိပ်၌ စည်မျက်နှာကဲ့သို့ ညီညွတ်၏။ သိကြား မြဟ္တာ ဥက္ကလာပမင်းကြီးတို့၏ပရိသတ်နှင့်တကွ တဖုံဿ ဘလိက ညီနောင်တို့သည် (ထိုကမ်းဆိပ်မဏ္ဍာပ်မှ ဘုရားရှင် ဆံတော်ဓါတ်မြတ် ပတ္တမြား ပြဿဒ်ကို ထမ်းဆောင်လျက် တူရိယာအမျိုးမျိုးဖြင့်တီးမှုတ်ခါ ပင့်ယူလာလျှင် ကုန်းတော်၌ နတ်လူများစွာတို့သည် ဆံတော်ဓါတ်မြတ် ပတ္တမြားပြဿဒ်ကို ဆီးကြို ထမ်းယူကြပြန်၏။ (နောင်သောအခါ ထိုနေရာကို ဆံတော်ကြီးစေတီတည်သည်) ထိုမှတဖန် ကုန်းတော်ခြေရင်းအနီးသို့ရောက်ပြန်လျှင် ဆံတော်ဓါတ်ပြဿဒ်တန်ခပ်ပြန်၏။ (ထိုနေရာကို တန်ခပ်တော်မူစေတီတည်သည်) ထိုနောက် ထမ်းဆောင်ပင့်ပြန်ရာ ကုန်းတော်သို့ရောက်၍ ကြီးကျယ်ခန်းနားသော မဏ္ဍာပ်ကြီးတွင် ဆံတော်မြတ် ပြဿဒ်ထားလျက် (သိကြား နတ် မြဟ္တာနှင့်) မင်း သူဌေး သူကြွယ် ဆင်းရဲသားတို့သည် အားရနှစ်သက်စွာ ရတနာအမျိုးမျိုး တို့ဖြင့် ပူဇော်ကြလေ၏။ (ထိုမဏ္ဍာပ်နေရာကို နောင်တော်ကြီးစေတီတည်သည်) ထိုနောက် ကုန်းတော်အလည်တည့်တည့် ရွှေကညင်ပင်တည်ရာတွင် သိကြားမင်းသည် ဥမင်တိုက် တူးရန်စီမံ၍ ဥမင် အစောက်ကား (၄၀၄)တောင်၊ အလျားအနံ (၄၄)တောင်စီတူးသော အခါ ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ ဓမ္မကရိုဏ်းတော်၊ ရေသနပ်တော်၊ တောင်ဝှေးတော်တို့ရ၏။ ဥက္ကလာပမင်းကြီးနှင့်တကွ သိကြား မြဟ္တာတို့သည် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ပူဇော်ကြရလေ ၏။ ၎င်းနောက် သိကြားမင်းကြီးသည် ဌာပနာတိုက် နံရံငါးမျက်နှာ၌ နိဂြောဓကျောက်ဖျာ အခွေက လောဟိတ ကျောက်ဖျာ၊ တောင်က ဓမ္မာရံ ကျောက်ဖျာ၊ အနောက်က မြကျောက်ဖျာ၊ အောက်ကဋေကျောက်ဖျာ၊ အားဖြင့် ၅ ခုသောကျောက်ဖျာတို့ကို ခင်းကာ

ပြီးလျှင် အခဝ သုံးတောင်၊ အလျား ခုနှစ်တောင်ရှိသောရွှေသင်္ဘောကိုလုပ်၏။ ထိုသင်္ဘော ထက်တွင် မြပုခက်တင်၍ တဖုဿ ဘလိက ညီနောင်နှစ်ယောက်တို့၏ကိုယ်စား ရွှေရုပ်ကို လုပ်ပြီးလျှင် မြပုခက်ကို ဦးပဲ့ထမ်းစေ၏။

ထိုမြပုခက်၌ ပတ္တမြားကြုတ်တွင် ဆံတော်ကို ထည့်၍ ထိုပတ္တမြားကြုတ်ကို ဇမ္ဗူရာဇ် ရွှေကြုတ်ဖြင့်သွင်းထား၏။ (အထက်က ကကုသန်ဘုရား၏ တောင်ဌေးတော်၊ ကောဏဂုံဘုရားရှင်၏ ဓမ္မရိုဏ်း ရေးစတော်။ ကဿပဘုရားရှင်၏ ရေသနပ်တော် တို့ကိုလည်း ပတ္တမြားဖြင့် ပြီးသော ကလောင်တင်၍ ရွှေသင်္ဘောထက် ထားကြ၏။) ထိုရွှေသင်္ဘောကိုလည်း ငွာပနာတိုက်၌ရေသွင်း၍ တပေါင်းလဆန်း (၁၅) ရက်ခေါင်ဒီရေ တက်သည်အခါနှင့် ချိန်၍ထားလေသည်။ ငွာပနာတိုက် နံရံပါတ်လည်ကလည်း မြဟွာမင်း သိကြားမင်းနှင့် မိဘုဖုရားလေးပါး ဥက္ကလာပမင်း မိဖုရား သုဝဏ္ဏသုဌေးသီး ခင်ပွန်းတို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်ရွှေရုပ်တို့ကို ပြုလုပ်၍ ရွှေတန်ခွန်၊ ငွေတန်ခွန်၊ ရွှေပန်းခိုင်၊ ငွေပန်းခိုင်၊ စိန်ပန်းခိုင် ပတ္တမြားပန်းခိုင်တို့ကိုကိုင်လျက် ရှိခိုးပူဇော်ဟန်ထားကြလေ၏။

ထိုမှတပါး ဖရောင်းတိုင် ထိပ်ဝသုံးဆုပ်၊ အရပ်ခုနှစ်တောင်ရှိသော လေးတိုင်ကို လေးမျက်နှာက မီးထွန်းလျက် သာသနာတော် ငါးထောင်ပတ်လုံး မီးမငြိမ်းဘဲ တည်စေ သော်ဟု မြဟွာသိကြား ဥက္ကလာပမင်း သုဝဏ္ဏသုဌေးကြီးတို့ မိဋ္ဌာန်၍ထွန်းထားကြ၏။ (ထိုမီးသည် ယခုတိုင်ရှိပေ၏ဟုဆိုကြ၏။) ထိုနောက် သိကြားမင်းသည် ဓါတ်တော်များ ကို ရေသုံးသပ်အံ့ဟု အမြတ်ဆုံးသော ရေကိုရှာရာ သိင်္ဂုတ္တရကုန်းမှရေသည်သာ မြတ်သည် ဟူ၍တွင်းတူးသောအခါတွင်းငယ်နှစ်ခုထပ်ကိုတွေ့၏။ ပတ္တမြားအိုးသစ် (၄၉) လုံးကိုလည်း ထိုတွင်းမှရ၍ နက်သား လေးကျိပ်ကိုးယောက်တို့ ထမ်းဆောင်ယူလာစေ၏။ ဆံတော်နှင့် တကူ တောင်ဌေးတော်၊ ဓမ္မရိုဏ်းတော်၊ ရေသနပ်တော်ကို ရေသုံးသပ်ပြီးသောအခါ ဓါတ်တော်တို့သည် ထန်းခုနှစ်ဆင့်ခန့်မျှ ပျံတက်လျက် ဘုရားလေးဆူသဏ္ဍာန် ပေါ်လာ၍ နောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်လွှတ်သည်မှာ၊ အထက်ဘဝဂ်၊ အောက်အဝီစိ၊ စကြာဝဠာ ဘီလာထုတ်ခြင်း အကြွင်းမရှိရောက်၏။ လူ နတ် မြဟွာ ပြိတ္တာဘုံစဉ်နှင့်တကူ အရင်းချင်း မြင်ကြရ၏။ နားပင်းသူ၊ အ-သူ၊ ဆွံသူ၊ နောက်ရှိသူတို့သည် ကင်းပျောက် ချမ်းသာကြ၏။ ရေနှင့် မြေလည်းတုံလျှပ်၏။ မြင့်မိုရ်တောင်လည်း ညွတ်၍ပူဇော်၏။ သတ္တရဘန် တောင်စဉ် ခုနှစ်ထပ်လည်း ချိုးချိုးချက်ချက်လှုပ်၏။ လျှပ်စစ်ရောင်တို့ ကောင်းကင်ပြင်မှာထွန်းလင်း၏။ တူရိယာအမျိုးမျိုးတို့သည် လူနတ်မတီးဘဲသာယာစွာမြည်ကြ၏။ ကောင်းကင်းမှနတ်မြဟွာ ပူဇော်သော နတ်ပန်းနှင့် ရတနာမိုးကြီးရွာကုန်၏။ တောတောင်၌ရှိသော သီးပင် ပန်းပင် တို့သည် ရာသီမစောင့်ဘဲ သီးပွင့်၍ ဦးညွတ်ပူဇော်ကြလေ၏။ လေးဆူသော ဘုရားရှင်တို့ သည် တာဝတိံသာမှာတရားဟောသည်နှင့်တူ၏။ သိကြားမင်းမိဖုရားလေးယောက်တို့တွင် သုဓမ္မောကား ပန်းပုဆိုး၊ သုစိတ္တာကား ပတ္တမြားနဂ္ဇောင်း၊ သုနန္ဒာကား မဂိုဏ်တန်ဆာ၊ သုဇာတာကား ပတ္တမြားဆံကျင်နှင့် သက်ဖျံတို့ကို အသီးသီးလျှူကြ၏။ ဥက္ကလာပမင်းနှင့် ကုန်သည် ညီနောင်တို့သည် ဘုရားဆူကိုတောင်းကြ၏။ ဘုရားလေးဆူကိုလည်း ခုနှစ်ရက် တိုင်တိုင် ကန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြုပြီးလျှင် ဆံတော်သည် မဏိစကြာ လည်သကဲ့သို့ တဖုဿ

ဘလ္လိကညီနောင်တို့ ဥက္ကောင်းထက်သို့ကျ၏။ တောင်ငွေတော်သည်လည်း ထိုနည်းတူ ဆူးလေနတ်ဥက္ကောင်းထက်သို့ကျ၏။ ဓမ္မကရိုဏ်းတော်သည်လည်း ရောဟနိနတ်ဥက္ကောင်း ထက်သို့ကျ၏။ (ဆံတော်သည် မဇ္ဇိမ ပုရိသတို့၏ လက်ခြောက်သစ် အလျားတော်ရှိ၏) ထိုအခါ တဖုဿ ဘလ္လိကတို့သည် ဆံတော်ခါတ်မြတ်သည် ငါတို့နှင့် ကင်းရေးတော့မည် တကားဟု ရင်ဘတ်ရင်ဆိုင်တီး၍ ပြင်းစွာငိုမြည်းတမ်းကုန်၏။ ဆံတော်ခါတ်မြတ်နှင့်တကွ ရေသနတ်တော်၊ ဓမ္မကရိုဏ်းတော်၊ တောင်ငွေတော်တို့ကို လူနတ်မြဟ္တာများစွာ ပိုင်းအုံ ချီမလျက်၊ မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခု၊ တပေါင်းလပြည့်နေ့တွင်ဌာပနာတိုက်သို့သွင်းပြီးလျှင် အထွက်အဝင်ကျောက်ဖျာပိတ်၍ အထက်ကျောက်ဖျာထက်၌ ရွှေစေတီ၊ ၎င်းကိုငွေစေတီ မျိုပြန်၏။ တဖန်ကြေးဖြူစေတီ၊ တဖန် ကြေးနီစေတီ တဖန်သံလွဲစေတီ၊ တဖန် ကျောက်ဖြူ စေတီ၊ တဖန် သံအုပ်စေတီဖြင့် အထပ်ထပ်မျိုပြီးမှ ရွှေအုပ် ငွေအုပ် မိုးကြိုးအုပ်၊ ကြေးနီအုပ် သံတွစင်အုပ်၊ ကျောက်ဆူအုပ်၊ သံအုပ်၊ ကျောက်ဖြူအုပ်တို့ဖြင့် လုပ်ပြီးလျှင် ဘိနပ်တော်မှ ငှက်ပြောဖူးထိပ်ရောက် ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် မွမ်းမံလျက် ဥာဏ်တော် (၄၄) တောင် အမြင့်တည်လေသည်။ တိဂုမ္ဘစေတီတော်သမုတ်သည်၊ ယခုရွှေတိဂုံစေတီတော်ဟု အမည် တည်လေ၏။

ဤစေတီတော်ကြီးကို တည်ကြသည့်အခါ၌ နေအခါကို လူများက ဘုရားတရစ် ပြီးအောင်ပြုလုပ်၍ထားရာ နံနက်မိုးသောက်အလင်းသို့ရောက်သောအခါ၊ ဘုရားနှစ်ရစ်ဖြစ် နေသည်ကို တွေ့မြင်ကြရာ များစွာရှင်လမ်းဝမ်းမြောက်ကြ၍ ညကနတ်များ တရစ်ပြုလုပ် ထားသည်ဟု ထင်ရှားလေ၏။ လူနှင့် နတ်မြဟ္တာတို့ ရောနှောကာ ဘုရားမြတ်စေတီတည်ကြ လေ၏။ ထိုသို့နေ့နှော၍ဘုရားတည်ကြသောအခါ လူတို့သည်နတ်၏တို့တန်ခိုး ဣဒ္ဓိပါတ်ကို မခံရပ်နိုင်သဖြင့် မူးဝေ၍ သွေးယိုစီးသော ရောဂါဖြစ်သောကြောင့် သိကြားမင်းသည် လေးဘက်မုခ်အဆင်းတွင် ကန်လေးခုဖန်ဆင်း၍ နတ်ဆေးခတ်၏။ ထိုကန်ကို လူအများ ဆင်း၍ သောက်ရှုဆေးကြောကြရသဖြင့်ချမ်းသာရာရကြ၏။ ယခုသွေးဆေးကန်ဟုခေါ်တွင် သည်။ တောင်ဘက်နှင့်မြောက်ဘက်မှာသာကန်တွေ့၏။ အရှေ့အနောက်မှာ မတွေ့ရချေ။ ရေတွင်းများသာတွေ့ကြ၏။ သိကြားမင်းကြီးသည် ဘုရားလေးဆူ ခါတ်မြတ်ကို ကမ္ဘာ ကုန်သည့်တိုင်အောင် မီး-ရေ-လေ တို့သည် မဖျက်ဆီးနိုင်စေသတည်း၊ စေတီမုခ်လိုဏ် ဘုရားပရိဘောဂတို့ကို ပြုပြင် စောင့်ထိန်းသောသူတို့သည် ငါနှင့် အမျှစေသတည်းဟု မိဋ္ဌာန်၍ မိမိမကိုးကိုချွတ်ပြီးလျှင် နတ်သားတယောက်ဖြစ်ရန် မိဋ္ဌာန်၏။ ထိုနတ်သားကို “ဥက္ကိဿ” ဟုအမည်ပေး၍ ဘုရားရှင်၏ခါတ်မြတ်ကိုစောင့်စေ၏။ မြဟ္တာမင်းကြီးလည်း စည်တီး၍ပူဇော်လာသဖြင့် စည်တော်ကိုနတ်သားတယောက်ဖြစ်ရန်မိဋ္ဌာန်၏။ ထိုနတ်သား ကို “ဘေရိပုတ္တနတ်သား” ဟုအမည်ပေး၍ ဘုရားရှင်၏ခါတ်တော်မြတ်ကို စောင့်စေ၏။ စည်တော်လက်ခတ်နှစ်ခုကိုလည်း နတ်သားနှစ်ယောက်ဖြစ်ရန်မိဋ္ဌာန်ပြန်၏။ ထိုနတ်သား နှစ်ယောက်ကိုတယောက်ကား “ဇမ္ဗူ” တယောက်ကား “ဗန္ဓက” အမည်ပေး၍ဘုရားရှင်၏ ခါတ်တော်မြတ်ကိုစောင့်စေ၏။ (ဤကား၊ ထူပဝင်နှင့်သမိုင်းသစ် သမိုင်းဟောင်းအလို တည်း) ထိုနောက် သိကြား နတ်မြဟ္တာ ဥက္ကလာပမင်းကြီးတို့သည် လူ နတ် ပရိသတ်အ ပေါင်းတို့နှင့်တကွ၊ ရွှေထီး ငှက်မြတ်နား စိန်ဖူးတင်လှူ၍ရောက်လာကြကုန်သော လူ နတ်

မြဟော နဂါး ဂဠုန် ရေနေ ကြည်းနေအပေါင်းတို့သည် ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပူဇော်ကြ သောကြောင့် အတိုင်းမသိသော ရတနာပုံကြီးဖြစ်၍နေသဖြင့် ထိုရတနာတို့ကို သိကြား မင်းသည်စေတီရင်း၌ မြှုပ်၍ထားလေ၏။ ထိုအရပ်ကို ‘‘တို့ပူဇော်တွင်၏’’ နောက်မှ မတိတ် ဆိတ် ခေါ်ပြန်၏။ သိကြား နတ်မြဟော ဥက္ကလာပမင်းတို့သည် ဘုရားရှင်ကိုလက်ျာရစ် ပူဇော်၍ မိမိတို့ပရိသတ်တို့နှင့်တကွ အသီးသီးပြန်ကြလေ၏။

မင်းစဉ် မင်းဆက် ပူဇော်ခြင်း။

ဥက္ကလာပမင်းကြီးနောက်၊ သား မြေး မြစ်ဖြစ်တော်မူသောမင်း(၁၂)ဆက်တို့သည် စေတီတော်မြတ်ကြီးကို အစဉ်သဖြင့် ပူဇော်ကြလေသည်။ ၎င်းတို့နောက် ၃၂ သုံးဆယ်နှစ် ပါးသောမင်းသားတို့သည် ခြွေရံသင်းပင်းနှင့်တကွ လာရောက်ဖူးမျှော် ကြသောအခါ၊ ဘုရားရှင်၏ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်တို့သည် လွန်ထူး၍ ကွန့်မြူးခါ ဘုရားလေးဆူ သဏ္ဍာန်ဖူးမျှော်ရလျှင်လွန်မင်းစွာ အားရနှစ်ချိုက်ကြည်ညိုကြ၍ အကွတ်တရား ရပြီ လျှင် ရသေ့ရဟန်းပြုကြလေ၏။ ခြွေရံသင်းပင်းတို့သာလျှင် တိဂုံမြို့သို့ပြန်ကြလေ၏။ ရသေ့ရဟန်း တို့သည်စေတီတော်ပြုပျက်သောနေရာတွင် ရတနာအပေါင်းတို့ကိုစုပုံ၍ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ပြုလျက်နေကြလေကုန်၏။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၀၁ ခု၊ ဒုတ္တပေါင်မင်းကြီးသည်မောင်းမ မိဿံခြွေရံသင်းပင်းများနှင့် များစွာသော ဗိုလ်ခြေတိုလာရောက်ပြီး ရွှေထီးတံခွန်၊ ပန်း၊ ပေါက်ပေါက် ရတနာများနှင့်စေတီတော်ကို လက်ျာရစ် ပူဇော်ကတော့ပြီးလျှင် ပြန်ကြ လေ၏။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၃၆ ခုနှစ်တွင် တတိယသင်္ဂါယတနာတင်ဘုရင်သီရိဓမ္မာ သောကမင်းကြီးသည် မိဖုယားမောင်းမမိဿံခြွေရံသင်းပင်းနှင့်တကွ စေတီတော်မြတ်ကို ဖူးမျှော်ရောက်လာရာ ဆံတော်နှင့် ဓါတ်တော်မြတ်အပေါင်းတို့သည် လေးဆူသောဘုရား ရှင်တို့၏သဏ္ဍာန်ဖြင့် ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်လွင့်သည်ကို ဖူးမြင်ရသောကြောင့် မင်းပရိသတ်တို့သည် ရတနာအမျိုးမျိုးဖြင့်ရှိခိုးပူဇော်ကြလေ၏။ ကုန်းတော်ရှိရတနာအ ပေါင်းတို့ကိုလည်း နေမိုဗ်းမထိရအောင် ရွှေပြဿဒ်တော်ကြီး ဆောက်လုပ်သွင်းနှံ၍ နေပြည်တော်သို့ပြန်လည်တော်မူကြ၏။ သက္ကရာဇ် ၃၇၉ ခုနှစ်တွင် ဥဿာပဲကူးမြို့နှင့် ရာမညတိုင်း အလုံးကို အုပ်စိုးတော်မူသော နော်ရထာမင်းကြီးသည် တိဂုံဆံတော်ရှင် အစစ်ကို ဖူးအံ့ဟု ဗိုလ်ခြေတသိန်းနှင့် ချီတက်တော်မူရာ စေတီတော်သို့ ရောက်လာရ သဖြင့် ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ကို စုပုံလှူဒါန်းကာ စေတီမြတ်ကို လက်ျာရစ်လှည့်၍ ပူဇော် ပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ပြန်ကြလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၇၂၉-ခုနှစ်တွင် အင်းဝမြို့ကို စိုးစံအုပ်ချုပ်တော်မူသော မင်းကြီးစွာမင်း သည် တိဂုံစေတီတော်မြတ်ကြီးကို ဖူးမျှော် ကန်တော့၍ ပြန်ရလေ၏။ အထက်ပါ မင်းလေးပါးအနက် ဒုတ္တပေါင်မင်း နော်ရထာမင်း အင်းဝဘုရင် မင်းကြီးစွာ မင်းတို့သည် ဘုရားဆံတော်စစ်ကို ပင့်ယူအံ့ဟု များစွာသော ဗိုလ်ခြေတိုနှင့် ချီတက်လာကြသော်လည်း ဗိုလ်ခြေပျက်စီး၍ စေတီကိုသာ ဖူးမျှော်ကန်တော့ပူဇော်ပြီး ပြန်ကြလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၇၃၃-ခုနှစ်တွင် ဟံသာဝတီ ပဲခူးမြို့ကို စိုးစံတော်မူသော ဆင်ဖြူရှင် ဗညားဦးမင်းသည်

ရတနာသုံးပါးကိုကြည်ညိုခြင်း ဒါန သီလအစရှိသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၌ မွေ့လျော်
 သည်ဖြစ်၍၊ မင်း၊ ဗိဇုရား ခြွေရံသင်းပင်းမှူးမတ်ဗိုလ်ပါ ပြည်သူပြည်သားအပေါင်းနှင့်စေတီ
 တော်ကြီးသို့လာ၍ ပြုပျက်နေသောဆံတော်ရှင် ရတနာစေတီတော်နှင့် အပြင်တွင်ရှိသော
 ရတနာအပေါင်းတို့ကို အဘွင်းတွင် သွင်းနှံ၍ရှေးဥက္ကလာပမင်းကြီးတည်ထားသည့်အတိုင်း
 ၄၄ ဘောင်အမြင့်တည်ပြီးလျှင် ရွှေထီး ဆပ်သွားဖူးရောင်လျှံတင်လှူတော်မူ၏။ စေတီတော်
 မြတ်ကြီးသည်ရောင်ခြည်ခြောက်သွယ်နှင့်ပြီးပျက်ကွန့်မြူးသည်ကို လူနတ်မြဟ္တာတို့သည်
 ရတနာ အမျိုးမျိုးဖြင့် ပူဇော်၍ ရတနာပုံကြီး ပုဆစ် တင်ပါးမြှုပ်၏။ ထိုမင်းကြီးနှင့်
 မင်းပရိသတ်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့သည် ခုနှစ်ရက်တိုင်ပူဇော်ပြီးမှ ဟံသာဝတီပြည်သို့ပြန်
 ရောက်တော်မူ၏။

ဗညားဦး နတ်ရွာစံသော် သားတော်ဗညားနွဲ့သည် ရာဇာဓိရာဇ်ဟူသောအမည်ကို
 ခံတော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၇၄၅ ခုနှစ်တပို့တွဲလဆန်း ၁၂ ရက်နေ့ ရွှေနန်းဆက်ခံတော်မူပြီး၊ စေ
 တီတော်မြတ်ကြီးကိုလာရောက်ဖူးမျှော်၍ ကုသိုလ်တော်များပြုလေသည်။ ရာဇာဓိရာဇ်၏
 သားဘော် ဗညားဓမ္မရာဇာသည် သီဟရာဇာအမည်ဖြင့် ရွှေနန်းတက်တော်မူသည်။ ၎င်း
 မင်းသည်စေတီတော်မြတ်ကို ပူဇော်ရုံမျှသာဖြစ်သည်။ ၎င်းမင်း၏ညီတော် ဗညား ရံခိုက်
 သည် ဟံသာဝတီခဲရူးရွှေနန်းတွင်စိုးစံဘော်မူသည်။ ထိုမင်းသည် မင်းကျင့်တရားနှင့်ညီညွတ်
 သဖြင့် မုတ္တမ ဒလ ဒဂုံ ပုသိခဲမင်းတို့နှင့် အရပ်လေးမျက်နှာကိုအစိုးရတော်မူသည်။ ရွှေတိဂုံ
 ဆံဘော်ရှင်စေတီတော်ကို ပဋ္ဌမတည်ရင်း အလွန်ငယ်သောကြောင့် ရတနာမြတ်တို့သည်
 အပြင်ကသာနေသည်ဟု ကုန်းတော်ထိပ်ပြင် ခုနှစ်တောင်တာ တာပေါင်း တရာရှိသည်
 ပဋ္ဌမစေတီတော် ပန်းခုံတော်နှစ်ဆယ်နှစ်တောင်တွင် (၂၂) တဘက်တချက်၌ ငါးဆယ်
 လေးတောင်စီထပ်ဖွင့်သဖြင့် တရာရှစ်တောင် မူလ နှစ်ဆယ်နှစ်တောင်နှင့် အတောင်
 တရာသုံးဆယ် (၁၃၀) ပန္နက်ချ၏။ ရွှေ ငွေ ကြေး ကျောက် သံလွဲ မြေ အုင်များကိုဖြင့်ပြု
 လုပ်ရာ အောက်ကလပ်ခြေမှ ပစ္စယာနှစ်ဆင့်သာပြီးသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၀၈ ခုနှစ်တွင်
 ၎င်းဗညားရံခိုက်မင်းတူတော်ရှင်စောပု၏သားတော် ဗညားဗညူးမင်းသည်သုနက္ခရာဇာ
 ဟူသောအမည်တော်ခံ၍ ရွှေနန်းစံတော်မူသည်။ ထိုမင်းသည် မင်းကျင့်တရားညီညွတ်သည့်
 ပြင် အလွန်ယုံကြည်သောအမတ်ကြီး၏ ကျွန်တဦးသည် သူဌေးတဦး၏ လက်စွပ်ကို ခိုးယူ
 မိသည်ကို အမတ်ကြီးသိ၍ နှင့်အသက်လွတ်ရန် ချွန်နှစ်ပိဿာယူခဲ့ဟုဆို၍ ၎င်းရွှေဖြင့် မင်း
 မြတ်သို့ ဤခိုးမှုသည်အသက်ချမ်းသာရန်ချွန်နှစ်ပိဿာလက်ဆောင်တင်ပါသည်ဟုလျှောက်
 လျှင် မင်းကြီးသည် ခိုးသူနှင့်အမတ်ကြီးကိုသတ်စေ၍လမ်းဆုံမှာထားလေ၏။ ကြောင်သည်
 ကြွက်ကို ခုပ်သတ်သည်ကိုမြင်တော်မူလျှင် ကြောင်ကိုသတ်စေ၍ ကြွက်သေနှင့်တကွ၊ ခိုး
 သူနှင့် အမတ်ကြီးအလောင်းထက်မှာထားစေ၏။ ပြည်သူ ပြည်သား များလည်း အလွန်
 ကျောက်လန့်၍၊ ခိုးသား ဒါးပြ ကင်းငြိမ်း၍ မပိတ်သော တံခါးဖြင့်သာ နေကြရသော
 ကြောင့် တိုင်းပြည်အလွန်သာယာ၏။ ထိုမင်းသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော် ပစ္စယာ နှစ်ဆင့်မှ
 သည် ထပ်မံသုတ်ဆောင်တော်မူရာ ပုစ္ဆယာ ငါးဆင့်မြောက်ပြီးသည်။ ထိုမင်း နတ်ရွာစံ
 တော်မူပြီးနောက် မင်းပြုမည့်သူမရှိ၊ ဗညားဓမ္မရာဇာသား ဗညားရန်ခိုက်မင်း၏ ညီတော်
 ဗညားကျန်း မင်းသားသည် အဝဘုရင် ထူပါရုံဒါယကာ နရပတ်မင်းကြီးသို့ ဝင်၍နေရာ

အမတ်တို့လာ၍ ပင့်သောကြောင့် လိုက်လာတော်မူပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၈၁၃-ခုနှစ်တွင် ဟံသာဝတီရွှေနန်းကို စိုးစံတော်မူသည်။ ရတနာသုံးပါးကို အထူးယုံကြည် အားထား၍ အလှူများစွာပြုတော်မူ၏။

တနင်္ဂနွေသောအခါမင်းကြီးသည် ငါ၏ဘိုးလောင်းတော်၊ ဘေးလောင်းတော်တို့သည် တိဂုံဆံတော်ရှင်စေတီတော်ကို ထပ်ဖို့ပြုလုပ်ကြရာ မပြီးခင် နတ်ရွာစံတော်မူကြသည်။ ငါသည် ပါရမီတော်အလျောက် ပြီးမြောက်အောင် တည်တော်မူအံ့ဟု မိန့်တော်မူလျှင် လူနတ် မြဟ္မာတို့ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကြွေးကြော်၍သာခေမာကြ၏။ မင်းကြီးသည် တိဂုံ မြို့တွင် စံတော်မူပြီးလျှင် မူးမတ်ပညာရှင် အပေါင်းတို့နှင့် တိုင်ပင်၍ ရွှေအုပ်ငွေအုပ် မိုးကြိုးအုတ် ကြေးဖြူအုတ် သံလွှဲစင်အုတ် ကျောက်အုတ် မြေအုတ်တို့ကို သရွတ် ဟင်္သာ ပတားတို့ဖြင့် တည်တော်မူသည်။ ပစ္စယာ ငါးဆင့်မှတက်၍ ရင်ဖွဲ့စည်း၊ သပိတ်မှောက် ခေါင်းလောင်း၊ ဖောင်းလုံး၊ ဖောင်းမ၊ ကြာမှောက်၊ ကြာယုံ၊ ရွဲခရားသီးရောက် အလုံး စုံပြီးမြောက်လေသည်။ ဗညားကျန်းမင်းကြီးသည် ရွှေထီး ဆပ်သွားဖူးရောင်လျှံ အတွက် နဝရတ် ကိုးပါးတို့ကို ထည့်သွင်း ပူဇော်သည်ကား မရေတွက်နိုင်ရာ များစွာရှိလှ၏။ ထီးတော်ကို ရွှေအတိတ်ပြီးသော ကြိုးရှစ်သွယ်ဆင်းလျက် ရွှေဆည်းလည်း ငွေဆည်းလည်း တို့ကို ရွှေညောင်ရွက်ဆွဲ၍ ထီးတော်တင် လှူတော်မူ၏။ ထိုအခါ နောင်လျှံတော်မှ နောင်ခြည်တော်သွတ်သဖြင့် မြဟ္မာ သိကြားနတ်များ အပေါင်းတို့သည် ကောင်းကင်မှ ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပူဇော်ကြမြောက်ကြခြင်း၊ ဗညားကျန်းမင်းကြီးနှင့် ဒဂုံမင်းသံလျှင်မင်း ပုသိမ်မင်းတို့သည် မိမိတို့ပရိသတ်နှင့်တကွ ရတနာအမျိုးမျိုးတို့နှင့် ပူဇော်ကာ တူရိယာ အမျိုးမျိုးတီးမှုတ်ကြလေ၏။ ရတနာအပေါင်းတို့သည် ထိုင်၍ ပူဇော်သူမှာ ပခုံးစွန်း၊ ထ၍ ပူဇော်သူတို့မှာ ချက်အမျှရှိ၏။ ထိုရတနာတို့ကို စေတီတော်ရင်း၌ မြှုပ်ရ၏။

ထိုဗညားကျန်းမင်း ဘုရားတည်သောပွဲ၊ ဗညားဦးမင်း ဘုရားတည်သောပွဲ၊ တဖုဿ ဘလိကတို့နှင့် ဥက္ကလာပမင်း ဘုရားတည်သောပွဲ၊ ဤသုံးပွဲသည် အညီအမျှ စီကားပြည့်စုံလှ၏။ ဗညားကျန်းမင်းကြီးသည် မရောင်ရဲနိုင်မျှပူဇော်ခြင်းကြီးဖြင့် စေတီတော် မြတ်ကို လက်ချာရံလှည့်ကာ နေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်တော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၈၁၄-ခုနှစ်တွင် ရာဇာဓိရာဇ်မင်းသို့ဘော် ရှင်စောပုသည် သက်တော် ၅၉ နှစ်တွင် ဗညားကျန်းတော အမည်ဖြင့် မင်းပြုတော်မူသည်။ နန်းစံ ၇ နှစ်ရှိသောအခါ သမက်တော် ဓမ္မစေတီမင်းအား ဟံသာဝတီရွှေနန်းကို နန်းစောင့်အဖြစ် လွှဲအပ်ထား၍ ဒဂုံမြို့သို့ မူးမတ် သူဌေး သူကြွယ်အပေါင်းတို့နှင့် ထွက်တော်မူလာပြီးလျှင် ဆံတော်ရှင် စေတီတော်ကြီး၏ အနောက်တောင်တွင် မြို့နန်းဆောက်၍ စံတော်မူသည်။ တိဂုံဆံတော် ရှင်မြတ်ကို အလွန်ကြည်ညိုတော်မူသဖြင့် ရွှေကိုယ်လေးချိန်၍ မျက်ပါး ခတ်ပြီးလျှင် စေတီတော်လုံးပြည့် ရွှေသင်္ကန်း ကပ်လှူတော်မူ၏။ နယ်မြေလေးရပ်နှင့် ကွန်သီးတော် ငါးရာ လှူတော်မူသည်။ နယ်မြေမှာ စေတီတော်အရှေ့ကို ကျက်ကနက် ဘုရားအထိ မြောက်ကို ကျက်ခိုးရပ်ဘုရားအထိ၊ တောင်ကို ကျက်နတ်ဘုရားအထိ အနောက်ကို ကျက်မြောင်းဘုရားအထိ လေးရပ်သတ်မှတ်၍ ဘုရားဝတ္တကမြေအဖြစ် လှူတော်မူသည်။

မဟာရာဇ်တံတိုင်းခုနစ်ထပ်လုပ်၍၎င်းအတွင်း၌ထန်းအုန်း၊ ပေ၊ ကံကော်သရက် ပိန္နဲပန်းအမျိုးမျိုး အပြည့်အနက် စိုက်စေတော်မူ၏။ ကွန်သီးတော်ငါးရာမှာ အရှေ့မျက်နှာက ဇေယပတ္တအမတ်ကြီး၊ တောင်မျက်နှာက ဝိသုကမ္မအမတ်ကြီး၊ အနောက်မျက်နှာက မာတလိအမတ်ကြီး၊ မြောက်မျက်နှာကဗညားအိမ်အမတ်ကြီးတို့ကိုလူနှစ်ရာငါးဆယ်စီနှင့် နေ့စဉ်စေတီတော်မြတ်ကိစ္စကို ပြုစုရသည်။ ကြေး အချိန်ပိဿာတထောင့်ခုနစ်ရာကိုလည်း ခေါင်းလောင်းတော် သွန်းလုပ်လှူတော်မူသည်။ ရင်ပြင်တော်ပတ်လည်မှာ ကျောက်ပြား အပြည့်ခင်းခြင်း၊ မီးထွန်းကျောက်တိုင် စိုက်ခြင်း၊ ထီးဖြူလေးစင်း၊ ရွှေသပိတ်လေးလုံး၊ ရွှေပန်းကန်လေးလုံး၊ ငွေပန်းကန်ကြီး ရှစ်လုံး၊ ရွှေစွန်းလေးစင်း၊ ငွေစွန်းရှစ်စင်းစသည်ဖြင့် လှူတော်မူသည်။ ၎င်းလှူသောပန်းကန်တလုံးမှာ ဆန်တတင်းချက်ဆွမ်းဝင်သည်။ စွန်းမှာ ဆန်တစလယ်ချက်ဝင်သည်။ သပိတ်မှာလည်း ဆန်ငါးစိတ်ချက်ဝင်သည်။ ရွှေသပိတ်မှာ ငစိုကိုအကြီး၊ ရွှေပန်းကန်မှာ ငဆုကိုအကြီး၊ ငွေပန်းကန်မှာ ငအံ့တံကိုအကြီး၊ ရွှေစွန်းမှာ ငမိတ်ကိုအကြီး၊ ငွေစွန်းမှာ ငတိကိုအကြီး၊ ထွေးအင်လေးလုံးမှာ ငစံသိုင်းကိုအကြီး၊ သင်ပုတ်တော်တင်မှာ ငပုလဲကိုအကြီး၊ ဆီမီးညှိမှာ ငထံကိုအကြီး၊ တိုက်စောင့်မှာ ငပုလဲကိုအကြီး၊ ပန်းဘဲလေးဖိုမှာ ငစုလုံကိုအကြီး၊ ပတ်ပိုင်းဆိုင်းတီးလေးဆိုင်းမှာ ငတော်ကရူကိုအကြီး၊ ကုလားစည်ကြီးလေးလုံးမှာ ငတင်ကိုအကြီး၊ တန်းဆာဆောင်းရှစ်ယောက်မှာ ငထိုင်သတ်ကိုအကြီး၊ တံမြက်လှည်း လေးယောက်မှာ ငထွံကိုအကြီး၊ ဆီမီးစာကိုင် လေးယောက်မှာ ငသုခကိုအကြီးစသည်ဖြင့် အသီးသီး ဖွဲ့စည်း ခန့်ထားတော်မူသည်။ စောင်းတန်းမုတ် လေးဘက်နှင့် ကျောက်လှေခါး ပြုတော်မူလျက် တလလေးသီတင်း သံဃာတော် ငါးထောင် ခြောက်ထောင်စသည်ဖြင့် ဆွမ်း လုပ်ကြွေးတော်မူသည်။ နေ့စဉ် နေ့တိုင်းလည်း ဥပုသ်သီလကို ဆောက်တည်တော်မူလျက် ရတနာသုံးပါး အာရုံနှင့်သာ အနောက်စောင်းတန်းတော်မှ ကုန်းတော်သို့ တက်၍ ငတ်ပြုတော်မူ၏။ စေတီကော်မြတ်၏ အောက် ပန်းတင်ကလပ်မြေကိုလည်း ထပ်ဖို့ပြုပြင် တော်မူ၏။ တိဂုံစေတီတော်ကြီး၏ အနောက်တောင်ဘက်ရှိ သစ်မြို့နန်းတွင်သာ အရှည်အကြာ စံတော်မူ၍ နန်းစံ (၁၉) နှစ် သက္ကရာဇ် ၇၃၃ ခုနှစ်၌ သက်တော် ၇၇ နှစ်၊ အသက်တော် ကုန်ခါနီးတွင် အာရုံခံ လျောင်းတော်ဦးသို့ သလွန်တော်ကို ရွှေပေးစေပြီးလျှင် တိဂုံဆံတော်ရှင် စေတီတော်မြတ် ကြီးကို ကြည်ညိုလျက် လက်အုပ်မိုး၍ ရှိခိုးကာပင် နတ်ရွာစံတော်မူလေ၏။

ဤနေရာ၌ ရှင်စောပု ဘုရင်မကြီး နန်းစံတော်မူသွားသော မြို့ဟောင်း နေရာသည် ယခုတိုင် စမ်းချောင်းရပ် ရှင်စောပုရပ်ကွက်ဟုပင် ထင်ရှားစွာတည် ရှိလေ၏။ ၎င်းရပ်ကွက်၌ကား အထင်အရှား ရှင်စောပုဘုရင်မ၏ စံနေရာကုန်း များပင်ရှိလေသည်။

သမက်တော် ဓမ္မစေတီမင်းသည် (သီရိပရမ မဟာဓမ္မရာဇာမိ ရာဇာ ဟူသော ဘွဲ့တံဆိပ်ကို ခံယူတော်မူပြီးနောက် ဟံသာဝတီတွင် ကုသိုလ်ပေါင်းများစွာ ပြုပြီးလျှင် မိဖုယားမောင်းမမိဿံ ကိုယ်ရံသင်းပင်း ရဲမက် လက်နက်ကျိုင်သားအများနှင့် တိဂုံမြို့သို့ ချီထွက်တော်မူလာ၍ မယ်တော်ဘုရင်မကြီး စံတော်မူရာ သစ်တပ်နန်းတွင် စံတော်မူလျက်

တိဂုံဆံတော်ရှင် စေတီတော်မြတ်ကို အမျိုးမျိုးပူဇော်လှူဒါန်းတော်မူသည်။ မိဖုရားကိုယ်
 လေး ရွှေချိန်ပြီးလျှင် ရွှေမျက်ပါးခက်စေ၍ ရွှေသင်္ကန်း ကပ်လှူတော်မူသည်။ ကြေးအချိန်
 ပိဿာတသောင်းကိုလည်း ခေါင်းလောင်းတော်သွန်းလုပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်။ ထိုခေါင်း
 ခလောင်းကား အဝရှစ်တောင်၊ အစောက်တဆယ် နှစ်တောင်ရှိ၏။ ၎င်းနောက် ကြေးအချိန်
 ပိဿာငါးရာတလုံးကိုလည်း ထပ်သွန်းလုပ် လှူတော်မူပြန်၏။ (ဤကား ရွှေမော်ဝေ
 ရာဇဝင်သမိုင်းထွက်တည်း) ရွှေတိဂုံသမိုင်းတော်သစ်နှင့်ရွှေတိဂုံထူပဝင်အလိုမှာ ကြေးစင်
 အချိန် တသိန်းရှစ်သောင်း အစောက် တဆယ် ခုနှစ်တောင် အဝငါးထောင်ရှိ ခေါင်း
 လောင်းကြီးတလုံးနှင့် ပိဿာချိန် ငါးရာရှိ ခေါင်းလောင်းငယ်တလုံး သွန်းလုပ်သည်။
 ထိုခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၉၆၅ ခုနှစ်မှ ၉၇၄ ခုနှစ်အတွင်း သံသျှင်မြို့စား
 ကုလားဇဇင်ကာ ယူသွား၍ ဒေါပုံမြစ်ထဲတွင်ကုန်သည်။ ရေကျသောအခါ ပေါင်းကုန်း
 ပုဇွန်ထုပ်ကွေးကြီးပေါ်နေသည်ဟု ရှေးလူကြီးများ ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ ဓမ္မစေတီမင်းကြီး
 သည် တိဂုံစေတီတော်ခြေရင်းတွင် ကြီးကျယ်စွာသော အလှူတော်ကြီးပေး၍ မယ်တော်
 ဘုရင်မကြီးလှူဒါန်းသည့်အတွက်ပါရေစက်သွန်းချအမျှဝေတော်မူ၏။ အကြောင်းအရာ
 ပြည့်စုံစွာ မွန်ဘာသာမြန်မာဘာသာ ထွင်းလုပ်ရေးသားသော ကျောက်စာတိုင်ကြီး သုံး
 ချပ်ကိုလည်း စေတီတော်မြတ်ကြီးအရှေ့စောင်းတန်းအလယ်ထပ် ခြောက်ဘက်ဘေးတွင်
 စိုက်ထားခဲ့လေသည်။ မင်းကြီးသည် စေတီတော်မြတ်ကြီးကို မရောင့်ရဲနိုင်မျှပူဇော်ခြင်းကြီး
 ပူဇော်လျက်နေပြည်တော် ဟံသာဝတီသို့ပြန်တော်မူလေ၏။

ဓမ္မစေတီကျောက်စာတိုင်။

ရွှေတိဂုံစေတီတော် အလယ်ပစ္စယံ (ဗဟန်းဘက်) အရှေ့ဘက်သို့ဆင်းသော
 တန်ဆောင်း၏ မြောက်ဘက်တွင် ကပ်လျက် တောင်မှ မြောက်သို့စီလျက်တည်ရှိသော
 ကျောက်စာတိုင် ၃ ခုရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခု နှစ်တွင် မြက်ခြံတို့ကို ရှင်းလင်းရာ၊
 ဤကျောက်စာတိုင် ၃ ခုသည် မြေမြုပ်၍ အနည်းငယ် ပေါ်နေသည်ကို တွေ့ရှိရာ အစိုးရ
 ကျောက်စာဝန် တူးဖော်ရရှိလေသည်။ ၎င်းကျောက်စာများသည် မွန်ကျောက်စာများဖြစ်၍
 ၎င်းတို့ထုံးစံဓလေ့အတိုင်း မြောက်ဘက်သို့လှည့်၍ စိုက်ထားလေသည်။ ကျောက်စာတ
 ကြောင်းတွင် အက္ခရာ(၈၀) ခန့်ရှိ၍ တဘက်တွင်စာကျောင်းရေး(၄၀)ဆယ်ခန့်ပါရှိလေ၏။
 မြောက်ဘက်ဆုံးတွင် ပါဠိဘာသာအလယ်တွင် မွန်ဘာသာ တောင်ဘက်ဆုံးတွင်မြန်မာ
 ဘာသာဖြင့်အသီးသီးကမ္ဘည်းထိုးထားလေသည်။ သားတော်ဗညားရံမင်းသည် သက္ကရာဇ်
 ၈၅၄ ခုနှစ်တွင် ဟတ္ထိရာဇာဟူသောဘွဲ့တော်ကို ခံယူတော်မူ၍ ဟံသာဝတီရွှေနန်းကို စိုးစံ
 တော်မူသည်။ ထိုမင်းသည် မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါးနှင့်မညီညွတ်သဖြင့် ကပ်သုံးပါးဆိုက်
 ရောက်ပြီး အများပြည်သူလူအပေါင်းတို့သည် အနာရောဂါခရောက်လျက်ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး
 အသေအပျောက်များလှ၏။ မင်းမတရားခြင်းကြောင့် ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရသည်တကားဟု၊ ရဟန်း
 နှင့်လူ ပြည်သူပြည်သားတို့ ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုကြိမ်းခောင်းကြီးသဖြင့် လူတို့ကိုယ်၌စောင့်သော
 ကိုယ်စာနှင့်နတ် မြို့ပြည်ရွာ ထီးနန်းကို စောင့်ရှောက်သော နတ်အပေါင်းတို့က ကြမ်း
 မောင်းခကြွေးကြော်ကြ၏။ မိုဗ်းလေများလည်း ပြင်းထန်စွာတိုက်ခတ်၍ တိဂုံမြို့ဆံတော်ရှင်

စေတီတော်ကြီး၏သီးတော်သည်လွှင့်စင်၍ စေတီတော်အနောက်မြောက်ဘက် တတိုင်အကွာ သစ္စာတော်သို့ကျသေ၏။ ဟံသာဝတီရွှေနန်းတော်လည်း တိမ်းရိမ်းပြုပျက်ကျလေ၏။ ဟံသာဝတီပဲခူးမြို့တော်လည်း ရုံးရင်းဆန်ခတ် လန်ဖျပ် ချောက်ချားလေရာ မင်းကြီးလည်း တုံ့လှုပ်ခါ သတိသံဝေဂတရားရလျက် ထိုနေ့မှစ၍ မကောင်းမှုကိုပယ်ဖြောက်၍ ကောင်းမှုကိုသာပြုဘော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၈၅၆ ခုနှစ်တွင် နန်းသစ်တည်၍ ၎င်းခုနှစ်တွင် မြို့နန်းကို ဆေးကြော၍နန်းတက်တော်မူသည် ဆံတော်နှင့်စေတီတော်ကြီး ထီးတော်ကျရာ သစ္စာတော်သို့မင်းကြီးသည် မိုလ်ပါပရိသတ်များနှင့် ပွဲလမ်းသဘင်ဆင်ရင်ခါကောက်ယူပြီးလျှင် အသစ်ပြင်ဆင်လုပ်ဆောင်၍ အတိုးတန်စံနု ရွှေမြကောင်း နဝရပ်ကိုပါးအပေါင်းတို့ထည့် သွင်းကာ ပွဲလမ်းသဘင်ကြီးကျယ်စွာဆင်ရင်ပြီး ရွှေထီးတင်လှူတော်မူသည် ထိုမင်းသည် သက်တော် ၄၈ နှစ်ရှိ၍ စေတီရံ ၄၈ ဆူတည်တော်မူသည်။ အောက်ကလောင်ခြေကိုလည်း ဖွင့်ချွဲ၍ ပြုလုပ်ခွန်းခံစေတော်မူသည်။ ရွှေခါတော်တွင် ရွှေသပိတ်ကိုတင်၍ နေ့စဉ်မပြတ် သင်မုတ်တော်တင်ရန် လှူရှစ်ယောက်လှူတော်မူ၏။ ထိုမင်းနန်းစံ (၃၄) နှစ် သက္ကရာဇ် ၈၈၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၈၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံဘုရင်သုံးပါး (၁) ဟံသာဝတီ ဗညားရံမင်း (၂) အင်းဝမြို့မှ ရွှေနန်းကျော့ရှင် နရပတိမင်းသည် ရှမ်းသို့ဟန်ဘွားလက်၌ တံခူးလဆန်း ၁၂ ရက်နေ့ နတ်ရွာစံတော်မူသည်။ ပြည်မြို့မှလည်း သတိုးမင်းစော နတ်ရွာစံတော်မူသည်။ ဗညားရံမင်း၏သားတော် တကာရွတ်ပံမင်းသည် (အတိအထွတ်ရာဇာ) ဟူသောအမည်ဖြင့် သက္ကရာဇ် ၈၈၈ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်တော်မူသည်။ ထိုမင်းသည် ရတနာသုံးပါးကိုကြည်ညို လှသောကြောင့် ဘုရားပုထိုး ဂူကျောင်းစရပ် ရေတွင်း ရေကန် တံတားမှစ၍ အလှူဒါနပြု လုပ်တော်မူသည်။ ရွှေဘိုရံဆံတော်စစ် စေတီတော်မြတ်ကို ပတ္တမြားတလုံး၊ စိန်တလုံး၊ နီလာတလုံးနှင့် နာရတ်ကိုးပါးလည်းများစွာလှူတော်မူ၏။ ဆင်ပေါက်ဆင်မ လှကံကျွေး နှစ်ကျိပ်ရွှေသပိတ်တလုံးကိုလည်းလှူတော်မူ၏။ ထိုမင်းသည် နန်းသက် တဆယ်နှစ်(၁၂) သက္ကရာဇ် ၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် မင်းတရားရွှေထီးလုပ်ကြံတော်မူ၍နန်းကျတော်မူ၏။ ထိုမင်းသည် မင်းတရား ရွှေထီးချီတက်ခဲ့ရာမခံနိုင်၍ အင်္ဂပူတောသို့ထွက်ချီရလေ၏။ အင်္ဂပူတော တွင် အဝတ်မပါသောနတ်သမီးနှင့်တွေ့ရာ သံဝါသဖြစ်ပြီးမှ နတ်သမီးကွယ်လေလျှင် မင်းကြီး ထိပ်လန်ရူးသွတ်၍ နတ်ရွာစံခဲ့၏။

သက္ကရာဇ် ၉၀၁ ပြည့်နှစ်တွင် ရာမညာတိုင်းအလုံးကိုမင်းပြု၍ ဟံသာဝတီရွှေနန်းကို မင်းတရားရွှေထီးစိုးစံတော်မူလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၀၄ ခုနှစ်တွင် မှူးမတ်မိုလ်ပါအပေါင်းနှင့်တိရိစ္ဆာန်ဆံတော်နှင့်စေတီတော်သို့ ချီတက်လာပြီးလျှင် မကိုဋ်တင်လှူတော်မူသည်။ အရိယာသံဃာတော်တို့အား ရက်လည်အောင်ဆွမ်းကျွေး၍ သဘင်ကြီးစွာခံတော်မူသည်။ ကိုယ်လေးတော်ရွှေကို မျက်ပါးခပ်၍ ခရားသီးက ကလောင်ခြေမြေအထိရွှေလုံးပြည့်ကပ်လှူတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၁၂ ခုနှစ်တွင် စစ်တောင်းမြို့စား သမိန်စောထွတ်လုပ်ကြံ၍နတ်ရွာစံလေ၏။ မင်းတရားရွှေထီးဥက္ကောင်းသည် ညဉ့်ဦးက နန်းကြမ်းပြင်ပေါ်တွင်ကျလျက် နံနက်မွန်းလပ်တိုင်အောင်ပင် မျက်တောင် တခတ်ခတ်ရှိနေသည်ကို ဆရာတော် မထေရ်

ကြီးမြင်၍ ဟံသာဝတီတွင် တလိုင်းဦးစွန်း မထွန်းနိုင်သေး၊ မြန်မာဦးစွန်းထွန်းမည်ဟု နိမိတ်
 တတ်တော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၉၁၂ ခုနှစ်တွင် သမိန်စောထွတ်သည် (သမိန်စက္ကဝေါ) ဘွဲ့
 ခံ၍ ဟံသာဝတီရွှေနန်းကို စံတော်မူသည်။ ငါးလရှိလျှင် မှူးမတ်တို့က၊ ထိုပင်းကို နန်းကချ၍
 သမိန်ထောရာမကို နန်းတင်ပြန်၏။ ထိုအခါ အထက်နိုင်ငံက ဘုရင့်နောင် ကျော်ထင်နော်
 ရသာခေါ်သောမင်းသည် တောင်ငူမြို့သို့ပြန်လာပြီးလျှင် ညီတော်မင်းခေါင်အားဖြူကို အပ်
 နှင်းခဲ့၍ ဟံသာဝတီသို့ ချီတက်တော်မူလာရာ သမိန်ထောရာမနှင့် ပန်းကျော်ချောင်းစစ်ပွဲ၌
 ဆင်စီးချင်းတိုက်သည်။ သမိန်ထောရာမ ၉၂၁ ခုနှစ်တွင် အနောက်တောသို့ ရှောင်ရှားလေ၏။
 (နောက်သုံးနှစ်ခန့်ရှိလျှင် သမိန်ထောရာမက လူပု၍ တိုက်ပြန်ရာ ဘုရင့်နောင်လည်း သမိန်
 ထောရာမကို မိသည်နှင့် ကွပ်လေ၏) သမိတ်ထောရာမနေ့စံ ၂ နှစ် သက္ကရာဇ် ၉၁၄ ခုနှစ်
 တွင် နန်းကျလေသည်။ ၎င်းမင်းသည် အထက်ဗညားရံမင်းအိမ်နိမ့်တွင် မြင်သောမင်းသား
 သည် မုတ္တမတွင် သင်္ကန်းဝတ်၍ နေရာမှ၊ သိက္ခာချ၍ ဟံသာဝတီပဲခူးသို့ လာသောမင်းဟု ဆို
 သည်။ သက္ကရာဇ် ၉၁၄ ခုနှစ်တွင် ဘုရင့်နောင် ဆင်ဖြူများရှင်မင်းသည် ရာမညတိုင်းအ
 လုံးကို အုပ်စိုးတော်မူ၍ ၉၂၀ ခုနှစ်တော်လဆန်း ၅ ရက်သော ကြာနေ့တွင် စတုရန်းအတာ
 သုံးထောင်လေးရာပြည့် ကျုံးမြောင်းမြို့ တမျက်နှာလျှင် ငါးတံခါးထား၍ တံခါးပေါင်း
 ၂၀ ပြင်ဆောက်လုပ်တော်မူသည်။ ထိုမင်းသည် ဘုန်းတန်ခိုးအလွန်ကြီးတော်မူ၍၊ သီဟိုဠ်
 မင်းက ဘုရားစွယ်တော်နှင့် သမီးကညာဆက်လာရသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၂၀ ခု တပို့တွဲ လ
 ပြည့်ကျော်(၅)ရက် သောကြာနေ့တွင် တိဂုံဆံတော်ရှင် စေတီတော်မြတ်ကို ရွှေလုံးပြည့်
 ကပ်လှူ၍ ထီးတင်လှူတော်မူ၏။ မကိုဠ်တော်ကိုလည်း ချွတ်၍ လှူတော်မူသည်။ သံဃာတော်
 အရှင် (၇၀၀) ခုနှစ်ရာတို့ကိုလည်း ပစ္စည်းပရိက္ခရာအပြည့်အစုံနှင့် ခုနှစ်ရက်လည်အောင်
 ဝွဲသဘင်ခံ၍ လှူတော်မူသည်။ ထိုမင်းအိမ်နိမ့်သုံးဆူ ကိုးနှစ် (၃၉) နန်းစည်းစိမ်နှစ်ဆူ ကိုးနှစ်
 ၂၉ သက္ကရာဇ် ၉၄၃ ခု၊ တံဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၃ ရက်နေ့တွင် ချက်တပြန်နာ၍၊
 နတ်ရွာစံတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၉၇၀ ပြည့် သီတင်းကျွတ်လဆန်း (၁) ရက်နေ့ နေကြတ်၍၊ နေနှင့်ည
 အမှန်မသိနိုင်လောက်အောင် မိုဗ်းမှောင်ကျလေ၏။ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၉ ရက်နေ့၊ မြေ
 ငလျင်ကြီးစွာလှုပ်၍ တိဂုံဆံတော်ရှင်စေတီတော်မြတ်သည် ခရာသီးဖောင်းလုံး ဖောင်းမ
 အကုန်ကျ၍ သပိတ်မှောက်ခေါင်းလောင်းပုံသာ ကျန်သောကြောင့် ပတ္တမြား တေဇာမင်း
 သည် ထီးဖြူဆောင်းမင်းသူဌေး သူကြယ်ပြည်သူ ပြည်သားအပေါင်းတို့နှင့် သိင်္ဂုတ္တရကုန်း
 တော်သို့လာ၍ ရွှေမိုဗ်းကြိုး ကြေးဖြူ ကြေးဝါကျောက် အုတ်တို့ဖြင့် မူလပကတိအတိုင်း
 ရှိစေရန် ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ဝွဲလမ်းသဘင်နှင့် ရွှေထီးတင်လှူတော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၉၇၄ ခုနှစ်
 တွင်၊ အင်္ဂါဘုရင်ညောင်ရမ်းမင်းကြီး၏ သားဘော် မဟာဓမ္မရာဇာမင်းသည် ကျွန်သီးတော်
 ၄၅ ယောက် သူပုန် ၄၂ ယောက် ဖမ်းမိသည်နှင့် တိဂုံဘုရား ကျွန်သီးတော်တော် သူရဓမ္မ
 သို့အပ်တော်မူ၍ တိဂုံစေတီတော်သို့ လှူတော်မူသည်။ တိဂုံမြို့သို့ ကူးလာတော်မူပြီးလျှင် စေ
 တီတော်မြောက်မျက်နှာက အနံ ၄ တောင် အလျား ၉ တောင်ခန့် ပျက်သည်များကို ပြင်
 ဆင်လုပ်ဆောင်တော်မူ၍ ရွှေကိုယ်တော်လုံးပြည့်ကပ်လှူသည်။ ကျောက်ဆီဒီးခွက် ၄၄ တိုင်
 ပဒေသာငါးပင် ထီးဖြူတော် ၂ စင်း ရွှေဆိုင်တထောင်ကျ နှစ်စဉ်လှူတော်မူ၏။ ကြီးကျယ်

ခန်းနား ဆန်းပြားလှစွာသော ရတနာရွှေထီး တင်လှူတော်မူသည်။ မြကောင်းတလုံး၊ ပတ္တမြားလုံးရေ (၂၀၀၀) အချိန် (၂၀) သားရှိ စိန်ဖူးရောင်လှူ တင်လှူတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၈၁ ခုနှစ်တွင် ရောင်ခြည်တော်လွှတ်၍ ဘုရင်မင်းတရားကြီးသည်။ ရတနာရွှေထီး ရွှေတန်ခွန်ငွေထီး ငွေတန်ခွန်တို့ဖြင့် ရောင်ရဲတင်းတိမ်ခြင်းမရှိနိုင်မျှပူဇော်လေသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် အဝဘုရင်မဟာဓမ္မရာဇာမင်းကြီး၏သားတော်မင်းရဲဒိဗ္ဗမင်းသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော်မြတ်ကို ရွှေပြသဒ်လေးဆူ ရွှေထီး ငွေထီး ရွှေတန်ခွန် ငွေတန်ခွန် ရွှေဆီမီးတိုင် ငွေဆီမီးတိုင် ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ကို လှူတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အဝဘုရင် မဟာဓမ္မရာဇာမင်းကြီး၏ ညီတော် သတိုးဓမ္မရာဇာ သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော်မြတ်ကို ရွှေထီးရောင်လှူ တင်လှူတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၀ ပြည့်သောနှစ်တွင် သာမဏေ (၇) ပါးနှင့် ရဟန်းတော် ၁၀၀၀ သိမ်ဝင်စေ၍၊ ရဟန်းဒါယကာခံတော်မူသည်။ များစွာသော အလှူကိုပေးတော်မူသည်။ ဟံသာဝတီ ရွှေနန်းမှ အဝဋ္ဌိသို့ပြန်လည်တော်မူ၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှု များစွာပြုတော်မူသည်။ ထိုမင်းကြီးသည် ရာဇာမဏိရူဠာ စေတီတော်တည်ပြီး၍ ထီးတော်တင်ရန်အခါတော်ကို တောင်ငူမှ ကြွလာသော လောကုတ္တရာ ဘုန်းကြီးအား လျှောက်လျှင် ဤထီးတော်ကို မင်းကြီးလက်ထက်တွင် အခါမပေးသာ သားတော်လက်ထက်မှ အခါပေးမည်ဆိုလျှင် ဘုန်းတော်ကြီးကို ပုဂံသို့ပို့၏။ မင်းကြီးလည်း ဇာဂရုပုဏ္ဏားကိုခေါ်၍မေးပြန်လျှင် ကိုယ်တော်မြတ်ထီးတော်တင်အခါတော်မရှိချေပြီ။ နက်ပြန်တချက်တီးတွင် နတ်ရွာစံအံ့ဟု လျှောက်သော် မင်းကြီးလည်း မှန်လျှင်မှန်စေ မမှန်လျှင် သားမယားများနှင့်တကွ မီးလောင်တိုက် သွင်းအံ့ဟု ဆို၍ နာရီတော် ခွက်ထားပြီးလျှင် နေ့သုံးချက်တီးအချိန်တွင် ငါမည်သို့မျှမရှိပါတကားဟု မိန့်တော်မူသည်ကိုအခါတော်မရောက်သေးပါ နီးပါပြီလျှောက်ပြန်၏။

ညဉ့်လေးချက်တီးကျော်တွင်အဖျားရောဂါဖြင့်နတ်ရွာစံတော်မူလေ၏။ နောင်အခါ ဘုန်းတော်ကြီးသည် နတ်စက်ရောင် ဆရာတော်ဘွဲ့ရသည်။ ထိုဆရာတော်နှင့် အဇာဂရုပုဏ္ဏားတို့သံတော်ဦးတင်ချက်ဖြင့် ထီးတော်ကိုအမြန်တင်စေရာ စက်ကြီးနှင့် ထီးတော်တင်တီတော်မူသည်ကို တစ်မိမိမိကြည့်လျက် နန်းစံ ၁၈ နှစ် သက္ကရာဇ် ၁၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် နတ်ရွာစံတော်မူသည်။ ထိုမင်းကို ရာဇာမဏိရူဠာ ဘုရားဒါယကာဟူ၍၎င်း သာလွန်မင်းတရားကြီးဟူ၍၎င်း၊ ရေးမှတ်ကြ၏။ ထိုနတ်စက်ရောင်ဆရာတော်နှင့် အဇာဂရုပုဏ္ဏားတို့ ဟောပြောစသော သိုက်စာကျမ်းသည်အလွန်မှန်လှသဖြင့် မင်းစဉ် မင်းဆက် ပြည်သူ ပြည်သားတို့အယူလိုလှသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၄၃ ခုနှစ်တွင် သီရိပဗ္ဗရမဟာဓမ္မရာဇာ မင်းရဲကျော်ထင်သည်။ တိဂုံဆံဘော်ရှင်ရောင်လှူပြုကျသည်ကို မှူးမတ်ပညာရှိတို့နှင့်တိုင်ပင်၍ အသစ်ပြုပြင်ပြီးလျှင် ဝှဲလမ်းသဘင်ခင်းကင်း၍ တိဂုံဋီပုဆောင်လှူဒါန်းလေသည်။

အလောင်းမင်းတရားကြီး ဦးအောင်ဇေယျ။

သက္ကရာဇ် ၁၁၁ ခုနှစ်တွင် ရှေ့ဘိုနယ် မုဆိုးဘိုရွာမှ ဦးအောင်ဇေယျအမည်ရှိသော အာဇာနည်မျိုးတဦးသည် နွန်တို့ကိုတိုက်ခိုက်အောင်မြင်ပြီးသော ၁၁၀၄ ခုနှစ်တွင် မုဆိုးဘိုရွာကို ရတနာသင်္ဃာတိုက်ဟုသမုတ်ပြီးလျှင် မဟာလောကဝိပတိဟူသောဘွဲ့တော်ခံယူတော်မူ၍

ရွှေနန်း တက်တော်မူသည်။ ၎င်းမင်းသည် ရာမညတိုင်း မွန်သုံးရပ်တို့ကို အောင်မြင် တော်မူခဲ့ရာ ၁၁၁၇ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း ၆ ရက်နေ့တိုက်ပွဲသို့ရောက်၍၊ ဤအရပ်မှမွန် များရန်ကို အောင်မြင်သောကြောင့် ရန်ကုန်မြို့ဟု သမုတ်တော်မူပြီး၊ ၎င်းလဆန်း ၇ ရက် နေ့တွင် တိုက်ပွဲဟောင်းတွင် တောချုပ်ပေါင်း အင်း ဒိုင် ကုန်းမြေများကို ခုတ်ထွင်ရှင်း လင်းတူးဖော်၍ ကျုံးမြောင်း၊ တန်ဆောင်းပြအိုးများနှင့်တကွ၊ နန်းတော်ဆောက်လုပ်လေ၏။ မင်းမိဖုရားအခြေအရံတို့သည် သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော် လေးဆူခါတ်ပုံရွှေတိုက် ဆံတော်နှင့်ကို များစွာကြည်ညိုလေ၍ ရတနာအများအပြားဖြင့်ပူဇော်လေသည်။ စရပ်တော်ကြီးဆောက် လုပ်ရေစက်သွင်းချတော်မူသည်။ ထိုသို့ ရန်ကုန်မြို့တော်၌စံနေတော်မူစဉ် ယိုးဒယားတို့က ပုန်ကန်ထကြွသောင်းကျမ်းသည်ကို ရွှေနန်းတော်ကြားတော်မူ၍နေပြည်တော်ရတနာသိမ် သို့ပြန်တော်မူဘဲ ယိုးဒယားသို့ချီတက်တိုက်ခိုက်လေ၏။ မောင်းမိဿံနှင့်တကွ မိဖုရား များသာနေပြည်တော်သို့ပြန်ကြလေသည်။

အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် ယိုးဒယားကို ခိုင်နင်းလေရာ သင်္ခါရဓမ္မကို မလွန် ဆန်နိုင်၊ ကန်တော်ပျက်စီးချိန်တိုင်၍ ၁၁၂၂ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသတည်း။ ၎င်းမင်းသည် ဘုရားဆုကိုတောင်းသောမင်းတည်း။ (သက္ကရာဇ် ၁၁၃၀ ပြည့်နှစ် ပြာသိုလဆုတ် ၅ ရက် အင်္ဂါနေ့တွင်) ရတနာသိမ်ရွှေနန်းနှင့် မဟာလောက မိပတိမင်းကြီး၏ သားတော်သတိုး ဓမ္မရာဇာမင်း ဆင်ဖြူရှင် မြေဗူးမင်းသည် ငလျင်လှုပ်၍ရွှေတိုက်စေတီတော်ကြီး ထီးတော်အ နောက်သို့တိမ်းသည်။ ချယားသီးကရွဲအရောက်အက်ကွသည်ကို၊ ရန်ကုန်မြို့ဝန်အရာရှိတို့က ငြမ်းဆောက်၍ထီးတော်ကိုချပြီးလျှင်၊ နေပြည်တော်အင်းငယ်ပိုရသည်။ ၎င်း သက္ကရာဇ် တပေါင်းလဆန်း ၂ ရက်နေ့ကစ၍ စေတီတော်အက်ကွသွားသည်ကို အသစ်လုပ်ဆောင် ကြရသည်။ ထိုအခါ စေတီတော်အရပ်ကား (၁၀၆) တရာ့ရှစ်ဆယ်ခြောက်တောင် ၂- မိုက် ၄-သစ် အဝန်းကား၊ အတောင် (၉၀၀) အချင်းကား ၂၂၅-နှစ်ရာနှစ်ဆယ်ငါးတောင် ထီးတော်အသစ်မှာထီးဝ ၉-တောင်၊ အဝန်း ၂၇-တောင်၊ ထီးရပ်အတောင် ၃၀၊ ထီးသံ ချိန် ၂၅၂ ပိဿာ ကွပ်သည်။ ကြေးနီအချိန် ၄၉၆၅ ကျပ်သား ထိုအပြင်ရွှေချိန် ၁၂၁၄ ကျပ် ၁၀ ၆ ရွှေးသာကွပ်သည်။ ရွှေနန်းချည် ၂၃ ပိဿာကိုလည်း စည်နှောင်သည်။ ပတ္တမြား ကျောက်လုံးခရ ၄၄၉၊ မြကျောက်လုံးခရ ၅၆၉၊ နီလာကျောက်လုံးခရ ၁၅၇၊ ကျောက် ဖြူလုံးခရ ၃၀၉၊ ၎င်းကျောက်တို့ကိုဆပ်သွားဖူးတွင်စီသည်။ ဇွန်ရိုးတွင်လည်းကျောက်လုံး ခရ ၆၇၇၊ ငှက်မြတ်နားတွင်လည်း ကျောက်လုံးခရ ၂၅၄၃၊ ထိုပြင်ဇွန်ရိုးအထက်ခရုကြုတ် တလုံး၊ အရပ်နှစ်မိုက်၊ အဝ ၇ သစ်၊ ရွှေချိန် ၂၀ သား၊ ၎င်းကြုတ်တွင် ငွေဆင်းတု သုံးဆူ၊ အချိန် ၃၀ သားရှိ ပူဇော်သည်။ ပုလဲကျောက်လုံးခရ ၁၀၊ မဟူရာကျောက်ဖြူ ၁၀၀၊ ထီးဖြူ ၄ စင်း၊ ဓမ္မဆည်းလည်း ငွေဆည်းလည်းလုံးခရ ၁၅၀၊ မယ်တော်မိဖုရားကြီးက ရှေ့မောင်း တော် ၁ လှူတော်မူသည်။ ထိုကဲ့သို့အလှူတော်များအတွက် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားကြီးသည်၊ ၁၁၃၆ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၈ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ရန်ကုန်မြို့သို့ ရေအား ကြဉ်းအားဖြင့်စုံဆင်း လာပြီးလျှင်၊ သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်အနောက်တွင် စံနန်းနှင့်စံတော်မူလျက် သင်္ခါတော် တထောင် ဆွမ်းဘောဇဉ်ခဲဘွယ်အပြည့်အစုံကျွေးမွေး၍ ပရိက္ခရာအစုံနှင့် ပဒေသာပင်တ ထောင်ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၃၆ ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၅ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ ရွှေသင်္ကန်းကပ်ပြီး

လျှင်၊ ရွှေထီးတင်၍ ရေစက်သွန်းချလှူဒါန်းတော်မူသည်။ ပလိပ်စားချောင်း၌ (ရွှေစက်ဖြန့်ချိ၊ နတ်ပေါင်းညီ၍ ရွှေနီဖလံ ပုဇွန်ခွံဖြင့် မွမ်းမံပြင်ဆင် ရွှေထီးတင်သည် လျှပ်သွင်တည့် ရောင် ခပြေး စွေးရရွေး။)

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု နှစ် တွင် ဆင်ဖြူရှင် မြေဒူးမင်း၏သားတော်ရတနာပူရ အင်းဝ ရွှေနန်းရှင် ငစည့်ကူးမင်းသည် သိဂုံတ္ထရကုန်းတော် တိဂုံဆံတော်ရှင် စေတီတော်မြတ်ကို ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပူဇော်တော်မူသည်။ ရွှေမျက်ပန်းသင်္ကာန်း ကိုယ်လုံးပြည့် ကပ်လှ တော်မူသည်။ ရင်ပြင်တော်လေးမျက်နှာတွင် တန်ဆောင်းပလ္လင်တော်နှင့်တကွ၊ ကကုသု ဘုရား၊ ကောဏဂုံဘုရား၊ ကဿပဘုရား၊ ဂေါတမဘုရားဟူ၍ လေးဆူသောဘုရားသဏ္ဍာန် ဥဒ္ဓါန်းကျူးဟန်ကို ပဉ္စလောဟာဓါတ်ဖြင့် သွန်းလုပ်ထည့်ထားတော်မူသည်။ (ခေါင်း လောင်းတော်ကြီး၏စာအရ) သာသနာတော်နှစ် ၂၃၂၂ ခု၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့် တပို့တွဲလဆန်း ၁ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ ၃ ချက်တီးကျော် ဟဿဒနက္ခတ်မွန်းတည့် တူရာသီ ၆ ကြာ တြင်း ဓနုရာသီ ကြာသပတေး နဝင်းကြိုက်သောအချိန်တွင် ကြေးအချိန်ပိုသော ပေါင်း ၈ တသောင်းငါးထောင် ငါးရာ ငါးဆယ် ငါးကျပ်သား (၁၅၅၅၅) သွန်းလုပ်ပြီးသည်။ အချင်ငါးထောင် အရပ်ခုနှစ်တောင် ၇၁၂ မိုက်၊ လုံးပတ် (၁၅) တောင် အထူ ၂ နှစ်မိုက်ရှိ (မဟာသဏ္ဍ) ဘွဲ့တင်သော ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို စေတီတော်အနောက်မြောက် ရာဟုထောင့်တွင် သဒ္ဓဒါနအဖြစ်ဖြင့် တန်ဆောင်းနှင့်တကွ တင်ထားလှူဒါန်းတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃ ခုနှစ် အလောင်းဘုရားကြီး စတုတ္ထမြောက်သားတော် ဗဒိုးမြို့စားအင်းဝ ရွှေနန်းရှင်ဆဒ္ဓနုဆင်မင်းသခင် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး (ဦးဝိုင်း) သည်၊ ဧရာဝတီမြစ်အ နောက်ဘက်တောင်ခြေတွင် ကြီးလေးလုံးအရဖြစ်သော ဧရာမ မင်းကုန်း စေတီတော်ကြီး ဧရာမ ခေါင်းလောင်းတော်ကြီး ဧရာမ ခြင်္သေ့ကြီး၊ ဧရာမ ရှင်ဘုရင်ကြီးဟူ၍ ဆိုကြသော ကောင်းမှုတော်များပြုခဲ့သည်။ ပဲခူးရွှေမော်ခေါ်ဘုရားကို ထီးတင်လှူသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခုနှစ်တွင် တိဂုံဆံတော်ရှင် စေတီတော်ကို အလှူတော်ပို့၍ ဘုရားဆုတောင်း တော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၁ ခုနှစ်တွင်နောင်တော်ကြီး ဘကြီးတော် ဖန်နန်းရှင်ဟု သုံးမည် ခေါ်ခံ အမရပူရရွှေနန်းကို ဆက်ခံ စိုးစံတော်မူသည်။ ထိုမင်းလက်ထက်၌ ၁၁၀၆ ခုနှစ် မြောက်တွင်မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ ပဋိပက္ခအကြိမ်စစ်ဖြစ်ကြလေသည်။ ထိုအခါမင်းကြီးမဟာ မင်းလှကျော်သည် ခုခံတိုက်ခိုက်သော်လည်း အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်သည် သိဂုံတ္ထရကုန်းတော်ကို ဦးစွာဝိုင်းမိသဖြင့် ခံတတ်ပြု၍နေလေ၏။ ထိုအခါ အင်္ဂလိပ်စစ်သည်ပေါင်းများစွာ အကျဆုံး ခံ၍အထက်သို့တိုးတက်တိုက်ခိုက်ရာ၊ ရန်တပိုရွာတိုင်အောင် ချောက်လေ၏။ ထိုအခါ၌ ပေါ်ပေါက်လာသော တပေါင်ကား (ရွာသားစိတ်ကျ မကောင်းတုံ လူပုံစုရကွဲလက္ခံ) ဒါးသွားစကြာ ကိန်းရောက်ခါ ငြိမ်းစွာ စကားပြောလတ္တံ့။ ထိုတပေါင်အရ မြန်မာမင်းက ရန်တပိုရွာ၌ ရန်တပိုစာချုပ် ချုပ်ဆို၍ စစ်စရိတ်ပေးပြီးလျှင် စစ်ပြင်ငြိမ်းလေ၏။ ၎င်းစာချုပ် ကို ရန်တပိုစာချုပ်ဟု ယခုတိုင်ထင်ရှားကျော်ဇောလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခုနှစ်၊ ရန်ကင်းတိုစာချုပ်ပြီးသည်မှစ၍ အာသန်၊ ရေး၊ မြိတ်၊ ထားဝယ်၊ မော်လမြိုင်၊ ရခိုင်တနင်္သာရီနယ်တို့ကို အင်္ဂလိပ်အား အပိုင်ပေးအပ် လိုက်ရလေသည်။ မြန်မာမင်းကား ရန်ကင်းမြို့ ပင်လယ်ဝအထိသာပိုင်လေ၏။ စစ်ပြေညိမ်းသောအခါ ရန်ကင်း မြို့သူမြို့သားတို့သည် အလွန်ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာရှိကြလေ၏။ စစ်ကူမင်း လှူဒါန်းသော မဟာကဏ္ဍ ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို ရွှေတိဂုံကုန်းတော်ပေါ်မှယူဆောင်၍ အနောက် နိုင်ငံသို့ ပို့ဆောင်ရန် သင်္ဘောတင်သောအခါ သင်္ဘောပေါ်မှ လှိုင်မြစ်အတွင်းသို့ ကုဆင်း ကျန်ရစ်လေသည်။ ကာလအတန်ကြာလှ၍ စစ်ပြေညိမ်းသောအခါ မြစ်အတွင်းကုနေသော မဟာကဏ္ဍခေါင်းလောင်းကြီးကိုဖော်ယူရခြင်းကြောင့် အတိုင်းမသိဝမ်းမြောက်ကြကုန်၏။ ထိုခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို ကျောက်သံကြိုးနှစ်ပင်နှင့် မြို့စွာချီနှောင်ပြီး သင်္ဘောသို့ ကျောက်သံကြိုးဖြင့် ချည်ထားလေသည်။ ရေပြည့် လာသောအခါ သင်္ဘောနှင့်အတူ ခေါင်းလောင်းကြီးပေါ်လာ၍ မြစ်ကမ်းဘေးနားသို့ ပို့ဆောင်ချထားလေ၏။ ထိုမှတဖန် ခေါင်းလောင်းကြီးတွင် ပန်းများစိုက်ထူလျက် နတ်များကို ပူဇော်ကုန်ပြီးလျှင် ဆွဲတင်ကြ လေသည်။ ထိုစဉ်အခါက ဘုရားဒါယကာ ဦးနေထွန်း၏ အဘိုးအဘွားများ ဆွဲတင်ရာ ပါလေသည်။ ၎င်းခေါင်းလောင်းကြီးကို ရွှေတိဂုံကုန်းတော် မူလရှိရင်းနေရာသို့တည်ထား ရှိလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃-ခုနှစ်တွင် ရွှေဘိုးမင်းဟူ၍၎င်း၊ ကုန်းဘောင်မင်းဟူ၍၎င်း၊ သာယာဝတီမင်းဟူ၍၎င်း ခေါ်ဆိုကြလေ၏။ ၎င်းမင်းသည် အင်းဝမှ အလုံးအရင်းနှင့် စုံဆင်းတော်မူခဲ့ပြီးလျှင် ယခင်ရန်ကင်း မြို့တည်နေရာသည် မြစ်ကမ်းနားနှင့် နီးလွန်း၍ ရွှံ့နှံ့ထူထပ်သောကြောင့် ရွှေတိဂုံဘုရား အနောက်တောင်အရပ်တွင် မြို့သစ်ကိုတည်တော် မူသည်။ ထိုမင်းသည် စေတီတော်မြတ်ကြီးကို အလွန်ကြည်ညိုရကား ကုန်းတော်ပေါ်ရှိ ပျက်စီးယိုယွင်းနေသော ဇရပ်၊ တန်ဆောင်း ပြဿဒ်စသည်တို့ကို ပြုပြင်ခြင်း၊ ရွှေစင်ကျပ် ချိန် တဆယ်နှစ်ပိဿာကို ရွှေမျက်ပါးခတ်စေပြီးလျှင် အရပ်သံတောင် (၁၈၆) တောင် ၂ မိုက်လေးသစ်ရှိ တိဂူမှ စေတီတော်ကြီးကို ငှက်ပျောဘူးမှသည်၊ ဘိနပ်တော်သိ ရွှေသင်္ကန်းကပ်သူတော်မူသည်။ ကြေးအချိန် နှစ်သန်းကိုးသိန်း ငါးသောင်း လေးထောင် လေးဆယ်ကိုးကျပ်သား (၂၉၅၄၀၄၉ ကျပ်) ရှိ မဟာတိသဒ္ဓဗန္ဓာခေါင်းလောင်းတော်ကြီး ကိုလည်း မင်းကြီးမဟာစည်သူ ပန်းတင်းဝန်၊ လက်နက်တိုက်ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းကျော် သင်္ခယာတို့က ကြီးကျပ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၀ ရက်နေ့ ပုံစတည်လုပ်၍ ၁၂၀၄-ခု၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော်ငါးရက် တနင်္ဂနွေနေ့ ၃-ချက်တီးကျော် ၅-နာရီ၊ တူရာသီသိတ်လက်၊ တူစန် ၃ ဂါးကြင်း၊ ၆ ကြာနဝင်းနက္ခတ် ၉ လုံး ၂ ပါးထက်လက် စီလျက် ၁၅ ဘာ၊ ပြည့်အချိန်အခါ ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာတွင် သွင်းလုပ်ပြီးစီးသည် အရပ် ၉ တောင် ၁ မိုက် ၃ သစ်၊ အချင်းငါးတောင် ၁ မိုက် ၄ သစ်။ အထူ ၂ မိုက် ၄ သစ်ရှိ ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို သဒ္ဓဒါနအဖြစ်၊ ကမ္မည်းစာနှင့်တကွ၊ ရင်ပြင်တော်အရှေ့မြောက် တနင်္ဂနွေထောင့်တွင် တန်ဆောင်းပြဿဒ်နှင့်တကွ ဆွဲထားလှူဒါန်းသည်။ ထိုမင်း၏မိဖုရား အနောက် နန်းမတော်မမြလေးသည် အနောက်ဘက် စောင်းတန်းတော်ကြီးကို ပြင်ဆင် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းတော်မူသည်။

အနောက်ဘက်စောင်းတန်း ဒါယကာမ အနောက်နန်းမတော် မမြလေးအကြောင်း။

ဟင်္သာတမြို့ အောက်ရွာလေးသည်ကားဆိုလျှင်၊ ရွှေဘိုမင်းတရားကြီး၏ အလွန် မြတ်နိုးကြင်နာတော်မူသော အနောက်နန်းမတော် မမြလေး၏ ဖွားရာဇာတိဖြစ်လေသည်။ မမြလေး ငယ်မည် မယ်မြသည်၊ ၁၁၇၁ ခု၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၂ ရက်၊ နေတက် တွင်ဖွားမြင်လေသည်။ မယ်တော်ဖြစ်သူ မယ်အိမှာ မွန်မင်းရာဇာဓိရာဇ်အနွယ်တော်မှဆင်း သက်ပေါက်ဖွားသူဖြစ်သည်။ ခမည်းတော်မှာ ရေကင်းမြို့ဇာတိဖြစ်၍၊ ငယ်မည်ဦးပြန်ချီခေါ် မင်းပြန်ချီဖြစ်သည်။ မယ်မြအား ခွေးဖွားလျှင် အိမ်ရွှေမှမီးထပေါက်သည်။ မည်သည်က တောက်သည် မသိကြ၊ လူများညိမ်းသတ်ကြသည်။ ၎င်းအကြောင်းကို ပညာရှိများက၊ မီးတောက်မီးလျှံဖြစ်၍ ကောင်းစားမည့်နိမိတ်ဟု ဖတ်ကြားလေသည်။ ပဋိသန္ဓေရှိစဉ်က လည်း၊ အိမ်မက်ကောင်းများ မြင်မက်သည်ဟုပြောကြလေသည်။

ပေဒင်ဟောခြင်း။

တနေ့သောအခါ အထက်အညာမှ ဖေါင်သူကြီး တယောက်သည် ရွာသို့တက် ရောက်လည်ပတ်ရာ မယ်မြနေအိမ် ခလောက်ဆွဲသို့ မယ်မြကိုမြင်လျှင်မြင်ခြင်း အမည်ကို မေး၍ နဖူးရေ ခူးရေ လက္ခဏာကိုကြည့်၍ အမှန်မင်းကေရာဇ်သိမ်းပိုက်ခြင်းခံရ၍ အထွဋ် အမြတ်သို့ရောက်လိမ့်မည်၊ ကျွန်ုပ်အားလည်း မမေ့ပါနှင့်ဟုပြောလေသည်။

မယ်မြ၏ ရုပ်ရည်ဂုဏ်။

မယ်မြသည်အချိန်တန်အရွယ်ရောက်လျှင် မိန်းမမြတ်တို့ ကြန်အင်ကောင်းခြင်းငါး ဖြာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊ လုံးရပ်သဏ္ဍာန်မှာလည်း လှပ ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့ပြေပြစ် ရှုခြင်ဘွယ် ကောင်းလှလေသည်။ ပန်းသတင်းလေညှင်းဆောင်၊ လူသတင်းလူခြင်းဆောင် ဟူသည်နှင့် အညီ မင်းရွှေနားတော်တိုင် ကျော်ကြားလေသည်။ ဖလံနန်းရှင်မင်းတရားကြီး၏ညီတော် ရွှေဘိုမင်းသည် ၁၁၈၇ ခုနှစ် ရန်တပိုစာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးညိမ်းသောအခါ အောက်မြို့ကျေးရွာ သို့ဖေါင်တော်နှင့် စုံဆင်းတော်မူရာ ခေ့ဖြူမြို့၌ခေတ္တခံတော်မူပြီး မယ်မြအကြောင်းရွှေနား တော်ကြားစုံစမ်း၍ သံတော်ဦးတင်ရန် အိမ်တော်ဝန် နေမျိုး၊ ဗန္ဓုကျော်ထင်နော်ရထာ အ တွင်းဝန်သီဟစည်သူတို့အား စေလွှတ်တော်မူရာ၊ ကျော်ကြားသလောက်ချောလှကြောင်း မင်းနှင့်သာထိုက်တန်ကြောင်း အလုံးစုံ သံတော်ဦးတင်ခလလျှင်၊ ဟင်္သာတမြို့ သူကြီး ဦးရွှေလူထံဘုရင်ကောက်မည့်အကြောင်း တမဟုတ်ခြင်း ဟင်္သာတမြို့၌ ကျော်ကြားလေရာ မယ်မြတို့အားခေါ်သူပြောသူများပြားလေ၏။ ၁၁၈၇ ခုနှစ် တန်ခူးလဆန်းတွင် မယ်မြအား အတွင်းဝန်များကြပ်မတ်၍ရွှေလှေရွှေလောင်း ခုရိယာများဖြင့်ဆောင်စေ၍ သိမ်းပိုက်တော် မူသတည်း၊ မယ်မြလှတော်သို့အဆင်းတွင် ရွှေထီးမိုး ရွှေဘိုနပ်တော်ခင်းသူမှာ၊ မယ်မြနှင့် နီးစပ်သော လင်မယားဖြစ်လေသည်။ ရွှေဘိုမင်းသည် မယ်မြအား အလွန်မြတ်နိုးတော်မူ၍

မြရတနာကလေး၊ လက်တော်ဝယ် ဆင်မြန်းရသည်ဟု မယ်မြအမည်တော်မှ မမြကလေး အမည်တော်ပြောင်းပြီး ရွှေလောင်းတိုက်ကိုသနားတော်မူ၍ ရွှေလောင်းတိုက် သခင်မ မမြ လေးဟုအမည်တော်တွင်လေသည်။ သစ်တပင်ကောင်း ငှက်တသောင်းနားရခြင်း၊ မမြက လေးအထွဋ်အမြတ်သို့ရောက်သော် အားလုံးဆွေမျိုးညာတိအပေါင်းအဖော်တို့အား၊ ထိုက် သင့်သောရာထူးဌာနန္တရ လဿပကာတို့ဖြင့်၊ ချီးမြှင့်လေသည်။ ခမည်းတော်ဖြစ်သူ၊ ဦးပြန်ချီ ကို၊ မင်းပြန်ချီဘွဲ့ထူးဖြင့် ရေကင်းဘုံကစား ပေးသနားတော်မူလေသည်။ မင်းပြန်ချီအား နှစ်သက်သူပေါများလေသည် မင်းပြန်ချီမယားသုံးယောက်ရှိသည်ဟု သိရှိရသည်။ မယ်အိ ကား မယားကြီးဖြစ်သည်။ အခြားမယားတယောက်က မွေးသော မယ်ခဟု သွီးတယောက် ရှိသည်ဟု သိရှိရသည်။ ရွှေဘိုမင်းသည်အထွဋ်အမြတ်သို့ ၁၁၉၉ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့ရောက်တော်မူရာ၊ ရွှေလောင်းတိုက်စား မမြကလေးအား ဇာတိချက်မြုတ် ဖြစ် သော ဟင်္သာတမြို့ကိုစားစေ၍ အနောက်နန်းကိုအပ်နှင်းလေသည်။ အနောက်နန်းမတော် မမြကလေးဟုတွင်လေသည်။ ရွှေဘိုမင်းသည်၊ စောင်းတီးခြင်းကို များစွာ ဝါသနာ ပါလေ သည်။ မမြကလေးရေးဆက်သောကဗျာများ ကိုသာလျှင် တီးတော်မူသည်သာများလေ သည် မမြကလေးလည်း စောင်းတီးတတ်သူ တဦးဖြစ်လေသည်။

**မမြကလေးအား ရွှေဘိုမင်းက သိမ်းပိုက်တော်မူစဉ်
ရွှေဘိုမင်း ကျွန်တော်မျိုးတို့ သိဆိုသော သီချင်းမှာ။**

လှရင်ကျေး မခင်လေးရွှေဂုံသူ၊ မောင်ထူကာတွဲ၊ နွဲ့ကာယူ၊ မင်းလိုက် တော်မူ။ ။ ခင်ဟုရေးခြင်းသည်၊ မင်းသား ခင်မင်စုံမက် ကောက်ယူသော ကြောင့် မြှောက်ပင့်၍ ရေးခြင်းဖြစ်သည်။ ရွှေဂုံသူဆိုသည်မှာ ရှေးခေတ်က၊ အောက်ပိုင်းမြန်မာပြည်ကို ဟံသာဝတီခရိုင်ဟုရေးကြသည်။

အနောက် နန်းမတော် မမြလေးသည်၊ ဘုရင်၏ မြတ်နိုးတော်မူခြင်းကို ခံရညား သော်လည်း၊ အခြားသူများ၏ မနာလိုမုန်းတီးခြင်း၊ ပျက်စီးအောင် တိုက်ခိုက်ခြင်းတို့ကို၊ မကြာမကြာခံရ၍ အထင်မှားပြီး ရာဇဝတ်ရောက်မည်ဖြစ်ရာ၊ သူ၏လိမ်မာပြေပြစ် စကား သားပါသော ကဗျာများကြောင့် ချမ်းသာရလေသည်။ ၁၂၀၆ ခုနှစ်တွင်မူကား၊ ရွှေဘို မင်းတရားကြီး သားတော်ကြီး သီရိမဟာသီဟသူရ ဓမ္မရာဇာပြည်မင်း၏ သားတော်များ ဥဇသျှောင်ထုံးမင်္ဂလာပြတော်မူရာ မင်္ဂလာအခမ်းအနား၌ အနောက်နန်းမတော်၏အဆောင် တော်မှ ရွှေထည် ငွေထည်နှင့် မင်းသုံး မင်းဆောင်များကို ငှားရမ်းသည်မှစ၍၊ မလိုသူတို့ ဂုန်းချောစကားများကိုယုံကြည်သဖြင့် အမျက်တော်ရှိစပြုလေသတည်း။ ၁၂၀၇ ခု၊ ဝါခေါင် လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့ သားတော်ပြည်မင်းသည် ခမည်းတော်ဘုရားကို၊ မနှံ့ မနာပြု၍ အလုံးအရင်းနှင့် ညဉ့်တချက်တည်းကျော်အချိန် မတ္တရာလမ်း မိုင်းလုံးမြို့သို့ ထွက်သွားရာ တဝရှင်မင်းတရားကြီး သိတော်မူလျှင် ဘမ်းဆီးစေ၍ ထုံးစံနှင့်အညီ ကွပ်မျက်လေသည်။ (မှန်ကင်းတလှည့် ထင်းတလှည့် မင်းချစ်လဲမယုံလေနှင့်) ၁၂၀၇ ခုနှစ် သီတင်းကျွတ် လဆန်း ၁၁ ရက်နေ့ အနောက်နန်းမတော်နှင့် မယ်တော် သွီးတော် လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင် တို့သည် နံနက်ချိန်တွင် အနောက်ဝန်နှင့် အမှုထမ်းတို့လာရောက်ပြီးလျှင် မြောက်ဥယျာဉ်

တော်သို့ အမိန့်တော်နာခံရန်ခေါ်ဆောင်သွားလေ၏။ ရောဓ်သောအခါ ပြည်မင်းသားနှင့် ရော့ဒ်ကံပြီး၊မသင့်သောအကြံကို ကြံစည်သောကြောင့် သွားမြဲလမ်းသွားစေဟု၊ပုဂံမင်းက အမိန့်တော်ပြန်လေသည်။အနောက်နန်းမတော်သည်၊မနာလိုသူတို့ပြောစကားကို၊ယုံတော် မမှုရန်။ ။ကုန်စီစဉ်ပေါင်းပါလို့ ချီလှေတော်ဆပ်သံကို ရေးသားဆက်သွင်းရာ၊ ချမ်းသာ ခွင့်မရချေ။ ရွှေမြို့တော်၌ မမြဲကလေးတို့အား ရာဇဝတ်သင့်၍ အဆုံးစီရင်ရန် ၁၂၀၇ ခုနှစ် သီတင်းကျွတ် လဆန်း ၂ ရက်နေ့ နံနက်ထုတ်လာမည်ကိုသတင်းကြားသိကြ၍၊အနောက် နန်းမတော်အား ယနေ့အဆုံးစီရင်တော့မည်၊ နောင်ကို သူ၏ အဘိုးထိုက်တန်ကောင်းမွန် သော ကဗျာများကို မကြားရတော့ပြီ၊ အလွန်လှပယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ ပြေပြစ်သော စာဆို တော်တဦး ဆုံးရှုံးရတော့မည်ဟူသော သနားဂရုဏာဖြင့် ကြည့်နေကြလေ၏။ တောင် စွယ်ကိုနေခိုချိန်နီးသောအခါ မြို့ဝန်မြို့စား ရေး သုံးတန်းလက်ျာ ပါးကွက် အာဏာတို့ကြပ် မတ်၍ လှည်းနှစ်စီးနှင့်မြို့တွင်းကထွက်လာလေ၏။ ရွှေလှည်းပေါ်၌ မယ်တော်မယ်အိသည် အလွန်ကျောက်ရွန့်သော မျက်နှာညှိုးငယ်စွာနှင့် စိတ်ပုတီးကိုကိုင်လျက် မည်သည်ကိုမျှ သတိမရနိုင်၊ရတနာသုံးပါးကိုသာ ကြည့်သိ၍လိုက်ပါလေသည်။နောက်လှည်း၌အနောက် နန်းမတော်သည်ကားဆိုလျှင် ညှိုးငယ်ပုပန်ကြောက်ရွန့်ခြင်းအလျှင်းမရှိ၊ မိန်းမမြတ်တို့၏ တည်ကြည်သောအိမ်ခြေနှင့် မိမိအားလာရောက်ကြည့်ရှုကြသော ပရိသတ်များအားနောက် ဆုံးကြည့်ခြင်းဖြင့်ပြုံးရွှင်သောမျက်နှာနှင့်လိုက်ပါလာလေ၏။

အမရပူရမြို့အနောက်မျက်နှာ သရက်တပင် သင်္ချိုင်းသို့ရောက်ရာ၊ ထုံးစံနှင့်အညီ မြင်းစေကျော်များကို စောင့်ဆိုင်းနေပါသော်လည်း အမိန့်တော်မထူး သင်္ခါရမေ့ကို မလွန် ဆန်နိုင်၊ ကန်တော်ပျက်စီးချိန်တိုင်၍ ပါးကွက်အာဏာသားတို့ကအဆုံးစီရင်မည်အပြုတွင် ပြောဆိုသောနောက်ဆုံးစကားများမှာ၊ သေမည်ဘေးပြေး၍ မလွတ် မချွတ်သေရမည်အ မှန်ဖြစ်၍ မကြောက်ရွန့်ကြောင်း မိမိအားလည်း မရှိမသေမပြုသင့်ကြောင်း ဘုရင်မင်းမြတ် ကြီးကိုလည်းရန်တုန်မမှု၊ လက်စားမချေလိုကြောင်း သံသရာမှာလည်းမယူလို အတုန်အ လှည့်ရှိက ဤတွင်ကြေစေကြောင်းဟု ပြောဆိုပြီးလျှင်၊ နန်းတော်ကြီးရှိရာဦးညွတ်၍၊ သတ် ရန်အမိန့်ပေးလေ၏။ သက်တော် ၃၆ နှစ်တွင် ကံတော်ကုန်လေသတည်း၊ ၁၁၉၅ ခု နှစ်တွင်၊ သွီးတော်တပါးဖွားမြင်လေသည်။ ၎င်းသွီးတော်သည် မယ်တော်ကဲ့သို့ ကဗျာရေး သားရာ ၎င်းကဗျာသည် ယခုကိုင်ကျော်ကြား၍ လူကြိုက်များလေသည်။ အိမ်ရှေ့ဘုရား သိမ်းပိုက်တော်မူ၍ အိမ်ရှေ့ထိပ်ထား လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်ဟုခွဲမည်တွင်လေသည်။

ပဉ္စမ သင်္ဂါယနာတင်-မင်းတုန်းမင်းတရာ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ ခုနှစ်တွင်၊မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးသည်၊သီရိပဝရဝိဇယာနန္ဒက သပဏ္ဍိတ ဩဘဝနာဒိ ကျာဓိပတိရာဇာ ဘွဲ့နာမံတော်ဖြင့် အမရပူရရွှေနန်းကို သိမ်းပိုက် စိုးစံတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၉ ခုနှစ် အမရပူရမြို့တော်မှ မန္တလေးရတနာပုံရွှေမြို့ တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့စံနေတော်မူ၏။ ထိုဘဝရှင်မင်းတရားသည် များစွာသော ကုသိုလ် တော်တို့ကိုပြုခြင်း၊သာသနာတော်အရေးကိုလည်းများစွာအလေးပြု၍ ဝေပုဓမ္မပိုက်ခဲ့လေ၏။ ထိုမင်းလက်ထက်၌ မောရိယတိုင်း ကလေးမြို့စားက ဆင်ဖြူတော်တစီး ဆက်လာသည်။ မင်းအဆက်ဆက်တို့က မကျိုးနွံသော ခွံသာစော်ဘွားကြီးသည် မိမိနှုတ်ခမ်းမွေး တထွာ

လောက်သည် အမြဲအထက်သို့ထောင်လျက်နေရာ ထိုမင်းလက်ထက်အောက်သို့စိုက်ကျသ
ဖြင့်၊ အလွန်ကျောက်ရွံ့ကာရှိခိုးလက်ဆောင်များနှင့် ကျွန်တော်မျိုးခံရောက်လာသည်၊ နိုင်ငံ
ခြား ဥရောပတိုက်သားမင်းတို့နှင့်လည်း မဟာမိတ်ကြီးဖြစ်တော်မူသည်။

**ဘဏ္ဍာတော်ထိန်း လူကြီးတို့ မင်းတရားကြီးထံ
သံတော်ဦးတင်လွှာဆက်သခြင်း။**

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၃၁ ခုနှစ်တွင် ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းလူကြီးများနှင့် ဂုဏ်အရေရှိ
လူကြီးများက၊ မင်းတရားကြီးအား၊ ၁၁၃၆ ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၅ ရက်နေ့က၊ ဆင်ဖြူ
ရှင်မင်းတင်လှူသော ထီးတော်ကြီးမှာ နှစ်ပေါင်း ၉၅ နှစ် ကျော်ပြီဖြစ်ကြောင်း တင်လွှာ
ဆက်သကြရာ၊ မင်းတရားကြီးသည် အလွန် ဝမ်းမြောက်တော်မူ၍ ရွှေနန်းတော်တွင်း၌
သံချပ်ဝန် ပညာသိဒ္ဓိကျော်သူကိုကြီးမှူးစေပြီးလျှင် ရွှေပန်းတိမ်များစွာတို့ဖြင့် ထီးတော်ကြီး
ပြုလုပ်စီမံပြီး ရေစက်သွန်းချ အမျှဝေတော်မူသည်။ ထိုနောက် ပုပ္ပားဝန်မင်းကြီး မဟာ
မင်းကျော်မင်းတင်ကြီးမှူး၍ လွှတ်တော်စာရေးကြီး မင်းလှသီရိကျော်သူ စာရေးတော်ကြီး
နေမျိုးသီရိန် ရွှေတိုက်စိုး မင်းလှမင်းထင်ရာဇာ သံတော်ဆင့်နေမျိုးရာဇာသီရိ သံချပ်ဝန်
ပညာသိဒ္ဓိကျော်သူ သူဌေး သီရိဘောဂရာဇာတို့ကို ရေနန်းစကြာသင်္ဘောတော်နှင့် ရွှေထီး
တော်တင်ဆောင်ကာ ရန်ကုန်မြို့သို့ လွှတ်တော်မူလေသည်။ ။ ရောဝတီမြစ်စဉ်တလျှောက်
မြို့များမှ ကမ်းလုံးညွတ် ရှိခိုးဦးတင်ကြသည်။ ရန်ကုန်မြို့သို့ တန်ဆောင်မုန်းလ ရောက်လေ
သည်။ ကမ်းနား၌ မဏ္ဍပ်ကြီး ဆောက်လုပ်ပြီး ပူဇော်ကြသည်။ တလမျှကြာသောအခါ
ရန်ကုန်မြို့ကုန်သေးတန်း သူ အရွယ်အားဖြင့် ၃၅ နှစ်ရှိ အလွန် လှပ ရင်ကျေး ကြက်သရေ
မင်္ဂလာနှင့်ပြည့်စုံ၍ ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝချမ်းသာသော သမီးကညာ မဖွားက ကုန်းတော်
မြောက်ဘက်၌ ထီးတော်ရုံ တန်ဆောင်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းလေသည်။ ယခုတိုင်ထီး
တော်ရုံ တန်ဆောင်းအမမဖွားဟုခေတ်မှီသောသူများပြောဆိုချီးမွန်းကြလျက်ရှိသေးသည်။

**ထီးတော်မြတ်ကို သိဂုံတ္ထရကုန်းတော် ထီးတော်ရုံ
တန်ဆောင်းပင့်ခြင်း။**

ဘုန်းတော်ကြီးဦးဗြား ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းလူကြီးများနှင့် မန္တလေးရတနာပုံနေပြည်
တော်မှ ဘုရင်ကိုယ်တော်စား အရာရှိများက ရန်ကုန်မြို့ အရှေ့ပိုင်း အနောက်ပိုင်း
ဗိုလ်တထောင်၊ ကြည့်မြင်တိုင်၊ ပုဇွန်တောင်ရပ်ကွက်တို့အား ထီးတော်ဘုံအဆင့်ဆင့်ခွဲ၍
မဲချဝေငှပေးရာ၊ ကုန်သေးတန်းမှငှက်မြတ်နားဘုံကိုမဲကျလေသည်။ အရပ်တိုင်းမှ ကျွေးမွေး
လှူဒါန်းကာ အလွန် ကြိုကြိုက်လှသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ တီးမျိုး
ကမျိုးစုံနှင့် ထီးတော်ရုံသို့ ပင့်ဆောင်ကြလေသည်။ ကုန်သေးတန်းသားများကမူ ငှက်
မြတ်နားဘုံကိုရ၍ တို့အရပ်သည် အချားအရပ်များထက်ကုသိုလ်ထူးပါတကားဟု များစွာ
ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာကြပြီးလျှင် စီးလုံးညီညွတ်ကြပြီး အလွန်သိုက်မြိုက်စွာ ထီးတော်ကို
ကြိုးပန်းစွာ ပင့်ဆောင်ကြရာတွင် ကုသိုလ်ကောင်းလို့ အကြောင်းစုံ ငှက်မြတ်နားဘုံ
ရတံ့ရပ်သားဟူ၍ သံချပ်ထိုးကြလေသည်။

ထီးတော်တင်ခြင်း။

လက်ရှိဘဏ္ဍာထိန်း လူကြီးများက၊ သဘောတူဆုံးဖြတ်ပြီး သူဌေး-ဦးကြွယ်ဟိုး ကြည့်မြင်တိုင်နေ၊ ရွှေတိဂုံဘုရားတန်ဆောင်းကြီးနှင့် ခြံဥယျာဉ်မြေ ဒါယကာနှင့် ပွဲစားကြီး၊ ဦးရောင်း ပုဇွန်တောင်ရပ် ကျောင်းဒါယကာတို့ကို ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းအဖွဲ့သို့တင်မြောက် လေသည်။ ထီးတော်တင် ပွဲလမ်းသဘင်ကို ကြီးကျယ်ခန်းနားကျင်းပပြီး ၁၂၃၃ ခု နတ် တော်လပြည့်ကျော် ၉ ရက် အင်္ဂါနေ့တွင်စက်ကြီးယန္တရားနှင့်ဆန်းပြားစွာတင်လေသည်။ ထိုပွဲတော်အတွင်း၌ ၁၂၁၄ ခုနှစ်၊ အင်္ဂလိပ်များ အောက်မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို သိမ်းပိုက် အုပ်ချုပ်သောနေ့ကစ၍သိက္ခာရကုန်းတော်အလုံးခံတင်ပြုလုပ်၍ အမြောက်လမ်း သေနတ် ဖောက်တံဘိုင်း ကျုံး မြောင်း တံခါးများ ပြုလုပ်ပိတ်ထားသည်ကို ထီးတော်တင်ပွဲတွင် သွားလာရန်စစ်ဘက်က ခေတ္တဖွင့်ပေးလေသည်။

မင်းတရားကြီး လှူတော်မူသော ထီးထော်ကြီး။

ထီးတော်ဝ ကိုးတောင် နှစ်မိုက် လေးသစ်။	}	၁၂၆၄၁၄၇။
ထီးရပ်နှစ်ဆဲ့နှစ်တောင် နှစ်မိုက်။ ရွှေငွေ		
မိုးကြိုး စိန် နဝရတ်များတန်ဘိုး		
နောက်ပန်းတင်ကလပ် ဘိနပ်တော်မှအထက်	}	၁၀၆၆၆၇။
ငှက်ပျောဖူးရောက် ရွှေမျက်ပါးသင်္ကန်း		
ကပ်လှူငွေ		

အလုံးစုံ စုစုပေါင်း ၁၃၇၀၈၁၄။

ပဒ္မမ သင်္ဂါယနာတင် မင်းတရားကြီးသည် ကုသိုလ်တော်များ ပြုတော်မူပြီး နန်းစံ ၂၆ နှစ် သက်တော် ၆၄ နှစ် သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၆ ရက် အင်္ဂါနေ့ နတ်ရွာစံတော်မူသည်။

ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို ရှေ့ဝတီမြစ်လယ်မှ မှူးမြော်ကန်တော့ ရသော နောက်ဆုံး မြန်မာဘုရင် သီပေါမင်းတရားကြီး။

အင်္ဂလိပ်မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲ၌ မြန်မာတို့စစ်ရေးရှုံးနိမ့်လေရာ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၈ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဂျေနရယ်ဖရန် ဒါဂတ်နှင့် ကာနယ်စလေဒင်တို့ မန္တလေးမြို့တော် နန်းတော်သို့ဝင်ရောက်ပြီး ဥယျာဉ်တော် တွင်စံနေသော သီပေါမင်းအား စစ်ဗိုလ်ချုပ်နှစ်ဦး တဘက်တချက်ညှပ်၍ လှေခါးမှဆင်း ပြီး တံခါးနိမ့် ဂေါ်ဝိန်ဆိပ်ကမ်းသို့ ထီးဖြူ ၄ စင်းစိုက်သောလှည်းကို သေနတ် လှံစွပ်စွဲကိုင် သောစစ်သည်တို့ ဝိုင်းရံလျက် ဥရောပတိုက်သား စစ်သားများ ဘင်ခရာများ တီးမှုတ်ပြီး လျှင် ဂေါ်ဝိန်ဆိပ်၌ အသင့်စောင့်နေသော သူရိယခေါ်သင်္ဘောနှင့် သီပေါမင်းအား

ဆောင်၍ ရောဝတီမြစ်ရိုးတလျှောက်စုံဆင်းပြီးလျှင် ရန်ကုန်မြို့သို့နတ်တော်လဆန်း ၂ ရက် နေ့ရောက်၍ မြစ်လယ်၌ ၄ ရက်မျှရပ်နားပြီး သီပေါမင်းသည်သင်္ဘောမှနေ၍ ရွှေတိဂုံစေတီ တော်မြတ်ကြီးအားဖူးမြော်ကန်တော့ရလေ၏။ ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းရှိစစ်သင်္ဘောက အထက် မြန်မာပြည်ကို အင်္ဂလိပ်တို့သိမ်းပိုက်ကြောင်း အမြောက် ၃၁ ချက် ပစ်၍ကြော်ငြာလေ၏။ ရန်ကုန်မြို့သူမြို့သားများသည် မြစ်လယ်တွင် ကျောက်ချထားသော သူရိယသင်္ဘောနားသို့ သွားရောက်၍ မိမိတို့အမျိုးသားဘုရင်သီပေါအရှင်အားဖူးမြော်ကြပြီး လွန်မင်းစွာကြည်ကွ ဝမ်းနည်းကြလေ၏။ လဆန်း ၆ ရက်နေ့၌ သူရိယခေါ်သင်္ဘောမှ ကနင်းခေါ်သင်္ဘောသို့ ကူးပြောင်း၍မြန်မာပြည်ဆိပ်ကမ်းမှ အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ယူဆောင်သွားပြီးလျှင် မဒရပ်မြို့မှာထား လေသည် ထိုမဒရပ်မြို့မှ တဖန် ပေါ်တူဂီလူမျိုးများပိုင်ဆိုင်ဘူးသော ဘုံဘိုင်မြို့ အနောက် ဘက်တွင်ရှိသော ရတနာဂီရိမြို့သို့ ပို့ထားလေ၏။ သီပေါမင်းတရားကြီးသည် ၁၂၇၈ ခု။ နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့ညအချိန် သက်တော် ၅၉ နှစ်တွင် ရတနာဂီရိမြို့၌နတ် ရွာစံတော်မူသည် ၎င်းမြို့၌ပင်သင်္ဂြိုဟ်လေသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရား။

သီပေါမင်းတရားကြီးယောက္ခမတော် သီရိ တိလောက မဟာရတနာ ဒေဝီ အရှင် အလယ်နန်းမိဖုရားကြီး ဆင်ဖြူမရှင်သည် ရန်ကုန်မြို့ ဝင်ဆာလမ်း နံပါတ် ၁၉ တွင် နတ် ရွာစံ၍အလောင်းတော်ကို ညောင်ရွှေ မဟာရာဇာ ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားကြီး ကြီးကြပ်၍ မန္တလေးမြို့တော်သို့ယူဆောင် နန်းတော်တွင်း၌ ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ်လေသည်။

အရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီး စုံဖုရားလတ်။

အရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီးကို မြန်မာပြည်သို့ပြန်ခွင့်ပြုရာ၊ ၁၂၈၁ ခု။ ရတနာဂီရိမြို့မှ။ ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်ပြီး ဗဟန်း ချာချီလမ်း တိုက်နန်းတော်တွင် စံနေတော်မူစဉ်။ ပင်လယ် မင်းသမီးကြီးအားခေါ်တော်မူ၍ ရှေ့တော်ခစားသည်တွင် ရှေးကစံကဲ့သည်ကို သတိရ လွမ်းဆွတ်ပြီး ရုတ်တရက် သင်္ဃုပ္ပတ္တိဉာဏ်ဖြင့် တေးထပ်တပိုဒ်ရေးဆက်သရာ အာမေနီယံ အမျိုးသမီး မစွတ်၊ မန္တလ်ခေါ် မှန်းနန်းအမျိုးတော် မယ်မြက၊ သံနေသံထားဖြင့် ရွှေနား တော်ဆက်သွင်းရာ၊ တိုက်နန်းတော်သားများနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးပါ မျက်ရည် ကုလေ သည်။ မိဖုရားကြီးက ပင်လယ်ညီမကလေးအား ဆုတော်ငွေသနားတော်မူချင်လိုက်တာ စုဘုရားတို့လဆန်းတော့ ပင်စင်ရမှသနားတော်မူမည်ဟု မိန့်တော်မူရာ ပဒေသရာဇ် မဟာ ရာဇာ ညောင်ရွှေစော်ဘွားကြီးက ဘယ်မျှသနားတော်မူလိုပါသလဲဘုရားဟု သံတော်ဦး တင်ရာ ငွေတော် ၁၀၀ ဟု မိန့်တော်မူရာ မဟာရာဇာစော်ဘွားကြီးက၊ ဘုရားကွန်တော် မျိုးက အလိုရှိသော ငွေတော် ၁၀၀ ဆက်ပါသည်ဘုရားဟု ဆက်သရာ၊ မိဖုရားခေါင်ကြီး သည်၊ လက်တော်နှင့် ပင်လယ်မင်းသမီးကြီးအား သနားတော်မူလေ၏။ ထိုအခါမူးဟောင်း မတ်ဟောင်းများရှိကြချေသေး၏။

တေးထပ်။

ရတနာပြည်ကြီး ရှစ်ထီးပွင့်ရိပ်ခံ၊ သောင်းရွှေတုထိပ်ပံ ဘိသိက်ခံတပါး၊ ဘရော
မြင့်ကြာပလ္လင် ညာတင်သူဘုန်းမြင့်ဘုရား၊ သည်ခေတ်ဝယ်ဟံသာ စံရှာတော်မူညား၊
လျော်ဇမ္ဗူရွှေသား တအားဝံ့ပြင်ပြင်၊ ဝတ်လဲတော်ဘွဲ့ဖြူပိတ်ကယ်နှင့် နွဲ့မူရိပ်ဆွေးသူအ
သွင်၊ ဖူးရက်ပေါင်သဲကြွစင်အောင် ထဲရွှေဘဝင်ဖိုလှိုက်လို့ အိရှိက်ခါမျက်လွှာပြင်၊ စီးကြ
သွင်သွင်၊ မှန်နန်းမြင့်ဘုံတခွင်ကို ကုန်စင်စင်မြင်လွန်းလို့လေး။

သီချင်း အဓိပ္ပာယ်။

ရတနာပြည်ကြီး—ရတနာပုံ မန္တလေး နေပြည်တော်။
ရှစ်ထီးပွင့်ရိပ်ခံ—ထီးဖြူရှစ်လက်အောက် စံသည်။
သောင်းရွှေတု—အခြံအရံ လူထုကိုဆိုသည်။
ထိပ်ပံ—အထွဋ်အထိပ်။
ဘရောမြင့်ကြာပလ္လင်—မိဖုရားနှင့် ဘုရင် ၂ ပါး စံသည့်ပလ္လင်။
ညာတင်သူဘုန်းမြင့်ဘုရား—ဘုန်းကံကြီးမား၍ လက်ျာထားသောမိဖုရား။
သည်ခေတ်ဝယ်ဟံသာ—ဟံသာ ဆိုသည်မှာ ရန်ကုန်ဖြစ်သည်။
စံရှာတော်မူညား—ရန်ကုန်မြို့၌ စံနေရသည်။
လျော်ဇမ္ဗူရွှေသား—ဇမ္ဗူရစ်ရွှေကို ကောင်းသည်ထက် ကောင်းအောင် စစ်
ထားသည်။
တအားဝံ့ပြင်ပြင်—မောင်တော်နှင့်ကွေ့ကွင်း၍ တပါးတည်းနေတော်မူသည်။
ဝတ်လဲတော်ဘွဲ့ဖြူပိတ်ကယ်နဲ့—မောင်တော် မရှိသည့်နောက် ပိတ်ဖြူဝတ်၍
စံတော်မူသည်။
နွဲ့မူရိပ်ဆွေးသူအသွင်—စိတ်ထဲမှာ မရှင်မပြ ပူဆွေးခြင်း။
ဖူးရက်ပေါင်သဲကြွစင်အောင်—ယခုကဲ့သို့ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသည်ကို မကြည့်ရက်
ဟု ဆိုလိုသည်။
ထဲရွှေဘဝင်ဖိုလှိုက်လို့—ရင်သဲနှလုံးထဲက ဖိုလှိုက်သည်။
အိရှိက်ခါမျက်လွှာပြင်စိ.ကြသွင်သွင်—မျက်ရေများ ပါးပြင်ကို ကုသည်။
မှန်နန်းမြင့်ဘုံတခွင်ကို—နန်းတော်ကြီး စံနေတော်မူစဉ်က စီးစိမ်များကို ဆို
လိုသည်။
ကုန်စင်စင်မြင်လွန်းလို့လေး—အထက်က စံတော်မူစဉ်များကို သတိရကြောင်း။

အရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီးနတ်ရွာစံတော်မူခြင်း။

အရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် တိုက်နန်းတော်၌ မကျန်းမာတော်မူရာ ဆရာကောင်း
သမားကောင်းဖြင့် ကုသသော်လည်း ၁၂၇၇-ခု နတ္ထော်လဆန်း ၁၀-ရက်အင်္ဂါနေ့နံနက် ၅

နာရီအချိန် သက်တော် ၆၆ နှစ် နတ်ရွာစံသည် အလောင်းတော်ကိုမန္တလေးမြို့တော်သို့ ယူဆောင်သဂြိုဟ်ရန် စီစဉ်ကြသော်လည်းအထမမြောက် ၁၂၈၇-ခု ပြာသိုလဆန်း ၄-ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ဝက်မစွတ် ဝန်တောက်မင်း။ ပဒေသာရာဇ် မဟာရာဇာ ညောင်ရွှေ စော်ဘွားကြီး။ သံတော်ဆင့် ဦးအော်ယော။ ဘုရားလူကြီးမင်းများ ဝတ်လုံတော်ရမင်းများ အစရှိသော ဝံသာနု အသင်းသူအသင်းသားများ ဆွေတော် မျိုးတော်များ မူးဟောင်း မတ်ဟောင်းတို့ ဆောင်ရွက်၍ ရွှေတိဂုံစေတီတော် တောင်ဘက်ခြေတော်ရင်း ပန်းခြံတွင် ဂူသွင်းသဂြိုဟ်လေသည် ၎င်းနေ့ကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရတို့က အရိုအသေ အထိမ်း အမှတ် အားဖြင့်ရုံးပိတ်လေသည်။

ရွှေတိဂုံစေတီပေါ်-ကျားတက်ခြင်း။

၁၂၆၄ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆန်း ၅ ရက်နေ့နံနက် ၇ နာရီအချိန်တွင်စေတီတော် မြတ်ကြီးခေါင်းလောင်းပုံအနားစွန်းတွင်ကျားမတကောင် ဝတ်နေလေသည်။ မယ်သီလရင် အမယ်အိုတပါးသည် အာရုံဆွမ်းကပ်နေရာ ပွတ်၍သွားသော်လည်း ခွေးမှတ်၍ ဂရုမ စိုက်နေလေ၏။ နောက်တစတစနှင့် ကျားမြင်ရသည် ကုန်းတော်ပေါ်မှာ ကျားတက်နေ သည်ဟု အရပ်ထဲ၌ အုတ်ဩဩသောင်းနင်း ဖြစ်လေ၏။ ကြည့်ရှုသူများနှင့်ပြည်၍နေလေ၏။ စေတီတော်မြတ်ကြီး ခေါင်းလောင်းပုံ အနားစွန်းမှာ ကျားနှင့်တူသည်ဟု ဝိုင်းအုံကြည့် ကြလေသည် မျက်စိကောင်းသောသူများက ကျားအစစ်ဘဲဟု ပြောကြားလေ၏။ မှန်ပြောင်း များနှင့်ကြည့်သောသူများကလည်း ကျားဖြစ်သည် လှုပ်ရှားတာမြင်သည်ဟု အံ့ဩပြောဆို ကြလေ၏။ ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းလူကြီးများလည်း ကျားမှန်းသိကြ၍ စစ်တပ်သို့ အကြောင်း ကြားရာ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်မှ ဆာဂျင်ပီလဘီပြစ်ရာ တချက်ထည်းနှင့် ထိလေသည် ၎င်းကျားပုံကို အရုပ်လုပ်၍ နောင်လာနောက်သားများ သူရှိစိမ့်သောငှာ ဘဏ္ဍာတိုက်၌ ထားလေသည် အထင်အမျိုးမျိုးပေးပြီး နတ်ကန္ဓာများပေးကြလေသည်။

ရှေးခေတ် ကုန်းတော်။

ကုန်းတော်ပေါ်၌ ဗေဒင်ဆရာများ နတ်ကတော်များ ရှိကြသည် နှေးမြန်မာသရော ပတ္တရာနှင့်အလှူခံများလည်းရှိသည်။ ထိုခေတ်သည်ကရာမဗုံး (Gramophone) ဓါတ်စက် ခေါ် စက်သီချင်းပေါ်ခါစဖြစ်၍ ရုံကလေးများတွင် စားပွဲကုလားထိုင်ခင်း ဓာတ်ပြားတချပ် နှစ်ပဲကုဖြင့်နားတွင်ပိုက်လုံးကလေးတတ်၍နားထောင်ရသည်။ ဘုရားပုလိင်များမှာအိန္ဒိယ တိုင်းသားများ ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ မြန်မာများဖြစ်သည်။ အနောက်မြောက်ခေါင် ယခု ကျိုက်ထီးရိုး ပုံတော်ဘက်၌ဘုရားဈေးရှိသည်။ ၎င်းဈေးကို တောင်ဘက်ခောင်းတန်း ယခုနေရာရွှေသည်။

ကုန်းတော်ပေါ် ဆင်ဖြူတော်မကလေး ရောက်ခြင်း။

ကသာမြို့ အစိုးရ ဆင်ဘမ်းဌာနမှ ဆင်ဖြူမကလေးမိရာ ၎င်းဌာနအုပ်ချုပ်သော မျက်နှာဖြူအရာရှိကရွှေတိဂုံကုန်းတော်ပို့ရန်အိပ်မက်မြင်၍ ကုန်းတော်သို့ယူဆောင်လာပြီး မြောက်ဘက်၌ တဲကြီးလုပ်၍ထားသည်။ ကသာမှ ဆင်ထိန်းတယောက် ပါလာသည်။

၎င်းဆင်ထိန်းကိုချစ်၍ အပြတ်မခံ မမြင်လျှင်အော်သည်။ ဆင်မှာရိုးရိုးဆင်နှင့်မတူအာနီသည် လျှာနီသည်။ အမွေးမှာ နီကြန်ကြန်ဖြစ်သည်အမြီးလည်း အခြားနှင့်မတူ။ အရပ်မှာ ၅ ပေခွဲ လောက်ရှိသည်။ ကုန်းတော်သို့ တက်သောအခါ လမ်းမှာ ၃ ခါ ဝတ်သည်ဟု ပြောကြ သည်။ ခြေးမှီသော ပုဂ္ဂိုလ်များက ကုန်းတော်၌ ကင်းမလက်မဲကြီးရှိသည်။ ဆင်များကြာကြာ မခန့်နိုင်ဟုပြောကြသည်။ ၎င်းဆင်မကလေးလည်း မကြာမှီ အနိစ္စရောက်လေသည်။

သာသန အကျိုးသည်ပိုးရွက်ဆောင်ခြင်း။

သာသန အာဇာနိ ဦးသိမ်းမောင်သည် ဘိလပ်မြို့မှ ဝတ်လုံဘွဲ့ထူး ရပြီးနောက် မိမိဘွားရာဇာတိ မြန်မာနိုင်ငံတော်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိပြီး နေရင်းဋ္ဌာန ပြည်မြို့၌ပင် ဝတ်လုံတော်ရအလုပ်နှင့် နေထိုင်ရာ၊ အသက် (၂၄) နှစ်အရွယ်မျှ ရှိသော်လည်း အများ ပြည်သူတို့ ယုံကြည်လေးစားခြင်းဖြင့် ပြည်မြို့ရွှေဆံတော ဘုရားလူကြီးအဖြစ် ပြင်ဘက်မရှိ တင်မြှောက်ခြင်း ခံခဲ့ရလေသည်။ ထိုစဉ်အခါက ရွှေဆံတော်ဘုရား၌ (ဥရောပတိုက်သား များမှတပါး အခြားလူများ ဘိနပ်မစီးရ) ဟု ကြီးစွာသော စာလုံးကြီးများဖြင့် ရေးဆွဲကပ် ထားသည်ကိုဖြုတ်ချပြီး၊ တဖန်အသစ်ပြန်၍ (မည်သူမျှဘိနပ်မစီးရ) ဟု ရေးဆွဲကပ်ထား လေသည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်(လောဒ်ချမ်းစံဖိဒ်း Lord Chelms Ford Viceroy of India) မြန်မာပြည်သို့ တိုင်းခန်းလှည့်လည်လာရာ သူ၏ခရီးစဉ်၌ ပြည်မြို့သို့ရောက်လျှင် ပြည် ရွှေဆံတော်ဘုရားကို ဖူးမျှော်ရန်အစီအစဉ်ရှိသဖြင့် ဘုရားလူကြီးတို့က ထိုဆွဲထားလျက် ရှိသော (စာ) ကို ခေတ္တဖြုတ်ထားရန် တိုင်ပင်ပြောဆိုကြရာ ဦးသိမ်းမောင်သည် အဆိုပါ လူကြီးမင်းများ ခြောက်ကြား ဆုံးဖြတ်ချက်ထို ကန့်ကွက်၍ အာဇာနိယောက်ျားပီသစွာ ခုခံ တိုက်ဖျက်လေ၏။ ထိုအကြောင်းကို အစိုးရနား ကြားသိလေသော် တကယ်တန်း ခုခံမည့် ဝတ်လုံတော်ရ ဦးသိမ်းမောင်အကြောင်းကိုသိ၍ဘုရင်ခံချုပ်၏ရွှေဆံတော်ဘုရားဖူးမျှော်ဘို့

အစီအစဉ်ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ရလေသည်။ ၎င်းနောက်ဝတ်လုံတော်ရ ဦးသိမ်းမောင်သည် ရန်ကုန်မြို့တော်ကြီးသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရာ (ဝိုင်-အမ်-ဘီ-အေ) ကလျာဏယုဝံအသင်းကြီးတွင် အကျိုးဆောင်အဖြစ်ဆောင်ရွက်လေသည်။

၁၉၁၈-ခုနှစ်၊ မေလ (၁၉) ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကောင်စီအဖွဲ့ ဂျူဘလီဟောရုံတွင် ဝတ်လုံတော်ရမင်း ဦးသိမ်းမောင်ကို အစည်းအဝေးကြီးက ဥက္ကဋ္ဌတင်မြှောက်လေ၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်စဉ်အပေါင်းတို့လေးစားရာအစစ်အထွဋ်အမြတ်ဖြစ်သော ဘုရားမြေ ကျောင်းမြေများကို ဘိနပ်မစီးရဟူသော အထူးဆုံးဖြတ်ချက်တရပ်ကို သတ်မှတ်ခါပြည်ပိုင်အစိုးရမင်းထံတင်သွင်းရာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ မရမနေဟူသော လုံးလ ဝိရိယကြောင့် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၈၁-ခု၊ တံဆောင်မုန်းလဆန်း (၇) ရက် ခရာဇ် သက္ကရာဇ် ၁၉၁၉-ခု၊ အောက်တိုဘာလ-၂၉ ရက်နေ့၊ မြန်မာပြည် အစိုးရက ဘိနပ်မစီးရဟု အမိန့်တရပ်ကို ပြင်းထန်စွာ ချမှတ်လေသည်။ မြန်မာပြည် မီးရထားများ၌ (Europeans only) ဥရောပတိုက်သားများသာဟု သီးသန့်ထားသော တွဲများကိုလည်း ဖြိုတ်ပြစ်ကြလေသည်။ ခရာဇ် သက္ကရာဇ် ၁၉၂၀- ပြည့်နှစ်၊ မေလ- ၂၉ ရက်နေ့တွင် မြန်မာပြည်မှ ဘီလပ်ပါလီမန်သို့ ဒုတိယအကြိမ် ကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ်နှင့် လူကြီးမင်းများ စေလွှတ်ရာတွင် ဦးသိမ်းမောင်လည်း ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတော်၏ သာသနာရေးကိစ္စများကိုလည်း။ ဘီလပ်မှာပင်။ ကိုယ်ထိလက်ရောက်။ ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၉ ခုနှစ်၌ ရွှေတိဂုံ ကုန်းတော်ပေါ်ရှိ အင်္ဂလိပ်သင်္ချိုင်းများနှင့် ခဲယမ်းမီးကျောက် လက်နက်ခံတပ်များကို ဝတ်လုံတော်ရမင်း ဦးသိမ်းမောင်၏ ဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့် အောင်မြင် ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရလေသည်။

ပညာရေးဘက်မှ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းများ။

ဝတ်လုံတော်ရမင်း ဦးသိမ်းမောင်သည်။ ပညာရေး ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်စဉ်က ဗမာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပဋ္ဌမပြန်စာမေးပွဲကြီး၏။ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့မှ ပရိယတ္တိသာသနာတော်၏ မူလဘူတ အဖွဲ့ဖြစ်သဘွယ်ဖြစ်သော ပဋ္ဌမဇယ် ပဋ္ဌမလတ် ပဋ္ဌမကြီးစာမေးပွဲများကိုပြုပြင်ပြီး ဓမ္မစရိယစာချတန်းပေါ်ပေါက်အောင် ဦးစွာ ပဋ္ဌမ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ယခုအခါထိုအာဇာနည်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဦးသိမ်းမောင်သည် သတိုးသီရိသုဓမ္မဘွဲ့ထူးကိုရရှိ၍ မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၃၀၉-ခု သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၀ ရက်နေ့တွင်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၆ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တရား လွှတ်တော်ချုပ်တွင် မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၃၁၃-ခုနှစ် တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်တရားဝန်ကြီးချုပ်၏ အလုပ်ဝတ္တရားများကိုစတင်ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီး၏ ပညာအရည်အခြင်း ဂုဏ်သတင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက နိုင်ငံခြားများတွင်လည်း ကျော်ကြားကြောင်းသာဓကတရပ်မှာ ၁၉၅၃- ခုဒီဇင်ဘာလအတွင်းကအိန္ဒိယနယူးဒေလီမြို့တွင်ကင်းပသောအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပါရဂူအမြောက် အများတည်းမှ သဘာပတိအဖြစ် ရွေးခြယ်ခြင်း ခံရလေသည်။ ပြည်ထောင်စုလူငယ်အဖွဲ့တွင်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လေးစားခြင်းခံရကာဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

- ၁၉၁၃-ခုနှစ် } ဝတ်လုံစာမေးပွဲကို ပဋ္ဌမတန်းအောင်ဂုဏ်ထူးဆောင်
ဇန္တဝါရီလ } လက်မှတ်ရသည်။
- ၁၉၁၅-ခုနှစ်၊ } ဘွဲ့ဝင်ခံရ ချီးမြှင့်ခံရသည်။
- ၁၉၁၇-၁၈-ခုနှစ် } ဘာသာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာ စေတီပုထိုး
များတွင် ဘိနပ်မစီးရဟု ပဋ္ဌမတင်ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။
- ၁၉၁၉-ခုနှစ် } ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီး၏ ဘဏ္ဍာတော်ထိန်း၊ လူကြီး
ဇက်တင်ဘာလ-ဂ-ရက် } ဖြစ်သည်။
ကြာသပတေးနေ့
- ၁၉၂၁-ခုနှစ် } မြန်မာ့စီမံကိန်း ဖွဲ့စည်းတော်ဝင်ဖြစ်သည်။
- ၁၉၂၆-ခုနှစ် } ပညာရေးဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သည်။
- ၁၉၂၇-ခုနှစ် } ရာထူးခန့်ထားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သည်။
- ၁၉၃၀-ခုနှစ် } လွှတ်တော်ရွှေနေချုပ်ကြီးဖြစ်သည်။
- ၁၉၄၂-ခုနှစ် } လွှတ်တော်ရွှေနေချုပ်ကြီးဖြစ်သည်။
- ၁၉၄၂-၄၅-ခုနှစ် } ဂျပန် မြန်မာနိုင်ငံကို အုပ်စိုးစဉ် တရားဥာနဝန်ကြီး
ဖြစ်သည်။
- ၁၉၄၈-ခုနှစ် } တရားလွှတ်တော် တရားဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သည်။
- ၁၉၅၀-ခုနှစ် } တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားဝန်ကြီး ဖြစ်သည်။
- ၁၉၅၂-ခုနှစ် } နိုင်ငံတော်တရားဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သည်။

အနောက်စောင်းတန်းဖွင့်ပွဲကြီး။

ယောက်ျားအာဇာနည် ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းအဖွဲ့ ဝတ်လုံစာတော်ရမင်း ဦးသိမ်းမောင် လုံးလဝီရိယအစွမ်းသတ္တိကြောင့် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၇ ခု။ အင်္ဂလိပ်သက္ကရာဇ် ၁၈၂၆ ခုနှစ်ကစ၍ အင်္ဂလိပ်တို့စစ်တပ်အဖြစ်အသုံးပြုသော အနောက်ဘက်ပုဂံ ကုန်းတော်မြေများကို ခန့်ခွဲသက္ကရာဇ် ၁၉၂၉ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် မြန်မာ့လက်ထက် ပြန်လည်ရရှိလေသည်။ ထိုအခါ ဆာဦးသွင်နှင့် ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းလူကြီးများသည် အဖိုးရထံမှပေးအပ်သော သောနှင့်။ အနောက်ဘက်သံတံခါးကိုဖွင့်ပြီး အလုပ်သမားများနှင့်ရှင်းလေသည်။ ၎င်းအကြောင်းကို တိုင်းသူပြည်သားတို့ကြားသိကြသောအခါ ဗုဒ္ဓဘာသာဟူသမျှ၊ တောရော့ပို့ပါ အလွန်ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာကြသဖြင့် ခြေတော်ရင်းသို့လာကြ၍၊ ခြံ့၊ ပိတ်ခေါင်းစသည်တို့ကိုရှင်းလင်းသုတ်သင်ကြလေသည်။ တဖြည်းဖြည်း ရဟန်းနှင့်လူတို့ဖြင့်စီကားလာလေသည်။ တမဏ္ဍာန်ကြီးငယ်များ ဆောက်လုပ်ပြီး၊ ဇာတ် ရုပ်သေး အငြိမ့် သဘင်တို့ဖြင့်၊ နေ့ရောညညှပ်ပါ ဧည့်ခံကျွေးမွေးကြလေသည်။ ဦးနာဂိန္ဒ ကိုယ်တော်လည်း ပေနှစ်ရာပတ်လည် တံကြီးဆောက်လုပ်သည်။

ပွဲတော်ကြီးအစီအစဉ်မှာ။

၁၂၉၁ ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁ ရက်နေ့ကစ၍ ၄ ရက်နေ့ထိ၊ ပွဲလမ်းသဘင်ဆင်ယင်ကျင်းပလေသည်။ တပေါင်းလဆန်း ၄ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့နံနက် ၈ နာရီမှစ၍ မဏ္ဍပ်ကြီးတွင် သင်္ဘောတော် လေးထောင်ကျော် သီလပေးပြီး လယ်တီပဏ္ဍိတ ပညာရှိ ဆရာ ဦးမောင်ကြီးရေးသောမင်္ဂလာဩဘာစာကို၊ ဆာဦးသွင်ကဘတ်ကြားလေသည်။ နေရှင်နယ် ပညာဝန် ဦးစောလှိုင်က ရတုပိုဒ်စုံကိုဘတ်ကြားပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက်ခရုသင်းဖြင့် ကောင်းကြီးဩဘာပေးပြီး မင်္ဂလာစည်တော်ရွန်းသည်။ အမြောက်ပြစ်ဖောက်သည်။ အမြောက်သံစဲသော်၊ ဘူရိယာမျိုးစုံတီးမှုတ်လျက် သင်္ဘောတော်တို့စီတန်းကာ အနောက်စောင်းတန်းမှာ ကုန်းတော်သို့တက်ပြီးလျှင်၊ စေတီတော်ကြီးကို လက်ျာရောင်ပူဇော်ကြပြီး မဏ္ဍပ်အထဲသို့ ဝင်၍ ဆွမ်းဘောဇဉ်လှူဒါန်းသည်တို့ကို ဘုဉ်းပေးကြလေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာမြန်မာလူမျိုးတို့ သာသနာတော်ဘက်မှ ရွှင်လမ်းဝမ်းမြောက်သော စောင်းတန်းဖွင့်ပွဲကြီး ပြီးစီးအောင်မြင်လေသတည်း။

ကုန်းတော် အနောက်ဘက် တန်ဆောင်းများ မီးခခြင်း။

အနောက်ဘက်စောင်းတန်းဖွင့်ပွဲတော်ကြီးပြီး၍၊ အချို့သောသူတို့သည် မဏ္ဍပ်ကို လှူကြသည်။ အချို့ကဗျက်ယူသွားကြသည်။ ဦးနာဂိန္ဒကိုယ်တော်မဏ္ဍပ်ကြီးကား မဗျက်ဘဲ နေလေ၏။ ၁၂၉၂ ခု၊ တပေါင်းလဆုတ် ၄ ရက်နေ့ ညနေအချိန် အနောက်ဘက်အမှိုက်ပုံမှစ၍ မီးလောင်ပြီး ဦးနာဂိန္ဒ တဲကြီးကိုမီးကူးပြီး တန်ဆောင်းများကို လောင်ကြွမ်းလေ၏။ မီးမှာကြီး၍ တမြို့လုံးမှမြင်ရပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာမြန်မာများပြေးလွှား၍လာကြလေ၏။ ရန်ကုန်မြို့ရှိမီးသတ်စက်များလာရောက်ကြလေ၏။ မြန်မာလူရွယ်လူငယ်တို့သည်ကူညီ၍ ရေပိုက်လုံးကြီးများကို ကုန်းတော်ပေါ်သို့ထမ်းတင်ကြလေ၏။ စာရေးသူကိုယ်တိုင်လည်းဝင်၍ ပိုက်လုံးကိုထမ်းသည်။ မြန်မာသူငယ်များ ပိုက်ကိုင်ရာ၌ဖြတ်လတ်ပေါ့ပါး၍ မီးသတ်ပိုက်ချီးမွမ်းခြင်း ခံရသည်။

တနင်္ဂနွေဒေါင့် အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များအလောင်း။

မြန်မာအင်္ဂလိပ် သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသောစစ်ဗိုလ်များ။

Lieutenant R. Doram, 18th Royal Irish 14-4-1852

လက်ဖတင်နှင့်အာခူးရမ်း၊ ၁၀ ရိုင်ရယ်အိုင်ကရစ်၊ ၁၄-၄-၁၈၅၂။

J.M. Taylor, Madras Native Infantry 19-3-1853

ဂျေ၊ အမ်၊ တေလာ၊ မဒရပ်နေတစ်အင်ဖင်ထရီ၊ ၁၉-၃-၁၈၅၃။

Captain G. G. Luck, C.B. H.M S., Winchester 6-2-1855

ကပ္ပတိန် ဂျီဂျီလောက်၊ စိဘီ၊ ဒိပ်၊ အမ်၊ အက်၊ ဝင်ချစ်စတား၊ ၆-၂-၁၈၅၅ ခု။

နာမည်မပါသော အလောင်း နှစ်လောင်း။

အလောင်းများကို ရွှေ့ပြောင်းခြင်း။

၂၁-၁-၁၉၂၉ ခု၊ ညည့်မှစ၍ ၊ ၎င်းနေရာကြီးဝိုင်းပြီး မျက်နှာဖြူစစ်သား သေနတ်လုံစွတ်နှင့်စောင့်သည်။ စောင့်သောစစ်သားသည် မြန်မာများကို လန့်သလို ဖြန့်သလိုနှင့်နေသည်။ မှတ်တိုင်မှအုတ်ကို တချပ်စီလှန်သည်။ အရိုးဟုထင်လျှင် ခေါင်းထဲထည့်သည်။ အလောင်းတလောင်းမှာ နို့ဆီခွက် တလုံးလောက်သာရသည်။ ၂၂-၁-၁၉၂၉ ခု၊ နေ့၊ နံနက်ကုန်းတော်ပေါ်မှ အင်္ဂလိပ်စစ်သားများ ခေါင်းနက်ကြီးကိုစစ်ထုံးစံအတိုင်းထမ်း၍ချသည်။ ရှေ့မှစကော့စစ်သားတရောက် ပြေကို ဝမ်းနည်း ကြည်ကွဲသော အသံမူတ်သည်။ ၎င်းအသံကို အောက်မှစောင့်ကြည့်နေကြသောပရိသတ်များ အဝေးကြီးကကြားရသည်။ တခါတခါအသံပျောက်သွားလိုက်၊ တခါတခါ အသံနီးလိုက်နှင့် ကြားရသည်။ ဘုရားလူကြီး ဦးသိမ်းမောင် ဝတ်လုံတော်ရမင်းနှင့် ဘုရားပုလိပ်များ ပါလာသည်။ ကပ္ပတိန်နှင့် လက်ဖက်နှင့် အလောင်းကို အမြောက်ပေါ်တင်၍ဆွဲပြီးအခြားအလောင်းများကိုလော်လီပေါ်တင်သည်။ ရှေ့ဆုံးမှ ရေတပ်သား ၎င်း နောက်မှအိန္ဒိယတိုင်းသား ကုလားစစ်တပ်မှ ဝမ်းနည်းသော ဘင်ခရာဖြေးညှင်းစွာတီး၍ ခြေတလှန်းခြားသွားသည်။ အစိုးရအရာရှိများ လိုက်ကြည့်သည်။ တောင်ဘက်စောင်းတန်းမှကန်တော်မင် အင်္ဂလိပ်သုဿန်သို့ ယူဆောင်လေသည်။

ဆူးလေစေတီတော်။

ရန်ကုန်မြို့အလယ်၌တည်ရှိသော စေတီတော်သည် နတ်ကြီးလေးပါးစုဝေးရာအရပ်ကိုစွဲ၍၊ ဥက္ကလာပမင်းကြီးစေတီတည်ပြီး စုဝေးဘုရား၊ ၎င်းမှရွေ့လျော့၍ ဆူးလေစေတီတွင်လေသည်။ မွန်ဦးဘိုးချို (ဘီအေ) ပြောကြားချက်မှာ၊ မြတ်စွာဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးသည့်နောက်၊ ပါဠိလိပုတ်ပြည်ကြီးကိုအစိုးရသော၊ သီရိဓမ္မာသောကမင်းလက်ထက် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသထုံပြည်သို့ အသျှင်သောဏမထေရ်၊ အသျှင်ဥက္ကရ မထေရ်တို့ကို သာသနာပြု စေလွှတ်တော်မူ၏။ ၎င်းနောက် ထိုသာသနာတော်ကို ဆက်လက် ထောက်ပံ့အံ့သောငှါ၊ အသျှင်ယသ၊ အသျှင်သောဏ၊ အသျှင်သုစိ အမှူးရှိသော ရဟန္တာ ၈ ပါးတို့သည်၊ ရာမညတိုင်း သထုံပြည်ကိုအစိုးရသော သီဟဒီပမင်းကြီးထံသို့ ဆံတော် ၁၆ ဆူနှင့် သရီရဓါတ်တော် ၃၂ ဆူကိုပင့်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ သီဟဒီပမင်းကြီးသည် ဆံတော်နှင့် ဓါတ်တော်အချို့တို့ကို ၎င်း၏အမတ်ကြီး တကိုပိတို့အားဝေပေးရာ မဟာသုရအမည်ရှိသော အမတ်သူရဲကြီးသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော်၏အရှေ့တောင် တာသုံးရာခန့် ကွာဝေးသော အရပ်၌၊ ဆူးလေစေတီတော်ကို တည်တော်မူသည်။ မဟာသုရ တည်သောကြောင့် ကျိုက်သုရဟူ၍တွင်လေသည်။ မွန်ဘာသာ၌ သ, ကို စသံ ဘတ်၍ သူကို စူဟူ၍ ၎င်း၊ စောင်းဟူ၍ ၎င်း၊ ဘတ်လေသည်။ ရ ကိုကား ရဲဟူ၍ဘတ်သဖြင့် အသံနှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်သော်စူရဲဟူ၍ ထွက်လေသည်။ ၎င်းမှ ဆူးလေဟူ၍ မွန်သံ ပျောက်လျက် မြန်မာသံ ခေါ်ကြလေသည်။

ဗိုလ်တထောင် ကျိုက်ဒေးအတ် ဆံတော်ဦးစေတီ။

ဥက္ကလာပမင်းကြီးသည်၊ တဖုဿနှင့် ဘလ္လိကညီနောင်တို့ ဆံတော်ပင့်ဆောင်ရာ၊ ဗိုလ်ခြေတထောင်နှင့်ဆင်း၍ ကြိုသည်ကိုအစွဲပြု၍ ဗိုလ်တထောင်ရပ်ဟု မည်တွင်လေသည်။ ဘုရားတည်ပြီးသောအခါ အရပ်ကိုအစွဲပြုပြီး ဗိုလ်တထောင်ဘုရား ဆံတော်ကိုဦးစွာတည် ထားကိုးကွယ်သောကြောင့်ဆံတော်ဦးစေတီမွန်ဘာသာဖြင့် ကျိုက်ဒေးအတ်ဘုရား၊ ကျိုက် သည်ဘုရားစေတီ၊ ထေး-လထေး၊ အဘိုးကြီးအတ် တောင်းဆိုသည်။ အဘိုးကြီးများ ဆံတော်တောင်းသည့်ဘုရားဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ဥက္ကလာပမင်းကြီးသည်၊ ၎င်းနေရာကို၊ နောင်အမှတ်တရဖြစ်စေခြင်းငှါ ဘုရားတည်ထားကိုးကွယ်လေသည်။ အင်္ဂလိပ် ဂျာပန်စစ် အတွင်းကမုန်းကျ၍ ပြိုပျက်လေသည်။ စေတီတော် ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေး အဖွဲ့က၊ ၁၉၄၀ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့က ပန္နက်ချပြီးထပ်မံတည်ပြန်သည်။ နှစ်စဉ် ပွဲတော် ကျင်းပသည်။

ဆံတော်ကြိုစေတီ။

ဥက္ကလာပမင်းကြီး တဖုဿ၊ ဘလ္လိကညီနောင်တို့နှင့် ပရိသတ်တို့သည် ဆံတော် မြတ်ပြုသဒ္ဓါကို ကုန်းထက်ရှိရာထမ်းဆောင်လာရာ ယခု ဘုရားလမ်း၌ စောင့်နေကြသော ပရိသတ်တို့က ဆီးကြိုထမ်းယူကြသည်။ ၎င်းနေရာကို ဥက္ကလာပမင်းကြီး ဆံတော်ကြို စေတီ တည်လေသည်။

တန့်တော်မူစေတီ။

ထိုမှတစ်ဆင့်၊ ပင့်ဆောင်ကြရာ ကုန်းတော်ခြေရင်းအနီးရောက်ကာလ၊ ဆံတော် မြတ်ပြုသဒ္ဓါတန့်ရပ်ပြန်သည်။ ထိုနေရာကို ဥက္ကလာပမင်းကြီးသည် တန့်တော်မူစေတီတည် လေသည်။

ရွှေဘုန်းပွင့်စေတီတော်။

ရွှေဘုန်းပွင့်ဘုရား ဘုန်းကြီးကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသော ရွှေဘုန်းပွင့် ဆရာတော်မိန့်တော်မူသည်မှာ၊ ရှေးဘုရားဟောင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းနေရာ၌ဆံတော်ရွှေကြုတ် ကိုဖွင့်ပြီးကြည်ညိုတော်မူ၍ ရွှေကြုတ်ဖွင့်စေတီ တည်တော်မူပြီး ရွှေကြုတ်ဖွင့်စေတီတွင်စေ သည်။ နောင်ခါ ၎င်းစေတီကို ဖူးမျှော်ပူဇော်လျှင် ဘုန်းတန်းပွင့်လန်းသည်ဟု၊ ကျော်ဇော သတင်းဖြစ်ပြီး ရွှေဘုန်းပွင့်စေတီ တွင်လေသည်။

အလံပြဘုရား။

ဘုရားလမ်းဂေါ်ရာကုန်း၌တည်ရှိသည်။ ရာဇာဓရာဇ် မင်း၊ မှူး၊ မတ်၊ များတည်သော စေတီဟုမွန်ဘိုးချို ဘီအေကပြောကြားသည်။ အင်္ဂလိပ်များ ၎င်းဘုရားကအလံပြ၍ အလံ ပြဘုရားဟုတွင်သည်။

၉-ထပ်ကြီးဘုရား။

၁၂၆၇ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၁၀ ရက်၊ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၅ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၉ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ ကြည့်မြင်တိုင်နေ့ ဘုရားဒါယကာ ဦးကြင် ဒါယိကာမကြီးဒေါ်ငွေဇံတို့ ဖြစ်သည်။ တဦးတည်းသောသား သူဌေး ဦးကျော် နှင့်ဇနီးဘုရားဒါယိကာမ မလှကြီးတို့ ဆက်လက်ကောင်းမှုပြုသည်။

အိမ်တော်ရာစေတီ ။

၁၁၉၉ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်တော်မူသောသာယာဝတီမင်းဟူ၍၎င်း ရွှေဘိုမင်းဟူ၍ ၎င်းကုန်းဘောင်မင်းတရားဟူ၍၎င်းသုံးမည်တော်ရမင်းတရားကြီးသည်။ ရန်ကုန်မြို့သို့မိဖုရား သားတော်ပုဂံမင်းသားကလေးပါစစ်သည်မိုလ်ပါအလုံးအရင်းနှင့် ၁၂၀၃ ခုနှစ်တွင်စံဆင်း တော်မူလာပြီးဥက္ကလာပမြို့ကို မြို့သစ်တည်ထောင်တော်မူလေသည်။ ထိုသို့စံဆင်းလာစဉ်က လမ္မတော်ဆိပ်ကမ်းမှ စစ်သည်တော်များနှင့် ရွှေတိဂုံစေတီတော် အနောက်မုခ်ဘက်သို့ ချီတက်တော်မူသဖြင့် ထိုချီတက်သော လမ်းမကြီးကို မင်းတရားကြီးအသုံးပြု၍ ယခုအခါ လမ်းမတော်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းနရယ်ဂေါ်ဒဝင်ကြည်းကြောင်း အင်္ဂလိပ်မိုလ် ချုပ်ကြီးလည်း ၎င်းလမ်းကတက်၍ ဂေါ်ဒဝင်လမ်းဟု အင်္ဂလိပ်လိုခေါ်ကြသည်။ မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ ခု၊ တန်ခူးလ၊ မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်စစ်ပွဲတွင် ၎င်းနရယ်ဂေါ်ဒဝင်သည် ကြည်းကြောင်း မိုလ်ချုပ်ကြီးဖြစ်သည်။ ကုန်းဘောင်မင်းဘုရားကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက် သောအခါ ရွှေတိဂုံဘုရားကြီး အနောက်ဘက်ရှိ ယခုအိမ်တော်ရာစေတီ တည်ထားသော နေရာတွင် မိဖုရားနှင့်သားတော်များ ခေတ္တယာယီတဲနန်းတော်ဆောက်လုပ်၍ စံနေတော်မူ သည်။ ကုန်းဘောင်မင်းတရားကြီးသည်။ အနောက်ဘက်မုခ်မှ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကိုတက် တော်မူပြီးလျှင်၊ ရွှေသင်္ကန်းနှင့် ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးလှူဒါန်းတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၈ ခုတွင်၊ မင်းတရားကြီးသည် စိတ်နှလုံးမနှံ့တော်မူပြီး လေနာရောဂါပြင်းစွာစွဲကပ်၍၊ ၁၂၀၈ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၄ ရက်နေ့ ညဉ့် ၂ ချက်တီးကျော် တခမင်းခန့် အချိန် နတ်ပြည်စံတော်မူသည်။

ပုဂံမင်းနန်းတက်တော်မူခြင်း။

၁၂၀၈ ခု တပေါင်းလဆန်း ၁၃ ရက် စနေနေ့တွင် သီရိပဝရ သုဓမ္မမဟာရာဇာ သားတော်ပုဂံမင်းသည်၊ ခမည်းတော်ဘုရား အရိုက်အရာဖြစ်သော ရွှေထီးရွှေနန်းကို သိမ်းအုပ်မင်းလုပ်စိုးစံတော်မူသတည်း။ ဤသို့အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်တော်မူကြောင်းကို နိုင်ငံတော်အတွင်းအပြင် မောင်းကြေးနင်း လှည့်လည်စေသည်။

ရန်ကုန်မြို့အိမ်တော်ရာစေတီ တည်ခြင်း။

ပုဂံမင်းသည်၊ အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်တော်မူသောအခါ ရန်ကုန်မြို့သို့ ခမည်း တော် ကုန်းဘောင်မင်းတရားကြီးနှင့်တကွ ခေတ္တယာယီတဲနန်းဆောက်လုပ် စံနေတော်

မူသောနေရာကို နောင်လာနောက်သားများ အိမ်ရာဆောက်လုပ် နေထိုင်မည်ကို စိုးရိမ် သဖြင့် ပဲခူးရေဝန်မင်းကြီးကို ငွေ ၈၀၀၀၀ (ရှစ်သောင်း) ပေး၍ နေထိုရာတွင် အိမ်တော်ရာ ဘုရားတည်ထားရန် စစ်သည်တော် ၁၄၀၀ နှင့် ပဲခူးရေဝန်မင်းကြီးကို စေလွှတ်လိုက်လေ၏။ ပဲခူးရေဝန်မင်းကြီးသည် စစ်သည်တော်များနှင့်တကွ ရန်ကုန်မြို့လမ်းမတော်ရွှေတိဂုံဘုရား အနောက်တောင်ဘက်တွင် စေတီတည်၍ ပုဂံမင်းအမိန့်တော်အတိုင်း ဘိုးတော်ဘွားတော် တို့၏၊ ရွှေကိုလေး၊ ငွေကိုလေး၊ မယ်တော်ခမည်းတော်တို့၏။ ရွှေကိုလေး၊ ငွေကိုလေးများနှင့် အတူ အလောင်းမင်းတရကြီးလက်ထက်မှစ၍ နန်းဦးတွင် အမြဲတည်ထားကိုးကွယ်သော မရဇိန် ရုပ်ပွားတော်ကို ဌာပနာ၍ စေတီတည်လေ၏။ ထိုသို့ စေတီတည်နေစဉ်ထီးတော် မတင်ရသေးမီ မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ ခုနှစ် တန်ခူးလ၌ အင်္ဂလိပ်ကြည်းကြောင်းတပ်ကို အုပ်ချုပ်သော ဂျင်နရယ်ဂေါ်ဒင်နှင့် ရေကြောင်းဘက်ကို အုပ်ချုပ်သော အတ်ဗီရယ်အော် စတင်(Admiral Austin) တို့သည် ရန်ကုန်မြို့လမ်းမတော်ဆိပ်ကမ်းသို့စစ်သည်တော်များနှင့် ဆိုက်ရောက်လာကြောင်း ပဲခူးရေဝန်မင်းကြီးကြားသိလျှင် ထီးတော်ကိုအမြန် အနောက် တောင်ဒေါင့်အရပ်မှ ကြိုးနှင့်ဆွဲတင်ပြီးလျှင် ကုန်ရှိသော ငွေများကို၎င်းအိမ်တော်ရာစေတီ ထီးတော်တင်သောအနောက်တောင်ဘက်တွင်မြှုပ်နှံ၍ထီးတော်တင်သောကြိုးကို ငွေများ အပေါ်တွင်ဖွဲ့ခွေပြီးနောက် စေတီငယ်ကလေးတခု ထပ်မံအမြန်တည်လုပ်၍ နောင်သော အခါ ၎င်းငွေများကို မတရားတူးဖော်ယူငင်ပါက အဆိုပါလူကို ကြိုးခွေကြီးသည် မွေကြီး ဖြစ်၍ ပေါက်သတ်ပါစေသေးဟု မိဋ္ဌာန်ခါ စစ်သည်တော်သားများနှင့်အတူ ရွှေတိဂုံစေတီ ကုန်းတော်ပေါ်သို့အနောက်မုခ်မှတက်၍ အင်္ဂလိပ်စစ်သားများကို ခုခံတိုက်ခိုက်ရာ ၂ ဦး ၂ ဘက်စစ်သည်တော်တို့ကျဆုံးပြီး မြန်မာတို့စစ်ရေးနိမ့်လေသည်။

ပုဂံမင်းနှင့် အင်္ဂလိပ် စကားများခြင်း။

အင်္ဂလိပ် သင်္ဘော ကပ္ပတိန်လူဝစ် Captain Lewis နှင့် ကပ္ပတိန် ရှက်ပစ် Captain Shephard တို့အမှုဖြစ်ရာ ရန်ကုန် ဟံသာဝတီဝန်ကြီး ဦးအုပ်က ငွေဒါဏ်ရိုက် သည်ကိုမကြေနှပ်၍ လျှော်ကြေးတောင်းဆိုရာ ရန်ကုန်ဝန်ကြီး ဦးအုပ်ကို နေပြည်တော်သို့ ပြန်ခေါ်ပြီး၊ ပြည် ရွှေတောင်မြို့ဝန်ကို၊ ၎င်းနေရာခန့်ထားပြီး အင်္ဂလိပ်တို့ကြေနှပ်အောင် ဆောင်ရွက်စေသည်။ သို့သော်လည်း မကြေမချမ်းဖြစ်ပြီး အင်္ဂလိပ်မီးသင်္ဘောက၊ မြန်မာ ဘုရင်ပိုင် ရေနန်းယာဉ်သာ သင်္ဘောတော်ကြီးကို တွဲယူခုတ်ထွက်သွားပြီး မြန်မာစစ်တပ် နှင့်အတူအပြန်ပစ်ခတ်ကြသည်။

မြန်မာနှင့်အင်္ဂလိပ် ဒုတိယစစ်ဖြစ်ခြင်း။

၁၂၁၄ ခု၊ တန်ခူးလပြည့်ကျော် ၈ ရက်နေ့၊ အင်္ဂလိပ်စစ်သင်္ဘောများ ဝင်လာပြီး လျှင်၊ သီလဝါမီးပြကင်းဂတ်များကိုပစ်ခတ်ပြီး၊ ရန်ကုန်မြို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရာခုခံ၍ပစ် ခတ်သော်လည်း မနိုင်သဖြင့် ရွှေတိဂုံ ကုန်းတော်သို့ ဆုတ်ရလေ၏။ ဤစစ်တွင် ဂျင်နရယ် ဂေါ်ဒင် (General Godwin) က၊ ကြည်းကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဖြစ်၍ ရေကြောင်း ဗိုလ် ချုပ်ကား၊ အက်ဒဗီရယ် အော်စတင် Admiral Austin ဖြစ်လေသည်။

စမ်းချောင်းရပ် သံပုံစေတီတော်။

စမ်းချောင်းရပ် မြင်းမိုရ်လမ်းရှိ သံပုံစေတီတော်မြတ်စွာဘုရားကို၊ ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်၌ ရှမ်းလူမျိုးများ တည်ထားကိုးကွယ်ကြသည်။ ရှမ်းလူမျိုးတို့သည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာများဖြစ်ကြ သည့်အတိုင်း၊ ရတနာသုံးပါးကို များစွာကိုးကွယ်သည့်အလျောက် ဦးလုံးကြယ်အား အမှူးထားပြီးလျှင် သက္ကရာဇ်ကူးပြောင်းသောအခါ၊ နှစ်ဦးပထမ သံပုံစေတီတော် တည် ထားကိုးကွယ်ပြီးလျှင် နှစ်ဦးအန္တရာယ်ကင်းပရိတ်နာကြလေသည်။ ထိုမှ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ဆက်လက်၍၊ သက္ကရာဇ်ကူးပြောင်းတိုင်း လှူဒါန်းပူဇော်ကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၆ ခုနှစ် သံပုံစေတီတော်မှ အုတ်စေတီတော်သို့ ပြောင်းလဲတည် လေသည်။

ငါးထပ်ကြီးဘုရား။

ရန်ကုန်မြို့ ဝင်္ဂဘာအရှေ့တောရကြီးတိုက်ရှိ မဟာသက္ကအတုလမာရ်အောင် ငါး ထပ်ကြီးရပ်ရှင်တော် ဘုရားသည်၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၆၂ ခုနှစ်၊ ဘုရားဒါယကာ ဦးဘိုးအောင်နှင့် ဘုရားအမ ဒေါ်စိမ်းရင်တို့ကောင်းမှုတည်း။

အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လောဒ်မင်တို ရန်ကုန်သို့ တိုင်းခန်း လှည့်လည် ရောက်လာခြင်း။

အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လောဒ်မင်တိုသည်၊ ရန်ကုန်မြို့သို့တိုင်းခန်း လှည့်လည်ရောက် လာရာ၊ အင်္ဂလိပ်ကျေးတော်မျိုး ကျွန်တော်မျိုး အရာတန်း အမှုတန်းတို့က၊ လောဒ်မင်တို နေထိုင်ရန် ရွှေနန်းတော်ပုံ ထီးဖြူရုံပြဿဒ်တော်ကြီး ဆောက်လုပ်၍ လှေကားအတက်အ ဆင်းမှာထီးဖြူတော်နှစ်စင်းဖြင့်မိုးပေးလေ၏။ ထိုအခါ အချုပ်တန်း ဆရာဖေသည်၊ ရန်ကုန် ရောက်ရှိနေ၍ အောက်သူအောက်သားများ မအပ်မရာပြုသည်ကို အလွန်မနှစ်မရှိ မခံခြင် သော်လည်း အင်္ဂလိပ်ပိုင်တိုက်၌ဖြစ်နေ၍ မည်သို့မျှမပြောဝန် မျှိုသပ်ရွံသာ ခံနေရလေ၏။ ထိုနောက်များမကြာမှီဘုရင်ခံချုပ်လောဒ်မင်တိုသည်ရန်ကုန်မှပြန်သွားလောရာ၊ ပို့ဘလဲယား ခေါ် ကပ္ပလီကျွန်းသို့ရောက်သောအခါ အိန္ဒိယတိုင်းသား အကျည်းသမားတယောက်က ရုတ်တရက်ဒါးနှင့် ၂ ချက်ထိုးသတ်သဖြင့် အနိစ္စရောက်လေ၏။ အချုပ်တန်း ဆရာဖေသည် ဤသတင်းကို မန္တလေးရတနာပုံနေပြည်တော်ရောက်ရှိသောအခါ ကြားသိရ၍ မလျှောက် ပတ် မထိုက်တန်သောထီးဖြူတော်ကို ဆောင်းမိလေသောကြောင့် ရာဇာဂိုဏ်းသင့်၍ သေ ကြောင်း တေးထပ်တပုဒ် ရေးသားလေ၏။

တေးထပ်။

ထီးဖြူပြဿဒ်နှင့်၊ မအပ်တဲ့မရာ၊ လစ်ဆိုတဲ့မိစ္ဆာ၊ ဖိတ်ရှာပြီဇိဝိ၊ ဘုန်းမတန်၊ ဘုန်းတန်ကြီသည်၊ ဆုံးရုပ်နာမ်လားရိစိ၊ မင်းတုတုခွေးသေသေ၊ သွေးထွေထွေယိုဘိ၊ လစ်ရန်ဇာတ်ဒဏ်ထိ၊ နတ်ဖန်သည့်ဘုန်းတော်၊ ကျွန်းစင်္ကာပူတလွှား၊ ရွှေခါးပွားသတ်ရ

ပြန်သနော်၊ လှေခါးတက်အပေါ်၊ ထီးဖြူတော်နှစ်လက်ကြောင့်၊ သင့်အသက်ထွက်လွယ်
စေ၊ ဒါးနှစ်ချက်မွှေ၊ လေးလက်နှင့်၊ လေးချက်မွှေမယ်၊ ဘေးသက်သေ၊ လက်ငင်းများလေး။

၎င်းတေးထပ်ကိုရေးခြင်းအားဖြင့်၊ မန္တလေး ရန်ကုန် သိမ့်သိမ့်တုန်အောင် ဆူပူ
သွားလေ၏။ မန္တလေးနေ အင်္ဂလိပ်လိုမျိုးများမခံမရပ်နိုင်၍ ရွှေနားတော်ကြားကာလျှောက်
လေရာ မင်းတရားကြီးသည် ဆရာဖေအား အကျဉ်းထောင် ကျခံစေသည်။ ထိုအခါ၊
ဆရာဖေသည် ထောင်ထဲမှ တေးထပ်တပုဒ် ရေးလေသည်။

တေးထပ်။

သမုတိအတွက်၊ ငဝက်ကဒဏ်ခံ၊ အထက်ကကြိုဟန်ကို၊ ရွှေနန်းစံမသိ၊ နှစ်ခုနှစ်၊
တောင်မျက်နှာတွင်၊ မက္ခရာမင်းနှင့်ပါဘို၊ ပလိပ်ကြောင့်အောင်ပန်းချွေ၊ မောင်ထမ်းချေ
စေဘိ၊ ညောင်ရမ်းဆွေရပ်နှင့်၊ အသိပသက်သေ၊ ရန်သူတော်ရွှေဘိုဘွား ဖေကိုယ်သွား
ဘမ်းခွဲရသလေ၊ သုံးခုနှစ်ဒဂုန်ပြည်မှာ၊ အစုန်လှေဇာတ်ကြီးနှင့် တနည်းပထမ်းပြန်၊ ဘုန်း
တော်ကျွန်မှန် ယခုဖြင့်ကောင်းမွေလန်တယ်၊ ဆိုးမွေခံထိတ်တုံးနှင့်လေး။

အချုပ်တန်းဆရာဖေသည်၊ မိမိ၏ အရှင်ရင်းဖြစ်သောမန္တလေး ရတနာပုံမြို့တည်
နန်းတည် ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် မင်းတရားကြီးအား ရွှေက သက်စွန့်ကြိုးပန်း၊ ရင်မြေ
ကတုတ်လုပ်၍ အမှုတော်များ ထမ်းဆောင်ခဲ့ပါသည်ကိုမျှ မထောက်ဆား မင့်ညွှာဘဲ
အရှင်အတွက်မခံရပ်နိုင်၍ရေးမိသောကြောင့် ထိတ်တုံးဒဏ်ခံရကြောင်း ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်း
မင်းတရားကြီးသည် ၎င်းတေးထပ်ကို ကြားသိတော်မူလျှင် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်ကင်းစေ၍
ယခင်ထက်ဘိုးပြီးချီးမြှင့်မြှောက်စားလေသည်။

ရန်ကုန်မြို့၌ မိန်းမရှင်ဘုရင် အုပ်စိုးခြင်း။

မွန်ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပုသည် သက္ကရာဇ် ၈၂၁ ခုနှစ်တွင် မြို့နန်းဆောက်၍စံတော်မူသည်။

မွန်ဘုရင် ရာဇဓရာဇ်နှင့် မြန်မာအင်းဝဘုရင် သီဟသူတို့သည် ခနခန စစ်ထိုးကြ
သည်။ နောက်ဆုံး၌ ယခုခေတ်ကာလတွင် အင်တာနေရှင်နယ်လော (International Law)
အရ၊ စစ်ပြေညိမ်းသည့်အခါ၊ စစ်ပြေညိမ်းသည့်စာချုပ်ကို ချုပ်ပြီးသည့်ကာလ၊ မဟာမိတ်
စာချုပ်ကို ပြန်၍ချုပ်သည့်အလားတူမွန်ဘုရင် ရာဇဓရာဇ်နှင့် အင်းဝဘုရင်သီဟသူတို့သည်
စစ်ကိုပြေညိမ်းပြီးသည့်နောက် မွန်ဘုရင်က သူ၏သမီး ရှင်စောပုကို အင်းဝဘုရင်အား
ပေးသည်။ အင်းဝဘုရင်က သူ၏နှမကို မွန်ဘုရင်အားပေးပြီးသည့်နောက် ဆွေမျိုးဆက်
ကြလေသည်။ ရှင်စောပုသည် ရာဇဓရာဇ်မင်းကြီး၏ မိဖုရား သုဒ္ဓမာယာတွင် သက္ကရာဇ်
၇၅၅ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၂ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ဘွားတော်မူသည်။ အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့်
သက္ကရာဇ် ၇၇၅ ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော် ရာဇဓရာဇ်မင်းကြီး၏ တူတော် သမိန်စည်သူနှင့်
စုံဘက်ရာတွင် သမီးနဲ့ တကောတော်(၁) ညီမနဲ့ တကာသင်(၁) မောင်သမိန်ပသျှူး (၁)
ပေါင်း ၃ ပါးဘွားမြင်ပြီးနောက် ခင်မွန်းတော် သမိန်စည် ကံကုန်၍ မုဆိုးမအဖြစ်နှင့်နေရာ
အသက် ၂၉ နှစ် သက္ကရာဇ် ၇၈၄ ခုနှစ်တွင် ရတနာပူရ အင်းဝဘုရင် သီဟသူမင်းက၊

၁၆ ရိတရိ ဘဝနာဒိကျာ ပဝရ အဘုလ အဂ္ဂမဟာဓမ္မရာဇာ မဟာဒေဝီဟူသောဘွဲ့နာမံဖြင့်
ဘိသိက်ခံမိဖုရားပြုသည်။ သီဟသူမရှိသည့်နောက်၊ ပခန်းမြို့စား တရဖျားနှင့်ဆက်လက်ရ
သည်။ တရဖျားမရှိသည့်နောက် အင်းဝဘုရင်မိုးညှင်းမင်းတရားကြီးသိမ်းပိုက်တော်မူသည်
အင်းဝဘုရင်မိုးညှင်းမင်းတရားကြီး နတ်ရွာစံသည့်အခါအင်းဝပြည်ကြီးမှာ ဘရုတ် ဘရက်
ဖြစ်ပြီးလျှင် ဆွေတော်မျိုးတော်နှင့် မှူးတော်မတ်တော်တို့သည် တောင်ပြေး မြောက်ပြေး
ပြေးကြ၏။ ဤအခါ၌ ရှင်စောပုထံ နေ့စဉ်ဆွမ်းခံဝင်သော မွန် ဦးပဉ္စင်းနှစ်ပါး ဖြစ်သည့်
ဓမ္မစေတီ၊ဓမ္မပါလဘူတိက ရှင်စောပုအားလှေဖြင့်အင်းဝမြို့မှရန်ကုန်မြို့သို့တိုင်အောင်ယူဆောင်
ခိုးပြေးလာကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၁၄-ခုနှစ်တွင် သက်တော် ၅၉ နှစ်၌ ခမည်းတော်၏ အရိတ်အရာ
ဖြစ်သော ရွှေထီး ရွှေနန်းကို ဗညားကျန်းတောအမည်နှင့် မင်းပြုတော်မူသည်။ ထိုဘုရင်
မကြီးသည်၊ နန်းစံ-၇-နှစ် ရှိသောအခါ သမက်တော်ဓမ္မစေတီအား ဟံသာဝတီရွှေနန်းကို
လွှဲအပ်ပြီးလျှင် ဒဂုံမြို့သို့ မှူးတော်မတ်တော်သူဌေးသူကြွယ် အပေါင်းတို့နှင့် ထွက်တော်မူ
ပြီးလျှင် ရွှေဘိုရံစေတီကြီး၏ အနောက်တောင်တွင် မြို့သစ်နန်းသစ်တည်၍ စံတော်မူသည်။
၎င်းမြို့ကို ရှင်စောပုမြို့ဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြသည်။ ၎င်းဘုရင်မကြီးသည်၊ ရွှေဘိုရံဆံတော်
ရှင်ကို များစွာကြည်ညိုတော်မူသဖြင့် ဆောင်းတန်းမှတ် လေးဘက်နှင့် ကျောက်လှေခါး
ပြုတော်မူပြီးလျှင် တလလေးသတင်း သင်္ဘောတော်(၅၀၀၀) ငါးထောင် ဆွမ်းလုပ်ကြွေး
တော်မူသည်။ ဥပုတ်သီလကို နေ့စဉ်ဆောက်တည်တော်မူ၍ အနောက်ဆောင်းတန်းတော်
မှာ ကုန်းတော်သို့တက်၍ ရတနာသုံးပါးအား အာရုဏ်ပြုတော်မူသည်။ စေတီတော်မြတ်၏
အောက်ပန်းတင်ကလပ်မြေကိုလည်း ထပ်ဖို့ပြုပြင်တော်မူသည်။ ဘုရင်မကြီးသည်၊ ဟံသာ
ဝတီ ဝဲခူးသို့ ခေတ္တခနသာပြန်တော်မူသည်။ ၎င်းဘုရင်မကြီးသည်၊ သက္ကရာဇ် ၈၃၃ ခုနှစ်
သက်တော် ၇၈-နှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်။ ဘုရင်မကြီးရှင်စောပု လက်ထက်မတိုင်မှီ
ဆွဲရှစ်နှစ်လောက်ကစပြီးလျှင် ဥရောပဘိုင်းသားများသည် ရန်ကုန်သို့ရောက်လေသည်။
အင်္ဂလိပ်သက္ကရာဇ် ၁၄၃၅ ခုနှစ်တွင် ဥရောပတိုက်သားများအနက် အီတလီလူမျိုးနီကိုလိုဒီ
ကောင်တီ (Nicolodi Conti) ဆိုသူ ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်လာသည်။ ၁၄၉၆ ခုနှစ်တွင်
အခြားအီတလီလူမျိုးဟဲရားနိုမိုးဒီဆန်တိုစတက်ဖင်းနိုး (Heironimo de Santo Stephano)
ရောက်လာ၏။ ၁၅၀၅ ခုနှစ်တွင် အီတလီ လူမျိုး လူဒိုဗီကိုဒီဗသမား (Ludovico de
Vartherma) ရောက်၏။ ၁၅၈၃ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဂတ်စပရီဘော်လဘီ (Gasparo
Balbi) နှင့်ဖက်ချ (Fitch) တို့ရောက်ကြသည်။ ဤသည်ကိုထောက်ခြင်းဖြင့်ရှင်စောပုမိဘုရား
ကြီးလက်ထက်ကစ၍ ဥရောပတိုက်နှင့်ရန်ကုန်သို့သင်္ဘောများ သွားလာကြောင်းထင်ရှား
လေသည်။

ရန် ကုန် မြို့ ။

ရန်ကုန်မြို့သည်လေးကြိမ်တိုင်တိုင်မြန်မာမင်းကေရာဇ်တို့တည်ထောင်သောရာဇဋ္ဌာ
နီမင်းနေပြည်ဖြစ်ဘူးလေသည်။ ဥက္ကလာပမင်းကြီးသည် ပဌမမင်းဖြစ်ပြီး မဇ္ဈိမဒေသ၌
မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါတွင် ဥက္ကလာမင်းကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့၌မင်းအဖြစ်ဖြင့်

အုပ်ချုပ်၍နေသည်။ ရွှေတောင်မြို့ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ဘုရားရေးသားသော ဇိနတ္ထပကာသနီကျမ်းကြီးနှင့် ဆာဒီးသွင်ရေးသားသော ရွှေတိဂုံသမိုင်းအရ ထင်ရှားလေသည်။ ဒုတိယအကြိမ်နန်းတည်သောဘုရင်မှာ ရှင်စောပုဘုရင်မကြီးဖြစ်သည်။ တတိယမြို့တည်သောမင်းမှာ အလောင်းဘုရားကြီးဖြစ်သည်။ မြို့ကိုသာ ၁၁၁၇ ခုနှစ်၌တည်၍ ထီးနန်းကို ကား၊မဆောက်လုပ်လေ မြို့တည်ပြီးနောက် မှူးမတ်သေနာပတိကြီးများအား အစောင့်အရှောက်ထားပြီးလျှင် ရွှေဘိုမြို့သို့ပြန်၍ ထွက်တော်မူလေသည်။ စတုတ္ထအကြိမ် သာယာဝတီမင်း။ ကုန်းဘောင်မင်း၊ ရွှေဘိုမင်းခေါ်မင်းတရားကြီးဘုရားသည် မြို့ကိုပြုပြင်ပြီးခေတ္တ သာစံနေတော်မူပြီး နေပြည်တော် အမရပူရရွှေနန်းတော်သို့ ပြန်တော်မူသည်။ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၀၅ ခုတပေါင်းလ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၀၂၄ ခု မတ်လ ၅ ရက် နေ့တွင် နောင်တော်ကြီး ဘကြီးတော် ဖလံနန်းနှင့်ခေါ် သုံးဘွဲ့တော်ရ မင်းတရားကြီး လက်ထက် တော်၌ အင်္ဂလိပ်နှင့်မြန်မာပဌမစစ်ဖြစ်ကြသည်။

မြန်မာတို့စစ်ရေးရှုံးနိမ့်ပြီးအင်းဝမှ မိုင် ၄၀ ကွာ ရန္တပိုအရပ်တွင်စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ်ပြီး၊ ရေး မြတ် ထားဝယ် မော်လမြိုင် ရခိုင် တနင်္သာရီနယ်ကို အင်္ဂလိပ်အစားပေးအပ်ရပြီး မြန်မာမင်းကား ရန်ကုန်မြို့ပင်လယ်အဝထိသာပိုင်လေတော့သည်။ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ ခု ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၀၅၂ ခုနှစ်တွင် ပုဂံမင်းတရားကြီးလက်ထက်တော်၌ အင်္ဂလိပ်တို့သည် ရန်ကုန်မြို့ကို လုံးဝသိမ်းပိုက်ပြီး Sir Arthur Phayre ဆာအာဟဖယ်ရာ မဟာမင်းကြီးရာ ထူးဖြင့်အုပ်ချုပ်လေသည်။ မြန်မာများသည်အင်္ဂလိပ်လက်အောက်၌ အမှုထမ်းကြလေသည်။ လူမျိုးကွဲနိုင်ငံခြားသားများလည်း အမြောက်အများ လာရောက်နေထိုင် စီးပွားရှင်ကြလေသည်။ ထိုအခါက အထက်မြန်မာပြည်မန္တလေးမြို့တော်၌ မြန်မာဘုရင်ထီးနန်းနှင့် မင်းပြုတော်မူပြီး အောက်မြန်မာပြည်ရေလမ်းမှ တောကျောင်းသရက်၊ ကုန်းလမ်းမှ တောင်ငူထိသာ မြန်မာမင်းပိုင်လေသည်။

တောကျောင်းသရက်မြို့၌ မြန်မာအရာရှိကြီးများသည်ရွှေလှေကြီးများ၌ဒေါင်းအလံကြီးလွှင့်လျက် ရွှေထီးကြီးများနှင့် အောက် အတက် စုံဆန်သော လှေ သမ္ဘာန် သင်္ဘော စသည်တို့ကို စစ်ဆေးရှာဖွေကြသည်။ အထက်မြို့မှ လှေသူကြီးများသည် တန်ဆောင်မုန်းနတ်တော်လလောက်တွင် အညွှာကုန်များကိုတင်ဆောင်၍ အောက်မြို့ဒေသသို့လာကြလေသည်။ လှေသမားတယောက်သည်မိမိ၏သားမယားကို အောင်းမေ့ လွမ်းဆွတ် သတိရ၍ ဆိုသောတေးသီချင်းကလေးကား။

စီးသတ် ဘေးရေမှာ၊ တောင်လေကိုမိတ်ဆွေဖွဲ့ပါလို့၊ ကောက်ကလံမြောက်ကိုလှည့်လျှင်၊ မြန်ခဲမယ်ရွှေညာသူရဲ့ ဝါဆိုဖို့ပွဲ။

အဓိပ္ပာယ်မှာ။ တန်ကူး ကဆုန်လတို့၌ တောင်လေပြန်သောအခါ လှေရွက်တိုင်ထိပ်ဖြားရှိသော ကောက်ကလံခေါ်အလံကလေးမြောက်သို့လှည့်လျှင်ဝါဆိုဖို့ပြန်လာမည်ဟု စိတ်ကူး၍ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ စီးဟူသောစကားသည် နေဝတီမြစ်အတွင်း သဲသောင်ခုံများပေါ်လျက် ၎င်းသဲသောင်ခုံများကို ရေတိုက်၍ စီးဆင်းနေသော နေရာများ များစွာရှိပေသည်။ ၎င်းနေရာများကို ရေချောင်းခရီးသွားလာကြသော လှေသမားတို့သည် စီးဟူ၍ခေါ်

ကြသည်။ ၎င်းနေရာများကို သွားသောအခါ ကမ်းကိုက်၍လည်း မသွားနိုင် မြစ်လယ် ဖွင့်၍လည်းမသွားနိုင် ကမ်းကပ်လွန်းက လှေတင်တပ်သည်။ မြစ်လယ်က ဖွင့်လွန်းက ရေ စီးလွန်သည် ဖြစ်သောကြောင့်အလွန်အသွားခက်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းစီးရေများကို ဆန် တက်သော လှေသူကြီးတို့သည် တောင်အရပ်မှလာသော တောင်လေကို အကူအညီယူ၍ ၎င်းစီးရေကိုဆန်တက်ရလေသည် သို့ဖြစ်၍ စီးသတံ့ သောင်ရေမှာ တောင်လေကို မိတ် ဆွေဖွဲ့ပါလို့ဟူ၍ဆိုလေသည်။

မြန်မာ့မင်းသားများရောက်ခြင်း။

မြန်မာမင်းသားများသည် ရန်ကုန်သို့ ဝင်ရောက် ခိုလှုံကြလေသည်။ ပဋ္ဌမဆုံးရောက် သောမင်းသားမှာ ရွှေဘိုမင်း၏မြေးတော်လှိုင်ထိပ်တင်လပ်၊ ၎င်းနောက် မြင်ကွန်းမင်းသား နှင့် မြင်ကွန်းဘိုင်မင်းသား၊ လင်းပင်မင်းသား၊ ညောင်ရန်းမင်းသားနှင့် ညောင်အုပ် မင်းသား ညီနောင်နှစ်ပါး၊ နဂါးဗိုလ်မင်းသား၊ ၎င်းတို့တွင် နဂါးဗိုလ် မင်းသားအား ရခိုင်ပြည်သို့ပို့ပြီး အခြားမင်းသားများအား အိန္ဒိယသို့ပို့ထားလေသည်။ ပင်စင်တော်များ ပေးလေသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် တဖြည်းဖြည်းမျှကို ပြုပြင်ခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့ခြင်း၊ အင်္ဂလိပ် စာသင်ကျောင်းများဖွင့်ခြင်း၊ ၎င်းသို့ သာသနာပြုအသင်း အပင်းများလာခြင်း၊ သာသနာပြုကျောင်းများဖွင့်ပြီး ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောခလေးသူငယ်များကို ၎င်းတို့ကျောင်း၌ ပညာသင်ပြီး ၎င်းတို့ဘာသာကူးပြောင်းစေသည်။ မြန်မာများနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ ပေါက်ဖွား သောခလေးများအလွန်များသည် ၎င်းခလေးများကို Diocesan ဗိုင်းအိုစီဇင်ကျောင်းဟုဖွင့်ပေး လေသည်။ မိုလ်ကတော်ခေတ်အတော်ကောင်းသည်။ မြန်မာများသည် ၎င်းတို့အတုကိုနည်း ယူကြလေသည်။ သူတို့ အသုံးအနှုံး အပြုအမူ အယူဝါဒကို ကောင်းသည်ထင်ပြီးပြုလုပ်ကြ လေသည်။ ကုန်ကိုက်ကြီးများ၌ မြန်မာကလေးများ စကားပြန်အလုပ်နှင့်အခြားအလုပ်များ ကို ပေးလေသည်။ တို့အခါက အင်္ဂလိပ်များသည် မြန်မာများအပေါ် ဖော်ရွေကြသည်။

အထက်မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းသောအခါပါသောစစ်ဗိုလ်ကြီး ကာနယ်စလေဒင်သည် မြန်မာစကား ပြောပြစ်စွာ ပြောနိုင်လေသည်။ မြန်မာနှင့်အင်္ဂလိပ် တတိယစစ်ပွဲ၌စကားပြန် လုပ်သူ သူလျှိုလုပ်သူ လမ်းပြသူ စစ်မှုထမ်းသူတို့ကို အထိုက်အလျောက် ရာထူးများပေး လေသည်။ ရုံးတော်ပြင် ကနားများဖွင့်၍ အင်္ဂလိပ်ပဒေနှင့် တရားစီရင်သည်။ နာမည်ရသော ရှေ့နေမှာ ဦးစီးမောင်ကလေးနှင့် ဝမ် တူ တရား ဦးဘိုးခင်ဖြစ်သည်။ ပဋ္ဌမဆုံး မြန်မာဝတ်လုံ တော်ရမှာ ဦးချန်ထွန်းဖြစ်သည်။ အစိုးရ အမှုထမ်း များကစ၍ ဆံပင်များ ဖြတ်ပြီး မိုလ်ဆံထောက် ထားကြလေသည်။ အရပ်သားများ အတုယူကြသည်။ နောက်ပိုတ်ဘိနပ် စီးကြသည်။

မြန်မာ တနိုင်ငံလုံး အင်္ဂလိပ်အုပ်စိုးခြင်း။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်း လဆန်း ၈ ရက်နေ့ မြန်မာဘုရင် မင်းကေရာဇ် ထီးနန်းနှင့်တိုင်းပြည်ပါအင်္ဂလိပ်တို့သိမ်းယူလေသည်။ ၎င်းလဆန်း ၇ ရက်နေ့

ညဉ့်၌ မိုးဦးကောင်းကင်မှ ကြယ်များထူးဆန်းစွာ တလုံးမကျန်တခုပြီးတခုကြွကျသည်ကို ရန်ကုန်မြို့နေ လူအများ အံ့ဩစွာ တွေ့မြင်ကြလေသည်။ ဤကား မြန်မာ မင်းကေရာဇ် ရန်သူလက်သို့ ပါသောနိမိတ်တည်း။

မင်းဆွစိုးမျိုးများ ရန်ကုန်ရောက်ကြခြင်း။

အထက် မြန်မာနိုင်ငံ မန္တလေးမြို့တော်နှင့် ဘုရင်ကိုပါ သိမ်းပြီး သည်နောက် ဆွေတော် မျိုးတော်ဟူသမျှ မည်သူတဦး တယောက်ကိုမျှ နန်းတော်၌ နေခွင့်မပြု၊ မြို့ပြင် သို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ကြရသည်။ မြို့တော်၌လည်း မငြိမ်မသက် ဖြစ်၍နေ၏။ ထိုအခါ ကာနယ်စလေဒင်က မင်းသားမင်းသမီးများအား သံတော်ဦးတင်သည်မှာမန္တလေးမြို့တော် ပတ်ဝန်းကျင်တို့၌ မငြိမ်မသက် ဖြစ်နေပါသည်။ အောက်မြို့ကျေးရွာဖြစ်သော ရန်ကုန်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်တော်မူကြရန် ကောင်းကြောင်း ရာသီဥတုမှစ၍ နေလို့ထိုင်လို့ကောင်းပြီး မြို့လည်းသာယာငြိမ်သက်၍ စိတ်ချမ်းသာစွာ နေရမည်ဖြစ်၍ ထွက်တော်မူလိုကအိမ်တော် သားများပါ အစိုးရစရိတ်နှင့် ပို့ပါမည်ဟု သံတော်ဦးတင်ရာ မင်းဆွ မင်းမျိုးတို့သည် ကောင်းပါပြီဟု ဂတိပေးလေ၏ ထိုအခါ အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် စရိပ်ပေးသည့်ပြင် အဝတ် အစား အိမ်ထောင်ပရိဘောဂပါမကျန်ပေးပြီး ရန်ကုန်မြို့၌ နေရာချပြီး အိမ်ခန့် ပင်စင် တော်များပေးလေသည်။ ပဋ္ဌမတသုတ်စုဝံခေါ်သင်္ဘောနှင့် မိဖုရားများ သားတော်သမီးတော် များပါ စုန်ဆင်းလာလေ၏။ ဒုတိယ အလောင်းဘုရားခေါ် သင်္ဘော၌ ခုနစ်ရွာ မိဘုရားနှင့် မင်းဆွ စိုးမျိုးများ လိုက်ပါကြလေသည်။ သင်္ဘောကပ္ပတိန်ကို ကာနယ်စလေဒင်က မိဖုရားကြီးသဘောအတိုင်း ဆိုက်လိုရာနေရာ၌ ဆိုက်ကပ်ပေးရမည်ဟု အမိန့်ပေးလေ၏။ လမ်းခရီးမှာ ၁၂ ရက်ကြာလေသည်။ ထိုအခါ ရန်ကုန်သည် ယခု ရန်ကုန်နှင့် လုံးဝမတူချေ။ လမ်းများ၌ ရေနံဆီနှင့်ထွန်းသော မီးတိုင်များသာ ရှိသည်။ ကုလား အလုပ်သမားများ ညဉ့်၌သာပြီး မီးထွန်း၍ နံနက်၌လာပြီး မီးခွက်ကိုယူသွားလေသည်။

အာ-အီး-တီကုမ္ပဏီပေါ်လာမှခါတ်မီးတိုင်များဖြင့်မြို့ကိုလင်းစေသည်။ မြို့သူမြို့သား များအား အချိန်သိစေခြင်းငှာ နေ့ ၁၂ နာရီနှင့် ညဉ့် ၉ နာရီခွဲကို အမြောက်ပစ်သည်။ လမ်းမတော်နှင့် ဘုရားလမ်းရှိ မိုင်တာခေါ် မြေကွက်သပ်ကြီးမှာ ရွှေဘိုမင်း ၁၂၀၃ ခုနှစ် စံတော်မူသောနန်းခတော်နေရာဖြစ်သည်။ ယခုဆေးရုံအလုပ်သမားများ နေသောနေရာသည် ကျုံးဖြစ်သည်။ ၎င်းကျုံး၌ လှေပြင်ပွဲများကျင်းပသည်။ ယခုဆေးရုံနေရာသည် သရက်တော ဖြစ်၍ ၎င်းနေရာရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းကို သရက်တောကျောင်းတိုက်ဟု ခေါ်သည်။ မြို့ကို ပြုပြင်သောအခါ ၎င်းနေရာမှ ကျောင်းများကို အခြားနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းပြီး ၎င်းနေရာကို တိရိစ္ဆာန်ရုံလုပ်သည်။ တဖန် တိရိစ္ဆာန်ရုံကို ကန်တော်ကလေးရွှေ့ပြောင်းပြီး ယခုဆေးရုံ ဆောက်လုပ်သည်။

ဆေးရုံနှင့် ၎င်းတိုက်ခနရာများသည် ဘုန်းကြီးကျောင်းနှင့် ဘုရားများဖြစ်သည်။ ကမ်းနားမှ ဆူးလေဘုရား ၎င်းကရွှေတိဂုံဘုရားထိ လမ်းတလျှောက်လုံးဘုန်းကြီးကျောင်း နှင့် ဘုရားရှိသည်။ ဂျူပလီဟောသည် ဘုန်းတော်ကြီး ဦးပျားကျောင်းနေရာဖြစ်သည်။

ဆူးလေဘုရားမှ သိမ်တော်ကြီးကိုဖြတ်၍ ဒုတ်လမ်းနှင့် သစ်သားတံတားများ ရှိသည်။ စိန်ပေါကျောင်းနေရာနှင့် အတွင်းဝန်ရုံးနေရာသည် မျစ်ခင်းများရှိ၍ ရှေးအခေါ် မျစ်ခင်းနေရာ နောက်မှ အင်္ဂလိပ်ဆင်ကပ်ပွဲများ လာရောက်ပြသခြင်း၊ မြင်းများပြသခြင်းကိုအစွဲပြု၍ မြင်းခင်းနေရာဟုခေါ်ပြန်သည်။ စပတ်လမ်း အင်္ဂလိပ်ဘုရားရှစ်ခိုးကျောင်းနှင့် မျက်နှာခြင်းဆိုင်တိုက်သည် ယခင်ကအင်္ဂလိပ်လူမျိုးပိုင် ကုမ္ပဏီဖြစ်၍မြင်းရထား၊ ဒေါက်ကပ်၊ ဘာဂီရထားများရောင်းသည် နောက်ရန်ကုန်ဂေဇက် သတင်းစာတိုက်ဖြစ်သည်။ ယခုလည်း သတင်းစာတိုက်ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်ဇီးရထားဘူတာရုံသည် ဌေးကကွမ်းခြံရှိသည်ကို အစွဲပြု၍ကွမ်းခြံဘူတာဟုခေါ်ကြသည်။ ၎င်းကအရှေ့လားသော် ရေကျော်ထိသုဿန်ဖြစ်သည်။ စတော့ကိတ်လမ်းသည်သုဿန်ကိုဖြတ်၍ဖောက်ထားသောလမ်းဖြစ်သည်။

မဆွဲမိ။

မဆွဲမိခေါ် အရပ် ၁၄ ပေဒွါမိန်းမတယောက်ကိုမြင်ဘူးသောသူများရှိသည်။ ပခုက္ကူနယ်မှဖြစ်ပြီး အမြို့မြို့လှည့်လည်ပြီး ပိုက်ဆံယူ၍ပြသည်။

ရန်ကုန်မြို့မြေအမျိုးအစားများ။

ရန်ကုန်မြို့မြေနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ဘိုးဘွားပိုင်ဓမ္မဦးချမြေကိုမြေပိုင် Free Hold Land အစိုးရမြေကို Lease Land အစိုးရမြေမှာ အနှစ် ၄၀ အနှစ် ၉၀ မြေငှားငရဲထုတ်ပေးသည် မြေခွန်မှာ ၃ လတကျိပ်ပေးရသည်။ မြေပိုင်မှာ တနှစ်တခါသာပေးရသည်။ နိုင်ငံခြားသားများသည်ရှေးရေးကိုမြင်မျှော်ပြီး ဓါးမဦးချ မြေများလုပ်ကိုင်ကြသည်။ အလောင်းဘုရားကြီးသည် အရှေ့ပိုင်းသင်္ဘောဆိပ်ကို ဥရောပနှင့်အိန္ဒိယမှလာသော သင်္ဘောများဆိုက်ကပ်ရန်သင်္ဘောဆိပ်ဖွင့်ပေးလေသည်။ ကုလားဖြူကုလားမဲများလာရောက်နေထိုင် စီးပွားရှာကြလေသည်။ ထိုအခါက ကုလားကိုကုလားမဲ အင်္ဂလိပ်ကို ကုလားဖြူခေါ်ကြသည်။ ရာဇဝင်ရေးသူက၊ ဗဟုသုတရှိသော သက်ကြီးရွယ်အိုတို့ကို အဘယ်ကြောင့် ကုလားခေါ်ပါသနည်းဟုစုံစမ်းမေးမြန်းရာ တို့ပြည်ကိုမြစ်ကူးချောင်းခြား ကူးလာ၍ ကူးလာခေါ်သည် နောက်မှကုလားဖြစ်သွားသည် ပြောသည်။ ဦးဘေကြီးဆိုသူ အသက် ၇၅ နှစ်ရှိ အဘိုးကြီးကပြောသည်မှာ ကုလပေါဋ္ဌဘာသာ အမျိုးသူတို့နောက်လာတော့ ဘာမျိုးလဲဟုမေးတော့ ဟိန္ဒူကုလဒိုဆလင်ကုလဟု ပြန်ပြောသည်ကိုစွဲပြီးကုလနောက်မှ ကုလားတွင်သည်။ တရုတ်များကား အလောင်း ဘုရားကြီးသည် တရုတ် သင်္ဘောများကို အနောက်ပိုင်းလတ္တံလမ်းဘက်၌ ဆိုက်ကပ်ရန် ဆိပ်ကမ်းခွင့်ပြု၍ တရုတ်များ လာရောက်လွတ်လပ်စွာ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားစီးပွားရှာကြ၍ တရုတ်ရပ်ကွက်ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့၌လမ်းများပြုပြင်ခြင်း။

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၆၇ ခုနှစ်၊ ၁၈၇၁ ခုနှစ်၌ မဟာဝန်နှင့်တော်မင်းကြီးဖြစ်သူ မေဂျာဂျင်နရယ်အယ်ဖိုက်(ချ) Major General Albert Fytche သည်အနောက်နိုင်ငံစနစ်ကို ယူ၍ လမ်းများအိမ်ကွက်များ ပန်းခြံများကိုမြို့သာယာအောင်ပြုပြင်လေသည်။ မြို့လယ်ပန်း

ခြံကို သူ၏နာမည်ကို အစွဲပြု၍ဖိုက်(ချ)စက္ကယားပန်းခြံခေါ်တွင်လေသည်။ဝိတိုရိယဘုရင်မ ကျောက်ရုပ်ရှိ၍ ဘုရင်မပန်းခြံသို့လည်းခေါ်ကြသည်။ ယခု ဗန္ဓုလပန်းခြံဟုခေါ်သည်။ ၎င်းပန်းခြံ၌ရှေးရှေးကအင်္ဂလိပ်ဘင်ခရာအဖွဲ့သာလျှင်တီးရ၍မြန်မာများမြူနီစီပါယ်တွင် အုပ်ချုပ်ပြီးတန်ခိုးပေါ်လာသောအခါ မြန်မာအငြိမ့်များကိုပါကပြစေသည်။ ညနေစောင်းအခါ၌ ဖျော်ဖြေရန် အလွန်ကောင်းသော နေ့ခုဖြစ်သည်။ ဆူးလေစေတီတော် အရှေ့ဘက် အနောက်ဘက်နှင့် တောင်ဘက်က အင်းကြီးရှိသည်။ဗန္ဓုလပန်းခြံမှာအင်း၏တစ်ဖက် တဒေသဖြစ်သည်။ စာရေးသူ ကလေးအရွယ်က၎င်းအိုင်မှပုဇွန်များကိုဘမ်းဘူးသည်။ သက်တော် ၈၀ ရှိဆရာတော်ဦးတိက္ခကမိန့်တော်မူသည်မှာ အိုင်ရှေ့၌ တိုင်လုံးကြီးများနှင့် ပန်းဆွရွှေချ ကျောင်းတဆောင်ကိုတွေ့ဘူးကြောင်း။

ရှေးခေတ် မြန်မာအခေါ်လမ်းများနှင့် ယခုခေတ်အခေါ်။

- ၁ လမ်း။
- ၂ လမ်း၊
- ၃ လမ်း၊
- ၄ လမ်း။
- ကလီလမ်း။
- ၅ လမ်း ငှက်ပျောတံတား။
- ၆ လမ်း
- ဝိလီရန်လမ်း ကိုင်းတန်း
- ၇ လမ်း။
- ၈ လမ်း ကျွဲပုတ်တန်း။
- မော်တင်လမ်း လမ်းသစ်။
- ၉ လမ်း။
- ၁၀ လမ်း ငပိတန်း။
- လှည်းတန်း စတီဘင်ဆင်လမ်း။
- ၁၁ လမ်း အထက်ပိုင်း ဖက်တန်း၊ အလယ်ပိုင်း၊ ပိုက်တန်း။
- ၁၂ လမ်း ဘိနပ်တန်း။
- ဘုန်းကြီးလမ်း ဘုရားငုတ်တိုလမ်း။
- ၁၃ ခေါင်းချုပ်တန်း ငါးရှင်တန်း။
- ၁၄ ကြောင်တရာတန်း ဦးဘိုးရိတ်လမ်း
- ရွှေတောင်တန်း အောလီဖင်းလမ်း။
- ၁၅ လမ်း အထက်ဘိန်းတန်း၊ အောက် သုံးပင်တန်း။
- ၁၆ လမ်း အထက် ထန်းပင်ကုန်း၊ အောက် ကျက်သွန်တန်း။
- လမ်းမတော် ဂေါ်ဒဝင်လမ်း၊
- ၁၇ လမ်း အရာကြီးတန်း။
- ၁၈ လမ်း ရေနံတန်း။

- စဉ်းအိုးတန်း ကလစ်လမ်း
- ၁၉ လမ်း အထက်မကျိုးတန်း အောက် လိပ်ဥတန်း။
- ၂၀ လမ်း ဦးထွန်းတန်း။
- လတ္တလမ်း၊
- ၂၁ လမ်း အထက် ပရဆေးတန်း အောက် တွင်းညီနောင်။
- ၂၂ လမ်း အထက် ပန်းတိန်တန်း အောက် ဝတန်းလေး။
- စစ်ကဲမောင်ခိုင်လမ်း၊ မွန်အမျိုးသားစစ်ကဲဦးထောင်လေး၏ သားမက် မောင်ခိုင်ကို အစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- ၂၃ လမ်း ဘိန်းရုံတန်း။
- ၂၄ လမ်း အမေလက်ကြား။
- ၂၅ လမ်း စာဆိုတန်း။
- ၂၆ လမ်း ကျောက်တံတားလမ်း။
- ကုန်ဈေးတန်း အက်ဒဝ်လမ်း။ ရောဘက်ဆယ်မြို့ရယ်အက်ဒဝ်အ ကောက်ဘက်အရာရှိကိုအစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- ၂၇ လမ်း ပုဆိုးတန်း။
- ၂၈ လမ်း သံဖြူတန်း။
- မဂိုလမ်း မဂိုလူမျိုး ကုန်သည်ကြီးများ နေထိုင်သည်ကိုအစွဲပြု၍ ခေါ်သည်။
- စစ်ကဲမောင်ထော်) မွန်အမျိုးသားစစ်ကဲကို အစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- လေးလမ်း။
- ဆူးလေဘုရားလမ်း၊ ရှော်တန်း။
- ဘားလမ်း ဂို-အိဘား၊ ဝန်တောက်ကိုအစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- ပန်းဆိုးတန်း ဖါရာလမ်း။ မင်းကြီးဆာအာသာ ပါသစ်၊ ဖယ်ရကို အစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- လွစ္စလမ်း ချန်ပီယန်ခေါ် စစ်သင်္ဘောကက်ပတိန် (ယာအိုလူဝစ်) ကိုအစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- စပတ်လမ်း ရန်ကုန်အရေးပိုင်ကက်ပတိန် (တိဝီစပတ်) ကိုအစွဲပြု၍ ခေါ်သည်။
- ဘရူပ်ကင်းလမ်း ဖေါ်စပါရိုင်းခေါ် စစ်သင်္ဘောကက်ပတိန်ဘရူပ်ကင်း ကိုအစွဲပြု၍ခေါ်သည်။
- ဂျူဒါအီစကယ်လမ်း၊ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင်ရန်ကုန်အရှေ့ပိုင်း ကိုပြုပြင်ရန် ငွေအမြောက်အများ ထောက်ပံ့သူ ဂျူး ခေါ်-ရေဝတီလူမျိုး လူဂုဏ်တန်တဦး၏ အမည်တွင် စေသည်။

ရှပ်ဖရက်လမ်း ရန်ကုန်မြို့တွင်ပဋ္ဌမဆုံး ဟော်တယ်ပိုင်ရှင် အာမိနီယန် လူမျိုး သင်္ဘောကုန်တင် ကုန်ချအထွေထွေကန်ထရိုက် တာကြီး မစ္စတာရှပ်ဖရက်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်သည်။

ရပ်ကွက်များ။

ပုဇွန်တောင် မွန်ဘာသာဖြင့် ပစိုင်းဒိုး၊ ပစိုင်းကား၊ ငါးခု၊ ဒိုးကား၊ တောင်ကုန်း၊ ရှေးအခါက ထိုနေရာ၌ တောင်ကုန်း၊ ငါးခုကိုစွဲ၍အမည်ပေးသည်။ ကုန်းငါးကုန်းကား၊ (၁) ပေတောကုန်း၊ (၂) မအူကုန်း၊ (၃) ပိန္နဲကုန်း၊ (၄) မလှကုန်း၊ (၅) ညောင်ကုန်း၊ မွန် ဦးဘိုးချို ဘီအေထံမှရသည်။

တာမွေ။

မြွေကြီးက၊ ခရီးသွားများအား ရှေ့ကနေ၍တားလေ့ရှိသောကြောင့်တားမွေ၊ ဓနာက မှတာမွေဟုခေါ်သည်။

ဗဟန်း။

ငင်းအရပ်ရှိ ဖြူပြာပြာအဆင်းရှိသော လုပ်ရပ်၌ အလွန်အသုံးဝင်သောဗဟန်းမြေကို အစွဲပြုပြီး၊ ဗဟန်းရပ်ခေါ်သည်ဟု ဘုန်းတော်ကြီး ဦးမဏ္ဍလာ ကိုယ်တော်ထံမှ မှတ်သား ရသည်။ ရှေးအလွန်ကြသောအရပ်ဖြစ်သည်။

ရှင်စောပု။

မွန်ဘုရင်မကြီး ရှင်စောပု ထီးနန်းစိုက်သောအရပ်ကိုအစွဲပြုပြီး ရှင်စောပု အရပ်ခေါ် သည်။ ဘုရင်မကြီးအရိုးအိုးစေတီနှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းရှိသည်။ ဘုရင်မကြီးနန်းတော်သည် ယခုသမတအိမ်တော်မှ ရွှေတိဂုံဘုရားနားထိဖြစ်သည်။ စာရေးသူ ငယ်စဉ်ကမြို့ဦးနှင့် ကျုံး များကို ကောင်းမွန်စွာမြှီလိုက်သည်။

ကမာရွတ်။

မွန်ဦးဘိုးချို ဘီအေထံမှရသည်မှာ မွန်ဘာသာဖြင့် ကမားကား ဧကန်၊ ဧကန် ကား၊ ရတနာကိုဆိုလိုသည်။ နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် ရတနာကန်ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ကာလ ရွှေ့လျှော၍ မြန်မာလို ကမာရွတ်ဟုခေါ်ကြသည်။ ရှမ်းလူမျိုးများ နေထိုင်သောအရပ်ဖြစ် သည်။ ယခုအခါပြည်လမ်းကြီးပေါ်၌ အိမ်ကြီးအိမ်ကောင်းများနှင့်၊ ဈေး၊ ဘိုင်စကုတ်ရုံးများ ဖြင့်စီကားလေသည်။

ကြည့်မြင်တိုင်။

မွန်များဖြစ်သော မောင်ကန်သည်၊ ထွက်ရပ်လမ်း၊ ဂန္ဓလရောင်နှင့်တွေ့ပြီး လူစွမ်းကောင်း ဖြစ်၍ မြေရှိုးနိုင်သူတို့ဖြစ်ပြီး ဂန္ဓလရောင်တိုင်း တရပ်ပြည်သို့ရောက်သွားပြီး၊ ဂန္ဓလရောင်

ပြည်ရှင်ဥတိမင်းသမီးတော်ကြင်ဇာလီနှင့် သင့်မြတ်ပေါင်းဘက်ကြလေသည်။ ဘုရင်ဥတိမင်းသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော်မှ မြတ်စွာဘုရားဆံတော်မြတ်ကို၊ ကိုးကွယ်လို၍ လူစွမ်းကောင်းမောင်ကန်အား ပင့်ဆောင်ရန်စေလွှတ်လေ၏။ မောင်ကန်သည်လုံကိုကိုင်၍ မြေလျှိုးပြီးလာရာ၊ ဘယ်လောက် လိုသေးသနည်းဟု သိချင်၍ မြေပေါ် တက်ကြည့်ရာ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကိုဖူးမျှော်ရ၍ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ပြီး ခေတ္တအမောအပန်းဖြေလေသည်။ ဘုရားကြီးကိုကြည့်၍မြင်သောကြောင့် ကြည့်မြင်တိုင်ဟု တွင်စေသည်။ အခြားတမျိုးပြောသံကြားဘူးသည်ကားအုပ်စိုးသောမင်းများ ကျေးများခန့်တိုင်းပေးဆောင်နိုင်၍ ကျေးမြင်တိုင်ဟုခေါ်လေသည်။ ဘားကရာလမ်းရှိ မြေအထက် မီးရထားတံထားမှာ ၁၉၂၇ ခုနှစ်၌ စီပင်သာယာမှဆောက်လုပ်သည်။

ဆင်မလိုက် ရပ်ကွက်။

၎င်းနေရာသည် ရှေးအခါက တောဖြစ်၍ ဆင်များရှိပြီး လူများကို လိုက်သောအခါသည်နေရာကြ ဆင်သည် နွံကျွန်၍မလိုက်နိုင်သောကြောင့်ဆင်မလိုက် ရပ်ကွက်ခေါ်သည်။

တိုက်ကား အယ်လီလမ်းခေါ် ဆင်လမ်း။

ဆင်များအမြဲသွားလာ၍ ဆင်လမ်းခေါ်သည်။

စမ်းချောင်း ရပ်အကြောင်း။

စမ်းချောင်းဟုအမည်တွင်ခြင်းမှာ၊ ရွာကိုဖြတ်၍ စမ်းချောင်းရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရှမ်းလူမျိုးများသည် ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ တောခြံပိတ်ပေါင်းတို့ကိုပြုပြင်ပြီး ရွာတည်၍နေကြလေသည်။ အင်္ဂလိပ်များ အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းပိုက်အုပ်စိုးသောအခါ ၎င်းမြေသည် ရှမ်းလူမျိုးများ ဘိုးဘွားပိုင်မြေဖြစ်ပြီး ဂရိရရှိလေသည်။ ရွာသည်ကုန်းမြင့်ပေါ်မှာ တည်ရှိသည် ဖက်ပင် မျက်သပြေပင်နှင့် အုန်းပင်များရှိပြီး စိုပြစ်သောရွာကလေးဖြစ်သည်။ ပဒေကရာဇ် မဟာရာဇာ စော်ဘွားများ ရန်ကုန်သို့ လာသောအခါ စမ်းချောင်း၌ နေထိုင်ကြသည် ဟော်များအသင့်ထားသည်။ မြန်မာမင်းဆွမ်းမင်းမျိုးတို့လည်း အမြောက်အများ နေထိုင်ကြသည်။

အလုံရပ်။

အလုံရပ်ခေါ်ခြင်းမှာ များသောအားဖြင့် အလုံမှ ရွာမှနေထိုင်သောရပ်ကွက်ဖြစ်၍ အလုံရပ်ဟုခေါ်ကြသည် အိမ်များမှာယခု ပန်းခြံချောင်းနားမှာဖြစ်သည်။ ချောင်းထဲသို့ လှေသမ္ဘန်များဆိုက်ကပ်ပြီး အရောင်းအဝယ်ကောင်းလေသည်။ တဖြေးဖြေးအစိုးရက ပြုပြင်သောအခါ ယခုရပ်ကွက်ကြီးဖြစ်သည်။

အပေါင်ဆိုင်များ။

တရပ်လူမျိုးများသာလျှင် ယခုအချိန်ထိ လုပ်ကိုင်လျှက်ရှိကြသည်။

မြို့နီစီပါယ်ဈေးများ။

- (၁) စကော့ဈေး။
- (၂) မော်တင်လမ်းသစ်ဈေး။
- (၃) ကြည့်မြင်တိုင်ကမ်းနားဈေး။
- (၄) ဘီလူးမဈေး။
- (၅) စမ်းချောင်းဈေး။
- (၆) ဗဟန်းဈေး။
- (၇) တျောက်မြောင်းဈေး။
- (၈) ညောင်ပင်လေးဈေး။
- (၉) အမဲဈေး။
- (၁၀) ရေကျော်ဈေး။
- (၁၁) ဘိုတထောင်ဈေး။
- (၁၂) တာမွေဈေး။

ကမ်းနားဈေး။

ရန်ကုန်ကမ်းနားလမ်း၌ ကမ်းနားဈေးရှိသည်။ ထိုခေတ်ကရေလမ်းမှ လှေသမ္ဘာန်များကို ဆိုက်ကပ်ပြီး အရောင်းအဝယ် အလွန်ကောင်းသောချေးဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံခြားမှ သင်္ဘောများဆိုက်ကပ်ရန် တံတားများအလိုရှိ၍ ၎င်းဈေးကိုဖျက်ပြီး မဂိုလမ်းထိပ်နှင့် မြို့နီစီပါယ်ဈေးဆောက်လုပ်ပြီး ၎င်းနေရာကို ပြောင်းရွှေ့စေသည်။ ၎င်းဈေးကို အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် မစ္စတာစကော့ မြို့နီစီပါယ်မင်းကြီး ဖြစ်စဉ်အခါဆောက်လုပ်၍ စကော့ဈေးဟုအမည်တွင်သည်။ မြန်မာလိုဈေးသစ်ကြီးဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ မီးရထားလမ်းနှင့် နီးကပ်နေ၍ ကုန်တင်ကုန်ချများ အထွက်လည်း လွယ်ကူသည်။ ဂျပန်ခေတ်၌ ဗိုလ်ရန်နိုင်ဈေးဟုခေါ်ကြလေသည်။ ယခုအခါခေါင်းဆောင်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကို ဂုဏ်ပြုသည်အနေနှင့် ဗိုလ်ချုပ်ဈေးဟုခေါ်သည်။ စစ်အတွင်းက ပျက်စီးရိယွင်းနေသည်များကို ပြုပြင်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းနေရာ၌ဈေးမဆောက်ခင် အယ်လီပင်စတုန်းနှင့် စီနီမာဒီပရစ်ရုပ်ရှင်ရုံများရှိသည် ဆပ်ကပ်ပွဲများ မကြာမကြာလာ၍ပြီသည်။

သူဌေးပိုင်ဈေးများ။

- (၁) သိမ်းကြီးဈေး။
- (၂) ငုဇွန်ထောင်ဈေး။
- (၃) လမ္မတော်ဈေး။
- (၄) ကြည့်မြင်တိုင်ဈေး။
- (၅) ဘိုကလေးဈေး။
- (၆) အလုံဈေး။

သိမ်းကြီးဈေးခေါ် ဂူရတီ ဘုရားဘဇား။

ရန်ကုန်မြို့၌ အသီးအပြုဆုံးဈေးဖြစ်သည်။ ရဟန္တာသိမ်တော်ကြီးကို အမှီပြုပြီး မြန်မာလို သိမ်းကြီးဈေး ဂူရတီကုလားလူမျိုးများ ပိုင်သောကြောင့် ၎င်းတို့ဘာသာဖြင့် ဂူရတီဘုရားဘဇားဟု ခေါ်သည်။

ဘုရားကြီးဈေး ဘုရားပိုင်ဈေးဖြစ်သည်။

ဘီလူးမဈေး။

စတော့ကိတ်လမ်း၌ ရှိသည်။ ၎င်းဈေးကို ရှေးဦးစွာ တန်ဘီခေါ် ကုလားလူမျိုးတို့ ပိုင်ဈေးဖြစ်သည်။ ဈေးရှေ့၌ ဘီလူးမရုပ်ရှိ၍ မြန်မာများက ဘီလူးမဈေး တန်ဘီဈေးခေါ်ကြသည်။

ကန်တော်ကလေး ကျောင်းဆရာကြီး-ဦးဘိုးအိန် ထံမှ စုံစမ်းရရှိသည်။

ယဉ်များ။

ရှေးခေတ်က မြင်း ၂ ကောင် ရထားနှင့် ခရီးသည်များ ပို့ဆောင်သည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၀ ခုနှစ်၌ ကုလားလူမျိုးများပိုင် နံပါတ်နှင့် ငှားမြင်းရထားများရှိသည်။ မြင်းများကို အက်၊ ပီ၊ စီခေါ် တိရစ္ဆာန် စောင့်ရှောက်ရေးအသင်းမှ စောင့်ရှောက်သည်။ မသန်စွမ်းသော မြင်းကို ခိုင်းလျှင် တရားစွဲသည်။

ပဲရထားခေါ်-သံလမ်းရထား။

ပဲရထားခေါ်-သံလမ်းရထားကို ရေ၊ ဒဗလျူ၊ ဒါဝတ်သူဌေးက စ၍ တည်ဆောင်သည်။ လမ်းမှာ တရုပ်တန်းလမ်းနှင့် ဘုရားလမ်းမှ ရွှေတိဂုံဘုရားထိ။

ရန်ကုန် အာ(ရ်)အီးတီ ကုမ္ပဏီ။

၁၉၀၉ ခုနှစ်၌ ဓါတ်ရထားလမ်းများကို တိုးချဲ့ပြုလုပ်လေသည်။ ထရော်လီရထားလမ်းများ ထပ်၍ တိုးချဲ့လေသည်။

လိုကယ်မီးရထားများ။

လိုကယ်မီးရထားမှာ ရန်ကုန် အင်းစိန် သစ်နားကျွန်း ကန်ဘဲနှင့် မင်္ဂလာဒုံလမ်းကို သွားလာသည်။

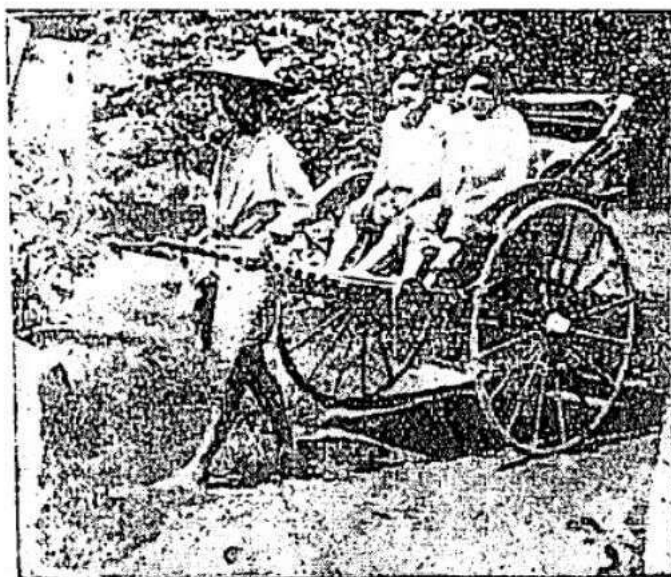
ကားများ။

မြန်မာဘတ် (စ်) ကား၊ ဆိုက္ကားများ၊ တက်စီခေါ် မီတာနှင့်ငှားမော်တော်ကား၊ မီတာမပါဘဲလည်းရှိသည်။ အခုမှာ ရန်ကုန်ဘူတာရုံမှ၊ ကြည့်မြင်တိုင်ထိ၊ ၁-ကျပ် ၄-ပဲပေးရသည်။ တခြားကားမျိုးတစားမှာ ပရိတ်ဘတ် (Private) ကိုယ်ပိုင်အငှားကားမှာ တနေ့လုံး ကိုယ်တိုင်ဆီနှင့်ကိုယ်စီးလျှင် ၅-ကျပ် ပေးရသည်။ ယခုအခါ၌ ၎င်းကားအမျိုးအစား လိုက်၍ တနာရီလျှင် ၁၀၊ ၅-ကျပ် စသည်ဖြင့် ပေးရသည်။

မြန်မာမြင်းလှည်းများ။

မြန်မာမြင်းလှည်းများမှာ၊ ပုဇွန်တောင်၊ ကြည့်မြင်တိုင်၊ စမ်းချောင်း၊ ဗဟန်း၊ ကမာရွတ်တို့၌ရှိသည်။

လံခြားများ။

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၉၃ ခုနှစ်၌စပေါ်သည်။ တရုတ်လူမျိုးများဆွဲကြသည်။ နောက်မှ ကော်ရင်ဂျီများ ဆွဲကြသည်။ ထိုနှစ်အတွင်းမှာပင် လက်တွန်းလှည်းများ စတင်ပေါ်လာသည်။ ယခုအခါရန်ကုန်မြို့နိုဗီပါယ်ကလံခြားများကိုရုပ်သိမ်းသည်။

အပေါင်ဆိုင်များ။

တရုတ်လူမျိုးများသာလျှင် ယခုအချိန်ထိလုပ်ကိုင်လျှက်ရှိသည်။

ရှေးကခေတ်စားသောပွဲများ။

သီတင်းကျွတ်လနှင့်တန်ဆောင်မုန်းလများ၌ဆီမီးထောင်ပြည့်လှူပွဲတော်မှာ၊ ရှေးအကျဆုံးပွဲတော်ဖြစ်သည်။ ဝက်ဘာပွဲတော်များလည်းလုပ်လေ့လုပ်ထရှိပါသည်။

ငါးလွတ်ပွဲ။

တန်ခူးလမှာ ငါးလွတ်ပွဲသည် အရပ်တိုင်းမှာ ကျင်းပသည်။ လှည်းယဉ်ကလေးများနှင့်ဇာတ်ခင်း၍ လူဂုဏ်တန်များ ပါဝင်ဆင်နွှဲကြသည်။ ပတိန်တန်းနှင့် လမ်းမတော်လှည်းတန်း ငါးလွတ်ပွဲ၌ တအိမ်တရောက်ကြ ပါဝင်ရသည်။ လှည်းတန်း၌ ယိမ်းဆရာဦးအောင်မင်းသည် နာမည်ကြီးသူတဦးဖြစ်သည်။

နွားလွတ်ပွဲ။

နှစ်သစ်ကူးသက္ကရာဇ်ပွဲတော်ခါ၌ အလှူများကောက်ခံ၍ ဇိဝိတဒါနနွားများကိုဝယ်ယူ၍လွတ်ကြသည်။

ရာသီပွဲတော်များတန်ခူးလ။

အတီး အကအခုန်များနှင့် ရပ်ကွက်များတွင် ပိုက်ဆံများကောက်ခံပြီးအလှူအတန်း လုပ်ကြသည်။ ဥပုသ်သီလဆောက်တည်ကြသည်။ ခလေးများသာ ရေပက်ကစားကြသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ သင်္ကြန်မကျမီ ရေသတ်ပါယ်ရန် အစုလိုက်အအုပ်လိုက်အတီးအမှုတ်၊ အက အခုန်များနှင့်တက်ကြသည်။ မြန်မာပိုင်း၌ အလွန်ပျော်တတ်သောသူများသည်၊ နှစ်ဆန်း ၁ ရက်နေ့ ဥပုသ်ထွက်မှ သိက္ခမ်းသောသူများကိုရေပက်ကြသည်။ အပက်ခံရသောသူက သင်္ကြန်မတက်တန်းဟုကြည်စားပြောဆိုလေသည်။ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၁၅ ခုနှစ်ကစ၍ သတင်းစာများက မော်လမြိုင်ရေကစားသည်ကိုချီးကျူးရေးကြသဖြင့် ရန်ကုန်ကလည်း အတူယူပြီး မော်တော်ကားများ ဘတ်(စ်)ကားများနှင့်လှည့်လည်ရေကစားကြသည်။ မဏ္ဍပ် များနှင့်ညှော်ခံကျွေးမွေးကြသည်။ တနှစ်ထက်တနှစ်တိုးလာပြီးရေကစားကြမ်းလာသည်။

ကဆုန်လပွဲတော်။

ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ အသင်းအပင်းများညောင်ရေသွန်းကြသည်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ်မှစ၍ အစိုးရရုံးပိတ်ရက်ပြုလုပ်သည်။

ဝါဆိုလပွဲတော်။

ဘုရားများကျောင်းများသို့သွား၍၊ ဥပုသ်သီလကောက်တည်ခြင်း သင်္ဃာတော် အရှင်မြတ်များအားဆွမ်းကပ်လှူခြင်း။ အစုအဝေးနှင့်ထွက်၍ ဝါဆိုပန်းများခုပြီးဘုရား ကပ်လှူကြသည်။

သီတင်းကျွတ်ပွဲတော်။

ရှေးအခါကသီတင်းကျွတ်ပွဲတော်အခါတွင်မြန်မာများရပ်ကွက်၌မီးထွန်းပွဲများတွင် ယခုခေတ်ကဲ့သို့ မီးလုံးမီးချောင်းများမပါ မိမိတို့လက်ဖြစ်မီးပုန်းများကို သီတင်းမကျွတ်မီ တလခန့်က ကြိုတင်၍မီးပုန်းပုံအမျိုးမျိုးလုပ်ခါ ပန်းအမျိုးမျိုး အရုပ်အမျိုးမျိုးရေးဆွဲကြ သည်။ အချို့မီးပုန်းများဇာတ်ကွက် ဇာတ်လမ်းများရေးဆွဲထားသည်။

တန်ဆောင်တိုင်ပွဲတော်။

ရွှေတိဂုံဘုရားမှာအသင်းအပင်းများ မဏ္ဍပ်များဖြင့် ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ကြသည်။ ကြွလာသောသူများအားညှော်ခံကျွေးမွေးကြသည်။ စောင်းတန်းများ၌ အတက်နှင့်အဆင်း ခွဲ၍ထားသည်။ ဟိုခေတ်ကထင်ပေါ်သောအသင်းမှာ ပုညကုသလအသင်း၊ တရုပ်အမျိုး သားအသင်းနှင့်၊ စေတီယင်္ဂနအသင်းဖြစ်သည်။ ပန်းထိမ်တန်း၌ တန်း လုံးကျွတ်မီးများသည် အလွန်လှပ၍ကြည့်ရှုကြသည်။ ကျုံးကြီးလမ်းကပ်ပန်းထိမ်တန်းထိပ်တရုပ်ကျောင်း၌အရပ် ဇာတ်နှစ်စဉ်ကပြသည်။ ကော်မရှင်နာလမ်းရှိ အစိုးရဟိုက်စကူးကျောင်း၌ ညှော်ခံကျွေးမွေး သည်။ ယခုခေတ်တွင်လမ်းမတော်ပိုင်း၌ အကအခုန်ဇာတ်မျိုးစုံခင်းကျင်း၍အလွန်စိကားစွာ ဆင်နွှဲကြသည်။ ရွှေတိဂုံဘုရားကုန်းတော်၌ မသိုးသင်္ကန်းယက်ပွဲကြီးကျင်းပသည်။

တပေါင်းလွဲတော်။

ရွှေတိဂုံဘုရား၌ဆွမ်းတော်ကြီးဘင်သည်။ ဘုရားလမ်းရှိ စတုဒီသာအသင်းမှ လာလာသမျှဘို့ကိုကျွေးမွေးသည်။ ယခုခေတ်၌ကား ရွှေတိဂုံတပေါင်းတော်ကြီးတွင် ပြိုင်ပွဲပြုစွဲများပါခင်းကျင်း၍အလွန်စိကားစွာ ဖတ်ရုပ်သေးအငြိမ့် ရုပ်ရှင်တို့ဖြင့် မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်ပွဲတော်ကြီးကိုဆင်နွှဲကြသည်။

ပါတော်မူနေ့။

တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၈ ရက်နေ့သည် မန္တလေးရတနာပုံနေပြည်တော်မှ၊ မြန်မာဘုရင်အရှင်သီပေါမင်းတရားကြီးနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးနှစ်ပါးတို့၊ ရန်သူ့လက်တိုင်းတပါးသို့ပါတော်မူပြီး မြန်မာများ ထီးနန်း ကွယ်ပျောက်သောနေ့ဖြစ်၍ ၎င်းနေ့ကို ဝမ်းနည်းကျေကွဲသောအထိမ်းအမှတ်ပြုလုပ်ကြသည်။ အလံကိုထက်ဝက်မျှသာလွှင့်ထူ၍ အရိအသေပြုကြသည်။

နေရှင်နယ်ဒေး-အမျိုးသားအောင်ပွဲ။

တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၀ ရက်နေ့ကို အမျိုးသားအောင်ပွဲနေ့အဖြစ်အထိမ်းအမှတ်ပြုပြီးတရားပွဲများလုပ်ပြီး နံနက်အချိန်၌အမျိုးသားများ မျိုးချစ်စိတ်တက်ကြွစေရန် အသင်းများ မိုင်ဒါကွင်း၌ စီတန်းလှည့်လည်ကြသည်။ ၎င်းနေ့ကိုလည်း အစိုးရရုံးပိတ်ရက်ဟုသတ်မှတ်လေသည်။ ယခုအခါမှာ အစိုးရကိုယ်တိုင်ဦးစီး၍ အမျိုးသားအောင်ပွဲနေ့ကြီးကိုခမ်းနားသိုက်မြိုက်စွာကျင်းပကြသည်။

နေကြတ်ခြင်း။

၂၁-၈-၃၃ တနင်းလာနေ့နံနက် ၁၁ နာရီအချိန်မှ ၁၂ နာရီ မိနစ် ၅၅ ထိနေကြတ်သည်ကိုလူအများကြည့်ရှုကြသည်။

ဘုန်းကြီးကျောင်းများ။ သရက်တော ကျောင်းတိုက်။

သရက်တောကျောင်းတိုက် သရက်ပင်များကိုအစွဲပြု၍ သရက်တော ကျောင်းတိုက်တွင်သည်။ ရွှေဘိုမင်း ရန်ကုန်မှာစံတော်မူစဉ် ဆွမ်း ကွမ်းများလှူဒါန်းဘူးသည်။

မော်လမြိုင် ကျောင်းတိုက်။

ရန်ကုန်မြို့ကိုပြုပြင်ရာ ၎င်းနေရာမှ မောင်ဂိုမာရီလမ်းသို့ ရွှေပြောင်းပေးသည်တွင် မော်လမြိုင်သားများ ကျောင်းဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပြီး မော်လမြိုင်ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းထိုင်၍မော်လမြိုင်ကျောင်းတိုက်ခေါ်သည်။

ဦးပြားတောရ။

ယခုကျပလီဟောနေရာသည် ဘုန်းတော်ကြီးဦးပြားကျောင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းနေရာသည် တဖြည်းဖြည်း အိမ်ခြေလူနေ စိကားလာရာ ဘုန်းတော်ကြီးက ဆိပ်ငြိမ်ရာအရပ်ကို ပေးရန်ပြောသောကြောင့်၊ ယခု ဘောင်ဒရီလမ်း၌နေရာပေးပြီး ဦးပြားတောရဟုတွင်လေသည်။ ယခုအခါမှာ အလယ်တောရဟုခေါ်တွင်လေသည်။

ရွှေကျင်တိုက်။

မင်းတရားကြီးလက်ထက်တော်တွင် မန္တလေးမြို့တော်၌ အင်္ဂလိပ်သံတဲဆောက်ရန် မြေပေးရသည်ဖြစ်၍၊ အင်္ဂလိပ်ကရန်ကုန်တွင် မြေအစားပေးရာ မင်းတရားကြီးသည်၊ ကျောင်းဆောက်ပြီး ရွှေကျင်မန်းဦးဆရာတော်အား ရေစက်သွန်းအမျှဝေပြီး လှူဒါန်းတော်မူသည်။ ဆရာတော်လည်း ကြွရောက်ကျောင်းထိုင်တော်မူသည်။ ကျောင်းကိုလည်း ရွှေကျင်တိုက်ဟု သမုတ်တော်မူသည်။

သာဓုတိုက်ကြည့်မြင်တိုင်။

ဟံသာဝတီဘူတာအနီး နတ်စင်လမ်းနေရာများသည် ယခင်က ရေပေါ်မီးရပ်ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းနောက်ကွမ်းခြံများစိုက်ပျိုးသောကြောင့် ကွမ်းခြံရပ်ဟုခေါ်သည်။ ၎င်းမြေသည် ကျောင်းဒါယကာဦးသိန်းခါးမဦးချမြေဖြစ်သည်။ ၎င်းအရပ်၌ ရေကန်ကြီးလှူဒါန်းပြီး ကန်ကြီးဒါယကာ အမည်ခံ၍ တဖန် ကျောင်းဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပြီး ကျောင်းတကာ အမည်ခံသည်။ ရှေးဦးစွာ လှူဒါန်းခံရသော ဘုန်းတော်ကြီးမှာ ဦးမြတ်စံဖြစ်သည်။ ကျောင်းရေစက်ချပြီးသောအခါ သာဓုကျောင်းတိုက်ဟု တွင်စေသည်။ ၎င်းအရပ်မှ ဇာတိဘုန်းတော်ကြီး ဦးပညာဝံသထံမှ မှတ်သားရသည်။

ဥယျာဉ်တိုက်ကြည့်မြင်တိုင်။

၎င်းနေရာသည် ဥယျာဉ်မြေဖြစ်ပြီး မြေပိုင်ရှင်ကကျောင်းဆောက်လှူဒါန်းလေသည်။ ဥယျာဉ်ကို အစွဲပြု၍ ဥယျာဉ်တိုက်ဟု ခေါ်သည်။

ဗားကရာတိုက်ကြည့်မြင်တိုင်။

မန္တလေး ဗားကရာဆရာတော်တပည့် ဦးပဉ္စင်းကလေးတပါးသည်။ မင်းတရားကြီး သင်္ဂယနာတင် ကျမ်းတစောင်ကိုပြင်ဆင်ရာ မင်းတရားကြီးသည် ဆရာတော်ကြီးများကို ပင့်ဖိတ်၍ တရားမေးမြန်းစစ်ဆေးပွဲ ကျင်းပစေရာ ဦးပဉ္စင်းကလေးနှင့် ဆရာတော်ကြီးများ ညင်းခုံကြရာ ဦးပဉ္စင်းကလေးကနိုင်လေ၏။ ထိုအခါ မင်းတရားကြီးသည် နှစ်သက်တော်မူ၍ ပစ္စည်းလေးပါးဒါယကာခံလေ၏။ ဦးပဉ္စင်းကလေး၏ဦးပဉ္စယ်ဆရာတော်ဘုရားကြီးက၊ တပည့်ဦးပဉ္စင်းကလေးအား မိန့်တော်မူသည်မှာ၊ မောင်ပဉ္စင်းကလေးသည် ပညာအရာ၌ ထူးချွန်ပြီး ထိုဆရာတော်ကြီးတွေထက်သာသွားပြီ၊ သည်တော့ မောင်ပဉ္စင်းကလေးသည်

မြို့မှာမနေနှင့်တော့၊ နေလျှင် ဆရာတော်ကြီးတွေ မျက်မောင်းကျိုးပြီး ဘေးဒဏ် သင့်မည် စိုးရသည်။ အောက်မြို့ကျေးရွာ ရန်ကုန်မြို့သွားပြီး ငါ့တပည့်နေလေတော့ဟု လွှတ်လိုက် လေ၏။ ဦးပဉ္စင်းကလေးလည်း ဆရာတော်ကြီးအမိန့်အတိုင်း စုံဆင်းလာပြီး၊ ကျောင်းတိုင် ဘုန်းဘဝံ ကြီးဖြစ်ပြီး မန္တလေး၊ ဗားဂရာနာမည်ယူပြီး ဗားဂရာ ကျောင်းတိုက် ဗားဂရာ ဆရာတော်တွင်လေသတည်း။ ၎င်းအကြောင်းကို ရာဇဝင်ရေးသူ ကိုရင်ဝတ်ဥဉ်က ဆရာ တော် ဦးပညာပြောဘူးသည်။

ကျွန်းတော ကျောင်းတိုက်။

ရှမ်းလူမျိုးများ လူကုန်တန်တဦး လှူဒါန်းသောကျောင်းဖြစ်သည်။ ကျွန်းပင်ကိုစွဲပြီး ကျွန်းတောကျောင်းဟုတွင်လေသည်။

သုဿန်ကျောင်းတိုက်။

ဝင်ဆာလမ်း၌ရှိသည့်၊ ၎င်းနေရာသည်၊ ရှေးကသုဿန်ဖြစ်သည်၊ သုဿန်ကျောင်း ခေါ်သည်။

ရွှေကြက်ရက် ကျောင်းတိုက်။

၁၂၁၇ ခုနှစ်၊ ပုဂံရွှေနန်း၌ လက်ထက်ခတင်၌၊ စစ်ကိုင်း ရွှေကျက်ရက်ကျောင်း ရာဇဂုရုဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ဆရာတော်ဦးမေဓာသည်၊ ကျောင်းသို့ မိန်းခလေးတယောက် ထိရင်ရှားနှင့် ရေလာခတ်ရာမှ ခွန်းကြီးခွန်းငယ်များပြီး မိန်းခလေးအား ရိုက်ရာ၊ လက် လွန်ပြီးသေလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို တကာတော်ခရမြေရှင်နှင့် ဆရာတော်ကြီးများကြား သိရသော်လည်း ဆရာတော်သည်ထေရ်ကြီးပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတပါးဖြစ်၍ မည်သို့မျှမလုပ်သာပြီး၊ မိမိကျူးလွန်သောအပြစ်ကိုမိမိသာလျှင် သိပြီးသော ကျမ်းဂန်များနှင့်သာစီရင်ပါတော့ဟု၊ ပြန်၍လွှဲအပ်လေ၏။ ထိုအခါ ဆရာတော်ဘုရားသည် မိမိကျူးလွန်မိသည်ကို၊ ဒါယကာ ဒါယိကာမများအားရှက်၍ အောက်မြို့ကျေးရွာသို့စုံဆင်းလာတော်မူပြီး၊ နေရာရွေးချယ်ရာ ယခု ရွှေကြက်ရက်နေရာသည် ကုန်းကျပြီး တောချုံပိတ်ပေါင်းနှင့် မြေသာယာပြီး မဏိ စေသူမင်းတည်ထားသော စေဘီနှင့် ကျောက်စာများကိုလည်းတွေ့၍တရားအားထုတ်ရန် ဆိပ်ညိမ်သောနေရာဟု ဝါးတဲကျောင်းကလေးနှင့် သီတင်းသုံးတော်မူသည်။

ဆရာတော်သည် ကုန်သေးတန်းသို့နေစဉ်ဆွမ်းခံကြွတော်မူသည်တွင်တနေ့တခြား ကြည့်ညိုသူ၊ ဒါယကာဒါယိကာမများတိုးလာပြီး ဆွမ်းမှစ၍ အစစအရာရာပေါများလေ၏။ မြို့နိစိပါယ်လူကြီး ဦးဖေါ့ကြီးအား ယခုဆွမ်းခံကြွသော ဘုန်းတော်ကြီးသည် သာမည မဟုတ်၊ ရဟန္တာလောင်းဖြစ်၍ ကျောင်းဆောက်သူဒါန်းပါဟု ညည့်၌အိပ်မက်မက်၍၊ ကျောင်းဆောက်သူဒါန်းကိုးကွယ်ပြီးရွှေကျက်ရက်ကျောင်းဟုခေါ်သည်။ ၎င်းဆရာတော် သည် ရွှေစက်တော်သို့ ခေါင်းလောင်းကြီးသွား၍လှူဒါန်းရာ လယ်ကိုင်းကျောင်းတော်ရာ မှာပျံတော်မူ၍ တပည့်များက အလောင်းတော်ကို ရန်ကုန်ယူလာပြီး ကျောင်း၌ပင် ဂူသွင်း သင်္ဂြိုဟ်လေသည်။

ရောဂါများ။

၁၂၅၀ ပြည့်နှစ်၌ မြန်မာပြည်အတွင်း အနှံ့အပြားတုတ်ကွေးရောဂါဖြစ်ရေစစ်ကိုင်း မြို့မှဆေးဆရာကြီးတဦးက မြန်မာအဆွေသတင်းစာတွင် အများဝေဒနာရှင်တို့ ချမ်းသာစေခြင်းငှါ ထည့်သောနည်းပြ တေးထပ်။ ။ခံရသူအဟုတ်ဆွေးစော့၊ တုတ်ကွေးဆိုးကပ်နာ၊ ရုပ်သေးကျိုးပြတ်တာလို ရပ်တကာအစေ့၊ လူကြီးငယ်ကိုက်ခဲပါသည် လိုက်လွဲစွာ ဖျားကြရှာသေး၊ ဂျိုက်ဘိုးကနောက်ထပ်ပေါ်သည်၊ ပေါက်တတ်တာအပြည့်၊ ခြောက်ကပ်စွာသေနှင့် ပြုကတေ့နေပါ၊ ဆေးမရှင် လက်နှိပ်ကင်းလျှင်ဖြင့် တဆိပ်ခြင်းပြေပျောက်ရပါ။ အတိတ်ရင်း ဓမ္မထောက်ရှာလျှင် သေလောက်မှာ ညှာမစိုးကြနှင့် ကမ္ဘာရှိ သည် အနာ ရှေးကဖြစ်လာ၊ ထန်းလျှက်ကိုကြိုသောက်ပါလျှင် အိုပျောက်မှာအပြီးကွဲ့လေး။

အဓိပ္ပာယ်မှာ။

တုတ်ကွေးဖြစ်လျှင် ဆေးမစားရ၊ အနှိပ်မခံရ၊ ထန်းလျှက်ကိုကြို၍ သောက်ပါဟု ဆိုသည်။ ထိုအခါက ၎င်းရောဂါနှင့် အသေအပျောက်မရှိ၊ ဆေးကြီးဝါးကြီးစားသော သူများ ရက်ရှည်ခံရသည်။

စစ်ကတော်မင်း ဦးဘိုးဟံသာခေါ် ဦးဘိုးဟံ(၁)၏သား ဦးဘံသန်းထံမှရသည်။

ပုလိပ်ရောဂါ။

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၅ ခုနှစ်၌ ရန်ကုန်မြို့တွင် အလွန်ဆိုးဝါးကြောက်မက်ဘွယ် ကောင်းသော ပုလိပ်ရောဂါခေါ်ဘုံဘိုင်နာလူ့ကိုယ်၌ အကြိတ်ထွက်ပြီးသေဆုံးလေသည်။ ကုလားလူမျိုးများမှစ၍ဖြစ်လေသည်။ အစိုးရသည် အထူးအရေးယူပြီး ၎င်းရောဂါဖြစ်သော အိမ်ကို လျှော်ကြေးပေးပြီးဖျက်၍မီးရှို့ပြစ်သည်။ သို့သော်လည်း၊ ရောဂါသည် တိုး၍ပြန့်ပွားပြီးအသေအပျောက်များ၍ အခြားမြို့ရွာများသို့ ပြောင်းရွှေ့ကြသည်။ ဤသို့ပြောင်းရွှေ့ခြင်းဖြင့် ရောဂါသည် မြန်မာပြည်လုံးပြန့်နှံ့လေသည်။ အစိုးရကလည်းငွေအမြောက်အများအကုန်အကျခံပြီး ဆရာဝန်များခန့်ထားခြင်း၊ အထူးအရာရှိများထားခြင်း၊ သီးသန့်ဆေးရုံဖွင့်ခြင်း၊ ကြွက်များကိုသုတ်သင်ခြင်းပြုလုပ်လေသည်။

တုတ်ကွေးရောဂါ။

၁၉၁၆ ခုနှစ်၌ မြန်မာပြည်လုံး တုတ်ကွေးရောဂါဖြစ်လေသည်။ ပဋိမအသိုက် ဖြစ်သူများဘေးကင်းကြ၏။ နောက်တသိုက် ဖြစ်သူများ ပျက်စီးသူများက၊ ၎င်းရောဂါသည်။ ဥရောပစစ်ခါတ်ငွေ့မှ ပါသောရောဂါဟု ထင်ကျေးစပေးကြသည်။

ဆေးရုံများ အစိုးရဆေးရုံကြီး။

သစ်သားဆေးရုံသည် ကော်မရှင်နာလမ်းနှင့် ဘုရားလမ်းအကြား၌ တည်ရှိသည်။ ၎င်းခနရာက ယခုနေရာကိုပြောင်းရွှေ့သည့် ဆေးရုံဟောင်းကို ဆေးဘေ့ဘောင်းလုပ်သည်။ ဒုတိယစစ်ပွဲ အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျပန်ဖြစ်ရာ အဆောက်အဦးအားလုံး မီးလောင်သွားသည်။ ယခုအခါထိရုံကြီးနှင့်အကျဉ်းထောင် မင်းကြီးရုံးများရှိသည်။

အပြင်သူနာတွက် ဆေးရုံများ။

အပြင်သူနာများကို နံနက်နှင့် ညနေ ဆေးပေးရုံမှာကြည့်မြင်တိုင်နှင့် ပုဇွန်တောင်၌ ရှိသည်။

ကူးစက်တတ်သော ရောဂါကု ဆေးရုံ။

ကူးစက်တတ်သော ရောဂါကု ဆေးရုံသည်၊ အထက် ဖယ်ရာလမ်းမှာ ရှိသည်။ ကျောက်၊ ဝမ်းရောဂါမှစ၍ ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများအတွက်၊ သီးသန့်ထားသော ဆေးရုံဖြစ်သည်။

ခရစ္စနား ဆေးရုံ။

သော်မဆင်လမ်းနှင့်သော်မဆင်ရိပ်သာအနီးတွင်တည်ရှိသည်။ လူမျိုးမရွေး၊ အပြင် လူနာနှင့် အတွင်းသူနာများကိုလက်ခံကုသသည်။ ရောဂါအမျိုးမျိုးတို့ကို ကုသနိုင်သော ရန်ကုန်မြို့ပေါ်ရှိဆေးဆရာဝန်ကြီးများ စေတနာဝန်ထမ်းဆောင်ရွက်ကြသည်။

ဒဗရင်း သားဖွားရုံ။

မစ်ရှင်လမ်းထိပ် ဂျင်မခါနာ ဘူတာအနီးတွင်ရှိသည်။ မြန်မာပြည်၌အကောင်းဆုံး သားဖွားရန်ဆေးရုံဖြစ်၍ ကျွမ်းကျင်နားလည်သောဆရာဝန်ကြီး၊ ဝမ်းဆွဲဆရာမများနှင့်သီး သန့်ထားရှိလေသည်။

ကုသိုလ်ဖြစ်မြန်မာဆေးရုံများ။

မြန်မာ သမားတော်များ အသင်းမှ ထားသော ကုသိုလ်ဖြစ် မြန်မာ ဆေးရုံမှာ ကြည့်မြင်တိုင် ဓါတ်ရထားလမ်း အမှတ် ၅၇၂ ၌၊ ဗုဒ္ဓဘာသာကလျာဏဘိသက္ကသမား တော်အသင်းကြီးတရုံ၊ အလုံဆူပါပင်လမ်း၌တရုံ၊ ကျောက်မြောင်း၌တရုံရှိသည်။ မြန်မာ သမားတော်များအလှည့်ကျ လူမျိုးမရွေးလာသမျှသူနာများကိုကုသသည်။

မြို့နီစီပိယ်သားဖွားရုံများ။

ကြည့်မြင်တိုင်၊ အလုံနှင့်ကျောက်မြောင်းရပ်ကွက်များတွင်ရှိပါသည်။

လူအိုရုံ။

စတော့ကိတ်လမ်း မြောက်ဘက်နှင့် လူအိုရုံလမ်းဒေါင့် ကန်တော်ကြီး အနီးတွင် တည်ရှိသည်။ ဆင်းရဲသောသက်ကြီးရွယ်ကြီးများကို စောင့်ရှောက်သည်။

ကုဋ္ဌဗူနာကု ဆေးရုံ။

ကိုယ်မကောင်းသောသူများကုသရန် ဟံသာဝတီလမ်း၌ရှိသည်။ လူမျိုးမရွေး လက် ခံကုသသည်။ ၎င်းနေရာတွင် ချိန့်၍ကုမရနိုင်သော သူနာများကုသည့်ဋ္ဌာနတခုရှိသည်။

ရန်ကုန်မြို့ ပုလိပ်အဖွဲ့။

ရန်ကုန်မြို့ ပုလိပ်အဖွဲ့ကို မြန်မာပြည် ပုလိပ်မင်းကြီးက အုပ်ချုပ်သည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၆ ခုနှစ်၌ ရန်ကုန်ပုလိပ်မင်းကြီး ပုလိပ်အဖွဲ့ကိုအုပ်ချုပ်သည်။ ဂေါ်ရာစာသင်ကျောင်းနှင့် မြင်းစီးပုလိပ်အဖွဲ့ထားရှိသည်။ မြို့ကိုအရှေ့ပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်း၊ အနောက်ပိုင်းဟု သုံးပိုင်းပိုင်းပြီး ရာဇဝတ်ဝန်ထောက် တယောက်စီအုပ်ချုပ်သည်။ ပုလိပ်ဌာနာများမှာမဂိုလမ်းဌာနာအကြီးဆုံးဌာနာဖြစ်သည်။ အခြားဌာနာများမှာ ကျောက်တံတားပန်းဘဲတန်း၊ လတ္တာလမ်း၊ ဘုန်းကြီးလမ်း၊ ပန်းဆိုးတန်း၊ ပုဇွန်တောင်၊ ဘိုတထောင်၊ အလုံ၊ ကြည့်မြင်တိုင်၊ မကျီးတန်း၊ ကန်တိုမင်၊ တောင်လုံးပြန်၊ တာမွေ၊ ကမာရွတ်မြေနီကုန်း၊ ရေဘက်။ မီးရထားဌာနာနှင့်ဘေးလမ်း၌ စတိုးဝက်အချုပ်ထောင်ရှိသည်။

မရှိတီးခန့်နှင့် မာမူဆာ။

၁၉၀၉ ခုနှစ်၌ ပုလိပ်ကို အနှောင့်အရှက် အပေးဆုံးသူ နှစ်ဦးမှာ၊ မရှိတီးခန့်နှင့် မာမူဆာတို့ဖြစ်သည်။ မရှိတီးခန့်သည်၊ စစ်ကဲမောင်ထော်ကလေးလမ်းမှာ နေသည်။ ကမာရွတ် သူပိုင်ဈေးနှင့်ခြံကြီးတခြံရှိသည်။ ။မာမူဆာမှာ ၃၀ လမ်းမှာနေသည်။

သူရူးများကိုစောင့်ထိမ်းသောဌာန။

စိန်ညွှန်းလမ်းရှိစိတ်မနှံ့သောသူများကိုကုသရန်နေရာကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၇၂ ခုနှစ်မှစ၍တည်သည်။ သူရူးများတိုးလာသောကြောင့်။ ၁၈၉၄ ခုနှစ်၌တကြိမ် ၁၈၉၈ ခုနှစ်၌တကြိမ်အဆောက်အဦးတိုးခဲ့ရသည်။ လူမျိုးမရွေး ဘာသာမရွေးလက်ခံသည်။ သူရူးများစိတ်ပျော်ရွှင်စေရန်၊ ရန်ဖန်ရန်ခါတနင်္ဂနွေနေ့၌ပွဲကပြသည်။

တံတားကလေးသို့ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။

စိတ်တဖ ဆေးရုံဟု အမည် ပြောင်းပြီး ဆေးကုသရန် အဆင့်အတန်း တိုးမြှင့်ပြီး စိတ်တဖဘက်တွင် အထူးကြမ်းကျင်သော ဆရာဝန်ကြီးများကိုထားသည်။ အဆောက်အဦးများလည်းပိုမိုကောင်းမွန်သစ်ရပ်ကျယ်ပြန့်သည်။

ရန်ကုန်ထောင်ကြီး။

ရန်ကုန်ထောင်ကြီးသည် နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာမှစ၍ ယခုနေရာ၌တည်ရှိသည်။ ထောင်ပိုင်နှင့် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာအရာရှိတို့အုပ်ချုပ်သည်။ ထောင်သားများလုပ်သောအိမ်ထောင်ပရိဘောဂများကို ထောင်ဈေးရုံဖွင့်၍ရောင်းသည်။ ထောင်ထဲ၌စာသင်ကျောင်းနှင့်စာပုံနှိပ်စက်တိုက်ရှိသည်။

မီးသတ်စက်ရုံများ။

မီးသတ်စက်များကိုမြင်းကြီးများနှင့်အသုံးပြုသည်။ နောက်မှမော်တော်စက်များနှင့်သုံးသည်။ မီးသတ်ရုံမှာ၊ ဘရတ်ကင်းလမ်း၌တရုံ၊ လမ္မတော်၌တရုံ၊ ဘရတ်ကင်းလမ်းမှရုံကို

ဆူးလေဘုရားလမ်းသို့ရွှေသည်။ လမ်းမတော်ရုံကိုကြည့်မြင်တိုင်ဗားဂရာလမ်းသို့ရွှေသည်။
ယခုအခါမြန်မာများစီးသတ်ရုံများ၌အမှုထမ်းကြသည်။

ကုန်တိုက်ကြီးများ။

ရိုးကုမ္ပဏီတိုက်ဆိုင်သည် ခရောင်သက္ကရာဇ် ၁၆၆၇ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ် မဂိုလမ်း
မှာဖွင့်ပြီး ယခုနေရာ ဘားလမ်းနှင့် ဒါလ်ဟိုဇီလမ်း၌ ယခုတိုင်တည်မြဲလျက်ရှိသည်။

ပိတ်တိုက်။

၎င်းတိုက်သည် အရင်းငွေ ၁၀ သန်းနှင့်တည်ထောင်သော်လည်း ၁၉၄၀ ခုနှစ်၌
ပိတ်လိုက်ရသည်။

ဘောင်ရာဆောင်ဒင်တိုက်။

နှစ်အတော်ကြာကပိတ်လိုက်ရသည်။ နာမည်အတော်ကြီးသော တိုက်တည်း။

မေရှင်ထပလိမ်ဟန်။

နှစ်အတော်ကြာမှ ပိတ်လိုက်ရသည်။ ခြောက်ပြားဈေး ရောင်းသော တိုက်ဟု
ခေါ်များနှစ်သက်ကြသည်။

ဝပ်ဆင်အင်ဆန်းကုမ္ပဏီ။

အရင်းငွေ ၁၅ သိန်းနှင့်တည်ထောင်သည် စစ်ပြီးသောအခါမော်တော်ကားများ
သာရောင်းသည်။ ပစ္စည်းရောင်းဝယ်တိုက်ပြန်၍မဖွင့်တော့ချေ ယခုအခါ၌မြန်မာလူမျိုးပိုင်
စိန်ဘုရားသား ကုမ္ပဏီကပိုင်လေသည်။

မုန့်နှင့်ဟော်တယ်ဆိုင်များ။

ချီလာတိုက်သည် ဟော်တယ်နှင့်မုန့်ရောင်းဝယ်တိုက်ဖြစ်သည်။ ကိတ်မုန့်များကို
ကြိုက်နှစ်သက်ကြ၍အသုံးများပြီး၊ ချီလာမုန့်ဟုမြန်မာလိုခေါ်ကြသည်။ ဆူးလေဘုရားလမ်းမှာ
ရှိသည်။ နှစ်အတော်ကြာကပျက်သွားသည်။

ဝင်ကင်အစားအသောက်ဆိုင်ကြီး။

တရုတ်လူမျိုးပိုင် အစားအသောက် ရောင်းသောဆိုင်ကြီး ဆူးလေဘုရားလမ်း၌
ရှိသည်။ နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာကပျက်သည်။

မိရာနာ ကာဖီးမုန့်ဆိုင်။

ပန်းဆိုးတန်း၌ရှိပြီး ပွဲနေ ပွဲထိုင်များ ၎င်းတိုက်၌ ပြုလုပ်ကြသည်။ ယခုအခါ
ဂရင်းဟော်တယ်၌နေရာ၌ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။

ကွန်တီနင်တယ်။

မုန့်နှင့်ဟော်တယ်ဆိုင်ကြီး ယခုအခါမုန့်သာလျှင်ရောင်းသည်။

ဘုန်ဘေဟော်တယ်။

အိန္ဒိယလူမျိုးပိုင်ဖြစ်သည် ယခုတိုင်တည်မြဲလျှက်အသုံးများသောဆိုင်ဖြစ်သည်။

- အလံဌေးဟော်တယ်၊
- စထရင်းဟော်တယ်၊
- မင်တိုမင်ရှင်ဟော်တယ်၊
- ရှိုင်ဟော်တယ်
- ဂျင်မခန်နာကလပ်။
- ပဲခူးကလပ်။

တို့သည် ဥရောပတိုက်သားများတည်းခိုစားသောက်ရာဌာနများဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့နိစိပါယ်။

ရန်ကုန်မြို့နိစိပါယ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ၁၃-၇-၁၈၇၄ ခုနှစ်မှစ၍ မြို့လူကြီး ၂၅ ယောက် အနက် ၁၉ ယောက်ကို အခွန်ထမ်းများက ရွေးကောက်၍ ၆ ယောက်ကို အစိုးရက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ လမ်းများကို ပြုပြင်လေသည် ရန်ကုန်ထဲ၌ အိမ်သာများကို ပိုက်နှင့်ဆွဲသော စနစ်ကိုသုံးပြီး အခြား ရပ်ကွက်များ၌ မိလ္လာအညစ်အကျေးများကို မြို့နိစိပါယ် နွားလှည်းနှင့်ညည့်သိမ်းသည် ၁၉၃၀ ခုနှစ် ဂေါ်ရင်ဂျီနှင့် မြန်မာ အဓိကရုံးမှစ၍ နေ့လည်၌ မော်တော်ကားများနှင့်သိမ်းသည်။ မြို့သူမြို့သားများသုံးစွဲရန်ရေကိုကန်တော်ကြီး မှယူသည် လူနေအိမ်ခြေ စီကားလာ၍ ကန်တော်ကြီးမှရေနှင့် မလုံလောက်သောကြောင့် အင်းယားကန်မှယူသည်။ ၎င်းနောက် လှော်ကားသာဓုကန်မှပေးသည်။ ထိုနောက် တိုက်ကြီးဂျိုးမြို့ကန်မှပေးသည်။

ရန်ကုန်မြို့နိစိပါယ်အဖွဲ့တွင် ချေးဦးစွာ မြန်မာလူမျိုးထဲမှ ဗြိတိဒင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းခံရသူမှာ ပညာရေးဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဆရာဝန်ကြီး ဦးဘရင် ဖြစ်သည်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် မြို့နိစိပါယ်အဖွဲ့မှ မြို့နိစိပါယ်ကော်ပိုရေးရှင်း အဖွဲ့သို့ ပြောင်းလွှဲပြီး ဗြိတိဒင်မှ မေရာခေါ်မြို့တော်ဝန်သို့ကူးပြောင်းသည်။ ပဋ္ဌမမြို့တော်ဝန်မှာမစ္စတာမုန်ရှီ ဝတ်လုံတော်ရဖြစ်သည်။ ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် ငွေ ၈ သိန်း အကုန်အကျခံ၍ဆောက်လုပ်သော တောင်းမဟာကို ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ဘုရင်ခံဖွင့်လှစ်သည်။

တောင်းမဟာ မြို့တော်ခန်းမကြီး။

မြို့နိစိပါယ်အဆောက်အဦး၌ကြယ်ပြန့်သော အခန်းကြီးတခန်းကို မြို့သူမြို့သားအလို့ငှါထားရာ၊ ၎င်းဟောကိုနှစ်သက်ကြ၍အစည်းအဝေး လက်ထပ်မင်္ဂလာ ရှင်ပြုမင်္ဂလာမှ စ၍ပြုလုပ်ကြလေသည်။ ဂျူဘလီဟောကိုအသုံးနည်းလေသည်။

ဂျူဘလီဟော့

ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီး နန်းစံနှစ် ၅၀ မြောက်အထိမ်းအမှတ်ပွဲကျင်းပရန်ရည်ရွယ်ပြီး ဆောက်လုပ်သည်။ ၁၈၉၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင်ပြီးစီးပြီး တာဝန်ခံ ကော်မတီလူကြီးမင်း များက မြူနီစီပယ်သို့လွှဲအပ်သည်။ ပွဲနေပွဲထိုင် အလှူအတန်း လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုလုပ်ကြ သည်။ဂျူဘလီဟော့မှာလက်ထပ်မင်္ဂလာပြုလျှင် ဂုဏ်ရှိသည်ထင်ကြသည်။

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် အပေါင်းပါ ဝန်ကြီးခြောက်ဦးအလောင်းများကို အာဇာနည် ကုန်းမပို့မိထားလေသည်။

ပြည့်တန်ဆာမအကြောင်း။

မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်၌ လိစ္ဆာဗိမင်းတို့စိုးပိုင်သော ဝေသာလီပြည်သည် အလွန် စည်ပင်ပြန့်ပြောသာယာခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကား အဓမ္မပါလိကာ အမည်ရှိသောမိန်းမကို၊ ပြည့်တန်ဆာမအဖြစ် ကောင်းစွာထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်လေသည်။ ထိုပြည့်တန်ဆာမသည် ရှုချင်စွာတင့်တယ်လှပသော ရုပ်ဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိပြီး၊ ကခြင်း၊ သီခြင်းမြူးတူးခြင်းတို့၌၊ လွန်စွာ မာယာ ပရိယာယ် ကောင်းခြင်းကြောင့် ထိုမိန်းမအားပျော်ပါးရန်လာရောက်ကြ၍၊ ဝေသာလီပြည်သည် အတိုင်းထက်အလွန်စီကားလေ၏။ တခါတပါး၌ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သား သူကြွယ်တဦးသည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းငှါ ဝေသာလီပြည်သို့ရောက်လေရာ မြို့၏သာ ယာစီကားသော ကြက်သရေကိုမြင်၍ အကြောင်းကိုစုံစမ်းရာ အဓမ္မပါလီ ပြည့်တန်ဆာမ ရှိခြင်းကြောင့်သာ ဤမျှစီကားကြောင်းကိုသိလေ၏။ ထိုသူကြွယ်သည် မိမိ၏ဌာဏီ ရာဇ ဂြိုဟ်ပြည်သို့ ရောက်သော် မိမိသခင်ဘုရင်ပိဗ္ဗိသာရမင်းကြီးထံခစား၍၊ အရှင်မင်းကြီး ကျွန်တော်မျိုးသည် ဝေသာလီပြည်သို့ကုန်ရောင်းသွားရာထိုပြည်သည် အလွန်စည်ပင်သာ ယာ၏။အကြောင်းသော်ကား အဓမ္မပါလီကပြည့်တန်ဆာမရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။အရှင် မင်းကြီး၏ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်တော်၌လည်း ထိုနည်းတူ ပြည့်တန်ဆာမထားရသော် သာယာ ပျော်ပါးစီကားဘွယ်ရှိပါလတုံဟု သံတော်ဦးတင်လေ၏။

ဘုရင်ပိဗ္ဗိသာရမင်းကြီးသည်၊ နှစ်ချိုက်တော်မူ၍ မှူးကြီး မတ်ကြီးများနှင့်တိုင်ပင်ပြီး ပြည့်တန်ဆာမထားရန်ရွေးချယ်သော် မင်းနွယ်စိုးမျိုးစပ်သော သာတဝတီမည်သော မိန်းမ အားရွေးချယ်လေ၏။ ထိုအခါမှစ၍ ပြည့်တန်ဆာမတို့ကို တိုင်းပြည်၏တန်ဆာထည်းတွင် အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာမင်းများသည်၊ တိုင်းသစ်၊ ပြည်သစ်၊ ထီးသစ်နန်းသစ် များကိုတည်ထောင်ကြလေ့ရှိသည်။ အလောင်းမင်းတရားကြီးလည်း မွန်ရန်ကိုအောင်နိုင် ပြီးလျှင် ဒဂုံမြို့ကို ရန်ကုန်မြို့ဟုတွင်စေပြီး မြို့စီကားစေရန် ပြည့်တန်ဆာမထားလေသည်။

မြန်မာပြည်-မီးရထားကုမ္ပဏီ။

ပဌမသော် မြန်မာပြည်မီးရထားကုမ္ပဏီဟု မြန်မာမူဆလင်တဦးက အစုစပ်များ ခေါ်ပြီး မြန်မာအစုရှင်များနှင့် တည်ထောင်ရာ၊ အထမမြောက် အင်္ဂလိပ်အင်ဂျင်နီယာတို့

စေ့စပ်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများလာရောက်ပြီးစာချုပ်၍ စထွင်တည်ထောင်လေသည်။ မူလအစုရှင်များသည် အစုများကိုလျှော့၍ပြန်ရကြသည်။

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၁၇၇ ခုနှစ်၌စထွင်ပြီးရန်ကုန်မှ ပြည်သို့စဖွင့်သည်။ ကုမ္ပဏီသည် အမြတ်အစွန်းများစွာရ၍ အကျိုးရှိပြီးအလုပ်ကို တိုးချဲ့၍အောက်ပါအတိုင်းလုပ်လေသည်။ ၎င်းအခါက၊ ဂါဘ်ဗိုလ်လက်မှတ်စစ် မီးရထားစက်မောင်းသမားတို့သည် မျက်နှာဖြူများ ဖြစ်ကြသည်။ ရထားတွဲများ၌ ဥရောပဘိုက်သားများသာဟု သီးသန့်တွဲထားရှိလေသည်။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၀၁ ခုနှစ် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၇ ရက်၊ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၁၉ ခု၊ အောက်ဘိုဘာလ ၂၉ ရက်နေ့မှစ၍ ၎င်းသီးသန့်တွဲများကိုဖြုတ်ပြစ်ရလေသည်။ မြန်မာပြည်၌ ပဌမဖောက်လုပ်သော မီးရထားလမ်းမှာ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၇၇ ခုနှစ်၊ ရန်ကုန်မှ ပြည်သို့ ၁၈၈၄ ခုတွင် ရန်ကုန်မှ ပြန်တန်ဆာ —

- ၁၈၈၅ ခုနှစ်၌ တောင်ငူထိ။
- ၁၈၈၈ ။ သာဝတ္ထိ။
- ၁၈၈၉ ။ မန္တလေးထိ။
- ၁၈၉၁ ။ စစ်ကိုင်း ရွှေဘို။
- ၁၈၉၂ ။ မန္တလေးမှ စစ်ကိုင်းတဘက်ကမ်းရှိ အမရပူရဆိုင်ကမ်း။
- ၁၈၉၃ ။ ဝန်းသို သာစည်မှ မိတ္ထီလာကိုဖြတ်၍ မြင်းခြံ နဖားမှ ကသာလမ်းခွဲထိ။
- ၁၈၉၇ ။ မိုးကောင်း။
- ၁၈၉၉ ။ မြစ်ကြီးနား။
- ၁၉၀၀ ခုနှစ်၌ မန္တလေးတောင်ဘက်မြို့ဟောင်းမှ မေမြို့။
- ၁၉၀၁ ။ သီဘောမြို့။
- ၁၉၀၃ ။ လာရှိုးမြို့ထိရန်ကုန်မှသာရဝေါဆိုင်ကမ်းသို့ဟင်္သာတဆိုင်ကမ်းမှ ပုသိမ် ဟင်္သာတမှ ကြိုခင်း။
- ၁၉၀၇ ။ မော်လမြိုင်။
- ၁၉၁၅ ။ ရှမ်းပြည်တောင်ကြီးပိုင်း ကလောမြို့ထိ။
- ၁၉၂၂ ။ ဟဲဟိုးမြို့။
- ၁၉၂၅ ။ မော်လမြိုင် ဓရး ပျဉ်းမနားတောင်။
- ၁၉၂၆ ။ စစ်ကိုင်း မုံရွာ ဆည်ကြီး ခေါင်းမြို့။
- ၁၉၂၇ ။ မန္တလေးမှ မတ္တရာ ဝဲခူးမှ ခရမ်း သုံးခွ။
- ၁၉၂၈ ။ နတ်ပောက်။
- ၁၉၂၉ ။ ညောင်ဒိုး ညောင်လေးပင်မှ မဒေါက် မြင်းခြံမှ နထိုးကြီး။

အင်း ဝ တံ တား ကြီး ။

၁၉၃၄ ခုနှစ် ဇန္နဝါရီလ၌ ရော့ဝတီမြစ်ကိုဖြတ်၍ စစ်ကိုင်းသို့ပေပေါင်း ၁၉၃၄ ပေ ရှည်သောအင်းဝတံတားကြီးပြီးစီးသည်။ မြန်မာပြည်ဘုရင်ခံကိုယ်တိုင်မင်းခမ်းမင်းနားနှင့်

ဖွင့်လှစ်သည်။ ၎င်းအချိန်၌မြေငလျင်လှုပ်သည်။ ငွေသိန်းပေါင်း ၁၁၄ သိန်းမျှကုန်ကျသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျပန်ဖြစ်စဉ် ၎င်းတံတားကြီး ခိုင်းနခိုင်းနှင့် ဖျက်ဆီးလိုက်သည်။ မီးရထားလမ်းမိုင်ပေါင်းမှာ ၂၀၆၀ ဖြစ်သည်။

ဧရာဝတီ ကုမ္ပဏီ။

ဧရာဝတီ မတည်ထောင်မှီ ရန်ကုန်နှင့် မန္တလေးစတင်ခုတ်သော သင်္ဘော ၃ စင်းသာရှိသည်။ အမည်များမှာ၊ လာဟို၊ အဂရာ၊ ဂျူမနာ၊ ၎င်းနောက်၊ ဂာနယ်ဖိုက်၊ ကာနယ်ဖယ်ယားခေါ်သင်္ဘောနှစ်စင်းတို့သည်၊ ၎င်းသင်္ဘောများကို တပ်သင်္ဘောဟုခေါ်ကြသည်။

၁၈၆၅ ခုနှစ်၌၊ ဧရာဝတီသင်္ဘောကုမ္ပဏီသည် အိန္ဒိယပြည်အစိုးရနှင့် ကံထရိုက်စာချုပ်ပြီး ကုမ္ပဏီပိုင်သင်္ဘော ၄ စင်း တွဲသဖွဲ့၍ ၃ စင်းမျှနှင့်စတင်တည်ထောင်ခဲ့ရာ တစတစဘိုးတက်ပြီး ၁၉၄၁ ခု စစ်ဖြစ်သည့်အချိန်ထိ သင်္ဘောကြီးငယ် ၆၀၀ ကျော်နှင့် ဧရာဝတီမြစ်ရိုးတလျှောက်သွားလာသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျပန် စစ်ဖြစ်သောအခါ သင်္ဘော ၅၀၀ကို ရန်သူလက်မကျစေရန်မြှုပ်နှံပစ်လေသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် တဖန်ပြန်လည်၍သင်္ဘောအစင်း ၁၀၀ ဖြင့် လုပ်ကိုင်လေသည် လွတ်လပ်သောမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရကအကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းကို ပြည်သူပိုင်လုပ်လေသည်။

ဧရာဝတီမြစ်သည် ရန်ကုန်မြို့၏ ဂုဏ်ကိုဆောင်သောမြစ်ဖြစ်သည်။ တရုတ်ပြည်မှမြစ်ဖျားခံ၍ဆင်းသက်လာသည်။ ဧရာတပ နဂါးကြီးအုပ်စိုးသောမြစ်ဖြစ်၍ ဧရာဝတီမြစ်ဟုခေါ်သည်။

ဘီအိုစီ ရေနံကုမ္ပဏီ။

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၇၁ ခုနှစ်လောက်ကစ၍မြန်မာပြည်၌လာရောက်ပြီး အရင်းငွေ ၂၆၆ သန်းကျော် သံလျှင်မြို့နှင့် ရေနံချောင်းမြို့များ၌ အဆောက် အဦးကြီးများနှင့်လုပ်ကိုင်ရာများစွာစီးပွားဖြစ်၍ ဘီးလပ်မြို့နေ ဒါရိုက်တာနှင့် အစုပိုင်ရှင်များမှာ သူဌေးများဖြစ်ပြီး သားစဉ်မြေးဆက်အကျိုးခံစားရလေသည်။ ဘေ့လုံးအသင်းဖွဲ့ပြီး ဘီအေအေ၌ဝင်ရောက်ကစားသည်။

ကန်တော်ကြီး။

၁၁၄၇ ခုနှစ် ဘိုးတော်ဘုရား လက်ထက်တော်က ရန်ကုန်ဝန် ဦးရွှေ ရေးသည်။ ဉာဏ်ပညာအမျှအမြင်နှင့်ပြည့်စုံပြီး တိုင်းပြည်ရေးရာ၌ လိမ္မာပါးနပ်သူတဦးဖြစ်၍ မြို့ကိုပြုပြင်ခြင်း စစ်နှင့်ပတ်သက်သောအရေးအရာများကိုပိရိယစိုက်လေသည်။ ဆင်များကိုလည်း အမြဲအစွယ်ချွန်စေသည်။ မြို့သူမြို့သားများ ကျန်းမာရေးအတွက် ရေကောင်းရေသန့် ရစေခြင်းငှါကန်ကြီးတူးလေသည်။ ထိုအခါ မနာလိုသူများက ဘုရင်ရွှေနားတော်ကြား ဦးရွှေရေးစစ်ပြင်ဆင်၍ ထီးရန်နန်းရန် လုပ်ကြံပါလိမ့်မည်ဟု ထင်လျှောက်လေသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်

ဦးရွှေရဲအား ခေါ်တော်မူပြီး စစ်ကျောမေးမြန်းတော်မူသည်တွင် ကန်ကြီးတူးကြောင်း ဆင်များကိုလည်း အစွယ်ချွန်၍ စစ်ရေး စစ်ရာ လေ့ကျင့်ရသည်မှာ ကုလားဖြူရန်ကို ကျောက်ရရှိဖြစ်ကြောင်းဟုတ်တိုင်းမှန်ရာသံတော်ဦးတင်ရာထမ်းမြဲရာထူးကိုပြန်၍ရန်ကုန်မြို့ ဌထမ်းဆောင်စေသတည်း။ ရန်ကုန်သို့ရောက်သောအခါလူ့အားမတော်မတရားမနာလို၍ လုပ်ကြံသောသူများကိုမည်သို့မျှရန်မမူဘဲခေါ်၍သာလျှင်အကျိုးအကြောင်းပြော၍ကြေကပ် စေသည်။ ဆင်မြင်း ကျွဲနွားများကိုပိုပို၍ထားလေသည်။ ၎င်းတိရိစ္ဆာန်များ အသုံးပြုရန် ကန်တကန်ထပ်၍တူးခလသည်။ ၎င်းကန်ကို ကန်ခတဲကလေး မဋ္ဌမကန်ကိုကန်တော်ကြီး ဟုတွင်စေသည်။ ပန်းပင်များဖြင့်ပြုပြင်ထားလေသည်။ မော်တော်ကားများ အထဲသို့ဝင်ခွင့် မခပ။ သီတင်းတပတ်လျှင် တကြိမ်ကျ အင်္ဂလိပ် ဘင်ခရာဝိုင်းက ဖျော်ဖြေလေသည်။ ကန်တော်ကလေးကားယခုလူနေအိမ်ခြေများနှင့် ရပ်ကွက်ကြီးဖြစ်လေသည်။ ဘီအေအေ တော့လုံးအသင်းကြီးဖြစ်သည်။

ဘော့လုံးပွဲ။

ရန်ကုန်မြို့ဘော့လုံးပွဲကိုစီးကမ်းကျနစွာ ဘီအေအေအသင်းမှ ၁၈၉၅ ခုနှစ်မှစ၍ မစွတာအေဂျီဒီဘန် စက္ကရီတေရီလုပ်၍ လမ်းမတော်ကွင်း၌ ယာရီခေတ်များဖြင့် ပြုလုပ် သည်။ ၎င်းခေတ်များဆောက်လုပ်သောကန်ထရိုက်တာမှာ၊ မြန်မာလူမျိုးဖြစ်သည်။ ဝင်ခမှာ ၄ ပဲ၊ ၈-ပဲ၊ ၁-ကျပ်နှင့် ၁ ကျပ် ၈ ပဲတန်းများဖြစ်သည်။ ဆုဖလားများမှာ၊ စီနီယာ ဖလားပွဲ၊ ဂျူနီယာဖလားပွဲ၊ ကျောင်းသား ဖလားပွဲ၊ ဝါတာလောက် ခိုင်းလှပွဲ၊ ၎င်းပွဲကို မြန်မာ တပြည်လုံးမှဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကစားနိုင်သည်။ မန္တလေး မေမြို့နှင့် သရက်မြို့များမှာနှစ်စဉ် လာ၍ကစားကြသည်။

၁၈၉၅ ခုနှစ်၌ ပဋ္ဌမ ဝါဆက်စတ စစ်တပ်ရသည်။ ၎င်းခိုင်းလှပွဲမှာ ၁၈၉၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၁၀ ခုနှစ်ထိ စစ်သားနှင့် ဥရောပတိုက်သားများသာရ၍ ၁၉၁၁ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၅ ခုတွင် ကပြားများနှင့် မြန်မာအသင်းများဗိုလ်ဆွဲကြသည်။

၁၉၁၅ ခုနှစ်၌ ရန်ကုန်ကောလိပ်ရ၍ ၁၉၁၆ ခုနှစ်၌ လူငယ်လူရွယ်ကလေးများဖြစ် ကြသောရန်ကုန်တိုက်စကူးကျောင်းသားကလေးများခိုင်းကြီးရသည်။ ၁၉၁၄ ခုနှစ်၌စိန်ပေါ ကျောင်းသည်ဝါတာလော့ခိုင်းလှပွဲ၌ပဋ္ဌမရှိင်ရယ်မန်စတာဖြူဇီးလားစစ်တပ်နှင့်အပြီးသတ် ဖိုင်နယ်ယှဉ်ပြိုင်ကစားကြရာ ပွဲပြီးခံနည်းမှ ၁ ဂိုးနှင့် ဂေါ်ရာကနိုင်လေသည်။ ကျောင်းသား ကလေးများကား ကြိုးကြိုးပန်းပန်း အစွမ်းကုန် ကစားကြလေသည်။ ပရိသတ်များကား ကြိတ်မနိုင်ခဲမရဖြစ်ကြလေသည်။ ၈ ပဲတန်း၌ အလောင်းအစားမှာ ဂေါ်ရာဘက်က သရေ အရှုံးငွေကျောပေးသည်။ ၁၉၂၃ ခုနှစ်၌ ဖရင်းယူနီယန်ကခိုင်းရလေသည်။

ကျောင်းသား ဖလားလှပွဲ။

စိန်ပွန်းကျောင်းခေါ် ဆရာမှတ်ကျောင်းသည် နာမည်ကြီးပြီး လူကြိုက်အများဆုံး ဖြစ်သည်။ ဆရာအာလူး၊ ဦးဘသန်း၊ နယ်လဆင်နှင့်၊ ကပ်ချိတ်တို့၊ ပရိသတ်ချီးမွန်းခြင်း ခံကြရသည်။

**ဝိလျှံ ရန်ကား ဖလားကြီး။
ထက်အောက် မြန်မာ ဖလားလှဲ။**

၁၉၀၃ ခုနှစ်မှစသည်၊ ၎င်းနှစ်၌အောက်မြန်မာပြည်ကနိုင်သည်၊ ၁၉၀၄ ခုနှစ်၌မရှိ
၁၉၀၅ ခုနှစ်၌ အောက် မြန်မာပြည်ကနိုင်သည်၊ အထက် မြန်မာပြည်က ဖလားကြီးကို။
၁၉၀၉ ခုနှစ်မှ ၁၉၁၃ ခုနှစ်ထိယူ၍ အောက်မြန်မာပြည်က ၁၉၃၀ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၅ ခုနှစ်ထိ
ယူသည်။ ဘီအေအေ အသင်းကြီးသည် တဖြေးဖြေးတိုးတက်ကြီးပွားပြီး ငွေအမြောက်
အမြောက်အများရသောအခါ ကန်တော်ကလေးသို့ပြောင်းရွှေ့ပြီး အဆောက်အဦး တိုးချဲ့ပြု
လုပ်လေသည်။ အသင်းများတိုးတက်လာ၍ ဖလားများ ခိုင်းများလည်းပို၍ လာလေသည်။

ဒီစကြိုတ် ဖလားလှဲ။

နယ်များမှလာရောက် ယှဉ်ပြိုင် ကစားကြသည်။

မြင်းပွဲ။

မြင်းပွဲမှာ လမ်းမတော်ကွင်း၌ ရန်ကုန် တပ်ကလပ်ခေါ် အသင်းကြီးက အုပ်ချုပ်၍
ဇွန်လမှ မတ်လကုန်ထိ စနေနေ့ကျင်းပသည်။ စိန်လယ်ဂျာနှင့် ဒါဘီမြင်းထိပွင့်သည်။
ကျိုက္ကဆံသို့— ပြောင်းရွှေ့ပြီး ကြီးကျယ်ခန့်ညားသောအဆောက်အဦးများကိုတည်လုပ်
သည်။ ယခုအခါ မြန်မာများအုပ်ချုပ်ပြီး တနင်္ဂနွေနေ့ကျင်းပသည်။

ပဌမ ကမ္ဘာစစ်ကြီး အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျာမဏီ။

ဖရန်စစ်ဗားဒီးနန်းခေါ် ဩစတြီးလီးယား ဟန်းဂရီးဘုရင်၏ နန်းညွန့်နန်းလျှာ
ဥပရာဇာမင်းသား အားဆားဒီးယားလူမျိုးတဦးဖြစ်သူ ဂဗရီးကိုးပရင်းစစ်က သတ်ဖြတ်
ရာမှစ၍အခြင်းဖြစ်ပွားပြီးလျှင် ၂၀-၇-၁၉၁၄ ခုနှစ်၌ဩစတြီးလီးယားပြည်က ဆားဒီးယား
နိုင်ငံကိုစစ်ကျေညာလေသည်။ ရှဉ္စားက ဆားဒီးယားဘက်မှ ဝင်ရောက်ကူညီလေသည်။
ဩစတြီးလီးယား ဟန်းဂရီးဘက်မှ ဂျာမဏီကူညီလေသည်။ ပြင်သစ်က ရှဉ္စားဘက်ကဝင်
ရောက်ကူညီလေသည်။ ခြားနေရေးနိုင်ငံဖြစ်သောဘယ် (လ်) ဂျီယန်နိုင်ငံတွင်းသို့ ဂျာမဏီ
က ၂-၈-၁၉၁၄ ခု၌ ကြူးကျော်ဝင်ရောက်လေရာဂရိတ်ဗြိတိန်သည်ဂျာမဏီကိုစစ်ကျေညာ
လေသည်။

ရန်ကုန်မြို့၌ သိရှိကြခြင်း။

အင်္ဂလိပ်က ဂျာမဏီကို စစ်ကျေညာကြောင်း သတင်းစာများမှ ဘတ်ရှယ်ရှိကြ
သောအခါ လူမျိုးတိုင်း စိတ်ဝင်စားကြလေ၏။ အစိုးရက အင်္ဂလိပ်သွေးပါသောသူတို့ကို
ရန်ကုန်ပုလိပ်မင်းကြီးထံ မှတ်ပုံတင်ရန် အမိန့်ထုတ်လေသည်။ ဗလိက်နာလျှင် ငွေဒါဏ်
ထောင်ဒါဏ်ပေမည်ဟုပါရှိလေသည်။ ပင်လယ်ခရီးသွားများ သင်္ဘောခရီး၌ ခုက္ခယောက်
ကြသည်၊ အစားအသောက် အနည်းငယ်ရှားပါးသည်၊ အစိုးရအမှုထမ်းများ ရှားပါး

စရိတ်ကြသည်။ ၁ ကျပ်တန်နှင့် ၂ ကျပ်တန်ငွေစက္ကူကိုထုတ်သည်။ မြန်မာများစစ်ထဲဝင်၍ အမှုထမ်းကြသည်။ ၎င်းအခါမှစ၍ မြန်မာများအထက်တန်းရာထူးများကိုရကြသည်။ မြို့နယ် အရာရှိများသည် စစ်သားစုဆောင်းခြင်း၊ စစ်စရိပ် ကောက်ခံခြင်းဖြင့် အလုပ်များကြ လေသည်။ မြန်မာလူမျိုးများသည် မျက်စိပွင့်ပြီး အမျိုးသားကြီးပွားရေးကို တိုးတက်ဆောင် ရွက်ကြသည်။ ဂျာမဏီစစ်သင်္ဘော အင်းမဒင်သည် ရန်ကုန်မြို့မှ မိုင်အနည်းငယ်အတွင်း ရောက်ရှိနေကြောင်းကြားသိရ၍ မြို့အနည်းငယ်လှုပ်ရှားသည်။ သံလျှက်စွန်း အမြောက် တပ်မှာ ရန်သူသင်္ဘောကိုပြစ်ရန် အမိန့်ရရှိလေသည်။ သို့သော်လည်း ရန်ကုန်မြို့ကို မည်သို့မျှဒုက္ခပေးဘဲ အခြားဘက်သို့သွားလေသည်။

စစ်ရပ်စဲခြင်း။

၁၁-၁၁-၁၉၁၈ ခု၊ ညဉ့် ၈ နာရီကျော်အချိန်တွင် စာရေးသူသည်ရန်ကုန်၌ရှိစဉ် အင်္ဂလိပ်ကပြား အပျော်တမ်း စစ်သားတယောက်က စစ်ပြီးပြီဟုရှင်လန်းဝမ်းမြောက်စွာ ပြောလေသည်။ ရန်ကုန် တောင်းဘင်အဖွဲ့မှတီးသံကြားရပြီး လူများသည် ရှင်ရှင်ပြပြနှင့် တမျှလုံးဆူညံကြသည်။ ဂျင်မခါနာအင်္ဂလိပ်လူမျိုးများကလပ်မှာ ကား၊ မီးများထိန်လင်းစွာ ထွန်း၍ပျော်ကြသည်။ နံနက်၌ရုံးများပိတ်လေသည်။ မော်တော်ကားများနှင့် မြို့ကိုလှည့်၍ စစ်အောင်ပွဲကျင်းပကြလေသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၁ ရက်နေ့ကို အစိုးရသည် စစ်ရပ်စဲသော နေ့ဟု အသိအမှတ်ပြုပြီး နှစ်တိုင်းနိုဝင်ဘာလ ၁၁ ရက်နေ့ နံနက် ၁၁ နာရီအချိန် ရုံးများ ပိတ်ပြီး ၂ မိနစ် ညိမ်သက်စွာနေရသည်။

ကိုင်ဇာဘုရင်ရှင်။

ဂျာမဏီဘုရင် ကိုင်ဇာရှင်ကြီးကို ဆူးလေဘုရားမီးသတ်ရုံ၌ ကြီးနှင့်ဆွဲထားပြီး ဒီးရှိုပြစ်သည်။

စစ်ပြေငြိမ်းရေးစာချုပ်။

စစ်ပြေငြိမ်းရေးစာချုပ်ကို ၂၀-၆-၁၉၁၉ ခုနှစ်၌ ဗာဆေးယီးမြို့၌ လက်မှတ်ရေးကြ လေသည်။

အင်္ဂလိပ်ဘက်မှ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သော နိုင်ငံများ။

၁။ ဆားဗီးယား။	၇။ မွန်တီနီဂရိုး။
၂။ ဘယ်လဂျီယန်။	၈။ အီတလီ။
၃။ ရုရှား။	၉။ ဆင်မာရီးနိုး။
၄။ ဗြိတိသိပ်။	၁၀။ ရူးမေးနီးယား။
၅။ ဂျပန်။	၁၁။ ဂရိတ်။
၆။ ပေါ်တူဂယ်။	၁၂။ အမေရိကန်။

- ၁၃။ ဘရာဇီး။
- ၁၄။ ကယူးဘား။
- ၁၅။ ပနားမား။
- ၁၆။ ဟေးတီ။
- ၁၇။ ဂွါတီးမလား။
- ၁၈။ ဟွန်းဒူးရက်။

- ၁၉။ ကွတ်ဒတာရီးယား။
- ၂၀။ နိုင်ကားရဂွါ။
- ၂၁။ လိုင်ဗီးရီးယား။
- ၂၂။ တရုတ်နိုင်ငံ။
- ၂၃။ ယိုးဒယား။

ဂျာမဏီဘက်မှ ကူသော နိုင်ငံများ။

- ၁။ ဩစတြီးယီးယားဟန်းဂရီး။
- ၂။ တူရကီ။
- ၃။ ဘူလဂေးရီးယား။

သပိတ် များ။

ပဋိပသပိတ်မှာ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၂ ခုနှစ်၌ ပညာပိုင်းမှကျောင်းသားများအား ပညာဝန်လားလျှင် ရှိခိုးရမည်ဟု အမိန့်ထုတ်ရာ ကျောင်းသားများ မခံမရပ်နိုင်ပြီး သပိတ် မှောက်ကြလေသည်။ ရန်ကုန် ကောလိပ် ကျောင်းသားများ ပါဝင်ကြသည်။ အမိန့်စာ ရုပ်သိမ်းရသည်။

ဒုတိယကျောင်းသားသပိတ်။

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ယူနီဘာစီတီကို အကြီးအကျယ် သပိတ် မှောက် ကြသည်။ အမျိုးသားကျောင်းများ တည်ထောင်ကြသည်။ ရန်ကုန်လမ်းမတော် နေ့စဉ်နယ် ကျောင်းကြီးစ၍ တည်ထောင်လေသည်။ ကျောင်းအုပ်ကြီးမှာ ဦးဘလွင်ဖြစ်သည်။ သူ၏ လုံးလဝီရိယကြောင့် ယခုတိုင်တည်မြဲလျက်ရှိသည်။

သပိတ်မှောက်ခြင်း သပိတ်တားခြင်း။

၁၉၃၀ ခုနှစ်၌ ရေနံမြေသပိတ်၊ လယ်သမားတပ်တို့ကို အကြောင်းပြု၍ ကျောင်း သားများ နိုင်ငံရေးဝင်စွက်ဆောင်ရွက်လေရာ၊ ကျောင်းသားနှစ်ဦးအား ဘမ်းဆီးတရားစွဲ ထောင်ချရာမှ ဟိုလ်သမဂ္ဂအသင်းကြီးက ထုတ်ပြန်သော အမိန့်အရ သပိတ်မှောက်ကြ၊ တား ကြလေသည်။ ၂၀-၁၂-၃၀ အင်္ဂါနေ့၌ အတွင်းဝန်ရုံးကို ကျောင်းသားများပိုင်းထား၍၊ မည်သူမျှရုံးထဲမဝင်နိုင်ချေ။ ညနေ ၃ နာရီကျော်အချိန် အစိုးရက၊ မြင်းနှင့် အတင်းနင်း၊ တုတ်ရှည်ကြီးများနှင့်ရိုက်၍ လျက်ဆင်ကာလိပ်ကျောင်းမှ မိုလ်အောင်ကျော်သေဆုံးသည်။ ကျောင်းသား ကျောင်းသူအများ ဒါဏ်ရာရကြသည်။ ၀-၁-၃၀ ခုနှစ်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ ရေနံ သပိတ်တပ်နှင့် လယ်သမားတပ်ရောက်သည်။ မြို့မှဆီး၍ကြိုကြသည်။ ထိုနှစ်၌ အမျိုးမျိုး သောသပိတ်မှောက်ခြင်းပြုကြသည်။

အောင်မြင်သောသပိတ်။

၁၉၄၆ ခုနှစ် အထွေထွေသပိတ်ကြီး အစိုးရအမှုထမ်းများ သပိတ်မှောက်ကြသည်။ မကြိုဘူးအောင်ညီညွတ်ပြီး ကွယ်လွန်သူ ခေါင်းဆောင်ကြီး မိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း စေ့စပ် ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ကျေနပ်လောက်အောင်ရပြီး သပိတ်ပြန်လွန်ကြသည်။

၁၉၄၉ ခု သပိတ်။

၇-၂-၄၉ ခုနှစ်၌ ရှားပါးစရိတ်နှင့် လူလျော့ရေးအတွက်အရေးဆို သပိတ်မှောက် ကြသည်။ ၃-၅-၄၉ နေ့၌ သပိတ်လွန်ကြသည်။

အဓိကရုဏ်း များ။

ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၉၃ ခုနှစ် ဇွန်လ၌ မိုဆလင်လူတစ်စုတို့သည်၊ ဘက္ကရီးအစ်ပွဲ နေ့၌ ၂၉ လမ်း ဟိန္ဒူဘုရားရှိခိုးကျောင်း၌နွားသတ်ရာမှစ၍ လူမျိုးခြင်းရိုက်ပွဲဖြစ်ကြလေရာ အစိုးရကအတော်ကြာ နှိမ်နင်းရသည်။

ဂေါ်ရင်ဂျီနှင့် မြန်မာအဓိကရုဏ်း။

၁၉၃၀ ခု မေလ ၂၆ ရက်နေ့ ဆိပ်ကမ်းတံတား တုန်တင်ကုန်ချရာမှ ဂေါ်ရင်ဂျီ ကူလီများနှင့် မြန်မာကူလီများ မသင့်မတင့်ဖြစ်ပြီး ရိုက်နှက်ကြသည်။ ဂေါ်ရင်ဂျီများသည်၊ အလုံးအရင်းနှင့် စပတ်လမ်းသို့ချီတက်လာပြီး သူရိယတိုက် စက်များကိုဖျက်စီးလေသည်။ အစိုးရနှင့် အရပ်သားများပူးပေါင်းပြီး မြို့ရွာညှိမ်ဝံ့ရေးကို စောင့်ရှောက်ကြသည်။ မြန်မာ ရပ်ကွက်မှကုလားများကိုအစိုးရက ဘေးလွတ်ရာသို့ပြောင်းရွှေ့ပေးပြီး ကုလားရပ်မှမြန်မာ များကို မြန်မာရပ်ကွက်သို့ပြောင်းရွှေ့ပေးသည်။

တရုတ်နှင့် မြန်မာ။

၁၉၃၁ ခုနှစ်၌ တရုတ်နှင့် မြန်မာ တရုတ်တန်း ခေါက်ဆွဲဆိုင်၌ ခေါက်ဆွဲစားရာမှ စကားများပြီးခိုက်ရန်ဖြစ်ကြရာတဖြူလုံးကူးစက်ပြန့်သွားသည်။ အစိုးရကနှိမ်နင်း၍ညှိမ်းချမ်း သွားသည်။

မိုစလင်နှင့် မြန်မာ အဓိကရုဏ်း။

အထက်မြန်မာပြည် ရွှေဘိုစီရင်စု မြေဘူးမြို့နေ မြန်မာမိုဆလင်ကို ရွှေဖီသည် မော်လီနှင့် ယောဂီစာတမ်းရေးသားထုတ်ဝေသည်တွင် မုဒ္ဒဘာသာဝင်အပေါင်းတို့ မခံ မရပ်နိုင်ဖြစ်ကြပြီးလျှင် ၂၀-၇-၁၀၇၀ ကြာသပတေးနေ့နံနက် ၁၀ နာရီ မိနစ် ၃၀ ကျော် အချိန်မှစ၍ အချင်းဖြစ်ပွားကြသည်။ ကြည့်မြင်တိုင်၊ ပုဇွန်တောင်၊ ဗဟန်းမှ မြန်မာများ ကူညီရန် မော်တော်ဘတ် (စ)ကားများနှင့်တချို့ အစုအရုံးနှင့်ကုန်းကြောင်းတချို့ချီတက်ရာ ပုလိပ်များကတားဆီး၍ ရှေ့မတိုးနိုင်၊ အလုံကြီးလရာကုလား သစ်ဆိုင် မီးရှို့ခံရသည်။ ၂-၈-၁၉၃၀ အင်္ဂါနေ့မှာ လုံးဝညှိမ်းချမ်းသည်။

ဟိန္ဒူနှင့် မိုဆလင် အဓိကရုဏ်း။

ဟိန္ဒူနှင့် မိုဆလင် ရန်ကုန်မြို့လယ်၌အချင်းဖြစ်ကြ၍ စစ်တပ်နှင့်နှိမ်နင်းရသည်။ မြို့ကို မည်သို့မျှအခန္ဓာကံအရှက်မပေးချေ။

ဝါတ်ရထားခ ဈေးတက်ခြင်း။

၁၉၁၉ ခုနှစ်၌ ဝါတ်ရထားခ ဈေးများ တိုးတက်ယူ၍ နဂိုရအတိုင်း မလျော့၍ မစီးတန်းဟုယဉ်အဖွဲ့များဖွဲ့စီးပြီးကန့်ကွက်ကြသည်။ စီးသောသူများတို့ ခဲနှင့်ပေါက်သည်။ ကုမ္ပဏီကလျော့ပေးပြီး မူလအတိုင်းယူမှ ပြန်၍စီးကြသည်။

လက်ဝှေ့ပွဲ။

ရန်ကုန်မြို့၌ လက်ဝှေ့ပွဲများကို ပွဲစားကြီး ဦးဖေစိုးက၊ ကမကထပြုလုပ်ပြီး နှစ်စဉ် မန္တလမှာကျင်းပသည်။ နိုင်သောသူအား ဆုငွေနှင့် ပုဝါပေး၍၊ ရှုံးသောသူအား ပုဝါပေး သည်။ နာမည်ကျော်လက်ဝှေ့သမားများမှာ မိုးကြိုး ထားဝယ်သား အသားညိုညိုပိုန်ပိုန်၊ မောင်ကြီး မောင်ငယ် ၀၀ ထောင်ထောင်မောင်းမောင်း၊ ရွှေဒင်္ဂါး ပုပု၀၀ မန္တလေးသား။

ဇာတ်များ။

ရှေးကဇာတ်ပွဲများကို မြေပိုင်းကပြကြသည်။ ၁၂၆၀ ပြည့်နှစ်လောက်ကစ၍ ဇာတ် မင်းသား ဦးကျော်ဇံသည် ပါရစီဇာတ်များမှနည်းယူပြီး၊ မြို့ရိုးပုံ၊ တောပုံ၊ တောင်ပုံကား များကိုစထွင်၍ရှောင်တန်းရုံ၌ကပြလေသည်။ ရှောင်တန်းရုံဆိုသည်မှာယခုဆူးခလဘုရားလမ်း ရပ်ရှင်ရုံဖြစ်သည်။ ၎င်းနှစ်ကနာမည်ရ ပရိသတ်ကြိုက် မင်းသား မင်းသမီးမှာ ဦးကျော်ဇံ ဦးစမ္မာယ်ညွန့်၊ ဦးစံရှား၊ ဦးစိန်အုတ်၊ မင်းသမီးမှာ မငွေရုံ၊ ယိုးဒယား မသိန်းမေကြီး၊ လူရွှင်တော် ဦးကျောက်စိန်၊ ဦးမာလာ၊ ၎င်းတို့နောက် ဦးဘိုးစိန်-ဦးစိန်ကတုံး၊ ယောက်ျား မင်းသမီး ဦးအောင်ဗလတို့ခေတ်စားလာသည်။

ဝဏ္ဏကျော်ထင် ဘုရားဒါယကာ ဦးဘိုးစိန်။

ဘုရားဒါယကာ ဦးဘိုးစိန်သည် မြန်မာသဘင်အဆင့်အတန်းကို တိုးမြှင့်သူတဦး ဖြစ်ကြောင်းထင်ရှားလေသည်။ ရွက်ထည်ရုံကြီးနှင့်ဝါတ်မီးများကိုအင်ဂျင်စက်ဖြင့်ထွန်းလင်း စေပြီး၊ အဘိုးတန်ဇာတ်ကိရိယာများဖြင့် ခမ်းနားစွာ မြန်မာသဘင် အဆင့်အတန်းကို တိုးမြှင့်ပြီး မိမိပိုင်ဇာတ်ရုံဖြင့်ကပြရာ လူကြိုက်များပြီး ကျော်ဇော ထင်ရှား လာလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၂၂-၁၂-၅၂ ခု၊ မွန်းလွဲ ၂ နာရီအချိန်တွင် ၎င်းနေအိမ် တာမေ့လမ်း အမှတ် ၂၂ တွင် ကွယ်လွန်ရှာလေသည်။ ၂၆-၁၂-၅၂ ခုတွင် တာမေ့လမ်းသန်၌သဂြိုဟ်လေသည်။ ၎င်း၏သားဖြစ်သော ကက်နက်စိန်၊ ပတ်ထရစ်စိန်နှင့် စိန်ကြိုင်တို့သည် ဖခင်ကဲ့သို့၊ ဆက် လက်၍ကပြလျက်ရှိသည်။

မြန်မာခြင်းလုံးဝိဇ္ဇာ-လော်ပေဂါ။

မြန်မာလူမျိုး ခြင်းလုံးဆရာ မောင်လော်ပေဂါ အား လူကြိုက်များပြီးကျော်စော သောလူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၎င်းခြင်းပညာနှင့်ပင် အသက်မွေးဝမ်းချောင်းကို ရှာလေသည်။ မြန်မာပြည်တွင်မက နိုင်ငံခြားဥရောပတိုက်များ၌ လွန်စွာ နှစ်သက်သဘောကျ၍ ဥရောပ တိုက်သို့ခေါ်သွားခြင်းခံရလေသည်။ မြန်မာပြည်သို့လာဘူးသော အင်္ဂလိပ်ဝေလမင်းသား။ လတ် မင်းကြီးနှင့် အခြားမင်းများသည် မြန်မာခြင်းကစားခြင်းကို အထူးနှစ်သက်ချီးမွမ်း ကြသည်။ ရွှေတံဆိပ်အများဆုံးရသူဖြစ်သည်။

ပညာရေး ဌာန။

ရှေးအကျဆုံး နာမည်ရ ကျောင်းများ။

ပညာမင်းကြီးရုံးကို ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၆၆ ခုနှစ်မှစသည်။

၁၈၅၆ ခုနှစ်၌ Rev. Mr. Rose ရာယ်ဗရင်မစ္စတာရိုးနှင့်၊ လက်ထောက် ဆရာ နှစ်ယောက်အုပ်ချုပ်၍ အစိုးရကျောင်းကို၊ ဓနိမိုးအဆောက်အဦး ၌စတင်ဖွင့်သည်။

၁၈၆၁ ခုနှစ်၌ St. John's Convent School for Girls စိန်ကျောင်မယ်သီလရင် ကျောင်းကိုဖွင့်သည်။

၁၈၆၁ ခုနှစ်၌ St. Paul's Roman Catholic Boy's School စိန်ပေါခေါ် ဘရင်ဂျီ ကျောင်းကိုဖွင့်သည်။

၁၈၆၄ ခုနှစ်၌ St. Johns College S P G ဆရာမှတ်ကြီး ကျောင်းကိုဖွင့်သည်။

၁၈၇၄ ခုနှစ်၌ Diocesan Boy's School ဒိုင်အိုစီဇင် ယောက်ျားကလေးကျောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ခလေးများ ပညာသင်ရန်စတင်ဖွင့်သည်။

၁၈၇၂ ခုနှစ်၌ Baptist College ကရင်ကျောင်းစတင်ဖွင့်သည်။

၁၈၇၄ ခုနှစ်၌ Rangoon College ရန်ကုန်ကောလိပ်စတင်ဖွင့်သည်။

နာမည်အကြီးဆုံးစိန်ချွန်းကောလိပ်ခေါ်ဆရာမှတ်ကြီးကျောင်း။

၁၈၆၄ ခုနှစ်၌ ဘုန်းတော်ကြီး(ဒေါက်တာမတ်တည်ထောင်သည်) ၎င်းဘုန်းတော် ကြီးသည် ၁၈၅၆ မင်းတိုးမင်းတရားကြီးလက်ထက်တော်၌ တလလှိုင် ငွေတော် ၃၀၀ နှင့် သံတံတွင် ကျောင်းဖွင့်၍ အင်္ဂလိပ်စာကိုသင်သည်။ ကျောင်းသားပေါင်း ၃၀၀ ထက်မနည်း ရှိသည်။ ရန်ကုန်၌ ကျောင်းတည်သောအခါ ၎င်းဘုန်းတော်ကြီးအား အစိုးရက အခွင့် အရေးပေးပြီး ကောလိပ်ကျောင်းမဟုတ်သော်လည်း ကောလိပ်ဘွဲ့ကို ပေးလေသည်။ မင်းညီမင်းသားများ ပဒေကရာဇ် စော်ဘွားသားတော်များ အမြောက်အများလာရောက် ပညာသင်ကြသည် ဘောလုံးကစားရာ၌ အတော်နာမည်ကြီးသော ကျောင်းဖြစ်သည်။

ကျောင်းသားအပျော်စစ်မှုထမ်းများနှင့် မီးသတ်စက်များထားရှိလေသည်။ ဆရာ
ဟောင်းထည်းမှ ဆရာကြီးဦးဘိုးကာတရောက်သာလျှင် ကျန်းမာစွာနှင့် ဆရာကြီးလုပ်၍
နေလေသည်။ ကျောင်းသားဟောင်းအသင်းရှိပြီး နှစ်စဉ်ထမ်းစားပွဲ ကျင်းပလေသည်။
ယခု ခေတ်ပြန်ကောင်းသောအခါ စိန်ဂျွန်းနှင့် ဒိုင်အိုပေါင်းပြီး စိန်ဂျွန်း ဒိုင်အိုကျောင်းဟု
ခေါ်ကြလေသည်။

ကေရီ ဝိတိုရီယ ဗုဒ္ဓဘာသာကျောင်း။

၎င်းကျောင်းသည်ဘုရားလမ်းနှင့် လင်ကက်စတာလမ်းဒေါ်ဌာတည်ရှိသည်။ မင်းကြီး
ကတော် ဒေါ်မြမေ၊ ဝိတိုရီယဘုရင်မ နန်းတက်သောနှစ်၌တည်သည်။ နှစ်အတော်ကြာက
ပိတ်လိုက်သည်။

မိန်းကလေးကျောင်းသည် ယခုထိ ကျုံးကြီးလမ်း၌တည်ရှိသည်။

သတင်းစာများ။

အင်္ဂလိပ် သတင်းစာရှေးကျ၍လူအကြည့်များသော သတင်းစာမှာ၊ ညနေထွက်
ရန်ကုန်တိုင်းဖြစ်သည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၅၈ ခုနှစ်မှစ၍ ထုတ်ဝေသည်။
ရန်ကုန်ဂေဇက်မှာ ၁၈၆၁ ခုနှစ်မှစ၍ထုတ်ဝေသည်။
အက်စချိန်းဂေဇက်၊ ရန်ကုန်မေသတင်းစာနှင့် ရန်ကုန်ဒေးလီးနယူးများဖြစ်သည်။
နယူးဘားမားသတင်းစာမှာ မြန်မာလူမျိုးပိုင်ဖြစ်သည်။

မြန်မာသတင်းစာများ။

ပဌမမြန်မာသတင်းစာမှာ မြန်မာအဆွေနှင့် သံတော်ဆင့်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း
၎င်းသတင်းစာသည် မထုတ်ဝေနိုင်တော့ပါ။ လယ်တီပလ္လိတ ဦးမောင်ကြီး ထုတ်ပညာ
အလင်းမှာလည်း ၃ နှစ်မျှသာကြာပြီး ပျက်စီးလေသည်။

သူရိယသတင်းစာ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ထုတ်သည်။

မြန်မာ့အလင်း သတင်းစာ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၁၄ ခုနှစ်မှစ၍ ထုတ်သည်။ ၎င်း
သတင်းစာ ၂ စောင်မှာ ယခုတိုင်ဘတ်သူများလျှက်ရှိသည်။

ဆယ်သန်းသတင်းစာ၊ သစ္စာဝါဒီ၊ မောရိယနှင့် ဒီးဒုတ်တို့မှာမထုတ်နိုင်တော့ချေ။
တိုးတက်ရေးကား တည်မြဲလျက်ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်သော မဟာမင်းကြီးများ။

Chief Commissioners

1.	Sir Arther Phyare	1862-67
၁။	ဆာအာသားဖယ်ရာ	၁၈၆၂-၆၇
2.	Major General Albert Fytche	1867-71
၂။	မေဂျာဂျီရယ်အယ်ဘတ်အဖိုက်	၁၈၆၇-၇၁။
3.	Lieut. Colonel R. D. Ardagh	1870-Acting
၃။	လက်တင်နင်ကာနယ်အာ-ဒီ-အာဒါး	၁၈၇၀-ခေတ္တ။
4.	Sir Ashley Eden	1871-75
၄။	ဆား၊ အက်၊ ရှ၊ လီ၊ ဒီ၊ ဒင်	၁၈၇၁-၇၅။
5.	Sir A. Rivers Thompson	1875-78
၅။	ဆာ အေရေးဗားသွမ်မဆင်	၁၈၇၅-၇၈။
6.	Sir Charles Atchison	1878-80
၆။	ဆာ ချားလက်အက်ချီဇင်	၁၈၇၈-၈၀။
7.	Sir Charles Bernard	1880-87
၇။	ဆာ ချားလက်ဘားနာဗ်	၁၈၈၀-၈၇။
8.	Sir Charles Crosthwait	1887-90
၈။	ဆာ ချားလက်ကရော့စ်ရိုသွပ်ဝိတ်	၁၈၈၇-၉၀
9.	Mr. Anthony P. Mac Dounell	Acting
၉။	မစ္စတာအန်သော်နိုပီမက်ဒေါနယ်	ခေတ္တ။
10.	Sir Alexander Mackenzie	1890-95
၁၀။	ဆာ အလိပ်စန်ဒါမက္ကင်းဇီ	၁၈၉၀-၉၅။
11.	Sir Frederick Fryer	1895-97
၁၁။	ဆာ ဖရက်ဒရစ်ဖရိုင်းယာ	၁၈၉၅-၉၇။
12.	Mr. Donald M. Smeaton	1896-Acting
၁၂။	မစ္စတာဒိုနက်အမ်ဆမီတွန်	၁၈၉၆-ခေတ္တ။

ဘုရင်ခံများ။

Lieutenant Governors

1.	Sir Frederick Fryer	1897-1903
၁။	ဆာ ဖရက်ဒရစ်ဖရိုင်းယာ	၁၈၉၇ ၁၉၀၃
2.	Sir A. H. Barnes	1903-1905
၂။	ဆာ အေ အိပ်(ချ)ဘရက်	၁၉၀၃-၁၉၀၅
3.	Sir H. Thirkel White	1905-1910
၃။	ဆာ အိပ်ချီသာကယ်ဖိုက်	၁၉၀၅-၁၉၁၀
4.	Sir Harvey Adamson	1910-1915
၄။	ဆာ ဟာဘီအဒမ္မဆင်	၁၉၁၀-၁၉၁၅

5.	Sir George W. Shaw	1913 Acting
၅။	ဆာ ဂျော့ဒ်ဗလျူရှော	၁၉၁၃ ခေတ္တ
6.	Sir Harcourt Butler	1915-1917
၆။	ဆာဟာကုတ်ဘတ္တလာ	၁၉၁၅-၁၉၁၇
7.	Mr. Walter F. Rice	1917 Acting
၇။	မစ္စတာဝယ်တာအက်ရိုက်	၁၉၁၇-ခေတ္တ
8.	Sir. Reginald H. Craddock	1918-1922
၈။	ဆာရီဂျီနယ်ကရက်ဒေါက်	၁၉၁၈-၁၉၂၂

ဘုရင်ခံကြီးများ။
Governors

1.	Sir Spencer Harcourt Butler	1923-1927
၁။	ဆာ စပင်းစားဟာကုတ်ဘတ္တလာ	၁၉၂၃-၁၉၂၇
2.	Sir William J Keith	1925 Acting
၂။	ဆာ ဝီလျံ ကိတ်	၁၉၂၅ ခေတ္တ
3.	Sir Charles Innes	1927-1932
၃။	ဆာ ချားလစ်အင်နစ်	၁၉၂၇-၁၉၃၂
4.	Sir J.A. Maung Gyi	1930 Acting
၄။	ဆာ ဂျေ အေ မောင်ကြီး	၁၉၃၀ ခေတ္တ
5.	Sir Hugh Lansdown Stephenson	1932-35
၅။	ဆာ ဟူလင်စတီဇင် စတက်ဖင်ဆင်	၁၉၃၂-၃၅
6.	Sir Thomas Couper	1935 Acting
၆။	ဆာ ထောမတ်ကူးပီး	၁၉၃၅ ခေတ္တ
7.	Sir Archibald Douglas Cochrane	1936-41
၇။	ဆာ အာချီဘော့ဒေါက်ကလပ်ကောချရိုမ်း	၁၉၃၆-၄၁
8.	Sir Reginald Dorman Smith	1941
၈။	ဆာ ဒေါ်မန်စမစ်	၁၉၄၁
9.	Sir Reginald Dorman Smith	1946
၉။	ဆာ ဒေါ်မန်စမစ်	၁၉၄၆
10.	Sir Henry Knight	1946-Acting
၁၀။	ဆာ ဟင်နရီနိုက်	၁၉၄၆ ခေတ္တ
11.	Sir Hubert Elvin Rance	1946
၁၁။	ဆာ ဟူးဘတ်အယ်ဗင်ရန်	၁၉၄၆

အမြောက်ပစ်ဖောက် အရှိအသေ အပြိုင်ရသူများ။

ဒိဗ်ရှေမင်း (ဝေလမင်းသား) အမြောက် ၃၁ ချက်။
 ဒိဗ်ဒြိယဘုရင်ခံချုပ် အမြောက် ၃၁ ချက်။
 ဘုရင်ခံများ အမြောက် ၃၁ ချက်။
 ပဒေသရာဇ်မဟာရာဇာစော်ဘွားကြီးအမြောက် ၉ ချက်။

ရွှေဘိုမင်းတရားကြီး လက်ထက်တော်နှင့်။ နိုင်ငံခြား သင်္ဘောများ။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၉၉ ခုနှစ်ရွှေဘိုမင်းတရားကြီးလက်ထက်တော်၌ နိုင်ငံခြားမှ မည်သည့်သင်္ဘောမှအခွင့်မရမရှိဘဲ ရန်ကုန်မြစ်တွင်းသို့မဝင်ရ၊ ပင်လယ်ဝကရုပ်တန်ပြီး။ ရန်ကုန်ဝန်ထံအခွင့်တောင်းရသည်။ ဝင်ရန် အမိန့်ရမှသာဝင်ရသည်။ ဝင်လာသောအခါ မြန်မာအလံတော်ကို အရိုအသေပြုခြင်းအားဖြင့် အမြောက် ၁၃ ချက်ပစ်ဖောက်ပြီးမှသာ ဝင်လာရသည်။ မြန်မာရေဝန်ကလည်းပြန်၍အမြောက် ၁၃ ချက်ပစ်ဖောက်လေသည်။

အမရပူရရွှေတော်သို့ နိုင်ငံခြားအရေးပိုင် Col. Richard Benson ကာနယ် ရစ်ချ် ဘင်ဆင်သည် စစ်သင်္ဘော R. M. S. Rattlesnake အာ၊ အမ်၊ အက်(စ်)ရက်တလီစနိုတ်နှင့် ရန်ကုန်မြစ်ဝသို့ဆိုက်ရောက်လာရာ၊ ရန်ကုန်မြို့ဝန်က မြန်မာအလံတော်ကိုအရိုအသေပြုပြီး ဝင်မှသာ ဝင်ရမည်ဟုတင်းမာစွာပြောသောအခါ အမြောက် ၁၃ ချက်ပစ်ဖောက်ပြီး ဝင်ခဲ့လေသည်။ မြန်မာကလည်းအမြောက် ၁၃ ချက်တုံ့ပြန်ပစ်ဖောက်ခဲ့လေသည်။

အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်နှင့် ဝေလ်မင်းသားများလာသောအခါ မဏ္ဍပ်ကနားများဖြင့် ကြိုဆိုကြသည်။ ကျောင်သားများကြိုဆိုရန် နေရာသည်းသန့်ပေးသည်။ ကန်တော်ကြီး၌ တုန်းပွဲရေပွဲကျင်းပသည်။

ခရစ်စမတ်ပွဲ။

အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများပွဲဖြစ်သည်။ မြန်မာများက ၎င်းပွဲကို နာတာလူးပွဲ ပရူး ဂေါင်း ဖြတ်များက ဂေါင်းများကိုဖြတ်သည်ဟုပြောကြသည်။ ၎င်းအပြောမျိုးတဖြေးဖြေးပပျောက် သွားသည်။ ၎င်းပွဲမှာ ဒီဇင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့မှစ၍ဇန်နဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့ထိဖြစ်သည်။ ဖျော်ကြဲမြူးကြသည်။ တဦးနှင့်တဦးလက်ဆောင်များပေးကြသည်။ အဝေးနေ ချစ်ကွမ်းဝင် သော သူများကိုသတိရ စာများပေးပို့ကြသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့ ညညှိသန်းခေါင် မကျော်သျှင် နှစ်ဟောင်းကြွေ၍ နှစ်သစ်ကူးသော အထိမ်းအမှတ်အားဖြင့် သေနတ်များပစ် ဖောက်ကြသည်။ ရန်ကုန် မိုင်တာကွင်းကြီး၌ နှစ်ဆန်း ၁ ရက်နေ့ စစ်သားများ စစ်ရေး ခင်းကျင်းပြသသည်။ ဘုရင်ခံတက်ရောက်သည်။ အကယ်၍ နှစ်ဆန်း ၁ ရက်နေ့သည် တနင်္ဂနွေနေ့ဖြစ်လျှင် ၂ ရက်နေ့ တနင်းလာနေ့မှာကျင်းပသည်။

ရှေးခေတ် အစိုးရရုံး ဝိတ်ရက်။

အင်္ဂလိပ် ကရစ်စမတ်		၇-ရက်။
အင်္ဂလိပ်နှစ်ဆန်း ၁ ရက်နေ့		၁ ။
ဘကရီးအစ်		၁ ။
တရုပ်နှစ်သစ်ကူး		၁ ။
တပေါင်းပွဲတော်		၂ ။
အင်္ဂလိပ်အိစတာပွဲနှင့်	၆-ရက် } ရခိုင်တိုင်းမှာ	၉ ။
မြန်မာနှစ်သစ်ကူး		

ကဆုန်လပြည့်ဘုရားနေ့			၁-ရက်။
အင်ပါယာဒေး			၁ ။
ရှင်ဘုရင်မွေးနေ့			၁ ။
ဝါဆိုလ			၂ ။
သီတင်းကျွတ်	၉-ရက်။	ရခိုင်တိုင်းမှာ	၆ ။
ဒေဝါလီ			၁ ။
တန်ဆောင်တိုင်			၂ ။
နေရှင်နယ်ဒေး			၁ ။
ကုရင်နှစ်သစ်ကူး			၁ ။

သမတအိမ်တော်။

သမတအိမ်တော်သည် ပြည်လမ်းအနောက်ဘက်မှ ဖိုက်လမ်းတောင်ဘက် အလုံလမ်း၌ရှိသည်။ မြောက်ဘက် ဝင်ဆာလမ်း၌ရှိသည်။ ယခင်က အင်္ဂလိပ် ဘုရင်ခံများ အဆက်ဆက် ယူနိုက်တက် အလံလွှင့်တင်နေခဲ့ကြသောအိမ်တော်၌၊ ယခုအခါ ပဋ္ဌမဆုံး လွတ်လပ်သောပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်သမတ ပဒေကရာဇ်မဟာရာဇာစင်ရွှေသိုက် နေထိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုအလံကိုလွှင့်တင်လေသည်။

စက္ကရီတေရီရက်ခေါ် အတွင်းဝန်ရုံး။

အတွင်းဝန်ရုံးသည် အထက်မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းပိုက်ပြီးသောအခါ၊ အတွင်းဝန်ဌာန များသည်ကြယ်ပြန့်လာ၍ အဆောက်အဦးဟောင်းမှာ နေရာမလုံလောက်ခြင်းကြောင့်၊ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် တိုးချဲ့ဆောက်လုပ်ရာ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် ပြီးသည်။ တဖန်ထပ်မံ၍ အရှေ့ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်ကဆောက်ရာ ၁၉၀၅ ခုနှစ်တွင်ပြီးသည်။ ငွေပေါင်း-၂၅၀၀၀၀၀ ကုန်ကျသည်။ ဤရုံးသည်မြန်မာနိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်စီမံခန့်ခွဲသောဌာန အသီးသီးမှအတွင်းဝန်များရုံးဖြစ်သည်။ ပါလီမန်အဆောက်အဦး ၎င်းရုံးအတွင်း၌တည်ရှိ သည်။ ဘုရင်ခံနှင့်တကွ အတွင်းဝန်များနှင့် စာရေးစာချီအချို့တို့သည် မေမြို့သို့ နွေလ၌ ခေတ္တသွားရောက်ရုံးစိုက်ပြီးနေထိုင် ဤသည်။ မိုဗ်းကျမှပြန်လာကြသည်။

အစိုးရပေးသောအိမ်များ။

အစိုးရအမှုထမ်းများအတွက် ရန်ကုန်အရှေ့ပိုင်းနှင့် ဘောက်ထော်၌ အိမ်များပေး သည်။ ၎င်းအိမ်နေသောသူများ လခကိုလိုက်၍ အိမ်ခပေးရသည်။

ပုလိပ်ရုံးကြီး။

ပုလိပ်ရုံး ၎င်းအခေါ်ကမ်းနားရုံးသည် ကမ်းနားနှင့် ရှပ်ဖရက်လမ်းကြား၌တည်ရှိ လေသည်။ ယခင်ရုံးဟောင်းအဆောက်အဦးကိုဖျက်၍ ယခုရုံးကိုဆောက်သည်။

အစိုးရထိရုံး။

မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရထိရုံးကိုခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၃၀ခုနှစ်၌၊ ဦးပြည်မောင်မောင် အုပ်ချုပ်၍၊ ၃၁ နှင့် ၃၂ လမ်းကြား ကမ်းနားလမ်း၌တည်ရှိသည်။ ထိုလက်မှတ်များကို ၁၃-၆-၃၀ နေ့၌ စ၍ရောင်းသည်။ ပဋ္ဌမသော် ၃ လတကြိမ်ဖွင့်သည်။ ပဋ္ဌမနှစ်၌ထိဖွင့်ရန် နေ့ရက်တွင် ကုလားမြန်မာအထိကရုံးဖြစ်၍ မဖွင့်ဖြစ်ဘဲနှင့်ရက်ရွှေပြီးမှဖွင့်ရသည်။ ပဋ္ဌမနှစ် ပဋ္ဌမသိန်းဆုကို သထုံမှ အစုစပ်နှင့်ပေါက်သည်။ ထိုဖွင့်ပွဲမှာ ဘီအေအေ ဘောလုံးကွင်း၌ အငြိမ်းပွဲနှင့်ပရိသတ်ရှေ့မှာဖွင့်သည်။ ထိုလက်မှတ်ရောင်းသော ထိုဆိုင်များ နေရာတိုင်း အနှံ့အပြားရှိသည်။ ယခုအခါ ထိရုံးသစ်ကြီးသည်။ ၂၇ လမ်း၌ဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး။

ပဋ္ဌမအင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျာမဏီစစ်ကြီးပြီးသည့်နောက် ရန်ကုန်မြို့သည် တဖြည်းဖြည်း တိုက်တာအိမ်ရာ အဆောက်အဦး လမ်းပန်းမှစ၍ အလုပ်အကိုင် အရောင်းအဝယ်လွန်စွာ စိကားတင့်တယ်သော မြန်မာပြည် မြို့တော်ကြီးဖြစ်လေသည်။ ခရာဇ်သက္ကရာဇ် ၁၉၃၉ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့သည် ဥရောပစစ်ကြီး ဒုတိယအကြိမ် အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျာမဏီဖြစ်သောအချိန်ကစ၍ စစ်အကြောင်းကို ထင်ကြေးပေးကြပြောကြသည်။ ယခင်က အေးဆေးစွာနေထိုင်ကြသောလူထုသည် ဥရောပ၌စစ်ဖြစ်ကြောင်းပြောသောအခါ ရေဒီယို နှင့် သတင်းစာများကို ဂရုစိုက်၍ဘတ်ကြ နားထောင်ကြလေသည်။ အစိုးရက ဗုန်းကာ ကွယ်ရန် အုပ်နံရံများကို၊ ရုံးများအစိုးရအဆောက်အဦးများ၌လုပ်သည်။ သူဌေးကုန်တိုက် ကြီးများ၌လည်း လုပ်ကြသည်။ ကုမ်းကုမ္ပဏီက သဲအိပ်နှင့် လုပ်သည်။ ဗုန်းကာကွယ်ရန် အုတ်တိုက်ကလေးများ အရပ်တိုင်းမှာ အနှံ့အပြား လုပ်၍ထားသည်။ မသိနားမလည်သူ များက အိမ်သာထင်မှတ်ကြသည်။ မီးလောင်ဗုန်းကျလျှင် ညိမ်းသတ်ရန်အုတ်ရေကန်များ အရပ်တိုင်းမှာလုပ်၍ထားသည်။ ဗုန်းကျလျှင်မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ဆိုသောစာရွက်များ ဝေငှသည်။ သတင်းစာများကလည်းရေးကြသည် အိမ်တိုင်းမှာမြေကျင်းတူးကြသည်(ဘီ) တံဆိပ်ကိုနေရာတိုင်းမှာသုံးကြသည်။ တိုက်ကြီးများ အဆောက်အဦးများ မော်တော် ကားများမှာတပ်ဆင်၍ထားကြသည်။ (ဇွဲ) တံဆိပ်လုံချီ (ဇွဲ) တံဆိပ် ထီးများကိုအသုံး ပြုကြသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ **Victory** အောင်မြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြောင်းရွှေ့ရန် စရိတ်ငွေကြေး အမှုထမ်းများအားပေးသည်။ မင်းတိုင်ပင်အစိုးအဝေးကို ရက်အကန့်အသတ်မရှိ ရွှေဆိုင်း လိုက်သည်။ ကောင်းကင်ရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ရန် ဝါဒင်ခေါ် စောင့်ရှောက်သော လူကြီးများနှင့် ငယ်သားများအရပ်တိုင်းမှာခန့်ထားသည်။ ၎င်းတို့ကို ယူနီဖောင်းအနက်နှင့် ခရာပေးသည်။ ရွှေပြောင်းရေးအရာရှိများနှင့် ငယ်သားများ အဆင့်အတန်းအလိုက်ထား သည်။ ပို့ဆောင်ရေးအရာရှိများနှင့် အထူးပုလိပ်များခန့်ထားသည်။ အစိုးရပုလိပ်များ သံခမောက်ဦးထုပ်ဆောင်းကြသည်။

ဥဩြာရောက်ခြင်း။

ဥဩြာရောက်လာကြောင်း သတင်းစာမှာပါသည်။ ဥဩြာသံမှာ ရန်သူလာလျှင် အသံနိဗ္ဗိဒ္ဓေ၊ မြင့်ချေ၊ ရန်သူ ကင်းရှင်းလျှင်၊ အသံရှည်ရှည်ဖြစ်သည်။ တနေ့သောနေ့လည် ၂ နာရီအချိန် ဆူးလေဘုရားလမ်း ဗဟိုရဲမီးသတ်စက်ရုံအပေါ်မှစမ်းသည်။

ဗရက်အောက်ခေါ် မှောင်ချစမ်းခြင်း။

ပဋ္ဌမ မင်္ဂလာခိုဉ်းစမ်းသည်ဟု သတင်းစာများ၌ပါသည်။ အချက်ပေး ဥဩြာသံ ကြားလျှင်မီးအားလုံးညှိမ်းရကြောင်း၊ နေ၌လည်းဥဩြာသံကြားလျှင်အရပ်သားများသည် ထတ်မှတ်ထားသောနေရာသို့ ပြေးရကြောင်း သတင်းစာများမှာ ဘတ်ရကြရာ တို့မြို့မှာလဲ သည်လိုဘဲ နောက်လုပ်မှာဘဲဟု ထင်တေးစားကြလေ၏။ စစ်ဘေး စစ်ရန်သည် နီးသည် ထက်၊ နီးလာရာ မြို့တုန်လှုပ်ချောက်ခြား၍လာလေသည်။

ရန်ကုန်၌မှောင်ချစမ်းခြင်း။

ပဋ္ဌမအရှေ့ပိုင်း၌စမ်းသည်။ လူထုသည်တခါဘူးမှ မတွေ့မြင်ဘူးကြသဖြင့်၊ တွေ့ မြင်ချင်၍ မှောင်မချမှီက ကျိုတင်၍အသိမိတ်ဆွဲများအိမ်မှာသွား၍နေကြသည်။ သတင်းစာ ဆရာများလည်း အထူးဂရုစိုက်၍ကြည့်ရှု သတင်းယူကြလေသည်။ ဥဩြာပေး၍ မီးများ ညှိမ်းသောအခါ ပုလိပ်ကားများနှင့် အထူးခန့်ထားသော အရာရှိများသည်သွားလာစောင့် ရှောက်ကြသည်။ အနောက်ပိုင်း၌ တဖန်မှောင်ချစမ်းသောအခါ အရှေ့ပိုင်းမှ အကြောင်း သိကြပြီးဖြစ်၍ ဥပဒေကိုလိုက်နာကြသည်။ ၂၀-၆-၄၀ သောကြာနေ့ တမို့လုံး ည၌ ၉ နာရီ မိနစ် ၄၀ မှာ ဥဩြာသံပေးပြီး အားလုံးမီးများညှိမ်းကြသည်။ မိနစ် ၃၀ ကြာမှ ရန်သူရှင်းသော ဥဩြာပေး၍ မီးဖွင့်ကြသည်။ နာရီတိုး၍ စမ်းသည် ရက်တိုး၍ စမ်းသည်။ ၁-၁၂-၄၁ တနင်းလာနေ့ကစ၍ အကန့်အသတ်မရှိ မှောင်ချသည်။

ဥဩြာသံကြားလျှင် အရာရှိများဆောင်ရွက်ခြင်း။

ဥဩြာပေးလျှင်ဝါဒင်များက ခရာများမှတ်၍ မီးများကိုညှိမ်းစေသည်။ မညှိမ်းသော အိမ်ရှင်များကိုတရားစွဲသည်။ မီးရထားဘက်မှ မျက်နှာဖြူအရာရှိကြီးတဦးကိုအလုပ်ဝတ္တရား ကြသောအရာရှိက မီးညှိမ်းရန်ပြောစသော်လည်း မနာခံ၍ရုံးတင်တရားစွဲခြင်းခံရပြီးသတ်ပေး ခြင်းခံရသည်။ မြန်မာပြည်ဘုရင်ခံ ဆာဒေါ်မန် စစ်သည် သူ၏ သားမက်၊ စစ်ဗိုလ်အိမ်၌ ဥဩြာပေးသော်လည်းအလေးမယူဝါတ်မီးများဖွင့်၍ထမင်းစားနေစဉ် ဝါဒင်ကမီးညှိမ်းရန် အမိန့်ပေး၍ ချက်ခြင်းညှိမ်းပြစ်ရသည်။ ၎င်းအချိန်အခါက မီးနှင့်ပတ်သက်၍အမိန့်အမျိုးမျိုး ထုတ်သည်။ ဗင်းလိုက်ခေါ် မီးကိုမိန့်၍အုပ်ဆောင်းနှင့်၊ အပြင် မထွက်အောင်ထွန်း ရသည်။ ဥဩြာပေးလျှင် ချက်ခြင်းအားလုံး မီးများညှိမ်းရသည်။ သွားလာနေသော ယဉ်များရပ်ထားရသည်။ ရန်သူကင်းရှင်းသော ဥဩြာပေးမှ ဆက်လက်သွားရသည်။

လေကြောင်းကမ္ဘာ့ရေးလေ့ကျင့်ပုံ။

ဇူလိုင်လ ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈၊ ၉-ရက်နေ့များ၌ အချိန်မရွေး ဥဩပေးလျှင် ဝါဒင်များ အထူးပုလိပ်များ သူနာပြုများ အရပ်လူကြီးများ ပုလိပ်များစစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများက စောင့်ရှောက်ရသည် အသွားအလာမရှိရန်တန့်နေရသည်။ မည်သည့်အရပ် မည်သည့်နေရာ ဗုန်းကျသည်ဟုဆိုလျှင် ၎င်းနေရာကို တကယ်ဗုန်းကျသကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရသည်။ ပြောင်းရွှေ့ရေးအရာရှိများနှင့် ပို့ဆောင်ရေးအရာရှိများခန့်ထားသည်။ အကြောင်းရှိကမည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်ရမည်ကိုညွှန်ကြားထားသည်။

အစိုးရ။

ဘုရင်ခံ ဒေါ်မန်ဆမစ်ဖြစ်သည်။ နန်းရင်းဝန် ဦးစေ-ဖြစ်သည်။ ၎င်းသူ ဘီးလပ် သွားသောအခါ၊ ဆာပေါ်ထွန်း ခေတ္တနန်းရင်းဝန်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထဲရေး ဦးအေးဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်အင်အားအကြီးဆုံးပါတီ မျိုးချစ်ဖြစ်သည်။

အတွင်းဝန်ရုံး။

အတွင်းဝန်ရုံးကို ပုလိပ်များစောင့်၍ အခွင့်ရမှ အထဲဝင်ရသည်။ ရုံးသားများအား ရာထူးလိုက်လက်မှတ်ထုတ်၍ပေးထားသည်။ စုံထောက်အရာရှိ၊ ပင်စင်စားတဦး၊ တံခါးမှူး ဖြစ်သည်။ အပြင်လူများဝင်လိုလျှင် သူ့ထံမှအခွင့်တောင်းရသည်။

ရေဒီယိုကို အထူးဂရုစိုက် နားထောင်ကြခြင်း။

နံနက်၌ အင်္ဂလိပ်လိုအသံလွှင့်၍ ညနေပိုင်း၌ မြန်မာလိုလွှင့်သည်။ ညည ၉ နာရီ ဂျာပန်ပြည်မှ မြန်မာလိုဝါဒဖြန့် အသံလွှင့်သည်။ မြို့တော်ကြီးသည် လှုပ်ရှားသည်ထက် လှုပ်ရှား၍လာလေသည်။ တမြို့လုံးစစ်စကားကိုပြောကြသည်။ မိတ်ဆွေခြင်းတိုင်ပင်ကြသည်။ ဘယ်ကိုသွားမည်လဲ သည်မှာနေလို့တော်ပါမလားဟု၊ အစိုးရအရာရှိများက ဘယ်မြို့မှ မသွားကြနှင့် ရန်ကုန်မြို့ကြီး ကာမျှမဖြစ်နိုင်။ ဗြိတိသျှ အင်အားကောင်းသည် လက်နက် ဓကောင်းသည် ရန်သူမလာနိုင်ဟု ထင်ကြေးပေးကြလေ၏။ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများသည် ဘယ်တော့စစ်ကျေညာမည်ကိုသာ အထူးဂရုစိုက်၍ နားထောင်ကြလေသည်။ ဘုရင်ခံ ဒေါ်မန်ဆမစ်က စစ်တော့အမှန်ဖြစ်မည် စစ်ကျေညာ လျှင် မြန်မာပြည်ကအရင်သိရမည်ဟု မြန်မာအရာရှိကြီးတဦးအားပြောလေသည်။

အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂျာပန် စစ်ကျေညာခြင်း။

၈-၁၂-၄၁ တနင်းလာနေ့နံနက်တွင် အင်္ဂလိပ်လို ဗြိတိသျှနှင့်ဂျာပန်စစ်ဖြစ်ကြောင်း ကျေညာသည်။ ဤသို့ကျေညာသံကိုကြားပြီးလျှင် ဗြိတိသျှလှုပ်ရှားလေသည်။ ချက်ခြင်း သားငယ် သမီးငယ်များကိုကျောင်းများမှ မိဘများသွား၍ခေါ်ကြသည်။ ရာဇဝင်ရေးသူနှင့် ဇနီးတို့သည် မော်တော်ကားနှင့်ခလေးများကို တိရှောက်ဟုန်းကျောင်းကို သွား၍ခေါ်ရာ

ကျွန်ုပ်တို့ထက် အခြားသူများက ဦးစွာခေါ်၍ သွားကြလေသည်။ ကျောင်း၌ ကျောင်းသား ၁၀ ယောက်လောက်သာရှိသည်။ ကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီး အထူးဂရုစိုက်၍ စောင့်ရှောက် ပြီး၊ မိဘလူကြီးများလက်သို့အပ်နှံသည်။ ကျွန်ုပ်က ကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီးအား ရှေ့ကို မည်သို့အရေးယူဆောင်ရွက်ပါမည်နည်းဟု မေးရာ၊ ယခုဘာမျှမစီစဉ်သေး၊ အစိုးရထံမှ၊ အမိန့်ရမှ အမိန့်အတိုင်းလိုက်နာရမယ် ယနေ့မြို့လန်၍ ကျောင်းတရက်ပိတ်တာ နက်ဖြန် ပြန်ဖွင့်မည်။ ခလေးများကိုလွှတ်ပါ။ ဘာမျှမကြောင့်ကြပါနှင့်ဟုပြောသည်။ သို့သော်လည်း ထိုနေ့ကစ၍ မည်သည့်ကျောင်းမှာမျှ ကျောင်းသားများမတက်ကြတော့ချေ။ ညဉ့်၌ မြန်မာလို ကျေညာသည်။ ပြောသောသူသည် အလွန်ဝမ်းနည်းသောအသံနှင့် ယခု စစ်ကျေညာပြီ ဖြစ်၍ ယခုတခါ ဥဩပေးလျှင် ယခင်ကကဲ့သို့ စမ်းတစ်ထပ်ကြဘဲ တကယ်ရန်သူလာပြီ ဖြစ်သောကြောင့် ပြေးလွှားတိမ်းရှောင်ကြပါဟု နှစ်ခါထပ်၍ပြောသည်။

မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ အချုပ်ပို။

ဂျပန်က ဗြိတိန်ကို စစ်ကျေညာပြီ။
၈-၁၂-၄၁ တနင်းလာနေ့ ဂျပန်ကစစ်ကျေညာပြီဖြစ်ကြောင်း။

လန်ဒန်မြို့ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့ ကြေးနန်း။

ဂျပန်က အမေရိကန်နှင့် အင်္ဂလိပ်ကိုစစ်ကျေညာလိုက်ပြီဖြစ်ကြောင်း။

စစ်ပွဲကြီးထဲသို့ ဝင်ရောက်လာပြီ။

ဝါရှင်တန်မြို့ ဒီဇင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့ကြေးနန်း တိုကျိုမြို့တော် သတင်းရရှိသည်မှာ ဂျပန် အစိုးရဌာနက ဂျပန်သည် ယနေ့ အာရုံတက် အချိန်ကစ၍ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာ အနောက်ပိုင်းတွင် အမေရိကန်နှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ကို တိုက်ခိုက်ရန် စစ်ပွဲကြီးထဲသို့ဝင်ရောက် လာပြီဟုကျေငြာလိုက်ပြီဆိုကြောင်း။

ရန်ကုန်မြို့၌ အထူးလှုပ်လှုပ် ရုရှ ဖြစ်သည်။

မိန်းမ ယောက်ျားများမှာ ရပ်ကွက်ထဲ၌ ဟိုတစ်ခုတစ်ခုနှင့် ဘယ်လိုစခမ်းသွားကြ မလဲဟုဆိုပင်ကြ၏။ အလုပ်တိုက်များ ရုံးများ၌လည်း မည်သို့မည်ပုံ စီမံခန့်ခွဲရန်စီစဉ်နေ ကြသည်။ ရန်ကုန်မြို့၌ မနေဘဲဖြစ်သောသူများသည် တောရွာများသို့ရွှေ့ပြောင်းရန် စီမံ ကြသည်။

ဂျပန်များကို ဘမ်းခြင်း။

ရန်ကုန်မြို့ရှိ ဂျပန် လူမျိုးများကို ဘမ်းဆီးသည်။ ဟာတာကုမ္ပဏီတို့ကို အလုပ် သမား ဂျပန်လူမျိုးများကို ပန်းဘဲတန်း ပုလိပ်များဘမ်းဆီးသည်။

မြန်မာပြည်နယ်စင်သို့ ဂျာပန်ပဋ္ဌမအကြိမ် ဗုန်းကြခြင်း။

သူရိယသတင်းစာ ၁၂-၁၂-၄၁ သောကြာနေ့။

တနင်္သာရီနှင့်ဗုန်း။

၁၁-၁၂-၄၁ ညနေ လေးနာရီကျော်ကျော်အချိန်တွင် တနင်္သာရီခရိုင်နယ်အတွင်း၌ ဂျာပန်လေယာဉ်ပျံ အတော်များများလာရောက်ဗုန်းကြသွားကြောင်း မြန်မာပြည်သို့ ယခု ကဲ့သို့ ဗုန်းကြခြင်းသည် ပဋ္ဌမအကြိမ်ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့၌ ပဋ္ဌမ ဥဩာပေးခြင်း။

၁၃-၁၂-၄၁ စနေနေ့ နံနက် ၉ နာရီအချိန် လေကြောင်းဥဩာပေးသည်။ ပြေးကြ လွှားကြ ဗုန်းကြသည်။ နာရီဝက်ကျော်ကြာမှ ရန်သူကင်းရှင်းသော ဥဩာပေးသည်။ ည ၇ နာရီ တော် ဥဩာဆွဲသည်။ မိနစ် ၂၀ ကြာတော့ ရန်သူရှင်းသောအချက်ပေး သည်။

ရန်ကုန်ဗုန်း။

၃-၁၂-၄၁ အင်္ဂါနေ့ နံနက် ဂျာပန်လေယာဉ်ပျံများသည် မြို့ကို ဝဲနေသည်ကို မြင်ကြပြီးမှ ဥဩာဆွဲသည်။ ဗုန်းများချသည် စက်သေနတ် များနှင့်လည်း ပြစ်သည်။ မြေပြင်မှလည်း အမြောက်နှင့်ပြစ်၍ ရန်သူလေယာဉ်ပျံများပျက်ကြသည်။ မြန်မာပြည်၌ ယခု တခါသည်အဦးဆုံးဖြစ်၍ လူများသည် လိုက်သံကြည့်ရှုကြသည်။ ကောင်းကင်စစ်ပွဲကို ထင်ရှားစွာမြင်ရသည် အသေအပျောက်များသည်။ လူသေများကို ထောင်သားများနှင့် ရှင်းလင်းကြသည်။ အစိုးရရုံးများမြို့ထဲမှ ရွှေ့ပြောင်းကြသည်။ ရန်ကုန်၌ ယူနီဖောင်းအမျိုး မျိုးနှင့်၊ စစ်သားများကိုတွေ့ရသည်။ တခါမျှမမြင်ဘူးသော မျက်နှာနှင့် အဝတ်အစား များကိုတွေ့မြင်ရသည်။ လေယာဉ်ပျံများကိုသေတ္တာနှင့်ထည့်၍ထရပ်ကားများနှင့်အထက်မြို့ ကျေးရွာသို့ယူသွားသည်။ စစ်ကားများမြို့ထဲမှာအနံ့အပြားရှိသည်။ မြန်မာဒရိုင်ဘာများကို တရုပ်ပြည်သို့ အဘိုးအမများစွာပေး၍ အသွားအပြန်ငှားသည်။

ရောဝတီ ကုမ္ပဏီက ဆောင်ရွက်ပုံ။

ဥဩာပေးလျှင် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းရှိ သင်္ဘောများသည် တွံတေး ချောင်းဝသို့ ခွါပေးပြီး ရှင်းသော ဥဩာပေးမှ ကမ်းသို့ပြန်ကပ်ကြသည်။ ကုန်နှင့်လူပြည့်နေသော သင်္ဘောသည် အချိန်မစေ့သေးသော်လည်း ဥဩာပေးလျှင် တခါတည်း ထွက်သည်။ အခြားသူများကိုလည်း တင်၍ထွက်ပြီးအခြားသင်္ဘောနှင့်ပြန်ပို့သည်။ လူနှင့်ကုန်မပြည့် အချိန်လည်းမကုသေးသော သင်္ဘောများ ပြန်၍ကမ်းကပ်ကြသည်။ သင်္ဘောများသည် အခြေအနေမပျက်ထွက်မြဲထွက်ကြသည်။ ခရီးသည်များပြည့်ကြပ်နေသည်။

မီးရထား။

မီးရထားသည် သွားလာမြဲ သွားသော်လည်း လက်မှတ်မပါဘဲစီးကြသည်။

အင်္ဂလိပ်များ အခြေမလှကြ။

ဗြိတိသျှအစိုးရတို့သည် ရန်ကုန်မြို့မှနေ၍အုပ်ချုပ်ရန်မတတ်နိုင်၍၊ မန္တလေး၊ မေမြို့ စသော မြို့များသို့ပြောင်းရွှေ့ အုပ်ချုပ်ကြသည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ အရှေ့ဘက်တွင် အကြီးဆုံးဖြစ်သော စင်္ကာပူခံတပ်ကြီးကျလေသည်။ ဂျပန် တို့သည် စစ်သုံးကြောင်းခွဲလျက် တနင်္သာရီမှစပြီး မြောက်ဘက်မဲဆောက်မှ၎င်း၊ မြစ်သာ မှ၎င်း၊ ဝိတိုရိယအင်္ဂုဘက်မှ၎င်း၊ ချီတက်တိုက်ခိုက်ကြလေသည်။ ၇-၃-၄၂ စနေနေ့ ရန်ကုန် မြို့ကိုဂျပန်တို့သိမ်းပိုက်ကြသည်။

ရန်ကုန်မြို့ ပျက်ခြင်း။

နောက်ဆုံး ရန်ကုန်ကထွက်ခွါလာသော ဆရာဝန်တစ်ဦးပြောသည်မှာ၊ ရန်ကုန်မြို့ ပုလိပ်မင်းကြီးသည်၊ ၁။ အိအက္ခရာ အမှတ် အသားပါသော မော်တော်ကားနှင့်၊ ဘိုင်စကယ်များမှအပ၊ အစိုးရတောင်းဆိုထားခြင်း မပြုသောမော်တော်ကားနှင့်ဘိုင်စကယ် အားလုံးဆိုင်ရာ အစိုးရအမိန့်အရ ၄၀ နာရီအတွင်း မြို့တော်မှ ထွက်ခွါသွားပြီး ဓါတ်ဆီ များကို ဘီအေအေဘော့လုံးကွင်းမှယူ၍ သုံးရက်စာအတွက် အစား အသောက် များကို လည်းယူ၍သွားရမည် အမိန့်တရပ်ထုတ်လေသည်။ တပေါင်းလဆုတ် ၇ ရက်နေ့၌သတင်း စာတစောင်တလေမျှမထွက်တော့ခြေ၊ ဗဟန်းဈေးမှာလည်း တခါတည်းပျောက်ပျက် သွားလေ၏။ ကြော်ငြာချုပ်ကြီးလမ်းများတွင်ကပ်၍ ၄၀ နာရီအတွင်း ထွက်သွားရမည်ဟု ၄၀ နာရီကို လက်ရေးနှင့်ရေး၍ကျေငြာလေသည်။ မြို့သူမြို့သားများ နောက်ဆုံးထွက်သော မီးရထား သင်္ဘောများနှင့် အမြို့မြို့သို့ လိုက်ပါကြသည်။ တပေါင်းလဆုတ် ၇ ရက်နေ့၌ ရန်ကုန်ထောင်ကြီးမှ အကျဉ်းသားများကို ထောင်ဖွင့်၍လွှတ်လိုက်သည်။ မြို့ကို စစ်ဥပဒေ မာနွယ်လောနှင့် အုပ်ချုပ်သည်။

အင်္ဂလိပ် ပြေးပြီ။

တပေါင်းလဆန်း ၈ ရက်နေ့ အင်္ဂလိပ်များသည် ရန်ကုန်မှ ထွက်ခွါကြလေသည်။ မြို့ကိုလည်း မီးတင်ရှို့၍ မီးခိုးလုံးကြီးများ တမိုဗ်းလုံးရောင်ခြည်မထိုးအောင် ကာကွယ် နေလေ၏။ ကျန်ရစ်သောစစ်သားများသည်၊ မိမိတို့ရွာသို့ပြန်ကြသည်။ ဝူရတီဘုရားဘဇား ခေါ်-သိမ်ကြီးကိုဖွင့်၍ ထင်သလိုယူကြလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံဂျပန်သိမ်းခြင်း။

ဂျပန်တို့သည်၊ ၆ လကြာမျှ တိုက်ခိုက်ပြီးလျှင် မြန်မာတနိုင်ငံလုံး ၁၃၀၄ ခု၊ ဝါဆို လဆန်း ၃ ရက်နေ့သိမ်းလေသည်။ ရန်ကုန်မြို့ကို ၁၉၄၂ ခု၊ မတ်လ ၇ ရက်နေ့တွင်သိမ်းသည် ထိုအချိန်တွင်စစ်သေနာပတိကြီးမှာ ရှိရှိရှိအိဒါးဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရန်ကုန်မြို့၌

ကာနယ်ဟီရာအိုကာဖြစ်သည်။ ၁၉၄၂ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၁ ရက်စနေနေ့တွင် ဒေါက်တာဘမော် ခေါင်းဆောင်လျှက်အုပ်ချုပ်ရေးကို စတင်ပြီးနိုင်ငံတော် အဓိပတိအဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။ စစ်ဘက်၌ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် ဗိုလ်နောင်တို့အုပ်ချုပ်သည်။ ဘမ်းဖီးခြင်း၊ ခံရသော ခေါင်းဆောင်ကြီးများနှင့် စစ်ပြေးများသည် မီးရထားနှင့် သင်္ဘောများမရှိတော့၍ လှေကြီး များနှင့်၎င်း၊ ကြိုရာမီးရထားကုန်တွဲများနှင့်၎င်းပြန်လာကြသည်။ ဆင့်နှင့် ဒေါ်လာများကိုသုံး စွဲကြသည်။ အလုပ်အကိုင် အရောင်းအဝယ်စ၍ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဂျပန်များနှင့် ပေါင်း သင်း ဆက်ဆံကြရာ အစီးမကပ်ကြခြေ၊ ဂျပန်တို့ အဆိုးဝါးဆုံး အလေ့သည်ကား၊ ပါးရိုက်ဆုံးမခြင်းဖြစ်သည်။ ဘီ-အိုင်-အေအဖွဲ့ကြီးအုပ်ချုပ်ခြင်းကြောင့် မင်းပြောင်းမင်းလွဲ အချိန်ပင်ဖြစ်သော်လည်း၊ သောင်းကြမ်းခြင်းနှင့် မတရားအဓမ္မမှုများ နည်းပါးလေသည်။ ရန်ကုန်မြို့သည် ပြန်၍စိပ်သာယာလာသော်လည်း အင်္ဂလိပ်များမကြာခန ဗုန်းချသော ကြောင့် ရန်ကုန်၌ မနေလျှင်မဖြစ်သော သူများသာနေ၍ အခြားသူများ ဘေးလွတ်မည် ထင်သော မြို့များသို့ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ကြသည်။ မြန်မာများလည်း၊ တော်လှန်ရေးစတင် ဆောင်ရွက်ကြပြီး ဂျပန်များကို နှင်ထုတ်ရာ ၁-၅-၄၅ ခု။ နေ့တွင် ဂျပန်များ ထွက်ခွါ သွားကြ လေ၏။ ဂျပန် ငွေများ ပေါ်၍ ပစ္စည်းနှင့် အစားအသောက် အလွန်ရှားသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတို့အရှုံးပေးပြီး အိန္ဒိယကနေ၍ ခုခံစီစဉ်အုပ်ချုပ်လေသည်။ မြန်မာပြည်သို့လေထီးနှင့် သူလျှိုများလွှတ်ခြင်း၊ လေနတ်သားသတင်းစာနှင့် ရှေ့လင်းယုန် သတင်းစာများချခပခြင်း၊ ရေဒီယိုမှဝါဒဖြန့်ခြင်းတို့ဖြင့် မြန်မာများစိတ်ကို ဆွဲငင်ပြီး သူတို့ ဘက်ပါစေသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာပြည်၏ အခြေအနေကိုသိရှိပြီး မိမိတို့ဝင်က အောင်မြင်ရန် အကြောင်းရှိသည်ကို ကောင်းစွာသိရှိသောအခါမှ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရာ အောင်မြင်လေသည်။

ဗြိတိသျှတပ် ရန်ကုန် ဝင်ခြင်း။

၄-၅-၄၅ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှ ၁၄ မှတ်တပ်ကြီး ရန်ကုန်မြို့ဝင်လေသည်။ မြို့ကို စစ်ဘက်က အုပ်ချုပ်လေသည်။ မြို့ထဲတွင်စစ်သားများပြည့်၍နေသည်။ ဂျစ်ကားများကို သုံးကြသည်။ ကားများ၌ CAS (B) ကက်ဘီ ရေးထားသည်။ အတွင်းဝန်ရုံးတွင်မြို့ပြဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးဌာနချုပ် စ၍ ဖွင့်သည်။ အိန္ဒိယပြည်သို့အစိုးရနှင့်ပါသွားသော စာရေးစာချီ ဝန်ထောက်၊ စစ်ကဲမင်းကြီး၊ အတွင်းဝန်များသည် ပဋ္ဌမအသုတ် ၂၂-၆-၄၅ သောကြာနေ့ ရောက်သည်။ ဒုတိယအသုတ် ၂၄၊ ၆၊ ၄၅ တနင်္ဂနွေနေ့ရောက်သည်။

ဂျပန် ၄၀၀၀ ပြန်ကြခြင်း။

ဇူလိုင်လနံနက် ၉ နာရီအချိန်တွင်ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းမှဂျပန် ၄၀၀၀ ဆိတ်ဆူသင်္ဘော နှင့် ဂျပန်ပြည်သို့ထွက်ခွါသွားကြကြောင်း။

ဘုရင်ခံ ဆာဒေါ်မန်စမစ် ရောက်ခြင်း။

၁၆-၁၀-၄၅ အင်္ဂါနေ့ နံနက်အချိန် ကလိပက်တရားစစ်သင်္ဘောနှင့်ရောက်သည်။ ကမ်းနားမှ ဘုရင်ခံအိမ်တော်သို့သွားရာ ရှေးဦးက မော်တော်ဆိုင်ကယ်နှင့် ရှေ့တော်ပြေး ၄ ယောက်၊ ၎င်းနောက်မှ ဘုရင်ခံမော်တော်ကား၊ အိမ်တော်ဝ ရောက်သောအခါ ကားပေါ်မှဆင်း၍အမြောက်ပြစ်ပြီး အင်္ဂလိပ်အမျိုးသား သီချင်းကို ဘင်ခရာတီးသည်ကို ဦးထုပ်ချွတ်၍အရိုအသေပေးပြီးမှဝင်ကြသည်။

မြို့ကို အုပ်ချုပ်ခြင်း။

ရှေးဦးပဋ္ဌမစစ်ဘက်က အုပ်ချုပ်ခဲ့ရာ ၁၉၄၅ ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၁၇ ရက်နေ့ ဘုရင်ခံဆာရီဂျိနယ်ဒေါ်မန်စမစ်အမှုူးပြုသော အစိုးရအုပ်ချုပ်သည်။ ၃-၁၁-၄၅ ရက်နေ့တွင် အမှုဆောင် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ ဖွဲ့သည်။

၁ ဆာဂျွန်ပိုက်(စ်) ၂ ဆာပေါ်ထွန်း၊ ၃ ဆာထွန်းအောင်ကျော်၊ ၄ ဦးပု၊ ၅၊ ဦးအေး၊ ၆ ဦးဘအုန်း၊ ၇ သခင်ရန်အောင်၊ ၈ ဦးလွန်း၊ ၉ ဦးသာယာဝတီ မောင်မောင်၊ ၁၀-၁-၄၆ ခုနေ့တွင် ဘုရင်ခံဥပဒေပြုအမတ်များကိုခန့်ထားသည်။

ဂျာပန် လက်နက်ချခြင်း။

၁၁-၈-၄၅ သောကြာနေ့ညည ၁၂ နာရီအချိန် ဂျာပန်လက်နက်ချ၍ သင်္ဘော များမှ ဥဩာမှုတ်ကြသည်။ အားလုံးဝမ်းသာကြသည်။ မြန်မာပြည်ရှိ ဂျာပန်စစ်တပ်များ လက်နက် ချရေးအတွက် ဘောင်ပိုင်း ဂျာပန် စစ်သေနာပတိချုပ်ကြီး ကိုယ်စားလည် လက်ဖတ်နှင့် ဂျင်နရယ် နိုမားတားသည် ၎င်းလက်ထောက် အရာရှိများနှင့် တကွ ၂၆-၈-၄၅ နံနက် ၉ နာရီ ၅၅ မိနစ်အချိန်တွင် ရန်ကုန်သို့ လေယာဉ်ပျံဖြင့် ရောက်လာ ကြောင်း၊ ၎င်းတို့စီးနင်း လာသောလေယာဉ်ပျံကြီး ၂ စင်းလုံးမှာ၊ ဆေးဖြူများသုတ် ထားပြီး အတောင် ၂ ဘက်အောက်တွင် အစိမ်းရောင် ဆေးဖြင့်ကြက်ခြေ ၂ ခု ကို ထင်ရှားစွာရေးချယ်ထားလေသည်။ ၎င်းနေ့၌ပင် လက်ဖတ်နှင့် ဂျင်နရယ်ဘရောင်းနှင့် နှင့် လက်ဖတ်နှင့် ဂျင်နရယ် နိုမားတားတို့ ပဏာမဆွေးနွေးပွဲတခုကျင်းပသည်။

၂-၉-၄၅ ခု၊ မဇ္ဈရုဇာ အမေရိကန်စစ်သင်္ဘောပေါ်တွင်ဂျာပန် လုံးဝလက်နက်ချ စာချုပ်ကိုလက်မှတ်တိုးသည်။ ၁-၂-၁၉၄၆ မြန်မာနိုင်ငံတော်ဝမ်းလုံးတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး

ရုပ်သိမ်းသည်။ ၁၆ ၁၀=၁၉၄၅ ခု၊ နေ့ကစ၍စစ်ဘက်မှ ဘုရင်ခံကိုအပ်သည်။ အတွင်း
 ဝန်ရုံးနှင့်အခြားရုံးများစ၍ အလုပ် လုပ်ကြသည်။ ရုံးချိန်မှာ နံနက် ၈ နာရီမှ၊ ညနေ ၅ နာရီ
 နေ့လယ် ၁ နာရီ၊ ၂ နာရီ နေ့လယ်စာစားရန်ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်များအင်္ဂါမပါဘဲအလုပ်
 လုပ်နေတာတွေ့ရသည်။ စစ်အစိုးရက ရှေ့တော်ပြေးအဖြစ် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်မှုတို့ကို
 ဆောင်ရွက်ပြီး မြို့အစိုးရလက်သို့လွှဲလိုက်သည့်အခါ မြို့အစိုးရသည် ခိုးသားမီးပြတိုကို
 နှိမ်နင်းရ၏။ အဝတ်အထည်နှင့်ပတ်သက်၍ကား လူတိုင်းလုံးဝ သက်သာ ချောင်ချိုပြီဟု
 မဆိုနိုင်စေကာမူ စစ်အတွင်းကထက်ကား အတော်ကလေးအသက်ရှူပေါက်ရကြလေ၏။
 အဝတ်အထည်နှင့် အစားအသောက်ကို လက်မှတ်နှင့်ဝယ်ရသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်
 ၍ကား၊ အစိုးရနှင့် တိုင်းပြည်လူများစုတို့ တဘက်တလမ်းဖြစ်လေသည်။ လူဦးရေနှင့်။ တဲ
 အိမ်ကလေးများ နေရာတိုင်းမှာတိုးသည်။ ၂-၆-၄၆ ခု နှစ်၊ ဘုရင်ခံ ဆာဒေါ်မန်စမစ်
 ဘိလပ်ပြန်သည်။ ၎င်းနေရာ ဆာဟင်နရီနိုက်ခေတ္တဘုရင်ခံဖြစ်သည်။ ၃၁-၈-၁၉၄၆ ခုနှစ်၊
 ဆာဟူးဘတ်ရန် ဘုရင်ခံဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌တိုင်းပြည်လူထုသည် လွတ်လပ်ရေးရရန်ကို
 ထကြွလှမ်းပန်းကျိုးစားဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် လွတ်လပ်ရေးဟူသော ပန်းတိုင်ရောက်ပြီး
 လွတ်လပ်ရေးအောင်ပန်းဆွတ်ရလေတော့သတည်း။

နိုင်ငံတော်လုပ်ကြံမှုကြီး။

၁၉-၇-၄၇ စနေနေ့ နံနက် ၁၁ နာရီအချိန် ရန်ကုန်မြို့အတွင်းဝန်ရုံးတွင် ကောင်စီ
 ချိန်းဘားခေါ်ဝန်ကြီးများအစိုးအဝေးခန်းမကြီးတွင်၊ ဝန်ကြီးများ၏အမှုဆောင်အစိုးအဝေး
 ကျင်းပနေစဉ် လူသတ်သမားများသည် ခေတ်မှီလက်နက်များ ကိုင်ဆောင်၍ ရက်စက်စွာ
 သတ်ဖြတ်ကြလေသည်။

၁ မိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၊ ၂ ဝန်ကြီး သခင်မြ ၃ ဝန်ကြီး ဦးဘချို ၄ ဝန်ကြီး
 မန်းဘခိုင်၊ ၅ ဝန်ကြီး ဦးဘဝင်း၊ ၆ ဝန်ကြီး မစ္စတာရာဇတ်၊ ၇ အတွင်းဝန်ဦးအုန်းမောင်
 ၈ မိုင်းမွန်စော်ဘွား၊ ၉ သက်တော်စောင့် မောင်ထွေး။

တရားခံများ။

တရားခံဖြစ်ကြသော နန်းရင်းဝန်ဟောင်း ဦးစောနှင့် စိန်ကြီး၊ သက်နှင်း၊
 ရန်ကြီးအောင်၊ မောင်စိုး၊ မှန်ကြီးတို့အား သေဒဏ်ပေးပြီး၊ ခင်မောင်ရင်၊ သုခ၊ ဘညွန့်
 တို့အား တသက်တချွန်း ဒဏ်ပေးသည်။

အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံ ဆာဟူးဘတ်ရန် ဘိလပ်ပြန်ခြင်း။

အင်္ဂလန်ပြန်ဘုရင်ခံအား အိပ် ချွဲ အမ် အက် (စ်) ဘာမင်တန်သင်္ဘောကြီးလာ၍
 ကြိုဆိုသည်။ ၄-၁-၄၈ နံနက် ၈ နာရီအချိန် မြန်မာပြည်ဘုရင်ခံ ဆာဟူးဘတ်ရန်သင်္ဘော
 ဆိုပ်ဆင်း လမ်းစဉ်မှာ အစိုးရအိမ်တော်မှ အလုံလမ်း၊ ဘုရားလမ်း၊ မောင်ဂိုမာရီလမ်း၊
 ဆူးလေဘုရားလမ်း၊ ဒါလဟိုဇီလမ်း၊ ဖယ်ယာလမ်း၊ ကမ်းနားလမ်း၊ လူးဝစ်လမ်း၊ သင်္ဘော

ဆိုင်လမ်းတလျှောက်လုံး၌ ပရိသတ်များက ဘုရင်ခံအား နောက်ဆုံး နှုတ်ဆက်ခြင်းဖြင့် လက်ပြုနှုတ်ဆက်ကြလေသည်။ လမ်းများ၌ မြန်မာနိုင်ငံတော်စစ်တပ်အဖွဲ့ ရာဇဝတ်အမှုထမ်း အဖွဲ့နှင့် လက်နက်ကိုင်များအစောင့် ချထားလေသည်။ ဘာမင်ဂန် ကရှုစာစစ်သင်္ဘောကြီး တပိုက် ရေဘက်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်အဖွဲ့မှစောင့်ကြပ်ကြသည်။

အလံ ၂ ခု ယှဉ်ထိုးလာခြင်း။

ဘုရင်ခံနှင့်သမတကြီး မော်တော်ကားတွင် ၂ ဦးအတူ ယှဉ်တွဲစီးနင်းလာကြသည်။ သမတကြီးအလံနှင့် ဘုရင်ခံအလံယှဉ်ထိုးထားသည်။

အလံအပြောင်းအလဲ။

မြန်မာပြည် ဘုရင်ခံ ကားပေါ်မှ ဆင်းသည့်အချိန်တွင် ဘုရင်ခံ အလံကို ဖြုတ်ပြီး နိုင်ငံတော် သမတကြီးအလံ စိုက်ထူလိုက်လေသည်။ ကရောင်းသရဖူ တံဆိပ်ကိုလည်း ဖြုတ်၍ နိုင်ငံတော် တံဆိပ်တော်ခေါင်းကိုတပ်ဆင်လေသည်။ ဘုရင်ခံ နှင့် သမတကြီးတို့အား ရေတပ်ဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများကကြိုဆိုကြ၍ ဘောတံတားမှ သင်္ဘော ဆိုက်ကပ်ရာထိ၊ ဘာမင်ဂန်ရေတပ်သားများက စောင့်ကြပ်အလေးပြုကြသည်။ သမတကြီးနှင့် ဘုရင်ခံတို့ စစ်သင်္ဘောကြီးဆိပ်ခံသို့ ဆင်းသက်ရာ ရှေ့ဆုံးမှ ဘုရင်ခံ ကိုယ်ရံတော်နှင့် သမတကိုယ်ရံတော်တို့ခြံရံသွားကြ၏။ ဘုရင်ခံ၏ကိုယ်ရံတော်လက်တွင် အစိုးရအိမ်တော်မှဖြုတ်ချယူခဲ့သော အလံတော်ကို ရင်ခွင်တွင်ပိုက်မြို့ပိုက်လျက် ယူလာလေ သည်။ ဘုရင်ခံသည် မြန်မာစစ်တပ်အား လှည့်ထည် စစ်ဆေးကြည့်ရှုရာ၊ ဂေါ်ရကား တပ်လိုက် ဒုဂိယာဖြင့်တီးမှုတ်လေသည်။ ဂ နာရီတွင် လိုက်ပျိုကြသော ပရိသတ်အားလုံး ၎င်းတို့ကို ဝှုတ်ဘိုင်ဟုနှုတ်ဆက်၍ ဘာမင်ဂန်သင်္ဘောပေါ်တက်လေ၏။ ဘုရင်ခံကတော်မှာ။ ပန်းစည်းများကို ပွေ့ပိုက်ထားလေ၏။ ကိုယ်ရံတော်မှ ပွေ့ပိုက် ယူလာသော အလံကို၊ သင်းဘောဦး ခုံမြင့်ပေါ်ရောက်မှချတော့သည်။ ဘုရင်ခံနှင့်ဘုရင်ခံကတော်တို့ သင်းဘော ဦးတွင်ရပ်နေရာ ဘာမင်ဂန်သင်္ဘောကြီးမှ ရေတပ်သားများ ဘင်ခရာအဖွဲ့မှ အလံတော် အယောင်အဆောင်စစ်တပ်ဖြင့်တီးမှုတ်လျက် အလေးပြုကြလေသည်။ ၎င်းနောက် ခရာသံ ပေးပြီး သင်းဘောဦး၌ယူနီယံဂျက်အလံကို အမြောက် ၁၇ ချက် ပစ်ဖောက် အလေးပြုပြီး တင်သည်။ သင်းဘောကြီးအလယ်ဗဟိုရှိ အလံတိုင်တွင်လွှင့်ထူထားသော မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်ထောင်စုအလံတော်ကို ခရာမှုတ်၍အချက်ပေးလိုက်သည်တွင် ပြည်ထောင်စုသီချင်းကို အင်္ဂလိပ်ရေတပ် ဘင်ခရာစစ်တီးပိုင်းမိသီဆိုတီးမှုတ်၍၊ ဖြုတ်ချလေသည်။ အမြောက် ၂၁ ချက်ပစ်ဖောက် အလေးပြုသည်။ မြန်မာရေတပ်မတော် မေယုစစ်သန်းဘောမှလည်း အမြောက် ၂၁ ချက်ပစ်ဖောက်လေသည်။ သင်္ဘောကြီးကမ်းမှခွါထွက်လေသည်။ ရေဘက် ဆိုင်ရာယူနီယံဂျက်အလံကိုလွှင့်ထူလေသည်။ လက်များတွေ့ရမ်းနှုတ်ဆက်ကြလေသည်။

ဟိုက်ကုတ် တရားလွှတ်တော် ဖွင့်ပွဲ။

ရန်ကုန်မြို့၌ အသစ်ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်သော ဟိုက်ကုတ်လွှတ်တော်နှင့်ဆူးပရင်းကုတ်
ခေါ် အထက်ဆုံး တရားလွှတ်တော် ဖွင့်ပွဲတစ်ရပ်ကို ၁၉၄၈ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်
ကြာသပတေးနေ့ ညနေ ၄ နာရီအချိန်တွင် ဟိုက်ကုတ်လွှတ်တော်မြေကွက်လပ်အတွင်း၌
ကျင်းပရာ နိုင်ငံတော်သမတကြီး စပ်ရှေ့သိုက်နှင့် ဟိုက်ကုတ်လွှတ်တော် ဆူပရင်းကုတ်
တို့တွင် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော တရားဝန်ကြီးချုပ်၊ တရားဝန်ကြီးများ၊ ရှေ့နေချုပ်ကြီးနှင့်
ဝတ်လုံတော်ရများတက်ရောက်ကြသည်။

လွတ်လပ်ရေးနေ့။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၃၀၉ ခု၊ ပြာသိုလ္လ၊ ၉ ရက်နေ့၊ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၄၊ ၁၊ ၁၉၄၈ ခု
တနင်္ဂနွေနေ့သည် မြန်မာရာဇဝင်တွင် မြန်မာလူမျိုးများ နှစ်ပေါင်းများစွာ လူမျိုးခြား၊
လက်အောက်ကျွန်ခံရပြီး လွတ်မြောက်သောနေ့ထူးနေ့မြတ်ပေတည်း။ ၎င်းနေ့၌နံနက်တွင်
သင်းဘောများ ဥပဿာဆွဲခြင်း၊ သေနတ်မီးအိုးများ ဆူညံစွာပစ်ဖောက်ခြင်းပြုလုပ်ကြသည်။
ညည့်၌ အိမ်တိုင်းမီးများထွန်းကြသည်။ အလံများတင်ကြပြီး ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာပျော်ရွှင်
မြူးတူးကြလေသည်။ ထောင်ထဲမှ အကျဉ်းသမားများကိုလည်းလွှတ်သည်။

အကြိုတော် စစ်သင်္ဘောကြီး။

မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးကို ၄-၁-၄၈ နေ့တွင်ကျေညာပြီးသည့်အခါ မြန်မာပြည်
ဘုရင်ခံ ဆာဟူးဘတ်ရန် ဗြိတိသျှအစိုးရက အိပ်ချ အမ် အက် ဘာမင်ဂန်စစ်သင်္ဘောကြီး
ကိုအကြိုလွှတ်သည်။ ၃၀-၁၂-၄၇နေ့၊ ညနေ ၄ နာရီခွဲအချိန်တွင်ရန်ကုန်မြစ်ဒီရေအတက်နှင့်
ဝင်ရောက်ပြီး ပန်းဆိုးတန်းတံတားသို့ ဆိုက်ကပ်သည်။ ထိုသင်းဘောကြီးနှင့်မြန်မာပြည်
သမတကြီး စီးနင်းရန် မော်တော်ကားကြီးပါလာလေသည်။

လွတ်လပ်ရေးကျောက်တိုင်စိုက်ခြင်း။

ဗန္ဓုလပန်းခြံ၌ လွတ်လပ်ရေးမော်ကွန်းကျောက်တိုင်ကို ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့
နံနက် ၈ နာရီအချိန်အခမ်းအနားဖြင့် အုတ်မြစ်ချသည်။ ၂၆-၁၁-၅၀ တနင်္ဂနွေနေ့နံနက်
၇ နာရီ ၁၀ မိနစ် ၂၀ စက္ကန့်အချိန်တွင် နိုင်ငံတော်သမတကြီးကိုယ်တိုင် မင်းခမ်းမင်းနားဖြင့်
ဖွင့်လှစ်သည်။

သမတကြီး။

လွတ်လပ်သောပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ပဋ္ဌမဆုံးသမတကြီးမှာ ပဒေသရာဇ်
မဟာရာဇာ စော်ဘွားကြီး စပ်ရှေ့သိုက်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စု သမတ
 လွတ်လပ်သော မြန်မာနိုင်ငံတော်
 ပဋ္ဌမဆုံး သမတကြီး စပ်ရွှေသိုက်။
 ယခုအခါနာယကကြီး၊ လူမျိုးစုလွတ်တော်ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော် ပဋ္ဌမဆုံးသမတကြီးမှာ ပဒေသရာဇ်မဟာ ရာဇာ ညောင်ရွှေ စပ်ရွှေသိုက်ဖြစ်သည်။ မဟာ ဒေဝီမှာ မြောက်ပိုင်း သိန္နီမဟာ ရာဇာစပ်ဟုံဖ နှမတော်စပ်ဟန်ခမ်းဖြစ်ပါသည်။ ကွယ်လွန်တော် မူသော ညောင်ရွှေ ပဒေသရာဇ် မဟာရာဇာ ဆာစပ်မောင်၏ဘူတော်ဖြစ်သည်။ မြတ်သျှ လက် ထက်၌ ပဋ္ဌမ စစ်အတွင်းတွင် စစ်ဗိုလ်ကြီးတဦး အဖြစ် ဆောင်ရွက်လေသည်။ ဥရောပတိုက်သို့ ရောက်ဘူးလေသည်။ ခမည်းတော်နှင့် ဘကြီး တော်များမှာ မဟာသမတမင်းမှ ဆင်းသက်လာ သောဘိန္နကရာဇာမင်းမျိုးမင်းနွယ်များဖြစ်သည်။ ဘွားတော်မှာမိတ္ထီလာဘုံ မဟာမင်း ကလေး၏ သို့တော် တပါးဖြစ်သည်။ ကုန်းဘောင်ဆက် တည်ထောင်တော်မူသော အလောင်းဘုရားကြီး မျိုးတော် (၇) ဆက်တွင် တီတော်ဖြစ်လေသည်။ မိတ္ထီလာခရိုင်တွင် ဘွားတော်ဘက်က ဆွေတော် မျိုးတော်များသည်၊ စပ်ရွှေသိုက် ခမည်းတော်၏ အရိုးတော်မှာ ပုဂံမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံမင်း နန်းမှ လျှောကျသောအခါ ရန်ကုန်မြို့

မြေကုန်းရပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ပြီး တဖန်အင်းစိန်စော်ဘွားကြီးကုန်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်လေသည်။

စပ်ရွှေသိုက်သည် ညောင်ရွှေနယ်၌ ဗုဒ္ဓဘာသာသာသနာထွန်းပြောင်စေရန် နှစ်စဉ် ရဟန်းတော်များစာပြန်ပွဲများကို ငွေမြောက်များစွာ အကုန်အကြခံ၍ ပြုလုပ်လေသည်။ သမတကြီးဖြစ်ပြီး ၃ ရက် မြောက်သောနေ့တွင် အိမ်တော်၌ သင်္ဘောတော် အရှင်မြတ် များအားဆွမ်းကပ်လှူပါသည်။ ရွှေဘိုရုံစေတီယင်ပြင်တော်ရာဟု ထောင့် နှင့် အနောက် ဘက်မှဒါအနီး မြေကွက်တွင် ဗောဓိပင်ပျိုများစိုက်ပျိုးသည်။ ၂၄-၁-၄၀-ခု နေ့နံနက် ၈ နာရီခွဲသို့ ဆင်တော်စီး၍ မဟာဒေဝီနှင့်ပဲခူးရွှေမော်ခေါစေတီတော် ပန္နက်ချဲ့ကျင်းပသည်။ သဲဖြူလမ်းတလျှောက် ဘေးတဘက်ဘချက်တွင် ပရိသတ်များနှင့်ပြည့်လျက်ရှိသည်။

အိမ်တော်၌ရှင်ပြုအလှူတော်ပြုခြင်း။

သက္ကရာဇ် ၁၉၅၁-ခု၊ ဇူလိုင်လ ၇ ရက်နေ့တွင် သမတကြီးနှင့် မဟာဒေဝီ တို့သည်မိမိရင်နှစ်သည်းချာသားတော်နှစ်ပါးကို သာသနာဘောင်သို့ သွတ်သွင်းရာ အလွန် သိုက်မြိုက်ခန်းနားကြီးကျယ်သည်။ ကြွလာသော ပရိသတ်များထည်းမှ လူကြီးမင်းတို့က သားတော်များ၏ ဆံပင်ကိုချပေးလေသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုကိုယ်တိုင်လည်း ဆံချပေးလေ သည်။အခမ်းအနားများကို အနောက်နိုင်ငံသားများ ရုပ်ရှင်စက်ဖြင့် ရိုက်ကူးကြသည်။

၁၉၅၂-ခုနှစ်၌ သမတသက်တန်းစေ့သောအခါ လူမျိုးစုလွတ်တော်၌ နာယက ကြီးအဖြစ်ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရပြန်သည်။

အင်္ဂလိပ်သံအမတ်။

လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စု မြန်မာပြည် ပဋ္ဌမဆုံး အင်္ဂလိပ် သံအမတ်သည်၊ အင်္ဂလန် မဟာမင်းကြီးဂျိမ်းတိုးကာဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်ရေး မော်ကွန်း။

အောင်ကြောင်းမင်္ဂလာ၊ ကျွန်းလကျာတွင်၊ ကမ္ဘာတီဆိပ်၊ ကြာနိမိတ်ကို၊ အတိတ် ယူခါ၊ မိုသ်းမြဲဘွာတို့၊ ဝေါဟာပညတ်၊ ဘဒ္ဒကပ်ဟု၊ တိုက်မြိတ်မင်္ဂလာ၊ သပြေထွန်းသည်၊ ကျွန်းဒီပါဝယ်၊ မဟာသမတ၊ မင်းကစ၍၊ လောကသမုတိ၊ မည်ရှိနေဇာတ်၊ အာဒိနတ်တို့ မပြတ်ဆက်ခါ၊ စိုးအုပ်လာ၍၊ သာသနာရောင်၊ နေတံဆောင်သို့၊ ရန်မှောင်ပယ်ရှင်း၊ မြူမှေးကင်းလျက်၊ အလင်းရောက်အောင်၊ ကောင်းကျိုးဆောင်သား၊ ကုန်းဘောင်နေပြည်၊ ဖန်ဆင်းတည်လျက်၊ ဘုန်းရှည်ပြန်ပွား၊ မင်းတရား၏၊ သားကားမြေးတိုင်၊ ရန်မျိုးနိုင်တို့၊ စိုးပိုင်ကနက်၊ ထီးနန်းဟက်၍၊ ဆွဲတဆက်ခမြောက်၊ ရောက်လပ်သောခါ၊ တို့ရာဇာမှာ၊ ကြမ္မာကံဆို၊ ဇာတာညှိုး၍၊ တံခိုးသေးသိန်၊ ရောင်ရှိန်ကွယ်ညောင်း၊ ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်၊ မဟုတ်မှန်စွာ၊ နှစ်ကောဇာဘွင်၊ မြန်မာမင်းမျိုး၊ အုပ်စိုးပိုင်ရာ၊ တိုင်းပြည်သာကို၊ ဒေသာ ရပ်ခြား၊ ကုလားခေါ်လပ်၊ ဗြိတိယတို့၊ တိုက်လပ်ပြီးခါ၊ တို့ရာဇာကို၊ ဘမ်းခါယူဆောင် မြန်ဘောင်တိုင်းသား၊ ရေနည်းငါးသို့၊ မျိုးခြားမိစ္ဆာ စိုးအုပ်လာပြီ၊ သာသနာရောင် မှေးမှိန်မှောင်လျက်၊ မပြောင်လမင်း၊ ရာဟုညင်းသို့၊ စိတ်တွင်းမသာ၊ ညှိုးနှမ်းပါ၍၊ ခါခါ မလန်း၊ ကြာညှိပန်းသို့၊ ပင်ပန်းကြီးစွာ၊ ဖြစ်ကြရာဘွင်၊ များစွာပေါင်းစု၊ မြန်လူထုတို့၊ ဥပဒေရပ်၊ အထပ်ထပ်ကို၊ နှုတ်စပ်သုတ်သင်၊ ရှုဆင်ချင်သော်။ အမြင်မသေး၊ လွတ်လပ် ရေးလည်း၊ မနှေးလျှင်စွာ၊ ရချင်ပါ၍၊ မြန်မာရဲဘော်၊ ဥ ကြိတ်ကျော်တို့၊ စိတ်ဝော်ဒွိဟ၊

မရှိကြဘဲ၊ အားခဲလုလွ၊ ဥဿာဟဖြင့်၊ မရမနေ၊ ဇီဝိန်ကြွလည်း၊ ကြွစေမကြောက်၊
 စိတ်မဖောက်ဘဲ၊ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ၊ ကျိုးစားခါဖြင့်၊ မြန်မာအများ၊ အမျိုးသားတို့၊
 တရားလမ်းကြောင်း၊ မစောင်းမယိမ်း၊ မတိမ်းမငိုက်၊ နှစ်ချိုက်ရွှင်လန်း၊ လွတ်လပ်ပန်းကို၊
 ဆင်မြန်းသည်နှစ်၊ ကောဇာစစ်သော်၊ အစ်ကြံ့သုံ၊ နောကြံ့ထိုနှစ်၊ ပန်းသစ်ခွါညို၊ ပြာသို
 လဆုပ်၊ မယုတ်မှန်စွာ၊ ရက်နဝတွင်၊ ဥသျှနက္ခတ်၊ ယဉ်လပ်မှန်စွာ၊ အခါကောင်းမြတ်၊
 နတ်ဂဠုန်မင်း၊ နေ့အတွင်းဝယ်၊ သန်ရှင်းရန်ဘေး၊ မြို့မွေးမိစ္ဆာ၊ ချုပ်ချယ်ရာမှ၊ စန္ဒာငွေလ၊
 ဝင်းဝင်းပသို့၊ မြန်မာ့ဦးစွန်း၊ တည်ပင်ထွန်း၍၊ တင့်ရွန်းသာသနာ၊ ထောင်ရောင်ဝါသည်၊
 ဖြာဖြာတည့်တက်ထွန်း စာမော်ကွန်း။

ပြီးမီပြီ

န ကိုးမိုလိထိပ်တင်ဇွေး။

ရန်ကုန်ရာဇဝင်ကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူ
ဘားမင်းသတင်းစာတိုက်ပိုင်ရှင်

သူဌေး-ဦးဘချစ်တင်။

နဂါးမိုလ်ထိပ်တင်ရွေးသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာက ရှာဖွေ စုဆောင်းပြီး ရန်ကုန်
ရာဇဝင်ကိုရေးသား၍ ရန်ကုန်မြို့အဖွဲ့သို့ တင်ပြရာ၊ ပဌမသော် မြို့ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့မှ
ငွေ-၁၀၀၀ တင်ပြရန်ဆုံးဖြတ်သော်လည်း မြို့အဖွဲ့၌ ငွေကျေးကြပ်တည်းသောကြောင့်
ငွေ-၄၀၀ သာလျှင် ဥာဏ်ပူဇော်ကပေးပြီး မူကိုပြန်၍ပေးလေသည်။ မင်းသားကြီးသည်
စာအုပ်အဖြစ်ပုံနှိပ်ရန် အမျိုးမျိုး ကျိုးစားသော်လည်း ငွေမပြည့်စုံဘဲ အထမမြောက်ရှိနေ
သည်တွင်၊ ကံကောင်းထောက်မ၍ ဘားမင်းတိုက်ပိုင်ရှင် ဦးဘချစ်တင် နှင့် တွေ့ဆုံပြီး၊
၎င်းကပင် စရိတ်စခ မတည်ပြီး အများပြည်သူ ဗဟုသုတဖြစ်စေခြင်းငှါ သုစရိတဒါနပြု
သည်ကို များစွာကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း၊

ဘားမင်းသတင်းစာတိုက်ပိုင်ရှင်

သူဠေး-ဦးဘချစ်တင်

အတ္ထုပ္ပတ္တိ။

သူဠေး-ဦးဘချစ်တင်သည်။ ရာဇဝင်တင်လောက်သော ဂုဏ်ထူးနှင့်ပြည့်စုံသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးပေတည်း။ သူသည် အလှူရေစက်-လက်နှင့်မကွာရက်ရောစွာ လှူဒါန်းလေသည်။ အမျိုးဘာသာ သာသနာကိုလည်းစောင့်ရှောက်ချီးမြှင့်ခြင်း၊ ယခုအခါ မဂိုလမ်း၌ မြန်မာတို့ ဂုဏ်သရေဆောင်သော ဘားမင်း သတင်းစာတိုက်ကြီးမှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် နေ့စဉ် သတင်းစာကိုထုတ်ဝေပေးသည်။ ဤသို့ အင်္ဂလိပ်လို ထုတ်ခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြန်မာ အမျိုးသားပိုင်သတင်းစာဟု ကမ္ဘာကသိစေခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးအခါက မဂိုလမ်း၌ လူမျိုး ခြားများသာလျှင် အများဆုံးရောင်းဝယ်ခဏါကား စီးပွားရှာကြလေသည်။ မြန်မာ တဦး တလမျှသာတွေ့ရသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးများကိုကား အလှူငွေမဖူးမျှော်ရသလောက်ဖြစ် ပေသည်။ ယခုအခါ ဦးဘချစ်တင် စေတနာသဒ္ဓါတရား ထက်သန်ခြင်းဖြင့် တနင်္ဂနွေခန့် နံနက်တိုင်း သံဃာတော်အရှင်မြတ် အပါး ၅၀၀ ချော်တိုက်ရှေ့ဝင်းဝင်းဝါဝါဖူးမျှော်ရ၍ မင်္ဂလာအပေါင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံလှပေသည်။ ကျွန်ုပ်သိသလောက်မှာ ဦးဘချစ်တင်သည် တကမ္ဘာလုံးသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာပြန့်ပွားထွန်းကားလိုစိတ်ရှိပြီး ငွေကြေးဖြင့်စေလွှတ်ထောက်ပံ့ ရန်ကြိုးစားလျက်ရှိပေကြောင်း။

အခြားလှူဒါန်းသော ဝါနများ။

အမည်။	အရှုငွေ—ကျပ်။
၁။ နှင်းဆီကုန်း၊ လူအိုရုံ	၅၀၀
၂။ စူးဆက်ီး လူအိုရုံ	၅၀၀
၃။ ပါကစ္စတန် ကုသိုလ်ဖြစ်ဆေးရုံ	၅၀၀
၄။ မူဆလင်ဆေးရုံ	၅၀၀
၅။ ဗိုလ်ချုပ်ကတော် ဒေါ်ခင်ကြည် ဆေးရုံ	၅၀၀
၆။ မျက်မမြင်ကျောင်း	၅၀၀
၇။ အနုရုံ	၅၀၀
၈။ ဗိုလ်ချုပ်စာကြည့်တိုက်	၅၀၀
၉။ စိတ္တဇဆေးရုံ	၅၀၀
၁၀။ အမျိုးသမီးဆေးရုံ	၅၀၀
၁၁။ လူထုပညာရေး ချော်တွင်းကုန်း	၅၀၀
၁၂။ မြန်မာသတင်းစာဆရာများအသင်း	၃၀၀
၁၃။ မြို့မကျောင်း	၃၀၀၀
၁၄။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဗုဒ္ဓဘာသာအသင်း	၁၇၅

၁၅။	ရန်ကုန်မြို့ယူနိုဘာစီတီဂျာနယ်အသင်း	၂၀၀
၀၆။	ငြိမ်းချမ်းရေးပွဲအတွက်	၅၀
၁၇။	အခမဲ့ဗုဒ္ဓဘာသာကျင့်စဉ်ကျမ်းလှူခြင်း	၂၀
၁၈။	တက္ကသိုလ် မြို့မကျောင်းအသင်း	၁၀၀
၁၉။	ပိုင်၊ အမ်၊ ဘီ၊ အေ	၂၀၀
၂၀။	လူထုပညာရေးအတွက်	၁၀၀၀
၂၁။	လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးဌာနဆွမ်းလောင်းသင်း	၂၀
၂၂။	ဦးသန်းရွှေ ဗုဒ္ဓဘာသာဖြန့်ချိရေးအသင်း	၄၅
၂၃။	ဒေါ်တီတီလူ (၆) မိခင်ကျောင်း	၅၀၀
၂၄။	လူထုပညာရေးအဖွဲ့သို့	၅၀၀
၂၅။	ကျန်တောလမ်းဘုရား	၅၁၀
၂၆။	သရက်တောတိုက်	၅၀၀
၂၇။	တောင်ညွန့်ရပ်မီးသတ်အသင်း	၃၀၀
၂၈။	သက်ကြီးတက္ကသိုလ်ကျောင်း	၁၀၀၀
၂၉။	မြောင်းမြ မီးဒုက္ခကယ်ဆယ်ရေး	၅၀၁
၃၀။	ကန်တော်ကလေး ဦးအုန်းခိုင်လမ်းသို့	၅၀
၃၁။	ဆရာတော် ဦးပဝရ ဗုဒ္ဓဘာသာကျောင်းမန္တလေး	၂၀၀၁
၃၂။	ဦးသန်းရွှေဗုဒ္ဓဘာသာအသင်း	၁၃၀
၃၃။	အခမဲ့ ဟုန်းလမ်းဆေးရုံ	၁၀၀
၃၄။	ရွှေဘိုမြို့ကျောင်းသားသမဂ္ဂ	၅၀၀
၃၅။	အမေမိ စကောလားရှစ် ရံပုံငွေ	၂၀၀၀
၃၆။	မြန်မာပြည်စကောက်အသင်းသို့	၂၀၀
၃၇။	လူငယ်များအစည်းအရုံး	၁၀၀
	သိမ်မြို့ကျောင်းတိုက်တွင်စာပြန်ပွဲဝင်ကြသောသင်္ဘော ၁၀၀၀အတွက်	၂၀၀၀
	လူငယ်	၁၀၀၀
	တောင်ညွန့် ဓမ္မာရုံ	၁၀၀၀
	ရေကျော် ။	၅၀၁
	အိုးဘို ။	၁၀၀၀
	ရွှေတိဂုံဘုရားပစ္စယံ၌ အရံစေတီနှင့် ကျောင်း	၁၀၀၀၀
	စမ်းချောင်းရပ် အောင်မင်္ဂလာသိဒ္ဓိကျောင်းတိုက် ကုဇီ	၉၀၁၀

ညောင်ရေသွန်း ၂ နှစ်တွက်	၅၀၀
၁၃၁၃ သင်္ကြန်တိုက်သားများအတွက်	၁၀၀၀
။ ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့သို့	၁၀၀၀
၁၃၁၄ ခုနှစ် မီးသတ်ဌာန	၂၀၀၀
ပိုင်၊ အေ၊ ဘီ၊ အေ အသင်းသို့	၂၀၀
ရန်ကုန်ရာဇဝင်ပုံနှိပ်ခြင်း စာအုပ်ရေ	၁၀၀၀

ဤမျှပင်အကျဉ်းအားဖြင့်ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ အနည်းအများဆိုသလို အလှူရေစက် လက်နဲ့ မကွာဘဲရှိသူတယောက်ဖြစ်ပေသည်။

ဦးဘချစ်တင် ဇာတိမျိုးရိုး။

ဦးဘချစ်တင်၏ဇာတိကား အောက်မြန်မာပြည် ဟံသာဝတီခရိုင် စကိုင်းမွတ်ရွာ မြေပိုင်ရှင်သူဌေး မြို့များနှာဖုံးဖြစ်သော ဦးဘိုးခုံ-ဒေါ်မိတို့သားထွေးဖြစ်သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ ပညာသင်ချိန်တစ်သော် ရွာဦးထိပ် ဆရာတော် ဦးနန္ဒထံတွင် မြန်မာစာကိုသင်ကြားပြီး အသက် ၁၂ နှစ်သားအရွယ်တွင် မိဘများက ကြီးကျယ်ခမ်းနားစွာဖြင့်ရှင်ပြုမင်္ဂလာပြုသည်။ သာမဏေဘဝနှင့် ၃ လမျှကြာလေသည်။ ဤကဲ့သို့ဘုန်းကြီးကျောင်းများ၌ သားများကို ပညာသင်ရန် အပ်နှံခြင်းသည်ရှေးထုံးစဉ်လာအတိုင်းတည်း။ မင်းညီမင်းသားများလည်း ဘုန်းကြီးကျောင်းထွက် ဖြစ်ကြသည်။ ရန်ကုန်အရှေ့ပိုင်း၊ ကလစ်လမ်းရှိ အမေရိကန် မက်သောဒစ်ကျောင်း၌ ကျောင်းအိပ်ကျောင်းစားနေလေသည်။ ကျောင်း၌ ချွေတာစုဆောင်းရေးအသင်းဖွင့်ကာ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်လေသည်။ ၎င်းကျောင်းမှ အစိုးရစာစစ်မေးပွဲ ၇ တန်းအောင်လေသည်။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် ၁၀ တန်းအောင်မြင်လေသည်။ သို့သော်လည်း ဦးဘချစ်တင်သည် လခစားလုပ်ရန်ကို ဘယ်သောအခါကမျှစိတ်မကူး မိမိဥာဏ်ဖြင့်သာအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းကိုရှာလို၍ ကုန်သည်လုပ်ငန်းကို စ၍လုပ်ကိုင်လေသည်။ ကာမ္ဘာ့လူရေချွန် တိုးတက်ရာလမ်းကိုသာလျှင်မျှော်ကိုး၍ တိုးတက်ရေးသတင်းစာ ကြော်ငြာကိုယ်စားလှုပ်လှုပ်ကိုင်လေရာ၊ သူ၏ဖြတ်လပ်ပေါ့ပါးခြင်း ဆက်ဆန်ရာ၌သည်ခံခြင်းကြောင့်၊ တစတစနှင့်မိတ်ဆွေပေါ်ပြီး သူရိယသတင်းစာ၊ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ၊ အင်္ဂလိပ်သတင်းစာ၊ ရန်ကုန်ဂေဇက်တိုက်များတွင်ပင် ကြော်ငြာကိုယ်စားလှုပ်လေသည်။ ဦးဘချစ်တင်သည် မိမိကိုယ်ပိုင် သတင်းစာ ထုတ်လိုသော်လည်း ငွေကျေးမပြည့်စုံမလုံလောက်၍ နောက်ဆုံးအကြံရပြီး ဗမာပိုင် အရက်ဆိုင် လိုင်စင်ကိုယူ၍ အရက်ရောင်းရသော အမြတ်အစွန်း ငွေများနှင့် ဘားမင်းဒေးလီး သတင်းစာကို ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဇန္နဝါရီလတွင် ရန်ကုန်မဂ္ဂလမ်း အမှတ်-၂၁၃ ၌၊ မန်းနေဂျင်းဒါရိုက်တာလုပ်၍စီမံအုပ်ချုပ်လေသည်။ အခြားအုပ်ချုပ်သောဌာနများမှာ၊ ဒိုင်းဝေ နေ့စဉ်သတင်းစာ၊ နဝါဂျီဝမ်ဟင်ဒူသတင်းစာ၊ နေသီရိကုမ္ပဏီ၊ နေရှင်နယ်စတိုးနှင့် ဂရိတ်တားဘားမင်းကော်ပိုရေးရှင်းတိုက်များဖြစ်လေသည်။

ဦးမောင်မောင်အေး။

ဘားမင်း နေ့စဉ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာနှင့် ထုတ်ဝေသော သတင်းစာတိုက်တွင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်မှု တာဝန်ခံ မှူး ဦးမောင်မောင်အေးသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာမြန်မာ လူမျိုးဖြစ်ပြီး ပြည်ခရိုင်ပေါင်းတလည်မြို့အား ဦးဘိုးဆစ် အမိဒေါ်နန်းရေးတို့၏တဦးတည်း သားဖြစ်သည်။ ပညာသင်ချိန် အရွယ်ရောက် သော် ရန်ကုန်အစိုးရဟိုက်စကူးကျောင်းနှင့် ကုရှင်ကျောင်းများတွင် ပညာသင်ကြားလေ သည်။ ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် အလွန်စိတ်သဘော နူးညံ့သိမ်မွေ့ပြီး လူချစ် လူခင် ပေါများလေ သည်။ စာရေးစာဘတ်ဝါသနာပါသူဖြစ်လေ သည်။ မိမိ၏ ဝမ်းချောင်း အသက်မွေးရာတွင် သမ္မာအာဇီဝ အလုပ်ဖြစ်သော သတင်းစာ လောကကိုရွေးချယ်လေသည်။ ပဋ္ဌမ ဘိုးဝေ သတင်းစာတိုက် တိုက်အုပ်အဖြစ် ဆောင် ရွက်ခဲ့ပြီး ၎င်းလက်ထက်တွင် မင်္ဂလာဒုံဒိုးဝေ ဟု တပ်ဆင်ခဲ့လေသည်။ ယခုအသက် ၄၃

နှစ်သာ ရှိသေးသော်လည်း ထူးချွန်သော လုပ်ရည်ကိုင်ရည်နှင့် ရိုးသားဖြောင့်မတ် တည် ကြည်သော ဂုဏ်တို့ကြောင့် သူဌေးကြီး၏ယုံကြည်အပ်နှံကိုးစားခြင်းခံရလေသည်။

ဦးမောင်မောင်အေးသည်၊ ဘီ-ဂျေ-အေ ခေါ် ဗမာစာရေးဆရာများအသင်းဝင် တယောက်ဖြစ်သည့်အပြင် ရန်ကုန်မြို့ရှိ ပြည်ခရိုင်အသင်းတွင် အမှုဆောင်တယောက်ဖြစ် ပေသည်။ ဇာတိမျိုးရိုးမှာ-စစ်သေနာပတိ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဗိုလ်နောင်း၏ ဦးလေးတော်ဖြစ်ပေ ကြောင်း။

နေလဝိဇ္ဇာ ဆရာနိုင်၏
ကုသိုလ်တော်ဖြစ် - ဆေးရုံ။

ကွမ်းရွဲတန်း၊ အမှတ် ၆၁-၈၃ အထက်လမ်း၊ ကြည့်မြင်တိုင်။

မြန်မာဆေးတိုက်။

မြန်မာဆေးကုသသော နည်းနိဿယများနှင့် မြန်မာဆေးများကို ရောဂါမရွေး
ကုသပါသည်။ ကုသိုလ်ဖြစ်လည်း ဆေးရုံ၌ ဥပုဋ်နေမှတစ်ပါး နေ့စဉ်ဆေးပေးချိန်မှာ
နံနက် ၇ နာရီမှ ၁၀ နာရီ၊ ညနေ ၃ နာရီမှ ၅ နာရီ။

အထူးသဖြင့် အဆုတ်နာနှင့် နှစ်လုံးရောဂါများကို ကုသနိုင်ကြောင်း သက်သေ
ခံပါသည်။

နဂါးမိုလ် ထိပ်တင်ဒွေး။

အုန်းရွှေကုမ္ပဏီ I

အမှတ် ၂၅၁ ဝပိတ်လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

သံကြိုးလိပ် “အုန်းရွှေကိုး”

စာတိုက်သေတ္တာနံပါတ် ၁၁၁၂။

ရေဒီယိုနှင့် အသံချဲ့စက်အမျိုးမျိုးရောင်းဝယ်ရေးဌာနနှင့်
အာမခံနှင့် ပြင်ပေးရေးဌာန။

ရွှေပြည်စိုးဆီစက်။

ရန်ကုန်မြို့၊ ရေကူးရပ်။ သီရိမင်္ဂလာကမ္ဘာစေတီအနီး။
ရေကူးကျောင်းသစ်လမ်း။

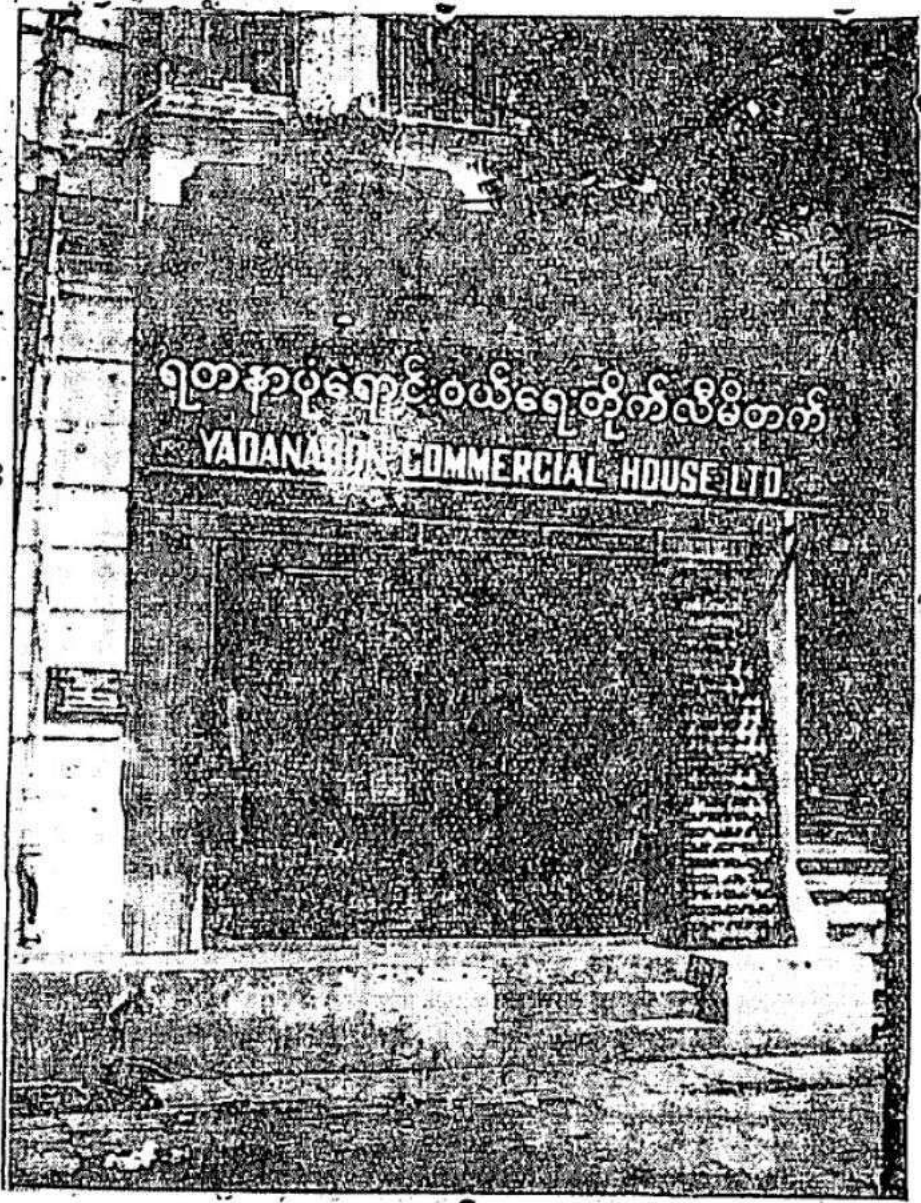
အနိခံ- အဝါရောင် “နေကြာပွင့်” တံဆိပ် အမှတ် အသားဖြင့်
ကျွန်တော်များ၏ နှမ်းဆီကို (မည်သည့်ဆီများနှင့်မှ မရောစပ်ဘဲ) နှမ်းဆီ
အစစ် အာမခံနှင့်ရောင်းချပါသည်။

အဘိုးသက်သာ၍ အလေးချိန်မှန်မှန်နှင့် လက်လီလက်ကား ရောင်းချ
နေသောနေရာများမှာ-

- ၁။ ရေကူးကျောင်းသစ်လမ်း၊ ရွှေပြည်စိုးဆီစက်။
- ၂။ အမှတ် ၂၈-သံတံတားလမ်း၊ ကြည့်မြင်တိုင်။
- ၃။ အမှတ် ၅၈-၁၂၃ လမ်း၊ ကန်တော်ကလေး၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ၄။ မင်းလမ်း-အင်းစိန်-ဆေးရုံအနီး။

ရတနာပုံရောင် ဝယ်ရေး ဗိုက်လီမိတက်

အ
မျိုး
သား
ချင်း

ရှိုင်း
ပင်း
ကြ
ပါ။

ချေးပေး-ပေါင်ဒါအမျိုးမျိုး၊ အလှကုန်အမျိုးမျိုး၊ သွားဘိုက်ဆေး-သွားပွတ်တန်
အမျိုးမျိုး၊ ဆပ်ပြာအမျိုးမျိုး၊ ဖိသွတ်ကုန်အမျိုးမျိုး၊ ထောပတ်အမျိုးမျိုး၊ ငါးသေတ္တာ
အမျိုးမျိုး၊ ဘီစကုတ်အမျိုးမျိုး၊ အိမ်သုံးဆေး အမျိုးမျိုး၊ စက်ဘီးအမျိုးမျိုး၊
ခေလးစီးလက်ဘွန်းလှည်းနှင့် ကစားစရာအမျိုးမျိုး၊ သွတ်-သံ-ဘိလ်မြေ-
ဘိုလ်မြေပြားများ၊ သားရေပလပ်စတစ်ကော်ပြား၊ ဆေးသကြားဆိုးဆေး၊ ဆေး
အချက်နှင့်အခြား ကုန်များ လက်လီလက်ကား ရောင်းချလျက် ရှိပါသည်။
အဘိုးနှုံးသက်သာရမည်။ ချုပ်ရိုးကောင်းအဘိုးသက်သာသော

အိမ်ရှင်မသုံး **ခင်ခင်မြို့** ဝိ အပ်ချုပ်စက်များ

ဗမာမြည် တဦးတည်းကိုယ်စားလှည်။
တခါတခေါက် လာရောက် စမ်းသတ်တော်မူကြပါ
အမှတ် ၁၀၈၊ မရိလမ်းနှင့် အမှတ် ၂၀၊ ၂၀-လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

ထိပ်တင်ဝင်း

ဆေးတိုက်

အမှတ်-၄၀-ဘိုးလိမ်းလမ်း၊

(ကန်တော်ကလေးအနီး)

ရန်ကုန်မြို့။

နိုင်ငံခြားဆရာဝန်များ

လက်မြောက်ရသော

ရောဂါအမျိုးမျိုးကို၊

ဆရာ ထိပ်တင်ဝင်းကိုယ်တိုင် ကုသ၍ ပေးနေပါပြီ။ ကာလသားရောဂါမှ ဆင်းသက်ဖြစ်ပွားပြီး၊ အနှစ်-၂၀-ကျော်သော ရောဂါဟောင်းများကိုပင် မျက်လှည့်ပမာ ခဏခြင်းပျောက်ကင်းနိုင်ပါသည်။ ထိုနာကြင်နာ ခုလာပါဒရက် ကိုယ်လက်ကိုက်ခဲခြင်း၊ အဖုအပိန်ထွက်ခြင်း၊ ဘင်ထွက်ခြင်း သွေးမကောင်း၍ နှမတတ်ဖြစ်သော။ ဂနိုခေါ်-ရိဖြူ ရိနို ဆီးပူဆီးပုတ် သွေးကဲ့သို့နီသောဆီး။ မီးကဲ့သို့ပူသောဆီး။ မိန်းမများ အတွက် ရာသီဥတုထိန်ငုတ်၍ဖြစ်စေတတ်သော တီဘီခေါ် ချောင်းဆိုးသွေးပါ။ အဆုတ်နာ။ အားအင်ကုန်ခမ်းပြီး ချိန့်သော ရောဂါများကို အမြစ်ပြတ် ပျောက်ကင်းနိုင်စေရန်၊ ၎င်းဆေးများကို မြန်မာမင်းလက်ထက်တော်၌ ကျန်ရစ်ခဲ့သော နည်းနိဿယတို့ဖြင့် ကျနစွာ ဖော်စပ် ကုသနေပါကြောင်း။

ထိပ်တင်ဝင်း-ဆေးတိုက်။

အမှတ် ၄၀၊ ကန်တော်ကလေး၊

ဘိုးလိမ်းလမ်း- ရန်ကုန်မြို့။

ဟံသာဝတီ စာအုပ်တိုက်တွင်

ရနိုင်သော စာအုပ်များ။

	ကျပ်	ပြား
မြန်မာဆရာဝန်(အင်္ဂလိပ်ဆေးကျမ်း)	၇	
တက်လူဂဏန်းသင်္ချာ	၁	၅၀
ပညာဒီပနီ	၁၀	
စက္ခုဒီပနီ	၄	
ဥာဏဒီပနီ	၃	
အဘိဓမ္မတ္ထသပြုတ်ပါဠိ နိဿယ	၃	
အဘိဓမ္မတ္ထသရူပဒီပနီ	၂	၅၀
သပြုတ်အဓိပ္ပာယ်ကောက်	၂	၅၀
အဘိဓမ္မာသင်တန်း	၁	
မူလသင်တန်း	၁	
ဘဝမာလာကဗျာ	၁	၅၀
အိမ်ရှင်မလက်သုံး	၁	၅၀
မင်္ဂလာသုတ်လက်စွဲ	၁	၇၅
သာမညဗလသုတ်	၁	၅၀
သပြုတ်ဘာသာဋီကာ(ဘိလပ်ဖိုး)	၂၀	
မင်္ဂလာညွန့်	၂	
ဝန်းသိုအာဇာနည်	၁	၅၀
အင်္ဂလိပ်စကားနှင့်ကုလားစကား		
ပြောနည်း	၅	
အိမ်မက်အဘိဓာန်	၃	
ဂုဏ်တော်နှင့်သုံးစွဲထုံး	၂	
ဝါကျတ္ထဒီပကကျမ်း	၁၀	
မြန်မာစာရေးထုံးကျမ်း(စက္ခုစုစု)	၅	
၎င်း(ကပ်ထုစုစု)	၆	
မျက်မှန်လွတ်မျက်စိအမြင်သန်နည်း	၅	
ကိုးခဏ်းပျို့ဋီကာကြီး	၁၀	
ဗေဒင်ဟောပုံနည်းမျိုးစုံ	၂	
နောက်တွေရှေးသီချင်းကြီး	၁	
မြန်မာလအမည်များ	၄	
အာသောကကျောက်စာ	၁	၂၅
မြန်မာလိုဓမ္မပဒ	၁	

ဟံသာဝတီ စာအုပ်တိုက်။

၃၅၇၊ ဝပါတ်လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖုံး-မြို့မ၊ ၁၀၅။

ဇိဝိတဒါန ဆေးလှူခြင်း။

အောင်မင်္ဂလာကျောင်း ဗားဂရာတိုက် ရှမ်းလမ်း ကြည့်မြင်တိုင်တွင် ဆရာတော် ဦးသုန္ဒရသည်လောရာဂါပန်းနာရောဂါများကို အချိန်မရွေးလူမျိုးမရွေး ကိုယ်တော်တိုင်ကြပ်မတ်၍ ကုသနေပါသည်။ ဝေဒနာရှင်များ ရောဂါပျောက်ကင်းစေရန် ဆရာတော်ထံသွားရောက် ပါရန်တိုက်တွန်းနှိုးဆော်အပ်ပါကြောင်း။

ဦးတင်မောင်၊

သွားစိုက်-ဆရာဝန်

ဗားဂရာလမ်း ၁၃၄၊ ဝမ်းချောင်း၊ ကြည့်မြင်တိုင်
ရန်ကုန်မြို့။

ကျန်းမာရေးကိုသင်သည်ဂရုစိုက်ပါသလား။ သင်သည်သွားနှင့်ပတ်သက်သောရောဂါများအတွက် တတ်ကျွမ်းနားလည်သောသွားစိုက် ဆရာဝန်များထံတွင် ပြသ၍ပေးပါလျှင် သင်၏ကျန်းမာရေးအတွက် လတ်ကြီးတစ်ခုဖြစ်ကြောင်းကို သင်သည်ကောင်းကောင်းသိပါလိမ့်မည်။

စန္ဒယား-ဆရာခါ၊

စန္ဒယား ရိယူမျိုး- တတ်ကျွမ်းရန် အာမခံနှင့် အထူးဂရုစိုက်ထုတ် ပေးပါသည်။

ရှေးသီချင်းကြီး သီချင်းခံများလို ကျနစွာ သင်တော်ဖြစ်စေ အတီး သက်သက်ဖြစ်စေအဆိုအတီးနှစ်ရပ်ကို သေချာကျနစွာ သင်ပေး နေပါသည်။ ပွဲနေ ပွဲထိုင်များကိုလည်း (အဆိုတော် ယိုးဒယား-ခင်သိန်းတင်) တကွ သံရိုး သံဆန်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပရိသတ်သဘောကျအသုံးတော်ခံပေး၍ အလှူရှိသော မိတ်ဆွေများလာရောက်စုံစမ်းတော်မူကြပါ။

စန္ဒယား-ဆရာခါ၊

အမှတ်-၂၁၁၊ ရှမ်းလမ်း၊ ကြောင်လမ်းထိပ် ကြည့်မြင်တိုင်၊
ရန်ကုန်မြို့။

pdf Creator by Wanna Soe

Digitized by Clean Text Technology